

თბილისკა
გოსუდარსტვენნა

კონსერვატორია

იმ. ვ. სარაჯიშვილი

მატერიალი პოდგოთვლენი კაფედრაი
თბილისკი კონსერვატორიი პო დანნიმ 1967 წ. იუბილეიპოგო გოდა

იზდატელსტვო «საბჩოთა საკარტველო»
თბილისი—1970

ვ. სეჩაჯიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

კონსერვატორიის
კათედრების მიერ საიუბილეო 1967 წლის მონაცემებით

მასალები მომზადებულია თბილისის კონსერვატორიის
კათედრების მიერ საიუბილეო 1967 წლის მონაცემებით

წიგნი შეითხველს აცნობს საქართველოში პროფესიული მუსიკალური განათლების განვითარების ისტორიას, ქართული მუსიკალური ხელოვნების აღორძინებასა და მის ინტენსიურ ზრდას.

ნაშრომში გაშუქებულია ვ. სარაჯიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის შემოქმედებითი მუშაობის სახელოვანი გზა, ცალკეული კათედრების მოღვაწეობა და მათი მუშაობის პერსპექტივები.

Книга знакомит читателя с историей развития в Грузии профессионального музыкального образования, с расцветом грузинского музыкального искусства.

В труде показан творческий путь Тбилисской государственной консерватории им. В. Сараджшвили, деятельность отдельных кафедр и их перспективы.

შემდგენელი ე. ძიძაძე
Составитель Е. Дзидзадзе

XIX საუკუნის უკანასკნელი მესამედი მნიშვნელოვანი ეტაპია ქართველი ხალხის ისტორიული და კულტურული ცხოვრების მატრიანეში. ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის მძაფრი აღმავლობა რუსული რევოლუციური-დემოკრატიული აზრის უშუალო ზეგავლენით, ეროვნული თვითშეგნების ზრდა ხელს უწყობდა ხალხის სულიერი კულტურის აყვავებას, ააქტივებდა შემოქმედებით ძალებს ხელოვნების ყველა დარგში, კერძოდ, მუსიკის სფეროში. პირველი საგუნდო კოლექტივების შექმნა ხ. სავანელისა და ლ. აღნიაშვილის ხელმძღვანელობით და მათ მიერ საქართველოს ხალხური სასიმღერო შემოქმედების ნიმუშთა ფართო პროპაგანდა, ქართული ხალხური სიმღერის პირველი კრებულების გამოცემა, მუსიკალური სასწავლებლის დაარსება, საოპერო თეატრის ინტენსიური მოღვაწეობა, ეროვნული საშემსრულებლო კადრების ფორმირება, ქართული საკომპოზიტორო სკოლის ჩამოყალიბების დასაწყისი, სკოლისა, რომელმაც ფართო გზა გაუადგა ეროვნული პროფესიული მუსიკალური კულტურის აღმავლობას — ასეთია გასული საუკუნის უკანასკნელ ათეულ წელთა მონაბოვარი მუსიკალური ხელოვნების დარგში.

ქართული პროფესიული მუსიკალური ხელოვნების ინტენსიური ზრდა მრავალმხრივ განპირობებულია ქანრების, ფორმებისა და გამომსახველობის საშუალებათა იმ სიმდიდრით, რაც ქართულ ხალხურ მუსიკას ახასიათებს. სწორედ ამ მტკიცე საფუძველზე აღიმართა ქართული პროფესიული მუსიკის მონუმენტური ნაგებობა. საქართველო განვითარებული ხალხური პოლ-ფონიისა (სამ- და ოთხხმიანობა) და უძველესი საგუნდო კულტურის ქვეყანაა.

ახასიათებდა რა დემოკრატიული იდეოლოგიის ნიშან-თვისებებს, ვ. ი. ლენინი მიუთითებდა განმანათლებლობის მგზნებარე მისწრაფებაზე XIX საუკუნის მეორე ნახევრის მოწინავე მოღვაწეთა წრეებში. სხვებთან ერთად, ამ დროის ქართველი საზოგადოების საუკეთესო წარმომადგენლებს ი. ჭავჭავაძეს, ა. წერეთელს, ნ. ნიკოლაძეს, ი. გოგებაშვილს, გ. წერეთელს და მრავალ სხვას, ხალ-

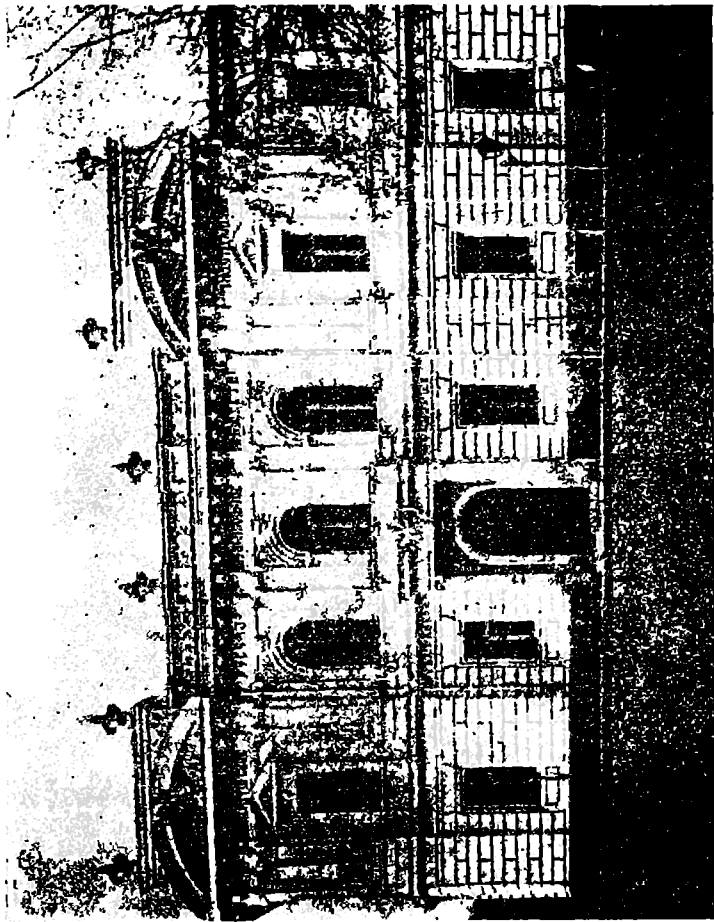
ხის წინაშე თავიანთი მოვალეობის მაღალი შეგნებით შეჰქონდათ მასებში კულტურა და ცოდნა; ისინი მხურვალედ იცავდნენ ხალხის მიერ განათლების მიღების უფლებებს.

ყველა ამ საზოგადოებრივ-კულტურულმა წანამძღვარმა განაპირობა საქართველოში პროფესიული განათლების კერათა შექმნა მეცნიერებისა და ხელოვნების სხვადასხვა დარგში, კერძოდ, მუსიკის სფეროში.

საქართველოში პროფესიული მუსიკალური განათლების განვითარების ისტორიის პირველი ფურცლები დაკავშირებულია საგუნდო კლასების შექმნასთან თბილისში 1873 წელს. ამ საქმის ინიციატორი იყო ხ. სავანელი თავის ერთგულ მესვეურებთან — მუსიკალური განათლებას საქმის დიდ ენთუზიასტებთან — ა. მიზანდარსა და კ. ალხსანოვთან ერთად. თანდათანობით საგუნდო კლასებს ემატება ფორტეპიანოს, ვიოლინოს, სოლო სიმღერის კლასები, თეორიული დისციპლინები. მეცადინეობა ტარდებოდა სკოლებისა და გიმნაზიების შენობებში. ასე შეიქმნა პირველი ქართული მუსიკალური სკოლა 1876 წლის ოქტომბერში ოფიციალურად დამტკიცდა სკოლის წესდება, ხოლო 1878 წელს სკოლამ მიიღო ქალაქის საზოგადოებრივი სამმართველოსაგან სუბსიდია 1200 მანეთის ოდენობით.

რუსული მუსიკალური საზოგადოების მთავარი ღირეჟიკის 1883 წლის 11 თებერვლის მომართვის საფუძველზე—აღნიშნული საზოგადოების თბილისის განყოფილების გახსნის შესახებ — მუსიკალური სკოლა რუსული მუსიკალური საზოგადოების თბილისის განყოფილების მუსიკალურ კლასებად გარდაიქმნა. ამ დროიდან მუსიკალური განათლება საქართველოში უფრო მყარ საფუძველზე ვითარდება. „შეიძლება ჩაითვალოს, რომ ამ მომენტიდან მუსიკალური განათლების საქმე რელსებზე დადგა და ნელა, მაგრამ დაბეჭითებით წარიმართა წინ“,—წერს თავის წიგნში „რუსული მუსიკის 50 წელი ჩემს მოგონებებში“ ცნობილი რუსი კომპოზიტორი მ. იპოლიტოვ-ივანოვი, რომელიც სათავეში ჩაუდგა ზემოაღნიშნულ მუსიკალურ კლასებს.

1886 წელს მუსიკალური კლასები გარდაიქმნა რუსული მუსიკალური საზოგადოების თბილისის განყოფილების მუსიკალურ სასწავლებლად (ღირეჟიკორი მ. იპოლიტოვ-ივანოვი). სასწავლებლის პირველი გამომგება 1888 წლით თარიღდება. მომდევნო წლებში, მოსწავლეთა კონტინგენტის გაზრდასთან დაკავშირებით, სასწავლებლის მუშაობის მასშტაბი ფართოვდება, ივსება პედაგოგიური კადრები სხვადასხვა სპეციალობის მიხედვით. 1890 წელს სასწავლებელში უკვე 13 კლასი იყო. სისტემატურ ხასიათს იძენს ე. წ. „მუსიკალური შეკრებანი“, იდგება საოპერო ნაწყვეტები, ყალიბდება გუნდი და სიმფონიური ორკესტრი მოსწავლეთა ძალებით, პედაგოგების სიმებიანი კვარტეტი. მაგრამ

კონსერვატივის ხედი წარსულში
Здание консерватории в прошлом

სასწავლებლის საქმიანობის ნორმალურ გაშლას მნიშვნელოვნად აბრკოლებდა მატერიალური სიძნელეები, რაზედაც სისტემატურად მიუთითებდა დირექტორ თაყის ყოველწლიურ ანგარიშებში. მდგომარეობას საგრძნობლად შევლოდა ის თანხები, რომელიც ნებაყოფლობითი შემწირველებისაგან ხელის მოწერით გროვდებოდა.

1891 წლის 12 აგვისტოს გამოჩენილმა რუსმა პიანისტმა, დირიჟორმა და კომპოზიტორმა ა. რუბინშტეინმა მოაწყო კონცერტი შემოსული თანხის თბილისის მუსიკალური სასწავლებლის შენობის მშენებლობის ფონდში გადაცემის მიზნით. ამ, და აგრეთვე კერძო პირთა მიერ გაღებული თანხებით აგებულ იქნა შენობა, რომელშიც დღეს იმყოფება ვ. სარაჯიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია. 1903 წელს მუსიკალური სასწავლებელი გადადის ახალ შენობაში, ხოლო 1904 წლის 24 ოქტომბერს მოხდა საკონცერტო დარბაზის საზეიმო გახსნა, შესრულდა სპეციალურად ამ დღისათვის ოპოჩინინის სიტყვებზე დაწერილი კანტატა; მისი ავტორი იყო სასწავლებლის დირექტორი ნ. ნიკოლაევი, რომელმაც შესცვალა ამ თანამდებობაზე ნ. კლენოვსკი. კანტატას ასრულებდნენ სოლისტები, გუნდი და ორკესტრი მუსიკალური სასწავლებლის მოსწავლეთა შემადგენლობით.

თბილისის პირველი მუსიკალური სასწავლებლის წამყვან პედაგოგთა შორის იყვნენ—ხ. საენელი (საგუნდო კლასი), ა. მიხანდარი, პ. ნეიპაუზი, კ. ალიხანოვი, ა. თულაშვილი, მ. გაბაშვილი, ტ. ტერ-სტეფანოვა, ი. ასხერგი, მ. ვინოგრადოვი, ლ. ტრუსკოვსკი, ლ. პიშნოვი, ი. ლეიზინი, ი. სტახოვსკაია, ა. კალაშნიკოვა, ი. მატკოვსკი (ფორტეპიანო), ბ. ზარუდნაია, ე. ბროფი, დ. უსატოვი. ე. რიადნოვი (სიმღერა), ვ. ვილშაუ, კ. გორსკი, სტ. ონდრეიჩევი, ე. კოლჩინი (ვიოლინო), ი. სარაჯიშვილი, კ. შინიარი, ა. პოლივკა (ვიოლენჩელი), მ. შერშოვი (კონტრაბასი), ი. შიფერი, გ. ვილსი, რ. კავალი, ე. გიჯინი (სასულე ინსტრუმენტები), მ. იპოლიტოვი-ივანოვი, ნ. კლენოვსკი, ვ. ყორღანოვი, თ. აკიმენკო, ნ. ნიკოლაევი, ზ. ფალიაშვილი (მუსიკალურ-თეორიული დისციპლინები), ე. გუზიკოვი (კამერული ანსამბლის კლასი) და სხვ.

1908 წელს თბილისის ფილარმონიულ საზოგადოებასთან შეიქმნა მეორე მუსიკალური სასწავლებელი, რომელსაც სათავეში ჩაუდგა ქართული მუსიკა. პირველი კლასიკოსი, ამ სასწავლებლის გახსნის ინიციატორი ზ. ფალიაშვილი. აქ პედაგოგიურ მუშაობას ეწეოდნენ პ. ფალიაშვილი (საგუნდო კლასი), ა. ყარაშვილი (ვიოლინო), ბ. ამირაჯიბი (ფორტეპიანო); თეორიულ კურსებს ატარებდნენ ზ. ფალიაშვილი და გ. ნათრაძე.

მუსიკალური განათლების მნიშვნელოვან კერას წარმოადგენდა ამ პერა-

ოდში აგრეთვე ქართული გიმნაზია, სადაც მოღვაწეობდნენ ზ. ფალიაშვილი, ა. ყარაშვილი და მუსიკოს-ეთნოგრაფი ზ. ჩხიკვაძე.

ქართული მუსიკალური ხელოვნების, კერძოდ, მუსიკალური განათლების ინტენსიური განვითარებისა და აღმავლობის საქმეში უაღრესად დიდი როლი შეასრულა ქართველი მუსიკოსების ურთიერთობამ რუსული მუსიკალური კულტურის გამოჩენილ წარმომადგენლებთან --- მ. ბალაქირევთან, ნ. რიმსკი-კორსაკოვთან, ა. რუბინშტეინთან, პ. ჩაიკოვსკისთან, ს. ტანეევთან, ს. რახმანინოვთან, მ. იპოლიტოვ-ივანოვთან და სხვებთან. ეს ურთიერთობა მეტად ფართო და მრავალმხრივ ხასიათს ატარებდა.

პირველი მუსიკალური სასწავლებლის ბაზაზე 1917 წლის პირველ მაისს ჩამოყალიბდა თბილისის კონსერვატორია (დირექტორი ნ. ნიკოლაევი). 1918 წლის აგვისტოში კონსერვატორიის ხელმძღვანელად მოწვეულ იქნა ნ. ჩერეჰ-ნინი. ამ დროისათვის კონსერვატორიაში 55 სტუდენტი ირიცხებოდა. ცალკეული სპეციალობების მიხედვით იქმნებოდა ე. წ. განსაკუთრებული კომისიები. კონსერვატორიის მუშაობას წარმართავდა სამხატვრო საბჭო 30 წამყვანი პედაგოგის შემადგენლობით. ამასთან, რამდენიმე კაცი შედიოდა რუსული მუსიკალური საზოგადოების თბილისის განყოფილების დირექციისა და კონსერვატორიის სამხატვრო საბჭოს წევრთა გაერთიანებულ საბჭოში, სადაც ხდებოდა რიგი ღონისძიებების შემუშავება საერთო ძალებით, უმეტესად აღმინისტრაციულ-სამეურნეო ხაზით, მტკიცდებოდა კონსერვატორიის პედაგოგებისა და მოსწავლეების საჯარო გამოსვლების გეგმები და ა. შ.

1919 წელს მოხდა თბილისის კონსერვატორიის პირველი გამოწვევა. უშა-ლესი სასწავლებლის დამთავრების დიპლომი სამ სპეციალისტს მიენიჭა.

ქეშმარიტად ახალი უმაღლესი სასწავლებლის ჩამოყალიბება არსებობდა იწყება 1921 წლიდან, საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების მომენტიდან, როდესაც ქართველი ხალხის ცხოვრებაში დაიწყო არანაზღუადი აღმავლობისა და ნამდვილი აყვავების ერა. ამ დროს კონსერვატორიის მუშაობას უშუალოდ ხელმძღვანელობდა საქართველოს სსრ განსახკომის მუსიკალური განყოფილება (თავმჯდომარე გამოჩენილი ქართველი კომპოზიტორი მ. ბალანჩივაძე); კონსერვატორიას სათავეში უდგას ზ. ფალიაშვილი.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ მკვეთრად იცვლება კონსერვატორიის სტუდენტთა სოციალური და ეროვნული შემადგენლობა. მნიშვნელოვნად იზრდება ნაციონალური კადრების რიცხვი, ხდება სტუდენტთა მასის დემოკრატიზაცია.

პარალელურად, 1921 წელს, ფილარმონიულ საზოგადოებასთან არსებული მუსიკალური სასწავლებლის ბაზაზე იხსნება მეორე კონსერვატორია მხცოვა-

კონსერვატორია. ხედი კუთხიდან
Консерватория. Внешний вид с угла

ნი ქართველი კომპოზიტორის დ. არაყიშვილის ხელმძღვანელობით. მოსწავლე-თა რიცხვი ორივე კონსერვატორიაში ამ დროს სამი ათასამდე აღწევს. 1922 წელს, განსახკომის წინადადებით, შემუშავებულ იქნა კონსერვატორიის პირველი წესდება.

1924 წელს ორი არსებული კონსერვატორია გაერთიანდა ერთ—სახელმწიფო კონსერვატორიად. ამ დროიდან ძირითად ენად, რომელზედაც მიმდინარეობს სწავლება და წარმოებს კანცელარია, მკვიდრდება ქართული ენა. ამ წელსვე, საქართველოს სსრ განსახკომის თხოვნით და ქართული სახელმწიფო კონსერვატორიის სასწავლო გეგმის რეფორმის მიზნით, თბილისში მოვლინებულ იქნა მ. იპოლიტოვ-ივანოვი, რომელიც 1924 წლის ღებებრიდან 1925 წლის აგვისტომდე ხელმძღვანელობდა თბილისის კონსერვატორიას (ეკავა მუსიკალური ნაწილის გამგის თანამდებობა); სასწავლო, ადმინისტრაციულსა და ფინანსურ ნაწილს განაგებდა ა. ფაღავა.

კონსერვატორიის რეორგანიზაცია, რომელიც დ. არაყიშვილის აქტიური მონაწილეობით განხორციელდა, ტარდებოდა პედაგოგიური შემადგენლობის გადასინჯვა-დაკომპლექტებისა და მოსწავლეების მკაცრი შემოწმების ნიშნით, მათი პროფესიული მონაცემებისა და აკადემიური მოსწრების მიხედვით. პარალელურად ტარდება სპეციალობათა მკაფიო პროფილიზაცია, ხდება ცალკეულ დარგთა დიფერენცირება, იქმნება შესაბამისი ფაკულტეტები და კათედრები, ზუსტდება სასწავლო გეგმები და პროგრამები, ყალიბდება ასპირანტურა. ფართოვდება და ძლიერდება იდეურ-აღმზრდელობითი მუშაობა, რომელიც ხელს უწყობს უმაღლესი სასწავლებლის ცხოვრებათვის უდიდესი მნიშვნელობის მქონე რიგ ამოკანათა გადაწყვეტას. ნიჭიერი ახალგაზრდა სპეციალისტები დახელოვნების მიზნით იგზავნებიან საბჭოთა კავშირის წამყვანი კონსერვატორიების ასპირანტურაში.

ამ დროისათვის თბილისის კონსერვატორიაში ოთხი ძირითადი ფაკულტეტი: საფორტეპიანო, ვოკალური, საორკესტრო და თეორიული (მცირე ხანს არსებობდა დრამატული ფაკულტეტიც, შემდეგ დამატებით გაიხსნა პედაგოგიური ფაკულტეტი). ფაკულტეტებს განაგებდნენ გამგეები, ხოლო მოგვიანებით — დეკანები.

უდიდესი როლი კონსერვატორიის ცხოვრებაში შეასრულა ამ პერიოდში ჩამოყალიბებულმა პარტიულმა ორგანიზაციამ. რომელიც სასწავლებლის იდეურ-პოლიტიკურ მუშაობას წარმართავს. სულ ძალე იქმნება კომკავშირული ორგანიზაცია.

20-იან წლებში კონსერვატორიის სტუდენტთა დიდი ჯგუფი აქტიურად ჩაება „საქართველოს ახალგაზრდა მუსიკოსების საზოგადოების“ მოღვაწეობაში.

მუსიკალური ხელოვნების ახალგაზრდა ენთუზიასტების მიერ შექმნილმა ამ შემოქმედებითმა გაერთიანებამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ქართული მუსიკალური კულტურის ისტორიაში. ეწეოდნენ რა მუსიკალური კლასიკისა და ფოლკლორის საუკეთესო ნიმუშთა ფართო პროპაგანდას ზეგლ საქართველოში, ამ საზოგადოების წევრები ამავე დროს სტიმულს აძლევდნენ ქართველი კომპოზიტორების მოღვაწეობას. სწორედ „საქართველოს ახალგაზრდა მუსიკოსების საზოგადოების“ პროპაგანდისტულ-საგანმანათლებლო მოღვაწეობასთან მჭიდრო კავშირმა განაპირობა ქართული კამერულ-ინსტრუმენტული და სიმფონიური მუსიკის განვითარება. „საზოგადოების“ ინიციატივით შეიქმნა სიმებიან საკრავთა კვარტეტი და სიმფონიური ორკესტრი. ამ საშემსრულებლო კოლექტივებში უმეტესად კონსერვატორიის სტუდენტები მონაწილეობდნენ. კონსერვატორიის დირექცია სისტემატურ დახმარებას უწევდა აღნიშნულ „საზოგადოებას“, აწვდიდა მის წევრებს საჭირო სანოტო მასალას; ეწყობოდა საერთო კონცერტები, რომელიც ხშირად ღირსშესანიშნავ საიუბილეო თარიღებს უკავშირდებოდა.

კონსერვატორიის სტუდენტებმა — „საქართველოს ახალგაზრდა მუსიკოსების საზოგადოების“ წევრებმა — მომავალში ნაყოფიერი მუშაობა გაშალეს მუსიკალური ხელოვნების სხვადასხვა ფრონტზე; მათ შორის აღსანიშნავია შ. აზმაიფარაშვილი, დ. ანდლულაძე, შ. ასლანიშვილი, პ. ბოკერია, გ. და ლ. გველესიანები, ი. გოკიელი, გ. და შ. თაქთაქიშვილები, ვ. კილაძე, ა. კოკოჩაშვილი, ე. მიქელაძე, ი. ტუშკია, ლ. შიუკაშვილი, ნ. ჩიგოგიძე, გ. ჩხიკვაძე და სხვ.

1924-25 წლებში კონსერვატორიასთან დაარსდა პირველი და მეორე მუშფაკი, რომელთაც ხელმძღვანელობდნენ გ. თაქთაქიშვილი და ლ. ფალიაშვილი. მეკადინებომა ტარდებოდა უშუალოდ ქალაქის მუშათა რაიონებში (26 კომისარისა და ლენინის სახელობის რაიონებში). პედაგოგიურ მუშაობაში ჩაბმულ იქნა კონსერვატორიის საუკეთესო ძალები. მუშფაკთა საქმიანობა გამიზნული იყო მუშა და გლეხი ახალგაზრდობის მოსაზიდად მუსიკალური განათლების მიღების მიზნით, მათ მოსამზადებლად უმაღლეს მუსიკალურ სასწავლებლებში შესვლისათვის. მუშფაკზე სწავლების კურსი ძირითადად ოთხი წლით იდგარდებოდა. შემდგომ ორივე მუშფაკი გაერთიანებულ იქნა (1932 წ.) გ. თაქთაქიშვილის ხელმძღვანელობით. თითქმის ერთნახევარი ათეული წლის არსებობის შემდეგ, შეასრულა რა თავისი დიდი ამოცანა—აზიარა მუშა და გლეხი ახალგაზრდობა ჰემმარიტ, მაღალ კულტურასა და აკადემიურ მუსიკალურ ხელოვნებას—მუშფაკი ლიკვიდირებულ იქნა. ყოფილ მუშფაკელთა მთელი წყება — დ. გამრეკელი, ვ. ფალიაშვილი, თ. გოგოლაშვილი, გ. ბარნაბი.

ვ. სარაჯიშვილი
В. Сараджишвили

შვილი, გ. ლომიძე, ძმები შანიძეები და სხვანი, მომავალში წამყვან სპეციალისტთა რიგებში ჩაღვნენ.

1924 წლიდან მნიშვნელოვანი ყურადღება ექცევა საშემსრულებლო განყოფილებათა უფროსი კურსების სტუდენტების გამოსვლებს კონსერვატორიის გარეთ—შრომის სკოლებში, საწარმოებში, ფაბრიკებსა და ქარხნებში. ეს ღონისძიება, ერთი მხრივ, ხელს უწყობს შემსრულებლებს გამოიმუშავონ ესტრადის ჩვევები, მეორე მხრივ, მკიდრო უშუალო ურთიერთობა დაამყარონ მსმენელთა ფართო წრეებთან. 1928 წელს შეიქმნა ე. წ. საწარმოო-საკონცერტო განყოფილება, რომელიც განაგებდა აკადემიურ პრაქტიკასა და ქალაქის მუშათა და წითელი არმიის ნაწილთა რიგებში კულტურულ-საგანმანათლებლო მუშაობას.

1929 წლიდან კონსერვატორიის დირექტორის პოსტზე დ. არაყიშვილს სცვლის ზ. ფალიაშვილი, ხოლო 1932 წლიდან კონსერვატორიას ხელმძღვანელობს ა. ხოფერიძე.

1930 წელს ვოკალური ფაკულტეტის სტუდენტებისათვის იხსნება საოპერო კლასი, რომელსაც პირველად ხელმძღვანელობდა ა. ფალავა. შემდგომ—ა. ინაშვილი და შ. თაქთაქიშვილი. საოპერო კლასის თითქმის 40 წლის არსებობის მანძილზე აქ დაიდგა მრავალი ფრაგმენტი უცხოელი, რუსი, და ქართველი კომპოზიტორების ოპერებიდან.

სხვადასხვა პროფილის მუსიკოსთა მომზადების საქმეს დიდ სტიმულად მოეწოდებინა და ახალი პერსპექტივები დაუსახა სკპ(ბ) ცენტრალური კომიტეტის 1932 წლის 23 აპრილის დადგენილებამ „ლიტერატურულ-მხატვრული ორგანიზაციების გარდაქმნის შესახებ“. უფრო მკაფიო და მიზანშეწონილი ხასიათი მიიღო პროფესიული აღზრდის საისტემამ, განმტკიცდა სწავლების იდეურ-ესთეტიკური საფუძვლები, გაფართოვდა სასწავლო რეპერტუარი, მოწესრიგდა სასწავლო პროცესის ყველა მხარე.

30-იანი წლების დასაწყისში კათედრებზე ფართოდ გაიშალა სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობა, განსაკუთრებით სსრ კავშირის სახალხო კომისართა საბჭოს დადგენილების—„სამეცნიერო ხარისხებისა და წოდებების შესახებ“—მიღების შემდეგ.

1933—35 წლებში სასწავლო გეგმებში შეტანილ იქნა მეთოდის, მხატვრული აკომპანემენტის, კამერული სიმღერის კურსები და საბოლოოდ დადგინდა რა ჩათვლებისა და საგამოცდო სესიების ჩატარების ხასიათი, შეიქმნა სამეცნიერო-მეთოდური ბიურო (მეთოდკომისია) კათედრების გამგეებისა და ფაკულტეტის დეკანების შემადგენლობით.

1935—37 წლებში დამოუკიდებელ ერთეულებად ფორმდება სოლო სიმღე-

ბ. ავაწელი
X. Саванели

ა. მიზანდარი
A. Мизандари

რის, საგუნდო-სადირიურო. მუსიკის ისტორიისა და მუსიკის თეორიის კათედრები.

ამ პერიოდში მიღებულ იქნა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის დებულება, რომელიც შემუშავდა სსრ კავშირის სახალხო კომისართა საბჭოსა და სკპ (ბ) ცენტრალური კომიტეტის დადგენილების — „უმალესი სასწავლებლების მუშაობისა და უმაღლესი სკოლების ხელმძღვანელობის შესახებ“ — საფუძველზე. ამ დროისათვის კონსერვატორიაში სამი ფაკულტეტი (ინსტრუმენტული, ვოკალური, სამეცნიერო-საკომპოზიტორო) და ცხრა კათედრაა.

დიდი ყურადღება ეთმობა სტუდენტების საწარმოო (პედაგოგიურსა და საშემსრულებლო) პრაქტიკას (ხელმძღვანელი ა. დანელაშვილი). სტუდენტთა პედაგოგიური პრაქტიკა წარმოებს კონსერვატორიისთან არსებულ მოსამზადებელი სკოლის საფუძველზე, ხოლო საშემსრულებლო გამოსვლები იგეგმება როგორც კონსერვატორიის, ასევე ქალაქის სხვადასხვა დაწესებულებისა და საწარმოს ხაზით.

მ. იპოლიტოვიჩანოვი
М. Ипполитов-Иванов

კ. ალიხანოვი
К. Алханов

1938 წელს ნიჭიერ ბავშვთა ჯგუფის, მუშფაკის ყველაზე პერსპექტიული მანენელებისა და ჩატარებული კონკურსით სკოლებიდან მიღებული კონტრ-გენტის საფუძველზე, კონსერვატორიასთან დაარსდა ნიჭიერ ბავშვთა მუსიკალური სკოლა-ათწლედის (1950 წლიდან—ზ. ფალიაშვილის სახელობის ცენტრალური მუსიკალური სკოლა). დღემდე იგი კონსერვატორიის უმნიშვნელოვანეს რეზერვს წარმოადგენს. ამ სკოლიდან, პირველ რიგში, ხდება კონსერვატორიის შევსება საუკეთესო სტუდენტთა კადრებით (მუსიკალური ათწლედის პირველი დირექტორი — გ. თაქთაქიშვილი, შემდგომ—გ. სვანიძე, ამჟამად— გ. ხატიაშვილი).

1938 წლიდან კონსერვატორიაში (დირექტორი გ. კილაძე) სადირექტივო მითითებების შესაბამისად გადასინჯულ და ზელახლა დამუშავებულ იქნა სასწავლო გეგმები. ამავე წელს დამტკიცდა თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ახალი წესდება, შემუშავებული სპეციალური კომისიის მიერ სსრ კავშირის სახალხო კომისართა საბჭოს 1938 წლის 5 სექტემბერს დამტკიცებული ტიპობრივი წესდების ბაზაზე.

მნიშვნელოვან ფაქტს კონსერვატორიის ამ პერიოდის ცხოვრებაში წარმოადგენს მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრის ჩამოყალიბება, რომელმაც სისტემატური იდეურ-აღმშრდელობითი მუშაობა გაშალა მთელს კოლექტივში.

1940 წლისათვის პედაგოგების მუშაობის ხასიათი ერთგვარად იცვლება როგორც ახალგაზრდა თაობის აღზრდის ახალ ამოცანებზე ყურადღების გამახვილებასთან დაკავშირებით, რაც მიზნად ისახავს სპეციალისტების მომზადების ხარისხის გაუმჯობესებას, ასევე სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის როლის გაძლიერებასთან დაკავშირებითაც, რის გამო სპეციალურად ისმება საკითხი პედაგოგიური საათებისაგან პედაგოგთა (განსაკუთრებით მუსიკალურ-თეორიული დისციპლინების პედაგოგთა) ნაწილობრივი განტვირთვის შესახებ საპეტნიერო მუშაობისათვის.

ცალკეულ კათედრებზე იწყება სადისერტაციო შრომების მომზადება. სისტემატური ხასიათი ენიჭება კათედრების ანგარიშის ჩაბარებას საბჭოს სხდომებზე — სამეცნიერო შრომების თემატური გეგმების, მათი შესრულების მსვლელობისა და შესრულებული სამეცნიერო და მეთოდური შრომების ხარისხის შესახებ.

1941 წელმა მნიშვნელოვნად შეცვალა კონსერვატორიის მუშაობის უკვე ჩამოყალიბებული გეზი და სტილი. დიდი სამამულო ომის დღეებში, როდესაც მთელი საბჭოთა ხალხი აღიმართა ფაშისტური გერმანიის წინააღმდეგ საბრძოლველად, კონსერვატორიის პედაგოგები და სტუდენტები აქტიურად ჩაებნენ საშფოო მუშაობაში ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის ჰოსპიტლების, სამხედრო ნაწილებისა და სამობილიზაციო პუნქტების მხატვრული მომსახურების ხასიათ. ამ წლებში კონსერვატორიამ ათასამდე კონცერტი ჩაატარა. საუკეთესო საშფოო მუშაობისათვის მრავალი პედაგოგი და სტუდენტი დაჯილდოებულ იქნა საპატიო სიგელებით, წარჩინების ნიშნებით, საბჭოთა კავშირის მედლებით. პედაგოგებისა და სტუდენტების ნაწილი მობილიზებული იყო წითელი არმიის რიგებში და ააარალით ხელში იცავდა საყვარელი სამშობლოს ღირსებასა და თავისუფლებას.

დიდი სამამულო ომის წლებში კონსერვატორიაში (დირექტორი ი. გოკიელი) ხდება კათედრების გამსხვილება; გაერთიანებულ იქნა მონათესავე კათედრები, როგორიცაა: ზოგადი და სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრები, სიმებიანი და სასულე საკრავების კათედრები, უქმდება ენების კათედრა, სასწავლო პროგრამებში შეტანილ იქნა სამხედრო საქმის (ვაეებისათვის). უფროსი მედლებია (ქალებისათვის) და სასოფლო-სამეურნეო მოსამზადებელი კურსები.

ძიუხედავად გარკვეული სიძნელეებისა, კონსერვატორიის საქმიანობის ში-

ნაარსი და ხარისხი ოდნავადაც არ დაქვეითებულა, პროფესორ-მასწავლებელთა კოლექტივი და მოსწავლე ახალგაზრდობა დიდი აღმავლობით შრომობდა.

კონსერვატორიის ცხოვრებაში ახალი ეტაპი—მუშაობის განუხრელი ზრდისა და აღმავლობის ხანა—იწყება 1941—45 წლების დიდი სამამულო ომის დამთავრების შემდეგ. ამ დროიდან განსაკუთრებით ფართოდ გაიშალა მთელი კოლექტივის პედაგოგიური და სამეცნიერო-კვლევითი მოღვაწეობა.

1946 წელს კონსერვატორიაში პროფ. გ. ჩხიკვაძის ხელმძღვანელობით გაჩნდა ქართული მუსიკალური ფოლკლორის კაბინეტი (ქართული მუსიკის კაბინეტი არსებობდა 1938—39 წლებშიც), რომელიც დღემდე ინტენსიურ მუშაობას ეწევა საქართველოს სხვადასხვა კუთხის ხალხური სასიმღერო შემოქმედების ნიმუშთა შეკრების, გაშიფრვის, ფიქსირებისა და შესწავლის მიმართულებით, ხოლო 1949 წელს იხსნება ხალხური მუსიკალური შემოქმედების განყოფილება (მუსიკის ისტორიის კათედრაზე).

1948 წელს კონსერვატორიაში შეიქმნა სტუდენტთა სამეცნიერო საზოგადოება, რომელიც მიზნად ისახავს მოსწავლე ახალგაზრდობის მიერ განვლილ მასალის შეთვისების ხარისხის ამაღლებასა და მისი მოცულობის გაფართოება-გაღრმავებას, სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ჩვევების შექმნას. ამ დროიდან სტუდენტთა დამოუკიდებელი აკადემიური მუშაობა სისტემატურ ხასიათსა და მკაფიო მიზანმიმართულებას იქონი. ამჟამად კონსერვატორიის სტუდენტთა სამეცნიერო საზოგადოებაში გაერთიანებულია 7 წრე, რომელშიც ასამდე სტუდენტი შედის. წრეების მუშაობას შესაბამისი კათედრები ხელმძღვანელობენ. სტუდენტთა სამეცნიერო საზოგადოება სისტემატურად ანგარიშს აბარებს კონსერვატორიის საბჭოს ჩასატარებელი და ჩატარებული მუშაობის შესახებ. ყოველწლიურად შემაჯამებელ კონფერენციაზე გამოაქვთ წრეებში შესრულებული საუკეთესო შრომები. სამეცნიერო საზოგადოების წევრთა შრომების ნაწილს მიენიჭა სსრ კავშირის უმაღლესი განათლების სამინისტროს საპატიო სიგელები. ეწყობა კონფერენციები თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის, თეატრალური ინსტიტუტის, აგრეთვე მოძვე რესპუბლიკების უმაღლესი სასწავლებლების სტუდენტებთან ერთად.

1947 წელს თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიას მიენიჭა გამოჩენილი ქართველი მომღერლის ვანო სარაჯიშვილის სახელი.

1952 წელს კონსერვატორიაში იხსნება (უკვე მესამედ—1924¹ და 1936

¹ მნიშვნელოვან ფაქტად კონსერვატორიის ამ დროის მატიანეში უნდა ჩაითვალოს ქართულ ენაზე ოპერების—ჩიპაროზას „საიდუმლო ქორწინების“, ვერდის „აიდას“ და ლეონკავალოს „ჯამპარების“ დადგმა გამოჩენილი რეჟისორების კ. მარჩანიშვილისა და ს. ახმეტელის სცენური ინტერპრეტაციით.

წლების შემდეგ) საოპერო სტუდია (დირექტორი გ. ტატიშვილი), რომლის მუშაობას ხელმძღვანელობს და წარმართავს საოპერო მომზადების კათედრა. საოპერო სტუდია ვოკალურ-სცენური ოსტატობის სკოლაა ვოკალური განყოფილების სტუდენტებისათვის.

1952 წლიდან (დირექტორი ი. ტუსკია) განსაკუთრებული ყურადღება ენიჭება პროფესორ-პედაგოგთა სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის მასშტაბსა და ხარისხს. თუ მანამდე სამეცნიერო მუშაობის მთელი სიმძიმე ძირითადად მარქსიზმ-ლენინიზმის, მუსიკის ისტორიისა და თეორიის კათედრებს აწევბოდა, ახლა ამ საქმიანობაში, პროფილის შესაბამისად, ინტენსიურად ებმებიან საშემსრულებლო კათედრებიც. ამასთან დაკავშირებით სისტემატურ ხასიათს იძენს სამეცნიერო-საშემსრულებლო სესიების ჩატარება, სადაც ისმენენ პედაგოგების მიერ კათედრებში სამეცნიერო-კვლევითი გეგმით შესრულებულ საუკეთესო შრომებს.

სამეცნიერო სესიების თემატიკა საკითხების დიდი მრავალფეროვნებითა და მუსიკისმკოდნეობის სხვადასხვა დარგებისა და აგრეთვე სხვადასხვა ეროვნული მუსიკალური კულტურის ფართო შემოწვდომით ხასიათდება. კონსერვატორიის სამეცნიერო-საშემსრულებლო სესიების მასალების გაცნობა ნათელ წარმოდგენას იძლევა მთლიანად უმაღლესი სასწავლებლისა და ცალკეული კათედრების მუშაობის მასშტაბსა და მიზანდასახულობაზე.

მოგვყავს ზოგიერთი მონაცემი: რუსეთთან უკრაინის შეერთების 300 წლისთავისადმი მიძღვნილ სამეცნიერო-საშემსრულებლო სესიაზე (1954 წ.) წაკითხულ იქნა მოხსენებები — „რუსეთთან უკრაინის შეერთების 300 წელი“ (ე. აგარონოვი), „რუსეთისა და უკრაინის მუსიკალური კულტურის ურთიერთკავშირი“ (ელ. ძიძაძე), „რუსული მუსიკალური კულტურა და ნ. ლისენკო“ (ლ. პოდზემკაია), „რუსული, უკრაინული და ქართული მუსიკალური ფოლკლორის ურთიერთობის საკითხი“ (შ. ასლანიშვილი). სესიაზე შესრულდა კოხენკოს, ჩიშკოს, კოს-ანატოლსკის, მ. გლანკას, პ. ჩაიკოვსკის, ა. გლაზუნოვის, ს. რახმანინოვის, გედიკეს, ზ. ფალაშვილის, დ. არაყიშვილის, ე. მაჭავარიანის ნაწარმოებები.

ამავე წელს ჩატარდა მეორე სამეცნიერო-საშემსრულებლო სესია, რომელზედაც მოსმენილ იქნა მოხსენებები — „ქეშმარიტების მარქსისტულ-ლენინური გაგებისათვის“ (რ. კვიტინაძე), „ზ. ფალაშვილის ესთეტიკური შეხედულებანი“ (ქ. არაქელოვი), „ქართული საბჭოთა კომპოზიტორების პარმონიული ენის ზოგიერთი თავისებურებანი“ (შ. ასლანიშვილი), „რუსული პოლიფონიის საკითხები და რუსული კლასიკური საფორტეპიანო ფუგა“ (მ. ნათიშვი-

ლი). „სამშობლოს დაცვის თემა ქართულ ხალხურ სიმღერაში“ (გ. ჩხიკვაძე), „რუსული პროგრამულ-დრამატული მუსიკის საკითხისათვის“ (ელ. ძიძაძე), „კონცერტმანსტერის მუშაობა ვოკალისტთან საოპერო პარტიაზე“ (შ. თაქთაქიშვილი), „მხავილისა და ინტონაციის საკითხები ქართულ ენაში“ (შ. ძიძიგური), „დიდი ტაჭივი მჭაიკოს-თეორეტიკოსი იბნ-სინა“ (ბ. გულისაშვილი); სესიაზე შესრულდა ბეთოვენის, შუბერტის, შოპენის, რაველის, ჩაიკოვსკის ნაწარმოებები, დ. არაყიწვილის ცეკვები, დამუშავებული ინსტრუმენტული ტრიოსათვის გ. თაქთაქიშვილის მიერ. შემსრულებლები—ე. გურევიჩი, ე. ტერ-ზინასოვა, გ. ბარნაბიშვილი, ალ. ჩიჯავაძე. შესრულებას წინ უძღოდა მეთოდური წერილის წაკითხვა.

1955 წლის სამეცნიერო-საშემსრულებლო სესიაზე მოისმინეს — „ს. დოლაშვილის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და ფილოსოფიური შეხედულებანი“ (გ. კალანდარიშვილი), „ქართული ხალხური საგუნდო კულტურა“ (გ. ჩხიკვაძე), „ლენინი და მუაჟაკ“ (ქ. არაქელოვი), „სვანური ხალხური სიმღერების მრავალხმიანობის შესახებ“ (ვ. ახობაძე), „ქართული მუსიკალური სიტყვიერი“ (ო. ჩიჯავაძე), „პროფესიული ჩეკელების ფორმირების ფიზიოლოგიური მექანიზმის საკითხებისათვის მხატვრულ-შემოქმედებითი, საქმიანობის დარგში“ (ი. ურუშაძე), „პუნთქვის საკითხისათვის სიმღერაში“ (მ. ნოზაძე), „ვიოლინოზე სწავლების ძირითადი მეთოდური საკითხები“ (ლ. იაშვილი) სტუდენტთა ჩვენებით; სესიაზე გამოვიდნენ დამუშავებითა და ტრანსკრიფციებით შ. მშველიძე და ე. ექსანიშვილი; ლ. შიუკაშვილმა და საქართველოს სახელმწიფო კვარტეტმა შეასრულეს ბრამსისა და ს. ცინცაძის ნაწარმოებები.

1957 წლის სამეცნიერო სესიაზე წაკითხული მოხსენებები—„ვ. ი. ლენინი შემეცნების დიალექტიკური გზის შესახებ“ (გ. ჯიბუტი), „ბ. სმეტანა“ (თ. გელაძე); „სუნთქვის დაყრდნობა და მისი მნიშვნელობა სიმღერასა და ბგერათწარმოებაში“ (გ. გოგიჩაძე), „ზ. ფალიაშვილის „აბესალომ და ეთერის“ ტემპების შესახებ“ (ლ. ფალიაშვილი), „პროკოფიევის სიუიტის „რომეო და ჯულიეტას“ შესრულების საკითხისათვის“ (ე. ექსანიშვილი), „ამირანისანის“ ციკლის სიმღერები და „ხატარეშობის“ წესი“ (ო. ჩიჯავაძე), „შემოქმედებითი წარმოსახვის სპეციფიკური ბუნებისა და მექანიზმების შესახებ“ (ი. ურუშაძე), „ზ. ფალიაშვილის ოპერის „აბესალომ და ეთერის“ ლიბრეტოს შესახებ“ (ნ. ჭიაურელი), „პუშკინი და ლერმონტოვი ქართველ კომპოზიტორთა ვოკალურ ლირიაში“ (ელ. ძიძაძე), „ქართული ხალხური სიმღერების რიტმი“ (ბ. გულისაშვილი). „საქართველოში ვოკალური პედაგოგიკის დარგში სამეცნიერო-მეთოდური მუშაობის შესახებ“ (ნ. ბახუტაშვილი), „ქართული ხალხური ერთხმიანი შრომის სიმღერა“ (დ. სლიანოვა-მიზანდარი).

ამავე წლის მეორე სამეცნიერო სესია მიეძღვნა დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის მე-40 წლისთავს. წაითხულ იქნა შემდეგი თემები: „სოციალისტური რევოლუციის ლენინური თეორია“ (გ. ასათიანი), „ოქტომბრის რევოლუცია და ქართული ხალხური სიმღერები“ (გ. ჩხიკვაძე), „საქართველო რუს კომპოზიტორ-კლასიკოსთა შემოქმედებაში“ (ელ. ძიძაძე), „სუფთა წყობა რუსულ, ქართულ და უზბეკურ ხალხურ მუსიკაში“ (ბ. გულისაშვილი), „ქართველ კომპოზიტორთა პარმონიის ხალხური საწყისები“ (შ. ასლანიშვილი), „რუსეთ-საქართველოს კულტურული ურთიერთობანი XIX საუკუნის პირველ ნახევარში“ (ო. ჩიჯავაძე), „აფხაზური ხალხური სიმღერები“ (გ. აზობაძე).

1959 წლის სამეცნიერო-სამეცნიერულუბლო სესიაზე მოსმენილ იქნა მოხსენებები: „კომუნისტური პარტია საბჭოთა ხალხის ხელმძღვანელი და მარჯახი-ზებელი ძალაა კომუნიზმის გამარჯვებისათვის ბრძოლაში“ (გ. ასათიანი), „ი. ჭავჭავაძე ქართველ საბჭოთა კომპოზიტორების შემოქმედებაში“ (ელ. ძიძაძე), „ქართული ხალხური ორხმიანი სიმღერები“ (დ. სლიანოვა-შიზანდარი), „ტრელის“ საკითხისათვის“ (ო. ჩიჯავაძე), „შ. მშველიძის სიმღერითური პოემები“ (გ. ტორაძე), სესიაზე შესრულდა შემანის, პ. ჩაიკოვსკის, ს. რახმანინოვის, ს. ტანეევის, რ. გლიერის, ტ. ხრენიკოვის, ი. ტუსკიას, შ. მშველიძის, ა. ბალანჩივაძის, ტ. ბაქრაძის ნაწარმოებები. შემსრულებლები — დ. ანდლუაძე, გ. ბარნაბიშვილი, ნ. კოზმინსკაია-ჩიგოგიძე, ე. ტერ-მინასოვა, გ. მაჭუტაძე, ი. ბერიძე, ნ. ჩიქოვანი, თ. გოგოლაშვილი, ბ. კრავეიშვილი, ნ. ავალიანი.

ამავე წლის მეორე სამეცნიერო სესია მიეძღვნა გამოჩენილი ქართველი კომპოზიტორის, საზოგადოებრივი მოღვაწისა და ფოლკლორისტის დ. არაყიშვილის გარდაცვალებიდან ხუთი წლისთავს. სესია მოაწყო კონსერვატორიის ქართული მუსიკალური ფოლკლორის კაბინეტმა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის შესაბამისი განყოფილების მეცნიერი მუშაკებისა და ასპირანტების მონაწილეობით. თავის მხრივ კონსერვატორიის ფოლკლორისტები მონაწილეობდნენ საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის სამეცნიერო სესიის მუშაობაში. ამ სესიაზე წაითხული მოხსენებები (გ. ჩხიკვაძე, ვ. აზობაძე, მ. ჟორდანი, კ. როსებაშვილი, თ. მამალაძე, ო. ჩიჯავაძე) ეხება ქართული ხალხური სასიმღერო შემოქმედებისა და ხალხური მუსიკალური ინსტრუმენტარის საკითხებს.

1960 წლის პირველი სამეცნიერო სესია მიეძღვნა ვ. ი. ლენინის დაბადების 90 წლისთავს. სესიაზე წაითხულ იქნა მოხსენებები: „ლენინური ეტაპი მარქსისტული ფილოსოფიის განვითარებაში“ (გ. ასათიანი), „ვ. ი. ლენინის ბრძოლა მშვიდობისათვის“ (ნ. ცხაკაია), „მხატვრული შემოქმედების თავისუფლების არსის ლენინური გაგებისათვის“ (ი. ურუშაძე), „ვ. ი. ლენინი და მუსიკალური

ხელოვნება“ (ელ. ძიძაძე). სესიაზე შესრულებულ იქნა ვ. ა. ლენინის საყვარელი ნაწარმოებები და საბჭოთა კომპოზიტორების ახალი ქმნილებები.

ამავე წლის მეორე და მესამე სამეცნიერო სესიები მიეძღვნა აზერბაიჯანსა და სომხეთში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების მე-40 წლისთავს. აღნიშნულ სესიებზე წაკითხულ მოხსენებებში გაშუქებულია აზერბაიჯანისა და სომხეთის ხალხების რევოლუციური ბრძოლის საკითხები, ამ მომძე რესპუბლიკების ხალხთა კოლოსალური მიღწევები 40 წლის მანძილზე, განხილულია მათი პროფესიული მუსიკალური კულტურის განვითარების ცალკეული ეტაპები, აზერბაიჯანელი და სომეხი ხალხების უხსოვარი დროის კულტურული, კერძოდ, მუსიკალური კავშირ-ურთიერთობანი მოძმე ქართველ ხალხთან (მოხსენებლები — ნ. ცხაკაია, თ. ხუროშვილი, ლ. პოდზემსკაია); შესრულდა აზერბაიჯანელი, სომეხი და ქართველი კომპოზიტორების საუკეთესო ნაწარმოებები.

XII სამეცნიერო სესია მიეძღვნა საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისა და საქართველოს კომუნისტური პარტიის შექმნის მე-40 წლისთავს. წაკითხულ იქნა მოხსენებები — „საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისა და საქართველოს კომუნისტური პარტიის შექმნის 40 წლისთავი“ (ი. სოლომონია), „თანამედროვე ქართული ხალხური სასიმღერო შემოქმედება“ (გ. ჩხიკვაძე), „ქართული პროგრამული სიმფონიზმი“ (გ. ტორაძე), „ქართული ხალხური სიმღერის პარმონია და მისი გამოყენება ქართველ კომპოზიტორთა შემოქმედებაში“ (შ. ასლანიშვილი), „რუსეთ-საქართველოს მუსიკალური ურთიერთკავშირის შესახებ“ (ელ. ძიძაძე), „ჩონგურის ოთხი სი-მისი კავშირი ქართულ ხალხურ ოთხხმიანობასთან“ (ვ. ახობაძე), „ქართული საფორტეპიანო კონცერტი“ (თ. ხუროშვილი). სამეცნიერო სესიას მოყვა პედაგოგებისა და სტუდენტთა კონცერტების ციკლი.

შოთა რუსთაველის დაბადების 800 წლისთავისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო სესია (1966 წლის ოქტომბერი) დაეთმო შემდეგ საკითხებს: „შ. რუსთაველის სახე ქართულ ხელოვნებაში“ (პროფ. ვ. ბერიძე), „შ. რუსთაველი ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში“ (პროფ. გ. ჩხიკვაძე), „მესხეთის ხალხური სიმღერა“ (მასწ. ვ. მალრაძე).

1954 წლიდან კონსერვატორიაში შემოღებულ იქნა კონკურსი კათედრის გამგეებისა და პროფესორ-პედაგოგიური შემადგენლობის თანამდებობათა საშტატო ერთეულების დასაკავებლად. ეს ღონისძიება მნიშვნელოვნად აადვილებს უმაღლესი სასწავლებლისათვის ესოდენ დიდმნიშვნელოვანი ამოცანის გადაჭრას — პედაგოგიური კოლექტივის განახლებასა და გაუმჯობესებას, რაც ყოველ ხუთ წელიწადში ერთხელ პედაგოგიურ ძალთა ხელახალი დაკონტაქტებისა და შეესების გზით ხდება.

Въ Понедѣльникъ 12-го Августа 1904 года

АНТОНОМЪ ГРИГОРЬЕВИЧЕМЪ

РУБИНШТЕЙНОМЪ

Данъ будетъ

КОНЦЕРТЪ

На образованіе фонда для постройки здания музыкальнаго училища, соотвѣщающаго при Тифлисскомъ Студіи ИМПЕРАТОРСКАГО Русскаго Музыкальнаго Общества.

ამავე წელს კონსერვატორიაში ჩამოყალიბდა პედაგოგიური პრაქტიკის სექტორი (ხელმძღვანელი მ. ყანჩელი, შემდგომ — ა. კუზანოვა). ამ პერიოდიდან იწყება სისტემატური მუშაობა ყველა განყოფილების სასწავლო გეგმების სრულყოფილი რეალიზაციის მიმართულებით, სტუდენტთა პედაგოგიური პრაქტიკის ხაზით. აღნიშნული პრაქტიკის ბაზას წარმოადგენს მოსწავლეთა კონტინგენტი (ამჟამად 80 მოსწავლე), რომელიც მიიღება ყოველი სასწავლო წლის დასაწყისში კონკურსით. მოსწავლეთა უდიდესი პროცენტი საფორტეპიანო განყოფილებაზე მოდის. საღლისოდ კონსერვატორიაში არსებობს მუსიკალური სკოლა და სასწავლებელი (ფორტეპიანოს, კომპოზიციის, საგუნდო ღირიყრობის, სოლო სიმღერის, სიმებიანი და სასულე საკრავების განყოფილებებით). რომელთა მუშაობა მიმდინარეობს სსრ კავშირის კულტურის სამინისტროს სისტემის მუსიკალური სკოლებისა და სასწავლებლების სასწავლო გეგმების შესაბამისად.

1958 წელს გაიხსნა ორწლიანი მოსამზადებელი განყოფილება ვოკალისტებიანათვის. შემქმნელობულ ვადებში კარგი პროფესიული მონაცემების მქონე პირნი აქ მუსიკალური სასწავლებლის კურსს გადიან, იძენენ აუცილებელ ცოდნას და ენიჭებათ უმაღლესი მუსიკალურ სასწავლებელში შესვლის უფლება საერთო კონკურსის წესით. ამჟამად მოსამზადებელ განყოფილებაზე 18 ვოკალისტია.

1959 წლიდან კონსერვატორიაში არსებობს საღამოსა და დაუსწრებელი სწავლების განყოფილებები. ამჟათან დაკავშირებით კონსერვატორიის კათედრებზე დიდი მუშაობა გაიშალა დაუსწრებელი განყოფილების სტუდენტთა აუცილებელი მეთოდური მასალით, საკონტროლო დავალებებით, გაფართოებული გეგმა-კონსპექტებით (დამოუკიდებელი დამუშავებისათვის განკუთვნილი ლიტერატურის სიების თანდართვით) უზრუნველსაყოფად, ამასთან ქართულ ენაზე სახელმძღვანელოების შექმნის, აპრობირებული სახელმძღვანელოებისა და დამხმარე ლიტერატურის რუსული ენიდან თარგმნის ხაზით.

კონსერვატორიის დაუსწრებელ განყოფილებაზე (ყველა სპეციალობა სოლო სიმღერისა და საოპერო-სიმფონიური ღირიყრობის გარდა) სწავლობენ სტუდენტები რესპუბლიკის თითქმის ყველა რაიონიდან და ქალაქიდან. საღამოსა და დაუსწრებელი განყოფილებების სტუდენტების ძირველი (რიგგარეშე) გამოშვება 1964 წელს მოხდა.

კონსერვატორიის მუშაობის მომავალი გეგმები ითვალისწინებს უპირატესად სტაციონარული ჯგუფების გაზრდასა და რაიონებში მომუშავე მუსიკოსთათვის კვალიფიკაციის ასამაღლებელი ერთ-ან ორწლიანი კურსების გახსნას.

ვ. სარაჯიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია

მუზიკოსი
А. Рубинштейн

რესპუბლიკის ერთადერთი უმაღლესი მუსიკალური სასწავლებელია¹. საქართველოს ყოველი კუთხიდან მოემართება აქ მოსწავლე ახალგაზრდობა. კონსერვატორიაში სწავლობენ აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის მუსიკალური კადრები, საბჭოთა კავშირის სხვა რესპუბლიკებიდან ჩამოსული ახალგაზრდებო.

კონსერვატორიის დამთავრებისას ახალგაზრდა ბაკალავრები, სპეციალური კომისიის გადაწყვეტილებით, სამუშაოდ იგზავნებიან უმეტესად საქართველოს სხვადასხვა რაიონში, აგრეთვე ჩვენი ქვეყნის სხვა მხარეებშიც.

1921 წლიდან დღემდე თბილისის კონსერვატორია 1600-მა აღზრდილმა—კომპოზიტორმა, მუსიკისმცოდნემ, სხვადასხვა პროფილის შემსრულებელმა დაამთავრა. კონსერვატორიის თითქმის მთელი პედაგოგიური შემადგენლობა მისი აღზრდილებითაა დაკომპლექტებული.

დღეს კონსერვატორიაში ორი ფაკულტეტი (საშემსრულებლო და თეორიულ-საკომპოზიტორო) და 16 კათედრაა—მარქსიზმ-ლენინიზმის, კომპოზიციის, სპეციალური ფორტეპიანოსი (დღისა და საღამოს განყოფილებები), სპეციალური ფორტეპიანოსი (დაუსწრებელი განყოფილება), სოლო სიმღერის, ვიოლინოსა და ალტის, ჩასაბერი საკრავების, ვიოლონჩელის, კონტრაბასისა და არფის, საგუნდო ღირიფორობის, მუსიკის ისტორიის, მუსიკის თეორიის, ჯამერული ანსამბლის, საოპერო მომზადების, საერთო ფორტეპიანოსი, უცხო ენებისა და ფიზიკური აღზრდის.

კათედრების პედაგოგიურსა და სამეცნიერო საქმიანობას წარმართავს კონსერვატორიის საბჭო 28 წევრის — სასწავლებლის წამყვანი მუშაკების—შემადგენლობით. საბჭოში წარმოდგენილია ძირითადი კათედრები, პარტიული, კომპაგვირული და პროფკავშირული ორგანიზაციები.

ამჟამად კონსერვატორიის პროფესორ-პედაგოგიური შემადგენლობა 283 კაცით განისაზღვრება. მათ შორისაა: ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორი—3, ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატი—16, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი—10, სსრ კავშირის სახალხო არტისტი—4, საქართველოს სსრ სახალხო არტისტი—13, საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე—42, საქართველოს სსრ დამსახურებული არტისტი—30, სხვადასხვა კათედრაზე მუშაობს 99 კონცერტმანისტები.

კონსერვატორიის მუშაობის მნიშვნელოვან და დადებით მოვლენას უკანასკნელი წლების მანძილზე წარმოადგენს მაღალი პროფესიული პოტენციალის მქონე პედაგოგიური ძალების მუდმივი მოღვნა. კონსერვატორიის პედა-

¹ ამჟამად საქართველოში 103 მუსიკალური სკოლა და 11 სასწავლებელია, 132 ზოგადი განმანათლებლო სკოლაში გახსნილია მუსიკალური კლასები.

გოგოური კადრის შევსება მიმდინარეობს, ერთი მხრივ, იმ პირთა მოზიდვით, რომელთაც განსაკუთრებით გამოიჩინეს თავი პედაგოგიური მუშაობის, მუსიკალურ სასწავლებლებში, მეორე მხრივ, დიდი სტაჟისა და გამოცდილების მქონე გამოჩენილი სპეციალისტების მოწვევით.

კონსერვატორიის პროფესორ-პედაგოგები სისტემატურად იმაღლებენ იდეურ-პოლიტიკურ დონეს, სურვილის მიხედვით მონაწილეობენ სემინარული ჯგუფის მუშაობაში ან მარქსისტულ-ლენინური თეორიის საკითხების დამოუკიდებელ შესწავლას ეწევიან. კონსერვატორიის პარტიუროსთან ჩამოყალიბებულია საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ისტორიის, დიალექტიკური და ისტორიული მატერიალიზმის, პოლიტიკური ეკონომიისა და მარქსისტულ-ლენინური ესთეტიკის შემსწავლელი სემინარული ჯგუფები. მარქსისტულ-ლენინური თეორიის საფუძვლების ღრმად დაუფლება უშუალოდ უკავშირდება კონკრეტული ხასიათის ამოცანებს, რაც ხელს უწყობს პროფესორ-პედაგოგთა კოლექტივის მიერ იმ საკითხების გადაწყვეტას, რომელიც დაკავშირებულია მათ საარსებო მოღვაწეობასთან—კვალიფიციური, ყოველმხრივი ცოდნით აღჭურვილი საბჭოთა მუსიკოსების აღზრდის საქმესთან.

ამჟამად კონსერვატორიაში მოსწავლე სტუდენტთა რაოდენობა 1230-ს შეადგენს. აქედან დღის სტაციონარზე ირიცხება 325 კაცი, საღამოს განყოფილებაზე—268, დაუსწრებელ განყოფილებაზე—637. სტუდენტების უმრავლესობა უზარუნელყოფილია სტიპენდიით აკადემიური მოსწრებისა და მატერიალური მდგომარეობის მიხედვით. განსაკუთრებით წარჩინებულ სტუდენტებს ეწიშნება სახელობითი სტიპენდიები. ამჟამად კონსერვატორიაში არის ე. ი. ლენინის, პ. ჩაიკოვსკის, ზ. ფალიაშვილის, დ. არაყიშვილისა და ა. ინაშვილის სახელობის სტიპენდიები (წარსულში კონსერვატორიას ჰქონდა ა. რუბინშტეინის, კ. ალიხანოვის, ე. სარაჯიშვილის, ა. სპენდიარიანის, ე. ეპშტეინის სახელობის სტიპენდიები).

ყველა სპეციალობის მუსიკოსთა მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადების საქმეში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ასპირანტურა (სწავლების ორდა სამწლიანი კურსი). 1959/60 სასწავლო წელს გაიხსნა ასპირანტურის დაუსწრებელი განყოფილება.

კონსერვატორიის ასპირანტურა მრავალმა ნიჭიერმა სპეციალისტმა დაამთავრა. უმრავლესობა ეწევა ნაყოფიერ პედაგოგიურსა და საშემსრულებლო მოღვაწეობას საქართველოსა და საბჭოთა კავშირის სხვა რესპუბლიკების მუსიკალურ დაწესებულებებში.

ასპირანტები სისტემატურად აბარებენ ანგარიშს კათედრასა და კონსერვატორიის საბჭოს ჩატარებული მუშაობის შესახებ ღია კონცერტებისა (საშემ-

სრულებლო განყოფილებები) და სამეცნიერო შრომების (მუსიკისმცოდნეობა) წარდგენის სახით.

ყოველწლიურად კონსერვატორიაში ტარდება დაახლოებით ათამდე აკადემიური (შერეული) და ოცი კლასის კონცერტი, რომელიც ეწყობა კონსერვატორიის დიდსა (650 ადგილი) და მცირე (250) დარბაზებში. კონსერვატორიას ჰყავს სტუდენტთა ორკესტრი (ხელმძღვანელი ვ. ფალიაშვილი) და გუნდი (ხელმძღვანელი დ. კვაჭანტირაძე), რომლებიც ხშირად გამოდიან ფართო აუდიტორიის წინაშე. კონცერტების ნაწილი გარკვეული მიზნობრივი პროგრამებით ტარდება რესპუბლიკის ფაბრიკა-ქარხნებსა და კოლმეურნეობებში. 1967 წელს შეიქმნა ალტისა და ვიოლონჩელის დამკვერელი სტუდენტების ანსამბლები (ხელმძღვანელები ნ. კინწურაშვილი და ი. ქეიშვილი).

უკანასკნელ წლებში სკოლის ცხოვრებასთან დაახლოების, ახალგაზრდა კადრების სწავლებისა და მომზადების მეთოდების გარდაქმნის შესახებ ჩვენი პარტიისა და მთავრობის მიერ მიღებულ ისტორიულ გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით, განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა სტუდენტთა საწარმოო პრაქტიკას. საწარმოო პრაქტიკა შეტანილია სასწავლო გეგმებში როგორც პირველხარისხოვანი დისციპლინა; იგი მოიცავს საკითხების მთელ ციკლს, უშუალოდ დაკავშირებულს იმ სპეციალობასთან, რომელსაც ეუფლება სტუდენტი.

კონსერვატორიის ახალგაზრდობა ფართო მასშტაბით გადის სასწავლებლის ფარგლებს გარეთ და მიაქვს თავისი ხელოვნება ხალხში. ამ მუსიკალურ-პროპაგანდისტულ საქმიანობას ორგანიზებული ხასიათი აქვს. მას განაგებს საწარმოო პრაქტიკის სექტორი (ხელმძღვანელი ი. ათანელოვი), რომელიც გეგმავს სტუდენტთა გამოსვლებს სხვადასხვა წარმოება-დაწესებულებაში. კონსერვატორიაში და მის კედლებს გარეთ მოწყობილ კონცერტებში სტუდენტთა მონაწილეობის აღრიცხვის მიზნით, თვითეულ მოსწავლეზე გახსნილია სპეციალური ბარათი, სადაც ხდება სტუდენტის მთელი მუშაობის ფიქსირება საწარმოო პრაქტიკის ხაზით.

სასწავლო პროცესთან და სამეცნიერო-კვლევით მუშაობასთან მჭიდროდაა დაკავშირებული კონსერვატორიის კაბინეტების საქმიანობა, როგორიცაა მარქსიზმ-ლენინიზმის კაბინეტი მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრასთან (ხელმძღვანელი ვ. ტრაპაიძე), ფონიატრიული კაბინეტი სოლო სიმღერის კათედრასთან (ხელმძღვანელი ექიმი მ. ნოზაძე), ქართული მუსიკალური ფოლკლორის კაბინეტი მუსიკის ისტორიის კათედრასთან (ხელმძღვანელი კ. როსტომიშვილი).

ნაყოფიერ მუშაობას ატარებს აგრეთვე ხმის ჩაწერის კაბინეტი (ხელმძღვანელი თ. ერისთავი), რომელსაც საკმაოდ დიდი ფონოთეკა გააჩნია. კაბინეტი მომსახურებას უწევს როგორც მეცადინეობას მუსიკალურ-თეორიულ დისციპ-

ლინებში, ასევე საშემსრულებლო კათედრებსაც—სტუდენტისა ან ასპირანტის მიერ შესრულებულის ფირზე ჩაწერის სახით, რაც შემდგომი თვითშემოწმებისა და პედაგოგის მიერ გაკონტროლების საშუალებას იძლევა.

დანერგულია მთელი კონცერტების (აკადემიური, კლასის, ასპირანტების საანგარიშო) ჩაწერის პრაქტიკაც. კაბინეტის უახლესი ტექნიკური აპარატურით აღჭურვამ შესაძლებელი გახადა მუსიკალური გადაცემების ერთდროული წარმოება ოთხი პროგრამით (უახლოეს ხანში გადაცემები იწარმოებს რვა პროგრამით, ამასთან კაბინეტს ექნება სპეციალური სტუდია ჩაწერებისათვის და გადაცემების მოსასმენი სალონი), უზრუნველყო სტუდენტებისა და პედაგოგების მიერ საჭირო მუსიკალური მასალის ინდივიდუალური მოსმენა. ხმის ჩაწერის კაბინეტი დიდ დახმარებას უწევს ფოლკლორულ ექსპედიციებს ტექნიკურ საკითხებში.

წიგნებისა და სანოტო ლიტერატურის მნიშვნელოვანი და მუდმივად მზარდი ფონდი ინახება კონსერვატორიის ბიბლიოთეკაში (გამგე მ. მაყაშვილი). აქ ამჟამად დაცულია 27 451 წიგნი, 8 000 ჟურნალი და 63 550 ეგზემპლარი ნოტი. ბიბლიოთეკას აქვს ორი განყოფილება: 1) დაკომპლექტებისა და დამუშავების, 2) მომსახურების (საბიბლიოთეკო, ბიბლიოგრაფიულ ცნობათა და სამკითხველო სექტორებით). კონსერვატორიის ბიბლიოთეკა უშუალო ურთიერთობაშია საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა ქალაქების ბიბლიოთეკებთან, თბილისის ყველა მუსიკალურ დაწესებულებასთან, ფილარმონიასთან, სასწავლებლებთან, რადიომაუწყებლობისა და ტელევიზიის კომიტეტთან, თბილისის ოფიცერთა სახლთან, სკოლებთან და ა. შ. ყოველი საიუბილეო თარიღისა და სამეცნიერო სესიისათვის ბიბლიოთეკა აწყობს სათანადო გამოფენას. სისტემატურად ხდება მასალების დემონსტრაცია მარქსიზმ-ლენინიზმის კაბინეტის სტენდებზე.

თბილისის კონსერვატორია ცდილობს დაამყაროს რაც შეიძლება მჭიდრო კონტაქტი მსმენელთა ფართო მასებთან. პედაგოგები და სტუდენტები ხშირად მონაწილეობენ კულტურის უნივერსიტეტების მუშაობაში, ატარებენ ინტენსიურ კულტურულ-საშეფო მუშაობას საბჭოთა არმიის ნაწილებში. რესპუბლიკის წარმოება-დაწესებულებებსა და კოლმეურნეობებში სისტემატურად ტარდება მიზნობრივი ლექცია-კონცერტები. კონსერვატორია მახარაძის სახელობის კოლმეურნეობის შეფთა. იგი ატარებს შემოქმედებით შეხვედრებს კომუნისტური შრომის ბრიგადებთან, აწყობს კონცერტებს ფაბრიკა-ქარხნებში, სხვადასხვა დაწესებულებებსა და საწარმოებში. მყარდება კავშირი რესპუბლიკის შედარებით შორეულ რაიონებთან (მიზნობრივი ლექცია-კონცერტების ჩატარება ქობულეთის რაიონის სოფელ ბობოყვანთში, ფოთში, სვანეთის ცენტრში—მესტიაში, ლატალში და სხვ.).

Յ. ԽՈՐՀՅԱՆՅԱՆ
Մ. ՉԱՅԿՈՎՍԿԻՅ

დიდი რეზონანსითა და ფართო საზოგადოებრიობის საეხებით დამსახურებული მოწონებით აღინიშნა მნიშვნელოვანი ღონისძიება—საკონცერტო მოღვაწეობის ახალი ფორმის შემოღება, რაც კონსერვატორიის საუკეთესო ტრადიციად გადაიქცა. ესაა თანაშემწე მუსიკალური კულტურის შედეგების ფართო პროპაგანდა საკონცერტო ციკლების სახით (პედაგოგების, ასპირანტებისა და სტუდენტების მონაწილეობით), რომელიც სისტემატურად ტარდება 1963 წლიდან (რექტორი ო. თაქთაქიშვილი). პროგრამის მრავალფეროვნება, უცნობ ნაწარმოებთა აღლვება, შესრულების მაღალი კულტურა დიდძალ აუდიტორიას იზიდავს.

ემსახურება რა კომუნიზმის მშენებლობის შესანიშნავი ეპოქით დღის წესრიგში დაყენებულ დიდ ამოცანებს, თბილისის კონსერვატორია აქტიურად მონაწილეობს ახალგაზრდობის ესთეტიკური აღზრდის საქმეში. სისტემატურად ეწყობა კონცერტები, მოხსენებები სხვადასხვა უმაღლესი სასწავლებლის სტუდენტებისათვის, მუშა ახალგაზრდობისათვის, პერიოდულად მუშაობს მუსიკალური ლექტორიუმი ახალგაზრდობისათვის. კონსერვატორიის სტუდენტობა მუშაობას ეწევა ბავშვთა მუსიკალური აღზრდის ხაზითაც ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში, ხელმძღვანელობს თვითმომქმედ წრეებს, ეხმარება ახალგაზრდებს ეზიარონ ჭეშმარიტ, მაღალ მუსიკალურ ხელოვნებას.

თბილისის კონსერვატორია მკიდრო პროფესიულ ურთიერთობაშია თბილისის, სოხუმის, ბათუმის, თელავის, ქუთაისის, რუსთავის, ფოთისა და სხვა ქალაქების მუსიკალურ სასწავლებლებთან, მუდამ აცნობს მათ თავისი მუშაობის გამოცდილებას და დახმარებას უწევს მეთოდური ხასიათის საკითხებში.

კონსერვატორიის აღზრდილნი რესპუბლიკის ძირითადი მუსიკალური კადრია, რომელიც ნაყოფიერად მოღვაწეობს მუსიკალური შემსრულებლობის, პედაგოგიის, მუსიკალური კრიტიკის ასპარეზზე.

თბილისის კონსერვატორიის მრავალი გამოზრდილი მუსიკოსი ფართო არაფესიულ გზაზე პავიდა, ბრწყინვალედ წარსდგა პიანისტების, ვიოლინოს და ვიოლონჩელის დამკვრელებისა და მომღერალთა საკავშირო კონკურსებზე, ღირსეულად დაიცვა საბჭოთა მუსიკოსის საპატიო სახელი საერთაშორისო კონკურსებსა და ახალგაზრდობის ფესტივალებზე. მუსიკოს-შემსრულებელთა საკავშირო კონკურსის ლაურეატის წოდება მინიჭებული აქვს პიანისტებს ც. კვერნაძესა და რ. კერერს, მომღერლებს—მ. აპირანაშვილს, დ. გამრეკელს, ჩელოს დამკვრელებს—ა. ჩიჭავაძეს, პ. ცომიკს, მუსიკოს-შემსრულებელთა საერთაშორისო კონკურსებისა და ახალგაზრდობის ფესტივალების ლაურეატის წოდება — პიანისტებს—ე. ვირსალაძეს, დ. ბაშკიროვს, მ. ხეიტიას, ე. ლეონსკაიას, ვიოლინოს დამკვრელს მ. იაშვილს, ჩელოს დამკვრელს თ. გაბარაშვილს, მომღერ-

ლებს—ნ. ანდლულაძეს, ზ. ანჯაფარიძეს, მ. დონაძეს, შ. კიკნაძეს, გ. სელეზნი-
ოვსა და ლ. ჭყონიას, ვოკალური ანსამბლის „შეიდკაცას“ ხელმძღვანელს ქ. კა-
ზიძეს, საქართველოს სახელმწიფო კვარტეტს (ბ. ჭიათურელი, გ. ხატიაშვილი,
ა. ბეგალიშვილი, გ. ბარნაბიშვილი) და სხვ.

თბილისის კონსერვატორიის აღზრდილი კომპოზიტორების მრავალი ნა-
წარმოები საქართველოს ფარგლებს გასცლდა.

თავის მოღვაწეობაში თბილისის კონსერვატორია მკვიდროდა დაკავშირე-
ბული საბჭოთა კავშირის კონსერვატორიებთან. ჩვენი ქვეყნის გამოჩენილ მუ-
სიკოსებთან, აგრეთვე საზღვარგარეთის კონსერვატორიებთან (პრალის, ხანოის,
კლუეის, კაიროს, ბრიუსელის და სხვ.) და მუსიკალური კულტურის წარმომად-
გენლებთან.

ამჟამად კონსერვატორიას სათავეში უდგას გამოჩენილი ქართველი კომპო-
ზიტორი, საქართველოს სსრ სახალხო არტისტი ს. ცინცაძე.

ერთ-ერთ ანგარიშში თბილისის კონსერვატორიაში სახელმწიფო გამოცდე-
ბის ჩატარების შესახებ, სსრ კავშირის სახალხო არტისტი ა. გოლდენევიჩერი
წერდა: „წლების მანძილზე, რომელთა განმავლობაშიც მე თვალს ვადევნებ
თბილისის კონსერვატორიის მუშაობას, შემიძლია სტუდენტთა მომზადების დო-
ნის მნიშვნელოვანი ამაღლების კონსტატაცია... საგრძნობლად ამაღლდა სწავ-
ლების დონეც... ერთი სიტყვით: თბილისის კონსერვატორიის მუშაობის დონე
განუხრელად იზრდება, რასაც სიხარულით ვადასტურებ“.

წიგნში „რეპორტაჟი სსრ კავშირის შესახებ“ ინდოელი ჟურნალისტი იკ-
ბალ სინგპი სამართლიანად შენიშნავს: „თუ გნებავთ ზუსტი წარმოდგენა გქონ-
დეთ იმის შესახებ, თუ როგორ იფურჩქნება ქართველი ხალხის შემოქმედები-
თი გენია, აუცილებლად უნდა წახვიდეთ თეატრში, ოპერაში, კონსერვატორიაში
და სამხატვრო აკადემიაში“.

თბილისის კონსერვატორია აღმავლობის გზაზეა. იგი თვალსაჩინო წარმა-
ტებებით შეხვდა დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 50-ე წლის-
თავს. წინ დიდი ამოცანები და ნათელი პერსპექტივებია. მათ შორის კი ერთ-
ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანია — თავისი ხელოვნების მიწოდება ფართო მა-
სშტაბისათვის. მთელი ძალების მიმართვა იმისაკენ, რომ ეს ხელოვნება ჭეშმარი-
ტად „სიხარულისა და შთაგონების წყაროდ გადაიქცეს მილიონობით ადამიანი-
სათვის, გამოხატავდეს მათს ნებას, გრძნობებსა და ფიქრებს, იყოს მათი იდეუ-
რი გამდიდრებისა და ზნეობრივი აღზრდის საშუალება“ (საბჭოთა კავშირის კო-
მუნისტური პარტიის პროგრამა), ყოველმხრივ შეუწყოს ხელი საბჭოთა ადამი-
ანის სულიერ სრულყოფას, ადამიანისა, რომელიც გაბედულად ხსნის კარს კო-
მუნისტური მომავლის მშვენიერ სამყაროში.

სპეციალური ჟოგჯეპიანოს კათედრა

(დღისა და საღამოს განყოფილებაში)

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის შექმნის მომენტისათვის ფორტეპიანოს სწავლების საქმეს საქართველოში სოლიდური ტრადიციები ჰქონდა. საფორტეპიანო პედაგოგიის მტკიცე საფუძვლები შექმნა გამოჩენილმა ქართველმა პიანისტმა, საქართველოში მუსიკალური განათლების პირველი კერის ერთ-ერთმა ორგანიზატორმა ალოიზ მიზანდარმა, რომლის საშემსრულებლო ოსტატობას მაღალ შეფასებას აძლევდნენ ფ. ლისტი და მ. ბალაქირევი. საქართველოში საფორტეპიანო კლასების დაარსების დღიდან 1912 წლამდე მიზანდარი ნაყოფიერ მოღვაწეობას ეწეოდა ახალგაზრდა პიანისტების კადრის აღზრდის ხაზით. მისი ტრადიციების გამგრძელებელ მოწაფეთა შორის, პირველ რიგში, აღსანიშნავია ა. თულაშვალი — მუსიკალური სასწავლებლის პედაგოგი, ხოლო შემდეგ თბილისის კონსერვატორიის პროფესორი, რომელიც ნახევარ საუკუნეზე მეტ ხანს მოღვაწეობდა პედაგოგიურ სარბიულზე. მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს აგრეთვე ამ დარგში ი. აისბერგმა, კ. ალიხანოვმა, მ. გაბაშვილმა, ე. ეპშტეინმა, მ. ვინოგრადოვმა, ლ. კალაშნიკოვამ, ი. მატკოვსკიმ, ჰ. ნეიპაუზმა, ლ. პიშნოვმა, ი. სტახოვსკაიამ, ტ. ტერ-სტეფანოვამ, ლ. ტრუსკოვსკიმ და სხვებმა. საფორტეპიანო კლასის ნირავალი პედაგოგი ხშირად გამოდიოდა კამერულ კონცერტებში სოლო ნომრებითა და ანსამბლში.

საქართველოში საფორტეპიანო შემსრულებლობისა და პედაგოგიური იჟშაობის დონის ამაღლებისათვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ისეთი გამოჩენილი ოსტატების გამოსვლებს, როგორიც იყვნენ ა. ესიპოვა, ვ. საფონოვი, ა. ზილოტი, ა. რუბინშტეინი, ს. რახმანინოვი. რუსული პიანისტური სკოლის შესანიშნავ ძილწვეათა გაცნობა ხელს უწყობდა მუსიკალური სასწავლებლის პედაგოგებისა და მოსწავლეების მიერ პროფესიული მიზნებისა და ამოცანების სრულ-

ყოფილ შეცნობას, დიდი ხელოვნების მწვერვალებისადმი სწრაფვის გაძლიერებამ-გაღრმავებას.

რევოლუციამდელ პერიოდში ეროვნული პიანისტური კადრების მომზადება უაღრესად ნელა მიმდინარეობდა. ბევრი ნიჭიერი მუსიკოსი მატერიალური პირობების გამო მოკლებული იყო განათლების მიღების საშუალებას. 1921 წელს კი თბილისის კონსერვატორიის კარი ფართოდ გაიღო ნიჭიერი ახალგაზრდობისათვის.

არსებითად გადაისინჯა, შეიცვალა, გაფართოვდა და შეივსო სასწავლო გეგმები და პროგრამები. მნიშვნელოვნად გაიზარდა მოთხოვნილება საფორტეპიანო განყოფილების სტუდენტების მიმართ, აგრეთვე ამ დარგზე შემომსვლელთათვისაც. დიდი ყურადღება ეთმობა პედაგოგიური რეპერტუარის გამდიდრებას საბჭოთა კომპოზიტორთა ნაწარმოებებით. საფორტეპიანო განყოფილება მუშაობა მიმართულია ახალი გზების ძიებისაკენ საშემსრულებლო ტექნიკისა და შესასრულებელი ნაწარმოების მხატვრული განსახიერების სფეროში, დოგმატური ხერხების უარყოფის საფუძველზე. ძირითადი ამოცანა მდგომარეობს ახალგაზრდა თაობის აღზრდის წარსულში გამომუშავებული ყველაზე ცხოველუნარიანი ქმედითი ხერხებისა და საშუალებების შერჩევაში ახალ მოთხოვნილებათა გათვალისწინებით. მთავარი პედაგოგიურ პროცესში—ესაა მოსწავლის მიერ ნაწარმოების იდეურ-მხატვრული შთანთქმის მკაფიო შეცნობა და მისი, კონკრეტულ-ტექნიკური, პიანისტური ხერხების გამოყენების საფუძველზე, საშემსრულებლო რეალიზაციასთან მაქსიმალური მიახლოება.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველივე დღეებიდან თბილისის კონსერვატორიის საფორტეპიანო განყოფილების მუშაობაში წამყვანი ადგილი დაიკავეს ა. თულაშვილმა და ა. ვირსალაძემ—პირველმა ქართველმა პიანისტ-შემსრულებელმა და პედაგოგმა ქალმა. ა. თულაშვილი ავითარებს თავის პედაგოგიურ პრაქტიკაში ა. მიზანდარის პრინციპებს, ხოლო ა. ვირსალაძის პედაგოგიურ მოღვაწეობას საფუძვლად უდევს შესანიშნავი რუსი პიანისტი ქალის ა. ესპოვას ტრადიციები. ამ ორმა გამოჩენილმა ქართველმა პედაგოგმა პიანისტების მთელი პლეადა აღზარდა. მათი აღზრდილებით დაკომპლექტებულია თბილისის კონსერვატორიის, რესპუბლიკის სასწავლებლებისა და სკოლების საფორტეპიანო განყოფილებების პედაგოგიურ კოლექტივთა უმნიშვნელოვანესი ნაწილი.

მრავალი წლის მანძილზე თბილისის კონსერვატორიის საფორტეპიანო განყოფილებას ნაყოფიერად ემსახურებოდნენ პროფესორები და პედაგოგები — რ. აისბერგი, ვ. კუფტინა, ლ. ტრუსკოვსკი, მ. გაბაშვილი და სხვ. ლ. ქუთათელაძე, რომელიც ასწავლიდა საფორტეპიანო ფაკულტეტზე, ხოლო პარალელურად

(1925 წლიდან) მუშაობდა კონსერვატორიის პრორექტორად, სისტემატურად იწვევდა მოსკოვ-ლენინგრადიდან ცნობილ პიანისტებსა და პედაგოგებს. მისი ინიციატივით თბილისში ჩამოდიან მ. იუდინა, გ. ედელმანი და სხვ., ამავე დროს პროფესიული დაოსტატების მიზნით ლენინგრადში იგზავნებიან კონსერვატორიის წარჩინებული პიანისტები.

1921—22 წლებში დ. არაყიშვილისა და ი. აბაშიძის თაოსნობით ორგანიზებულ იქნა საკვირაო კურსები მუშებისათვის. ფორტეპიანოს სასწავლებლად აქ მოიწვიეს ა. თულაშვილი, მ. გაბაშვილი, თ. ჩხარტიშვილი და სხვა პიანისტ-პედაგოგები.

სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრა (კათედრა ჩამოყალიბდა 1932 წელს, პირველი ხელმძღვანელი პროფ. ა. თულაშვილი) მკიდრო კავშირშია ახალგაზრდა პიანისტური კადრების მომზადების ხაზით, ცენტრალურ მუსიკალურ სკოლა-ათწლედთან. აქ, კონსერვატორიასთან პარალელურად, მუშაობს სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრის ძირითადი ბირთვი: ა. ვირსალაძე, ა. თულაშვილი, ი. აისბერგი, ვ. შიუკაშვილი, თ. ჩარეკიშვილი, ა. სვანიძე, თ. ჩხარტიშვილი, თ. დაფქვიაშვილი, გ. ბუგდანოვი და სხვ. მანამდე არსებულ ნიჭიერ ბავშვთა ჯგუფთან მუშაობდნენ ა. თულაშვილი, ა. ვირსალაძე, თ. ჩარეკიშვილი და სხვ. (ჯგუფის ხელმძღვანელი ი. აისბერგი). 1938 წლიდან სკოლა-ათწლედთან კონსერვატორიაში მრავალი ნიჭიერი ახალგაზრდა მოვიდა. მათ შორის ბევრი ფართო პროფესიულ გზაზეა გასული — საერთაშორისო კონკურსების ლაურეატები დ. ბაშკიროვი, ლ. ვლასენკო, მ. ჩხეიძე, მ. გოგლიძე-მდივანი, ე. ვირსალაძე, საკავშირო კონკურსის ლაურეატი ც. კვერნაძე, ამიერკავკასიის რესპუბლიკების მუსიკოს-შემარულებელთა კონკურსის ლაურეატები ა. ნიყარაძე, ჰ. დიმიტრიადი, ჯ. ბალანჩივაძე, პიანისტები თ. ამირეჯიბი, ნ. გაბუნია და სხვ.

სტუდენტთა მიერ პიანისტური ხელოვნების თეორიული საფუძვლებისა და განვითარების გზების შესწავლის, აგრეთვე ფორტეპიანოს სწავლების ჩვევების დაუფლების თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა 1940 წელს საფორტეპიანო ფაკულტეტის სასწავლო პროგრამებში პიანისტის ისტორიისა და თეორიის კურსისა და ფორტეპიანოზე დაკვრის სწავლების მეთოდის შეტანამ.

პიანისტების საშემსრულებლო და პედაგოგიური კადრების მომზადებაში ასისტენტურასთან ერთად დიდი წვლილი მიუძღვის 1932 წელს კათედრასთან ჩამოყალიბებულ ასპირანტურას, რომლის მუშაობას ხელმძღვანელობდა ცნობილი საბჭოთა პიანისტი-პედაგოგი მ. იუდინა. პირველ პიანისტ-ასპირანტთა შორის იყვნენ ე. შიუკაშვილი, თ. ჩარეკიშვილი, მ. ბახტაძე, ლ. მაზმანოვა, ე. მანდენოვა, ვ. მასტიცაია და სხვ.

მ. ბალაკირევი
М. Балакирев

ნ. რიმსკი-კორსაკოვი
Н. Римский-Корсаков

კაპირანტურა მისი არსებობის მანძილზე დაამთავრა 40-ზე მეტმა ნიჭიერმა პიანისტმა. ამავე დროს თბილისის კონსერვატორიის აღზრდილ პიანისტა მთელმა ჯგუფმა გაიარა მოსკოვისა და ლენინგრადის კონსერვატორიების ასპირანტურა.

სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრა შემოქმედებით კავშირშია საბჭოთა პიანისტური სკოლის სახელმძღვანელო წარმომადგენლებთან. კ. იგუმნოვის, ა. გოლდენვეიზერის, პ. ნეიჰაუზის, ს. სავშინსკის, ს. ფეინბერგის, ა. ალექსეევის და სხვა გამოჩენილი მუსიკოსების მრავალრიცხოვანმა გამოსვლებმა, ლექციებმა, კონსულტაციებმა და მეთოდურმა მითითებებმა მნიშვნელოვნად შეუწყობეს კათედრის მიერ პედაგოგიური პრაქტიკის იმ რთული საკითხებია აწერ გადაჭრას, რომელიც სისტემატურად წამოიჭრება მოსწავლეებთან მუშაობის პროცესში.

სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრის პედაგოგიური მუშაობის მსვლელობის ანგარიშის ყველაზე თვალსაჩინო ფორმას წარმოადგენს სტუდენტების გა-

მოსვლა საჯარო კონცერტებზე. კათედრაზე დანერგულა სხვადასხვა ტიპის კონცერტების ჩატარების პრაქტიკა. სტუდენტი-პიანისტები მონაწილეობენ აკადემიურ (შერეულ) კონცერტებში, ამა თუ იმ პედაგოგის კლასის კონცერტში. ეწყობა სპეციალურად ფაქულტეტის საღამოებიც. გარდა ამისა, ტარდება მიზნობრივი და თემატური კონცერტები. ცალკეული კონცერტები ეძღვნება რომელიმე კომპოზიტორის (ბეთოვენის, შუმანის, ლისტის, შოპენის, რახმანინოვის, ბარტოკის და სხვ.) შემოქმედებას, ანდა რომელიმე მუსიკალურ ეპოქას (პოლიფონიური მუსიკის საღამოები; კონცერტები—პოლიფონიური მუსიკა ბახაშდელი პერიოდის ოსტატებიდან ტანევეამდე, ბეთოვენის სონატები, რუსული საფორტეპიანო კონცერტი და ა. შ.). საფორტეპიანო ფაქულტეტის სტუდენტები მონაწილეობენ სასწავლებლის სამეცნიერო-საშემსრულებლო სესიებშიც. ხშირად ტარდება სტუდენტების კონცერტები რადიოთი და ტელევიზიით.

წლების მანძილზე კათედრის მუშაობის დონის მნიშვნელოვანმა ზრდამ შესაძლებელი გახადა საფორტეპიანო განყოფილების ძლიერი სტუდენტების მიერ კლავირაბენდების ჩატარება. მართო ორი უკანასკნელი წლის მანძილზე ჩატარებულია ოცამდე ასეთი დამოუკიდებელი საღამო-კონცერტი.

სტუდენტების შემოქმედებითი ზრდის სტიმულირებისა და მათი პროფესიული ინიციატივის გაძლიერების მიზნით, სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრა სისტემატურად აწყობს პიანისტების კონკურსებს სასწავლებლის ფარგლებში. მოსწავლე ახალგაზრდობის ფართო მასა ჩაება კონკურსებში რუსი კომპოზიტორების საფორტეპიანო კონცერტების, ბეთოვენის სონატების, ვარიაციული ფორმის ნაწარმოების საუკეთესო შესრულებაზე. საქართველოში საბჭოთა ხელონუღლების დამყარების 40 წლისთავისათვის ჩატარდა კონკურსი ქართველ კომპოზიტორთა ნაწარმოებების საუკეთესო შესრულებაზე. კონკურსის პირობის მიხედვით სავალდებულო შესასრულებელი იყო ა. ბალანჩივაძის „ბალადა“, ერთი ქართული პოლიფონიური პიესა და ქართველი ავტორის ჯერ კიდევ შესრულებული ნაწარმოები.

1965—66 წლებში ასეთი კონკურსების ჩატარებამ განსაკუთრებით ფართო ხასიათი მიიღო. დაგისახლებთ რამდენიმე მათგანს: კონკურსი კლასიკურა და თანამედროვე პოლიფონიური ფორმის ნაწარმოების საუკეთესო შესრულებაზე—ბახის პრელუდია და ფუგა სი-მაჟორი („კარგად ტემპერირებული კლავირის“ მეორე ტომიდან), ბახის პრელუდია და ფუგა (შერჩევით), დ. შოსტაკოვიჩის ერთ-ერთი პრელუდია და ფუგა; კონკურსი საფორტეპიანო კონცერტების საუკეთესო შესრულებაზე—შოპენის კონცერტი № 2, ბარტოკის კონცერტი № 3 და მოცარტის ერთ-ერთი კონცერტი (შერჩევით), კონკურსი ვირტუოზული ხასიათის ნაწარმოების საუკეთესო შესრულებაზე—მოცარტ-ლისტის „ფი-

გაროს ქორწინება“ და „დონ-ჟუანი“, ლისტის „მეფისტო-ვალსი“ და „ესპანური რაფსოდია“; კონკურსი ეტიუდების საუკეთესო შესრულებაზე — ლისტის, შოპენისა და რუსი კომპოზიტორის თითო ნაწარმოები. ამჟამად ნავარაუდევია ჩატარდეს კონკურსი შოპენის პრელუდიების (№№ 1—12) საუკეთესო შესრულებაზე.

უკანასკნელი წლების მანძილზე საფორტეპიანო განყოფილების სტუდენტთა საანგარიშო კონცერტების პროგრამებში სულ უფრო მეტ ადგილს იკავებს საბჭოთა კომპოზიტორების—დ. შოსტაკოვიჩის, ს. პროკოფიევის, დ. კაბალევსკის, ა. ჩაჩატურიანის, ა. ბალანჩიშვილის, ო. თაქტაქიშვილის, ბ. კვერნაძის, რ. ლალიძის და სხვათა, აგრეთვე დემოკრატიული ქვეყნების კომპოზიტორების—სმეტანას, დვორჟაკის, ენესკუს, ბარტოკის ნაწარმოებები.

ამჟამად კათედრაზე თანდათანობით ინერგება პედაგოგების ურთიერთდასწრება მეცადინეობაზე და ცალკეულ პედაგოგთა მიერ ღია გაკვეთილების (სხვა პედაგოგის კლასის სტუდენტებთან) ჩატარების პრაქტიკა მომდევნო განხილვა-გარჩევით, რაც ხელს უწყობს მეთოდური გამოცდილების გაზიარებასა და კათედრის პედაგოგიურ მიზანდასახულობათა ერთიანობას. კათედრის გადაწყვეტილებით, ამიერიდან სტუდენტებს მიენიჭათ ყოველი პედაგოგის კლასის მეცადინეობაზე თავისუფალი დასწრების უფლება.

თუ წინათ ამა თუ იმ პედაგოგის კლასის კონცერტი ეწყობოდა მხოლოდ მისი სურვილის შესაბამისად, ამჟამად კათედრამ დაავალდებულა ყოველი პედაგოგი, როგორც წესი, მოაწყოს ერთი ან ორი ასეთი კონცერტი სასწავლო წლის მანძილზე.

სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრა სისტემატურ ურთიერთობაშია საშუალო მუსიკალურ სასწავლებლებთან. ამ მიზნით ტარდება მოხსენებები საშემსრულებლო ხელოვნების სხვადასხვა დარგთან დაკავშირებულ საკითხებზე, ცალკეულ ნაწარმოებთა საშემსრულებლო გააზრების შესახებ და ა. შ., პრაქტიკული მეცადინეობები, ღია გაკვეთილები. კათედრის პედაგოგები აქტიურად მონაწილეობენ საქართველოს სსრ კულტურის სამინისტროს ინიციატივით რესპუბლიკის რაიონების პედაგოგებისათვის ორგანიზებულ სემინარებში. ამასთან, სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრა მეთოდური დახმარების გაწევის მიზნით გზავნის პედაგოგებს რესპუბლიკის სხვადასხვა ქალაქებში—ქუთაისში, თელავში, სოხუმში, ბათუმში და სხვ.

კოლმეურნეთა გულითადი მადლობა და გულთბილი შეფასება დაიმსახურა სხვებთან ერთად საფორტეპიანო კათედრის პედაგოგთა ჯგუფმა, რომელიც მონაწილეობდა ქობულეთის რაიონის სოფელ ბობოყვანაში მოწყობილ კონცერტ-საუბრებში. პედაგოგები ესაუბრნენ ბობოყვანელებს ქართული მუსიკა-

ნ. ჩიქოვანი, თ. გოგოლაშვილი, ლ. მიქაბერიძე, გ. ქაჯარაძე, თ. აშირეჯიბი, მ. ნათიშვილი, ნ. გაჩეჩილაძე, ნ. გაბუნია, ა. ნიჟარაძე, ა. ვასაძე, რ. ხოჯაფა, რ. ასტახიშვილი, რ. გორელაშვილი, ჯ. შანშიაშვილი და სხვ. ქართული საბჭოთა მუსიკალური შემოქმედების ახალ ნიმუშთა დაუცხრომელ პროპაგანდისტებად გვევლინებიან გ. ქაჯარაძე, თ. გოგოლაშვილი, გ. მაჭუტაძე, თ. აშირეჯიბი, ა. ნიჟარაძე და სხვ.

კათედრის წევრთა სამეცნიერო-მეთოდური მუშაობა საკითხებისა და ამოცანების ფართო წრეს მოიცავს. შრომების ერთ ნაწილში განხილულია წარსულის გამოჩენილი პიანისტების პედაგოგიური პრინციპები — ა. თულაშვილის „ა. მიზანდარი“, ა. ვირსალაძის „ა. ესპოვა“, „შოპენის ნაწარმოებთა ესპოვასეული რედაქციის ზოგიერთი მაგალითი“. მრავალი შრომა ეთმობა ახალგაზრდა თაობის აღზრდის ცალკეულ საკითხებსა და მხარეებს — ა. ვირსალაძის „დამწყები პიანისტის მუსიკალური აღზრდის შესახებ“, თ. ჩარეჭიშვილის „სახელმძღვანელო წიგნი მუსიკალური სკოლებისა და სასწავლებლების დამწყები, პედაგოგებისათვის“, ვ. შიუკაშვილის „მუსიკალური ნიჭი და მისი შესწავლის ჯგები“, „მუსიკალური აზროვნების დამოუკიდებლობის გამომუშავების ზოგიერთი საკითხი“, ა. სვანიძის „სავარჯიშოები, როგორც განვითარებისა და დახელოვნების აუცილებელი ფაქტორი“. იქმნება მეთოდური ხასიათის კრებულები, როგორიცაა: „ეტიუდების კრებული ქართველ კომპოზიტორთა ნაწარმოებების მასალაზე“, შედგენილი ა. ვირსალაძისა და თ. ჩხარტიშვილის მიერ საერთო ფორტეპიანოს კათედრის პედაგოგ თ. კობიაშვილთან ერთად, თ. ჩხარტიშვილის „ქართული ხალხური სიმღერების საფორტეპიანო ტრანსკრიფციების მეთოდური კრებული დამწყები პიანისტებისათვის“; შრომებში მოცემულია აგრეთვე ცალკეულ ნაწარმოებთა საშემსრულებლო გეგმის ანალიზი — თ. ჩარეჭიშვილის „მუსორგსკის „სურათები გამოფენიდან“ — სახეობრივ-საშემსრულებლო ანალიზი“, ვ. შიუკაშვილის „ბრამსის სონატა ფა-მინორი“, ე. გურევიჩის „პროკოფიევის მესამე საფორტეპიანო კონცერტი“, მ. ნათიშვილის „შუმანის „კარნავალი“, „ა. სკრიაბინის შუა პერიოდის საფორტეპიანო სტილის თავისებურებანი პირველი ოთხი სონატის ანალიზის საფუძველზე“, ნ. ჩიქოვანის „ს. პროკოფიევის საფორტეპიანო ნაწარმოებთა ინტერპრეტაციის ზოგიერთი თავისებურებანი“, ე. ექსანიშვილის „პროკოფიევის სიუიტის „რომეო და ჯულიეტას“ შესრულების შესახებ“, თ. ჩხარტიშვილის „ტექნიკური ხერხები ბეთჰოვენის სონატებში და მათი აზრობრივი მნიშვნელობა“, „ა. მაჰავარიანის საფორტეპიანო კონცერტი“, „ქართული საფორტეპიანო მინიატურა“, ნ. გაჩეჩილაძის „ქართული საფორტეპიანო მუსიკა (მცირე ფორმები)“, გ. ბუგდანოვის „მენდელსონის „უსიტყვო სიმღერები“ (დაუსწრებელი განყოფილების სტუ-

დენტებისათვის). პარალელურად ტარდება მუშაობა ქართველ კომპოზიტორთა ახალი ნაწარმოებების რედაქციის ხაზით (თ. ჩხარტიშვილი, ვ. შიუკაშვილი, თ. ჩარეჭიშვილი, ა. სვანიძე, ნ. გაჩეჩილაძე, ე. ექსანიშვილი, გ. მაჭუტაძე და სხვ.), მზადდება „ნარკვევები საფორტეპიანო ხელოვნების ისტორიიდან“ (მ. ვაჩნაძე).

უკანასკნელი წლების მანძილზე კათედრა სისტემატურად ივსება ახალი ძალებით. დაუსწრებელი და საღამოს სწავლების განყოფილებათა ორგანიზაციამ შესაძლებელი გახადა სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრაზე იმ ახალგაზრდა მუსიკოსების მოწვევა, რომელთაც თავი გამოიჩინეს საშემსრულებლო და პედაგოგიურ საქმიანობაში. ისინი უმეტესად ამავე კათედრის აღზრდილებია.

ახლა სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრა (დასწრებული და დაუსწრებელი განყოფილებებით) ყველაზე დიდია თბილისის კონსერვატორიაში როგორც მოსწავლეთა კონტინგენტით, ასევე პედაგოგიური ერთეულების რაოდენობითაც. 1963 წლიდან კათედრაზე გაიხსნა ორღანოს კლასი (მასწ. ე. მგალობლიშვილი).

კათედრის შემადგენლობა ამჟამად: კათედრის დოცენტი ნ. გაბუნია (კათედრის გამგე); პროფესორები — ა. ვირსალაძე, თ. ჩარეჭიშვილი; კათედრის პროფესორები — გ. ბუგდანოვი, ე. გურევიჩი, თ. დაფქვიანიშვილი, მ. ევთიშვილი, გ. მაჭუტაძე, ვ. შიუკაშვილი, თ. ჩხარტიშვილი; დოცენტები — ნ. გაჩეჩილაძე, ე. ექსანიშვილი, მ. ვაჩნაძე, მ. ნათიშვილი, ნ. ჩიქოვანი; კათედრის დოცენტები — თ. ამირეჯიბი, თ. გოგოლაშვილი, რ. ჩხეიძე; უფროსი მასწავლებლები —

ე. დავლიანიძე, ა. კასაძე, რ. ვახტანგოვი, ო. კიშაური, ა. კეყერაძე, ნესტან მესხი, ნინო მესხი, ნ. მიქაილოვი, ლ. მიქაბერიძე, მ. ნეიძე, ა. ნიჟარაძე, ე. პაპაშვილი, ლ. რამიშვილი, გ. ქავთარაძე, თ. ქუთათელაძე, ლ. ფირალიშვილი, მ. ფიზიკაია, რ. ხოჯავა, ც. ხუციშვილი, ქ. ჭიქია; მასწავლებლები — რ. ასტახიშვილი, ლ. გოგაძე, ნ. გოგიჩაიშვილი, რ. გორელაშვილი, ვ. დარჩია, ნ. დიმიტრიადი, თ. ზაულაშვილი, რ. თავაძე, ნ. თუშანოვა, ვ. კახიძე, ც. კეკელია, ნ. კენჭაშვილი, კ. კურტიდი, ლ. მაჭარაშვილი, ე. მგალობლიშვილი, ლ. მზარეულოვა, ლ. მინდელი, ნ. ნიკოლაიშვილი, ე. რუსიშვილი, ა. ურიდია, ნ. ყაფრიშვილი, ჯ. შანშიაშვილი, ლ. შინჯიაშვილი, კ. ჩუხრაშვილი, ქ. ჩხიკვიშვილი, მ. ჰავეშანიძე; ასისტენტები — ნ. თავხელიძე, ნ. თევზაძე, ს. კორსანტია, ა. მელაძე, ნ. ციმაკურიძე; დაუსწრებელი განყოფილების სადიპლომო რეფერატების ხელმძღვანელები — მ. ავაზაშვილი და მ. წერეთელი.

კათედრის წევრების მიერ დაცულია დისერტაციები ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად:

მ. ნათიშვილი — „საფორტეპიანო ფუგა რუს კომპოზიტორ-კლასიკოსთა შემოქმედებაში“;

ე. ექსანიშვილი — „მ. ბალაქირევის საფორტეპიანო ტრანსკრიფციები“.

სპეციალური ჟოგრაფიანოს კათედრა

(დაუსწრებელი განყოფილება)

ეს კათედრა, რომლის პედაგოგიური შემადგენლობა საერთოა სპეციალური ფორტეპიანოს დღისა და საღამოს სწავლების კათედრასთან*, გამოეყო ამ უკანასკნელს მოსწავლეთა კონტინგენტის სწრაფი და თანმიმდევრული ზრდის შედეგად (კათედრის გამგე დოცენტი მ. ნათიშვილი). თუ 1959/60 სასწავლო წელს დაუსწრებელი განყოფილების სტუდენტ-პიანისტთა რაოდენობა 25-ს შეადგენდა, ამჟამად იგი 360 მოსწავლით განისაზღვრება (რამაც შესაბამისად გამოიწვია პიანისტ-პედაგოგთა კოლექტივის გაფართოება). ამ კონტინგენტის უმრავლესობას შეადგენს თბილისისა და საქართველოს სხვადასხვა რაიონის საშუალო მუსიკალური სკოლების პედაგოგები, რომლებიც კვალიფიკაციის იმდლებენ.

დაუსწრებელი სწავლების საფორტეპიანო განყოფილების პირველი გამოშვება მოხდა 1965 წელს (24 კურსდამთავრებული), 1966 წელს კურსდამთავრებულთა რაოდენობა ორჯერ გაიზარდა (52), 1967 წელს კი ეს განყოფილება დაამთავრა 125 სპეციალისტმა.

კათედრა სისტემატურად აწყოზს სტუდენტთა დახურულ კონცერტებსა და პერიოდულად — ღიას. დანერგილია დიპლომანტების რამდენიმეჯერ მოსმენა უკანასკნელი სასწავლო წლის მანძილზე მათთვის სათანადო კონსულტაციის გაწევის მიზნით. ამასთან კათედრის პედაგოგები ატარებენ კონცერტებს, ღია გაკვეთილებს, სემინარებს თბილისსა და საქართველოს რაიონებში, რითაც უშუალო მეთოდურ დახმარებას უწევენ სტუდენტებს მუშაობის ადგილზე.

სოლო სიმღერის კათედრა

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ, როდესაც თბილისის კონსერვატორიის მუშაობა გარკვეული და სწორი გეზით წარიმართა, დიდი ყურადღება დაეთმო ვოკალისტთა კადრების მომზადების საკითხს. კონ-

* 1967/68 სასწავლო წლიდან კათედრის პედაგოგიური შემადგენლობა შესაბამისად გაიყო.

სერვატორიაში სამუშაოდ იწვევენ პედაგოგების უფროსი თაობის საუკეთესო წარმომადგენლებს, რომელთაც აღიარება მოიპოვეს ნაყოფიერი მუშაობით თბილისის მუსიკალურ სასწავლებელში. ესენი არიან—ე. რიადნოვი, თ. პოლიაევი, ა. ჭაყელი, ვ. ზელიონი, ბ. კოჩსოვი, ე. ბროჟი, შემდგომ—ო. ბახუტაშვილი-შულგინა, ე. ვრონსკი, ლ. მიხალსკაია, ა. ზელიონაია, ა. რეშიმოვა, გ. კარილოვა. უფრო გვიან კონსერვატორიის ვოკალური ფაკულტეტის პედაგოგიურ შემადგენლობაში შედიან ა. ინაშვილი, ვ. ქაშაკაშვილი, ნ. ბახუტაშვილი-ვესელოვზოროვა, ვ. ხმალაძე, ნ. რაისკი, თ. ჭიქინაძე და სხვა კვალიფიციური სპეციალისტები, რომელთაც მრავალი ათეული საუკეთესო მომღერალი აღზარდეს.

თბილისის კონსერვატორიის პირველი გამოშვებების კურსდამთავრებულთა უმრავლესობა ჩარიცხულ იქნა საოპერო თეატრებში და წამყვანი ადგილი დაიკვიდრა. მათ შორის იყვნენ—ნ. ქუშსიაშვილი, ბ. მრავალი, გ. ვენაძე, ო. ნინუა-ცაგური, ო. გილბერტი, ს. გაბაშიძე, ე. ოლხოვსკი და სხვ.

20-იანი წლების შუა ხანაში კონსერვატორიის სოლო სიმღერის პედაგოგები შეუდგნენ მეთოდური საკითხების დამუშავებას, რაც სტიმულირებული იყო 1925 წელს მოსკოვში სრულიად რუსეთის ვოკალური კონფერენციის ჩატარებით. ამ დროს ო. ბახუტაშვილ-შულგინასა და ე. ვრონსკის ინიციატივით კონსერვატორიაში ჩამოყალიბდა პირველი ვოკალურ-სამეცნიერო წრე, რომელმაც კონტაქტი დაამყარა მოსკოვის მუსიკალურ მეცნიერებათა სახელმწიფო ინსტიტუტთან, ხოლო ზოგეიანებით — „ხმისა და მეტყველების აღზრდასა და გაჯანსაღების ლენინგრადის საზოგადოების“ ხმის ავტონომიურ სექციასთან. იქმნება პირველი სამეცნიერო-კვლევითი ხასიათის შრომები — პროფ. ე. ვრონსკის „სასიმღერო სუნთქვა“, პროფ. ო. ბახუტაშვილ-შულგინას „ხმის წარმოქმნის სამი ეტაპი“, ა. ზელიონაიას „რეზონატორების შესახებ“ და სხვ. სასიმღერო პროცესთან და ახალგაზრდა ვოკალისტების აღზრდის საერთო ამოცანებთან დაკავშირებულ საჭირობო საკითხებზე (მომღერლის სუნთქვა, ხორხის მდგომარეობა სიმღერის დროს, ბგერის ატაკა, პრიმარული ტონი, რეზონატორები, რეგისტრები) კონსერვატორიის პედაგოგები დახმარებისათვის მიმართავენ მეცნიერებს — ფიზიოლოგებს, ნევროპათოლოგებს, ლარინგოლოგებს.

კონსერვატორიის პედაგოგები და ასპირანტები აქტიურ მონაწილეობას იღებენ „ხმისა და მეტყველების აღზრდისა და გაჯანსაღების თბილისის საზოგადოების“ ხმის სექციის საქმიანობაში. აღნიშნული სექცია 1933 წელს ჩამოყალიბდა.

ს. ტანეევი
С. Танеев

ს. რახმანინოვი
С. Рахманинов

1935 წელს კონსერვატორიაში შეიქმნა სოლო სიმღერის კათედრა (პირველი ხელმძღვანელი პროფ. ე. ვრონსკი, შემდეგში კათედრას სათავეში ედგნენ პროფესორები ა. ინაშვილი და ვ. ხმალაძე, ვ. ხმალაძე კათედრას ხელმძღვანელობს არსებობის თითქმის მთელ მანძილზე. ვოკალური ფაკულტეტის დეკანად მრავალი წლის მანძილზე მუშაობდა ო. ბახუტაშვილი-შულგინა), რომელმაც მოახდინა ცალკეული წრეებისა და „ხმისა და მეტყველების გაჯანსაღების თბილისის საზოგადოების“ მუშაობის ცენტრალიზაცია. კათედრის მუშაობა თავიდანვე წარმოებდა კათედრის წევრთა გამოცდილების ურთიერთგაზიარების, სათანადო მოხსენებებისა და ღია გაკვეთილების ჩატარებით.

1936 წელს შემოღებულ იქნა კამერული სიმღერის კლასი (ხელმძღვანელი ჯ. შვედოვი, ასისტენტები—მ. კამოევა და ნ. ლაფერაშვილი), მუშაობს საოპერო კლასი და საოპერო სტუდია. სტუდენტ-მომღერლების აღზრდა თანდათანობით სულ უფრო ფართო, კომპლექსურ ხასიათს იძენს.

1937 წელს სოლო სიმღერის კათედრის წევრებმა მონაწილეობა მიიღეს ვოკალური განათლების საკითხებისადმი მიძღვნილ სრულიად საკავშირო კონფერენციის მუშაობაში. პროფ. ო. ბახუტაშვილი-შულგინა გამოვიდა მოხსენებით „ახალგაზრდა მომღერლების ვოკალურ-მხატვრული აღზრდის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი მომენტების შესახებ“, პროფ. ე. ერონსკიმ გააცნო კონფერენციის მონაწილეებს სწავლების საკუთარი მეთოდები. ორივე მოხსენებას თან ახლდა სტუდენტების გამოსვლა.

აღნიშნულ კონფერენციაზე განხილულმა საკითხმა—ბავშვთა ხმების დაზიანებისაგან დაცვის შესახებ—ფართო გამოძახილი პოვა სოლო სიმღერის კათედრის წევრებს შორის. კათედრის ინიციატივით კონსერვატორიასთან არსებულ მუსიკალურ სკოლა-ათწლედში იხსნება „ბავშვთა ხმის დაცვის“ განყოფილება ო. ბახუტაშვილ-შულგინას ხელმძღვანელობით. აქ, საუკეთესო პედაგოგების მეთვალყურეობით, მეცადინეობდნენ 13—16 წლის ასაკის ბავშვები. აღნიშნულმა ღონისძიებამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა კონსერვატორიისათვის ვოკალისტთა კადრების მიწოდება-მომზადების საქმეში.

1939 წელს კათედრის პედაგოგების ინიციატივით მოწვეულ იქნა სრულიად საქართველოს ვოკალური კონფერენცია. ამავე წელს პედაგოგ-ვოკალისტთა საქალაქო (თბილისი) შეკრებაზე დამტკიცებულ იქნა 43 თეზისი ვოკალური პედაგოგიის ძირითად საკითხებზე, გამომუშავებული სოლო სიმღერის კათედრის წამყვანი პედაგოგების ჯგუფის მიერ.

1940 წელს ო. ბახუტაშვილი-შულგინა და ე. ერონსკი კვლავ გამოვიდნენ მოხსენებებითა და სტუდენტების დემონსტრირებით ვოკალური აღზრდის საკითხებისადმი მიძღვნილ მორიგ სრულიად საკავშირო კონფერენციაზე. ო. ბახუტაშვილ-შულგინას გამოსვლა დაეთმო კოლორატურულ სოპრანოსთან მუშაობის საკითხს (სწორედ ამ დარგში მან მნიშვნელოვან პედაგოგიურ წარმატებას სიაღწია); ე. ერონსკიმ წაიკითხა მოხსენება თემაზე „მომღერლის ხმის ხარვეზებისა და მათი გამოსწორების შესახებ“.

კათედრის წევრთა ინტენსიური მუშაობა მეთოდური საკითხების თეორიული დამუშავების ხაზით ხელს უწყობს პედაგოგიური მუშაობის ღონის ამაღლებას, სპეციალისტების მომზადების ხარისხის გაუმჯობესებას.

40-იან წლებში კათედრამ მნიშვნელოვნად გააფართოვა სასწავლო პროგრამები საბჭოთა კომპოზიტორების ნაწარმოებთა რიცხვის საგრძნობი გაზრდით. შესამჩნევად იზრდება სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის მასშტაბი.

1954 წელს სრულიად საკავშირო ვოკალურ კონფერენციაზე კათედრა წარსდგა კოლექტიური მოხსენებით. რომელიც კათედრის მთელი შემადგენლობის

პედაგოგიური გამოცდილების განზოგადებას წარმოადგენდა. მასში გაშუქებულია როგორც უშუალოდ სიმღერის ტექნიკასთან დაკავშირებული საკითხები, ასევე მომღერლის მხატვრულ-ესთეტიკური აღზრდის საკითხებიც. აღნიშნული მოხატულობის მომზადება მნიშვნელოვანი ეტაპია კათედრის ცხოვრებაში—პედაგოგიური გეზის კათედრის წევრთა მკიდრო კონტაქტისა და ახალგაზრდა ვოკალისტების აღზრდის პრინციპებისა და საშუალებების კოორდინაციისკენ მიმართვის თვალსაზრისით. ვოკალური ხელოვნების კლასიკურ ტრადიციებზე დაყრდნობით, კათედრა ამავე დროს ფართოდ იყენებს და ემყარება ქართული ხალხური შემსრულებლობის პრინციპებს (განსაკუთრებით ერთმნიშვნელოვანი სიმღერის ტრადიციებს) ქართული მეტყველების თავისებურებათა გათვალისწინებით.

1960 წელს სოლო სიმღერის კათედრამ, პროფ. დ. ანდლულაძის, დოცენტების გ. გოგიჩაძისა და გ. მარგივეის სახით, მონაწილეობა მიიღო სსრ კავშირის უმაღლესი მუსიკალური სასწავლებლების სოლო სიმღერის პედაგოგთა სრულიად საკავშირო სემინარ-თათბირში. ლექციების ციკლის (პედაგოგიკა, სიმღერის სწავლების მეთოდოლოგია, აკუსტიკა და ფონიატრია) მოსმენის შემდეგ, მოსკოვში მივლინებულმა პედაგოგებმა ღია გაკვეთილები ჩაატარეს სტუდენტებთან. კათედრის მეთოდურმა საფუძვლებმა ვოკალური პედაგოგიკის გამოჩენილი სპეციალისტების მოწონება დაიმსახურა.

სოლო სიმღერის კათედრის აღზრდილთა წარმატებითმა გამოსვლებმა საზღვარგარეთ იქაური მომღერლებისა და პედაგოგების ყურადღება მიიქცია. მაგალითად, ოსტრავას სახელმწიფო თეატრის სოლისტმა და ოსტრავას სახელმწიფო კონსერვატორიის პროფესორმა ჩენეკ მლჩაკმა თხოვნით მომართა თბილისის კონსერვატორიის რექტორატს—ხელი შეუწყოს მის თბილისში ჩამოსვლას კონსერვატორიაში „სასიმღერო პედაგოგიკის დარგში გამოცდილების შეძენის მიზნით“.

1963 წელს ვოკალური პედაგოგიკის საკითხებზე ჩატარებულ სრულიად საკავშირო სემინარზე გატანილ იქნა შემდეგი მოხსენებები: დ. ანდლულაძის „სახმო აპარატის რეზონატორები. სასიმღერო ხმის დაყრდნობა“ (კლასის სტუდენტთა ჩვენებით), ნ. ბახუტაშვილის „ინდივიდუალურ-ფსიქოლოგიური სხვაობის მნიშვნელობა ვოკალური პედაგოგიკისათვის“, მ. ნოზაძის „სუნთქვა სიმღერის პროცესში“ (ეს საკითხი გატანილ იქნა 1966 წლის სრულიად საკავშირო ვოკალურ კონფერენციაზეც). 1966 წლის ვოკალურ კონფერენციაზე მოსკოვში კათედრამ წარადგინა მოწინავე სტუდენტთა ჯგუფი.

სოლო სიმღერის კათედრა ყოველწლიურად ატარებს პედაგოგთა კლასის კონცერტებს, საანგარიშო კონცერტებს კამერული სიმღერის ხაზით, თემატურა

კონცერტებს. ვოკალური განყოფილების სტუდენტები მონაწილეობენ აკადემიურ კონცერტებში და აგრეთვე სასწავლებლის სამეცნიერო-საშემსრულებლო სესიებში.

200-ზე მეტი მომღერალი მოამზადა სოლო სიმღერის კათედრამ თავისი არსებობის მანძილზე. მათი უმრავლესობა წარმატებით გამოდის ჩვენი ქვეყნის საოპერო თეატრების სცენებზე და საკონცერტო ესტრადებზე. 30-ზე მეტი კაცი ეწევა პედაგოგიურ მოღვაწეობას თბილისის, მოსკოვის, ლენინგრადის, ხარკოვისა და ერევნის უმაღლეს მუსიკალურ სასწავლებლებში, 50-ზე მეტი სპეციალისტი ზრდის ახალგაზრდა კადრებს სასწავლებლებში.

სოლო სიმღერის კათედრის აღზრდილთა შორის არიან სსრ კავშირის სახალხო არტისტები — დ. ანდლულაძე, პ. ამირანაშვილი, ზ. ანჯაფარიძე, ნ. ოვანესიანი; საქართველოს სსრ სახალხო არტისტები — ნ. ქუშიაშვილი, ე. სოხაძე, დ. გამრეკელი, დ. ბადრიძე, ნ. ცომაია, ნ. ხარაძე, მ. ნაკაშიძე, ლ. გოცირიძე, მ. ამირანაშვილი, ბ. კრავიშვილი, დ. მჭედლიძე, გ. გრიგორაშვილი, ნ. ანდლულაძე, თ. მუშუდიაძე; რუსეთის საბჭოთა ფედერაციული სოციალისტური რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტები — ვ. კანდელაკი, ი. პრესი, ვ. ოჩაიჩენკო, ბ. კორინთელი; საქართველოს სსრ დამსახურებული არტისტები — ი. ფალიაშვილი, ნ. მიქელაძე, თ. ბახტაძე, თ. ლაპიაშვილი, თ. თაქთაქიშვილი, ა. მუქაბერიძე, ო. კუზნეცოვა, ნ. ტულუში, გ. გოგიჩაძე, მ. ყვარელაშვილი, ვ. ხომაშურიძე, ლ. არაქელოვი, შ. კიკნაძე, შ. თაბუკაშვილი, თ. ზაალიშვილი, ი. შუშანიკი; მსახიობები: ლ. ჭყონია, ნ. ქაჩია, თ. გურგენიძე, ც. ტატიშვილი, ა. გაგუა და საბჭოთა საოპერო სცენისა და კამერული დარგის წამყვან მომღერალთა მთელი პლეადა.

სოლო სიმღერის კათედრის აღზრდილები წარმატებით გამოდიან საკავშირო და საერთაშორისო კონკურსებზე. დ. გამრეკელი, მ. ამირანაშვილი ვოკალისტთა სრულიად საკავშირო კონკურსების ლაურეატებია, გ. სელეზნიოვი და ლ. ჭყონია — საერთაშორისო კონკურსების ლაურეატები, ზ. ანჯაფარიძე, ნ. ანდლულაძე, შ. კიკნაძე, მ. დონაძე — ახალგაზრდობის საერთაშორისო ფესტივალის ლაურეატები, მ. ქასრაშვილი, ზ. სოტკილავა, ე. უზუნჩანი — ამიერკავკასიის რესპუბლიკების მუსიკოს-შემსრულებელთა კონკურსის ლაურეატები.

კათედრის მიერ გამოზრდილი მომღერლები თბილისის საოპერო თეატრის მთავარი რეჟერია. სულ ახლახან თეატრის მსახიობთა რიგებში ჩადგა ახალგაზრდა მომღერლების მორიგი ჯგუფი — თ. გურგენიძე, ც. ტატიშვილი, ლ. ლევდაშვილი, ზ. სოტკილავა, თ. ლაფერაშვილი, რ. გორგიძე, თ. ზეინკლიშვილი და სხვ.

უკანასკნელ პერიოდში კათედრა განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს სტუდენტების საწარმოო პრაქტიკას. ვოკალური ფაკულტეტის მოსწავლეები სისტემატურად მონაწილეობენ კულტურის უნივერსიტეტების მეცადინეობის საილუსტრაციო ნაწილში, გამოდიან რესპუბლიკის საწარმოებში, ქარხნებსა და კოლმეურნეობებში.

კათედრის შემადგენლობა ამჟამად: პროფესორი ვ. ხმაღაძე (კათედრის გამგე); პროფესორები—დ. ანდლულაძე, ვ. დავიდოვა, დ. შვედოვი; კათედრის პროფესორები—ნ. ბოკუჩავა, ნ. ბუზ-ოლი, მ. კამოევა, თ. სავინოვა; დოცენტები—დ. ბადრიძე, გ. გოგიჩაძე, დ. მკედლიძე; კათედრის დოცენტები—ნ. ბახუტაშვილი, გ. ქართველიშვილი, შ. ქუთათელაძე, ნ. ცერცვაძე, ნ. ცომაია, ნ. ხარაძე; უფროსი მასწავლებლები—მ. გაბუნია, ლ. გოგლიჩიძე, ბ. კრავეიშვილი, ე. მიროტაძე, ი. ფალიაშვილი; მასწავლებლები—პ. ამირანაშვილი, ს. ბეგიაშვილი, ვ. ბეკშანოვა, მ. ნოზაძე, მ. ყვარელაშვილი; ასისტენტები — ი. ათახელოვა, ა. ფირცხალავა.

კათედრის მოღვაწეობასთან მჭიდროდაა დაკავშირებული ლარინგოლოგიური კაბინეტის მუშაობა. პირველად იგი 1934 წელს ჩამოყალიბდა. კაბინეტის მთავარი ამოცანა (ხელმძღვანელი ექიმი გ. პეინე) მდგომარეობდა სტუდენტის სახმო აპარატის შესწავლაში, მისი მდგომარეობის სისტემატურ დაკვირვება-შეთვალყურებაში, სპეციალობის პედაგოგთან კონტაქტში. 1941 წელს კაბინეტი დაიხურა. მისი საქმიანობა განახლდა 1947 წელს უფრო ფართო ბაზაზე—ფონიატრიული ლაბორატორიის სახით (ხელმძღვანელი მ. ნოზაძე). ლაბორატორიის მუშაობა სამ მიმართულებას ითვალისწინებს—სამკურნალო-პროფილაქტიკურს, სასწავლო-პედაგოგიურსა და სამეცნიერო-კვლევითს. 20 წლის არსებობის მანძილზე ლაბორატორიამ შეიმუშავა მრავალი ღონისძიება, რომელიც ხელს უწყობს არა მარტო სახმო აპარატის ფიზიკური მდგომარეობის აღდგენას, არამედ განვითარების სტადიაში მყოფი ხმის თვისებების ფუნქციურ თავისებურებათა აღდგენასაც. ერთდროულად შეისწავლება და გამოვლინდება ის კანონზომიერებანი, რომლებიც თავს იჩენენ პედაგოგიურ პროცესში შიძინილ პროფესიულ ჩვევებსა და მთლიანად სასიძლერო ფუნქციის შემოქმედებითი განვითარების ელემენტებს შორის. შემომსვლელთა პროფესიული შერჩევა, მომღვწეო სისტემატური ფონიატრიულ-სადისპანსერო მეთვალყურეობა, აღრიცხვის სპეციალურად შემუშავებული სისტემა იძლევა მოსწავლე მომღერლის ხმის „მოძრაობისა“ და განვითარების ფიქსირების საშუალებას მხატვრული განვითარების შესაბამისად.

ფონიატრიული ლაბორატორიის მოღვაწეობა სცილდება კონსერვატორიის

ფარგლებს. მისი დახმარებითა და კონსულტაციით სარგებლობენ რესპუბლიკის მუსიკალური სასწავლებლები, ხალხური გუნდები და თეატრები.

სოლო სიმღერის კათედრის წევრთა მრავალრიცხოვან სამეცნიერო-მეთოდურ შრომებს შორის გარკვეული ნაწილი ეთმობა სასწავლო-პედაგოგიური რეპერტუარის სისტემატიზაციას სტუდენტებისათვის. ამ მიმართულებით წლების დანიშნულზე მუშაობენ ვ. ხმალაძე, დ. ანდლულაძე, ნ. ბოკუჩავა, თ. სავინოვა, ნ. ბახუტაშვილი, ნ. ბუზ-ოლლი, ა. ჩიჭავაძე და სხვ.; შრომათა უმრავლესობაში გაშუქებულია ხმის დაყენებისა და მომღერლის აღზრდის მნიშვნელოვანი საკითხები, კერძოდ, ე. რიაზნოვის „სიმღერის სკოლის პრაქტიკული საფუძვლები“, ო. ბახუტაშვილ-შულგინას „ხმის წარმოქმნის სამი ეტაპი“, ე. ვრონსკის „სასიმღერო სუნთქვა“, თ. კიკინაძის „ჰაერის წნევა სასიმღერო პროცესში“, ე. ხმალაძის „ხმის დაყენების სახელმძღვანელო“ (მუსიკალური სასწავლებლებისათვის), ნ. ბოკუჩავას „სიმღერის სწავლების ძირითადი პრინციპები“, „ხმის დაყენების საკითხისათვის“ (გამოცემულია), „მომღერალი და სასიმღერო ხმის ზოგიერთი თვისებები“, დ. მკედლიძის „მომღერლის გზა“ (გამოცემულია), დ. მკედლიძისა და ვ. დავიძოვას „სასიმღერო სუნთქვა და ხმის დაყენების ზოგიერთი რჩევა“, ნ. ბახუტაშვილის „ვოკალური მეტყველების ზოგიერთი საკითხი შემსრულებლობაში“, ნ. ბუზ-ოლლის „ხმის აღზრდის ზოგიერთი ელემენტი“, გ. გოგიჩაძის „ზოგიერთი ვოკალურ-მეთოდური პრინციპის შესახებ ქართული ენის ფონეტიკურ თავისებურებასთან დაკავშირებით“, „სუნთქვის დაყარდნობა და მისი როლი სიმღერასა და ბგერის წარმოებაში“, დ. შვედოვის „მუშაობა მომღერალთან“, მ. ნოზაძის „სუნთქვის საკითხისათვის მეტყველებასა და სიმღერაში“; წარმოებს სათანადო მეთოდური კომენტარებით სსრ კავშირის ხალხთა და სახალხო ღემრეკრების ქვეყნების სიმღერების კრებულების შედგენა (თ. სავინოვა, მ. კამოვეა, ნ. ბახუტაშვილი), ქართულ საბჭოთა კომპოზიტორების ნაწარმოებთა კრებულების შედგენა (ნ. ბუზ-ოლლი, ნ. ლაფერაშვილი); მზადდება სავარჯიშოები და ვოკალიზები—ო. ბახუტაშვილ-შულგინას „ყოველდღიური სავარჯიშოების კრებული ხმის დაყენებისათვის“, „კადენციები და მელიზმები“, „23 ვოკალიზი მაღალი ხმისათვის ქართულ ხალხურ თემებზე“ (გამოცემულია), გ. კირილოვას „სავარჯიშოები ხმის დაყენებისათვის ფორტეპიანოს თანხლებით“, ნ. ცერცვაძის „ტექნიკური სავარჯიშოები III—IV კურსის სტუდენტებისათვის“, დ. შვედოვის „ვოკალიზები სხვადასხვა ხმისათვის ფორტეპიანოს თანხლებით“; განიხილება ვოკალური შემსრულებლობის საკითხები კონკრეტულ მუსიკალურ მასალასთან ან სცენის ამოცანებთან დაკავშირებით — ნ. ბუზ-ოლლის „ქართული რომანსი და მხატვრული სიმღერა, როგორც პედაგოგიური რეპერტუარი ეროვნული ვოკალური კადრების აღზ-

რდისათვის“ (გამოცემულია), თ. სავინოვას „რუსული ვოკალური სკოლის სათავეები და მისი თავისებურებანი“, მ. კამოევას „ბალაკირევისა და ბოროდინის კამერული ვოკალური შემოქმედება“, „კონცერტმასტერის როლი და ამოცანები აპერულ მომღერალთან მუშაობაში“, დ. შვედოვის „გლინკას რომანსების შესრულების ზოგიერთი მხარის შესახებ“, „შემსრულებლობის პრობლემები“, დ. ანდლულაძის „მსახიობის მუშაობა თავის თავზე და როლზე სტანისლავსკის სისტემის მიხედვით“; ცალკეული შრომები ეხება საქართველოში ვოკალური განათლების ისტორიასა და სამეცნიერო-მეთოდური აზრის განვითარებას—ო. ბახუტაშვილ-შულგინას „მუსიკალური განათლების განვითარება საქართველოში“, ნ. ბახუტაშვილის „ნარკვევები საქართველოში ვოკალური განათლების განვითარების შესახებ—ე. რიადნოვი, ო. ბახუტაშვილი-შულგინა, ე. ვრონსკი“ (გამოცემულია) და სხვ.

კათედრის წევრები—დ. ანდლულაძე, ვ. დავიდოვა, დ. მკედლიძე, ნ. ხარაძე, ნ. ცოძია, დ. ბადრიძე, გ. ქართველიშვილი, დ. შვედოვი, მ. კამოევა და სხვ. სისტემატურად გამოდიან საანგარიშო კონცერტებით.

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად, კათედრის წევრმა ნ. ბახუტაშვილმა დაიცვა დისერტაცია თემაზე: „ნარკვევები ვოკალური განათლების შესახებ საქართველოში“.

სიმეზიანი საკრავების (ვიოლინოსა და ალტის) კათედრა

კონსერვატორიის საორკესტრო ფაკულტეტს, კერძოდ, სიმეზიანი საკრავების განყოფილებას 1921 წელს უკვე პროფესორ-პედაგოგთა ძლიერი შემადგენლობა ჰყავდა. მრავალი ამ პედაგოგთაგანი მოღვაწეობდა საქართველოში ჯერ კიდევ კონსერვატორიის დაარსებამდე, მუსიკალური სასწავლებლის ხაზით.

საქართველოში საპქოთა ხელისუფლების დამყარების დროისათვის კონსერვატორიის სიმეზიანი საკრავების განყოფილებაზე ასწავლიდნენ პროფესორები ვ. ვილშაუ, მ. ლედნიკი (ვიოლინოს კლასი), კ. მინიარი (ვიოლინჩელის კლასი), დ. გროსმანი (ალტის კლასი), ე. გუზიკოვი (კვარტეტის კლასი), მასწავლებლები გ. მარუსალოვი და პ. მელინოვი (კონტრაბასის კლასი). ამ პედაგოგებმა აღზარდეს სიმეზიან საკრავებზე შემსრულებელი მუსიკოსების მრავალრიცხოვანი ნაციონალური კადრები. საკმარისია აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ სიმეზიანი საკრავების კათედრის დღევანდელი შემადგენლობის დიდი ნაწილი ზემოთ ჩამოთვლილი პედაგოგების აღზრდილებია.

განსაკუთრებით ნაყოფიერი იყო კ. მინიარის პედაგოგიური მოღვაწეობა. იგი საქართველოში 1912 წლიდან 1944 წლამდე მუშაობდა. წლების მანძილზე

კ. მინიარის სათავეში ედგა საორკესტრო ფაქულტეტისა და სიმებიან საკრავთა კათედრას. საპატიო წვლილი ქართველი ახალგაზრდობის აღზრდის საქმეში შეიტანეს აგრეთვე ვ. ვილშაუმ (საქართველოში მოღვაწეობის პერიოდი 1917—1937 წლები) და მ. ლედნიკმა (1917—1948 წლები).

ვ. ვილშაუმ, კ. მინიარის, მ. ლედნიკის მიერ მომზადებულია ვიოლინოსა და ვიოლონჩელის მრავალმა დამკვერლმა სახელი გაითქვა თავისი საშემსრულებლო ხელოვნებით საბჭოთა კავშირში და მის ფარგლებს გარეთ. ჩვენი მუსიკალური საზოგადოებრიობა კარგად იცნობს პ. ცომიკს, ა. ჩიჭავაძეს, ა. ფერკელმანს, გ. ბარნაბიშვილს, ლ. შიუკაშვილსა და სხვ.

ფართოდ ცნობილია საზღვარგარეთ რ. გარბუზოვას (კ. მინიარის მოწაფე), მ. მერენბლიუმის (ვ. ვილშაუმს მოწაფე), ი. ბროდსკისა და ი. მირიზანოვას (მ. ლედნიკის მოწაფეები) სახელები.

წლების მანძილზე თბილისის კონსერვატორიაში პედაგოგიურ მუშაობას ეწეოდნენ ა. ბეზროდნი, პ. ცომიკი, მ. ზატულოვსკი. განსაკუთრებით აღსანიშნავია დოცენტი ა. ბეზროდნის მოღვაწეობა; მან საქართველოში მუშაობის წლებში მოაშადა არა ერთი კარგი სპეციალისტი და ფართოდ დანერგა საკვარტეტო შესრულების პრაქტიკა.

სიმებიანი საკრავების კათედრა რამდენიმეჯერ გამოიყო დამოუკიდებელ ერთეულად, მაგრამ კვლავ უერთდებოდა ჩასაბერ საკრავთა კათედრას და საორკესტრო ფაქულტეტის შემადგენლობაში შედიოდა. 1947 წლიდან კათედრა ეწევა დამოუკიდებელ საქმიანობას თავისი მუშაობის პროფილის სრული ინდივიდუალიზების საფუძველზე. კათედრამ ორასამდე სპეციალისტი გამოზარდა.

ამჟამად სიმებიან საკრავთა კათედრას გამოეყო ვიოლონჩელის, კონტრაბასისა და არფის სპეციალობები და იგი, როგორც ვიოლინოსა და ალტის კათედრა, შემდეგი შემადგენლობითაა წარმოდგენილი: პროფესორი ლ. შიუკაშვილი (კათედრის გამგე); პროფესორები—ი. ბერიძე, ლ. იაშვილი; დოცენტი შ. შანიძე; კათედრის დოცენტები—მ. იაშვილი, ნ. პოლოსოვი, გ. ხატიაშვილი; უფროსი მასწავლებლები—ა. ბეგალიშვილი, გ. ოქროპირიძე, ი. პოლიტკოვსკი; მასწავლებლები— ლ. კეკელია, ნ. კინწურაშვილი, ა. ლორია, ს. შანიძე; ასისტენტი ი. იაშვილი.

კათედრის ყველა წევრი ეწევა საშემსრულებლო მოღვაწეობას. ისინი განოდიან სოლო და სიმფონიურ კონცერტებში, მონაწილეობენ ანსამბლებში, მუშაობენ საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიურ ორკესტრში, თბილისის საოპერო თეატრის ორკესტრში, საქართველოს სახელმწიფო კვარტეტში. კათედ-

ნ. ნიკოლაევი
N. Nikolaev

ნ. ჩერეპნინი
N. Cherepanin

რის წევრები კონცერტებს აწუიონენ არა მარტო საქართველოს ფარგლებში, არამედ საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა ქალაქებში და საზღვარგარეთაც.

სიმებიანი საკრავების კათედრის წევრები მკიდრო შემოქმედებით კონტაქტში არიან ქართველ კომპოზიტორებთან. ქართველი ავტორების თაუქმის ყველა მნიშვნელოვანი ნაწარმოები სამებიან საკრავთათვის ღა ანსამბლები-სათვის რედაქტირებული და შეარულებულია კათედრის პედაგოგების მეერ (ლ. შიუყაშვილი, ლ. იაშვილი, გ. ბარნაბიშვილი, ა. ჩიყაყაყე, ნ. კოზმინსკაია-ჩიგოგიძე, ი. ბერიძე, ნ. პოლიაოვი, გ. ხატიაშვილი, ნ. ავალიანი, გ. ოქროპირი-ძე და სხვ.).

ზემთ აღნიშნული სპეციალისტების გარდა, სიმებიანი საკრავების კათედრამ გამოზარდა საერთაშორისო კონკურსების სამგზის ლაურეატი მ. იაშვილი, პრადამა გამართული ხემიანი საკრავების კვარტეტების საერთაშორისო კონკურსის ლაურეატი—საქართველოს სახელმწიფო კვარტეტი (საქართველოს სსრ ზელოვნების დამსახურებული პოღვაწე ბ. ჭიაურელი, რესპუბლიკის დამსახუ-

რეპული არტიტები—გ. ხატიაშვილი, ა. ბეგალიშვილი, გ. ბარნაბიშვილი), სსრ კავშირის სახელგანთქმული საშემსრულებლო კოლექტივების წევრები— ბოროდინის სახელობის კვარტეტის მონაწილე ი. ალექსანდროვი, კომიტასის სახელობის კვარტეტის მონაწილე რ. დავიდიანი და სხვ. ძირითადად კათედრის აღზრდილებითაა დაკომპლექტებული რესპუბლიკის ყველა ინსტრუმენტულ-სიმფონიური კოლექტივი, მუსიკალური სკოლა და სასწავლებელი.

სიზმებიან საკრავთა განყოფილების სტუდენტები საწარმოო პრაქტიკას გადიან კონსერვატორიის საოპერო სტუდიის ორკესტრში, მონაწილეობენ რესპუბლიკის რაიონებში მოწყობილ კონცერტ-ლექციებში, მუშაობენ სხვადასხვა მუსიკალურ დაწესებულებაში.

კათედრის პედაგოგები სისტემატურ კონტაქტში არიან მუსიკალურ სკოლებსა და სასწავლებლებთან; კონსულტაციებს უტარებენ პედაგოგებს. იწვევენ მათ კონსერვატორიაში თავიანთი პედაგოგიური მუშაობის გასაცნობად. კათედრის ზოგიერთი წევრი ზშირად ატარებს მეთოდურ კონსულტაციებს სოხუმში, ბათუმში, ქუთაისსა და რუსთაშვილში.

კათედრის მრავალი პედაგოგი კონსერვატორიაში პედაგოგიურ მოღვაწეობას უთავსებს ცენტრალურ მუსიკალურ სკოლაში მუშაობას. ამ სკოლის მოწაფეებმა პროფესორების ლ. შიუჟაშვილისა და ლ. იაშვილის, დოცენტ შ. შახიძის აღზრდალებმა საპატიო ჯილდოები მოიპოვეს კონკურსებზე. ახალგაზრდა მევიოლინეები სრულიად საკავშირო და საერთაშორისო კონკურსებისა (ლ. ისაკაძე, ნ. იაშვილი) და ამიერკავკასიის რესპუბლიკების მუსიკოს-შემსრულებელთა კონკურსების (ი. იაშვილი, რ. ჭანდიერი, თ. ბათიაშვილი) ლაურეატთა წოდებას ატარებენ.

სიზმებიან საკრავთა კათედრის წევრები (შ. შანიძე, ი. ბერიძე, ლ. იაშვილი, ნ. საჩხეწკო, ნ. ავალიანი) დაუღალავ მუშაობას ეწევიან სხვადასხვა ავტორის ნაწარმოებთა ვიოლინოს, ალტისა, კონტრაბასისა და არფიათის დამუშავების ხაზით; იქმნება მეთოდური ხასიათის დამხმარე წიგნები, როგორიცაა—ლ. იაშვილისა და გ. ონიაშვილის „ვიოლინოს სწავლების მეთოდიკა“, ლ. შიუჟაშვილის „მხატვრულ ნაწარმოებზე მუშაობის საფუძვლები (პრინციპები, მეთოდები)“, „მარჯვენა ხელის დაყენება და განვითარება ვიოლინოს დამკვრელის ფორმირების პროცესში“, შ. შანიძის „გამები და არპეჯიო (ახალი სისტემა და აპლიკაცია)“; გამოქვეყნებულია შრომები—გ. ონიაშვილის „ვიოლინოს სკოლა“, ნ. საჩხეწკოს „კონტრაბასის სკოლა“, ნ. რობიჭაშვილის „რა უნდა ვიცოდეთ ვიოლინოზე სწავლების დაწყებით პროცესში“; იქმნება პედაგოგიური რეპერტუარის ნაწარმოებებიც (შ. შანიძე—„მცირე ფორმის პიესები ვიოლინოსათვის“, გამოქვეყნებულია); წარმოებს ახალ ნაწარმოებთა რედაქტირება (ლ. შიუჟაშვილი,

გ. ბარნაბიშვილი. ა. ჩიჭავაძე და სხვ.); ტარდება პუნაობა საქართველოში ხე-
მიან საკრავებზე შესრულების ხელოვნების განვითარების ისტორიის ძეგლად
ხაზითაც (ნ. კოზმინსკაია-ჩიგოგაძის „ე. ლონჩელიშვილის განვითარება საქარ-
თ-ველოში“) და სხვ.

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებ-
ლად, კათედრის წევრმა ი. ბერიძემ დაიცვა დისერტაცია თემაზე „ა. ჯაფარიშვი-
ლის სავიოლინო შემოქმედება“.

პროფორჩილის. კონკრეტული და პერსონალური

1965 წელს სიმეზიან საკრავთა კათედრას გამოეყო ე. ლონჩელი, კონტრა-
ბასისა და არფის კათედრა, როგორც დამოუკიდებელი ერთეული. ამ კათედრას,
იმპაზიარო ამოცანების გარდა, რაც უშუალოდ აკავშირებს ზემოთ აღნიშნულ
კათედრასთან, სპეციფიკის შესაბამისად დამოუკიდებელი მნიშვნელობის მრავ-
ალი ამოცანა გააჩნია. სწორედ ამ მიმართულებით იშლება ამჟამად კათედ-
რის მუშაობა.

კათედრის შემადგენლობა: კათედრის პროფესორი გ. ბარნაბიშვილი
(კათედრის გამგე); კათედრის პროფესორი ნ. კოზმინსკაია-ჩიგოგაძე; დოცენ-
ტები—ნ. სავჩენკო, ა. ჩიჭავაძე; კათედრის დოცენტები—ნ. ავალიანი, ი. ჭეიშ-
ვილი; უფროსი მასწავლებელი გ. ტოროშელიძე; მასწავლებელი ე. ჩაჩავაძე.

ჩასაბერი საკრავების კათედრა

ჩასაბერი საკრავების კათედრის დამოუკიდებელი არსებობის ისტორია
1947 წლიდან იწყება. მანამდე იგი სიმეზიანი და ჩასაბერი საკრავების გაერთი-
ანებული კათედრის შემადგენლობაში შედიოდა. ჩასაბერი საკრავების კათედ-
რის დამოუკიდებელ ერთეულად ჩამოყალიბების დროისათვის აქ უკვე ყველა
კლასი იყო—ფლეიტის, კობოლის, კლარნეტის, ფაგოტის, ვალტორნის. საყვი-
რის, ტრომბონისა და დასარტყმელი საკრავების. კათედრის დაარსების დღე-
დან მას ხელმძღვანელობს დოცენტი გ. მენაღარიშვილი. ჩასაბერი საკრავების
კათედრაზე სამუშაოდ სისტემატურად იწვევდნენ და იწვევენ საშუალო-
ლო მუშაობის დიდი სტაჟისა და გამოცდილების მქონე სპეციალისტებს, უმე-
ტესად სახელმწიფო სიმფონიური ორკესტრისა და თბილისის ზ. ფალიაშვილის
სახელობის ოპერისა და ბალეტის თეატრის ორკესტრის მუსიკოსებს.

ზ. ფალაშვილი
З. Палашвили

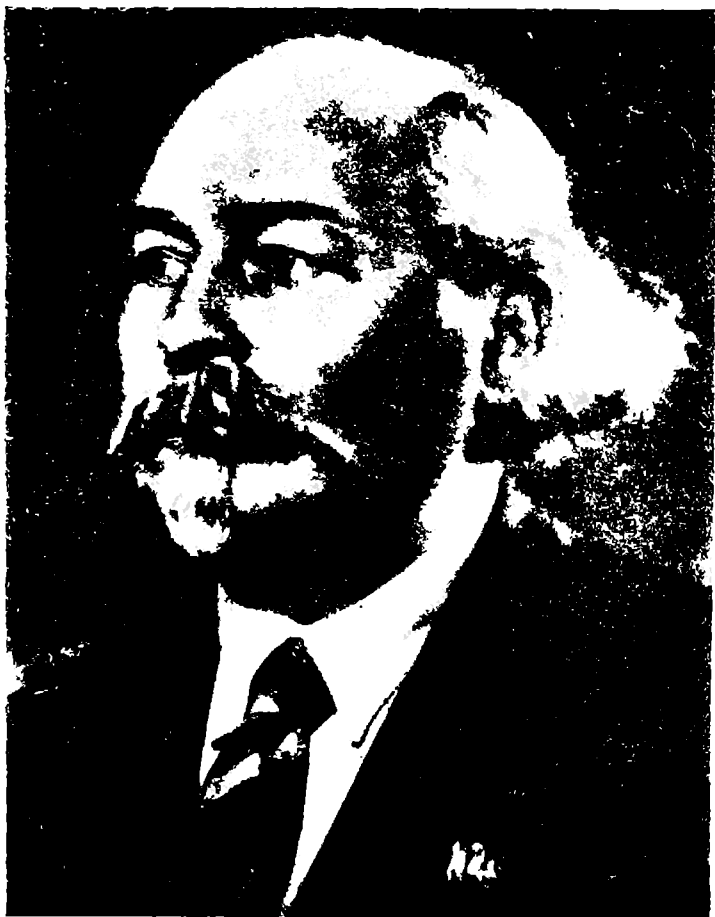
კათედრა ეწევა ჩასაბერ საკრავებზე შემსრულებელთა გეგმაზომიერ მომზადებას. თუ 1921 წელს ადგილი ჰქონდა ზოგიერთი ჩასაბერა და დასარტყმელი საკრავების პედაგოგების დათხოვნის ფაქტებს მოსწავლეთა სათანადო კონტინგენტის სიმცირის მიზეზით. ახლა მოსწავლეთა მიღება კონკურსის პირობებში ტარდება და შეირჩევა მხოლოდ ნიჭიერი და პერსპექტივის მქონე ახალგაზრდობა.

ამჟამად კათედრის შემადგენლობის ძირითად ბირთვს ის პედაგოგები შეადგენენ, რომელნიც ამ კათედრაზე მუშაობენ მისი დაარსების დღიდან—დოცენტი გ. მენაღარიშვილი (კათედრის გამგე, ფაგოტის კლასი); დოცენტები—გ. გვენცაძე (ტრომბონის კლასი), გ. მოცაყიანი (ჰობოის კლასი), ვ. მელენტიევი (კლარნეტის კლასი). ვ. ხოროშვილი (საყვირის კლასი).

მოგვიანებით კათედრის შემადგენლობაში შევიდნენ მისი აღზრდილნი—კათედრის დოცენტი მ. კახანი (ფლეიტის კლასი) და უფროსი მასწავლებელი ო. ინასარიძე (დასარტყმელი საკრავების კლასი). რომელთაც შესცვალეს ს. პანკისოვი და ა. ერისტიშვილი. გასულ წლებში პედაგოგიურ სამუშაოზე ჩასაბერი საკრავების კათედრის ხაზით კონსერვატორიაში მოაწვიეს ახალგაზრდა სპეციალიზტები. ამავე კათედრის აღზრდილნი და ასპირანტურის კურსგავლილნი—რ. ალიბეგაშვილი (ტრომბონის კლასი), ლ. შეროვიჩი (საყვირის კლასი), ლ. ტყაბლაძე (ვალტორნის კლასი), რ. ჭიბლაძე (კლარნეტის კლასი) და ი. ქილარჯიშვილი (ჰობოის კლასი).

აღსანიშნავია, რომ სხვადასხვა დროს კათედრის წევრებად მუშაობდნენ—ვ. ზასოღიშვილი, გ. შადათოვი (ფლეიტის კლასი), ნ. დოცენკო, ა. ნასიძე (ჰობოის კლასი), ვ. ფაინერი, ვ. ბრეგაძე (კლარნეტის კლასი), მ. ნეიშანი (ფაგოტის კლასი), ნ. შაესი და მ. კორაუნი (ვალტორნის კლასი), ბ. გარბუშოვი (საყვირის კლასი), ა. ილინი, ვ. შუხი (დასარტყმელი საკრავების კლასი). კათედრას აღზრდილ ზანმოკლეს არსებობის პერიოდში ხელმძღვანელობდა დოცენტი ვ. ხოროშვილი.

პედაგოგიურა და საშემსრულებლო მუშაობათან (მონაწილეობა კვარტეტში, ნონეტში, სოლო გამოსვლები) ერთად ჩასაბერა საკრავების კათედრის პედაგოგები მეთოდურ-სამეცნიერო მუშაობადაც ეწევიან, რაც გამოიხატება დამხმარე სასწავლო-მეთოდური ლიტერატურის შექმნაში. ამ მიზნით სისტემატურად წარმოებს უცხოელი და საბჭოთა ავტორების საუკეთესო ნაწარმოებთა ან დიდი ფორმის ქმნილებათა ცალკეული ფრაგმენტების გადღება სხვადასხვა ჩასაბერი და დარტყმითი (ქსილოფონი) საკრავებისათვის. ანასთან იქმნება სხვადასხვა სიძნელის ეტიუდები და სავარჯიშოები. გამოქვეყნებულია შრომები—ვ. ხოროშვილის „სავარჯიშოების კრებული საყვირისათვის“, გ. მე-

დ. არაყიშვილი
Д. Аракишвили

ნალარიშვილის მიერ ფაგოტისათვის (ფორტეპიანოს თანხლებით) გადაღებული ა. გლაზუნოვის „ესპანური სერენადა“, ი. ტუსკიას „ჩელა“, გ. კოკელადის „სისისტურა“ და სხვ. კათედრის აღზრდილნი, რომელთა რიცხვი 100-ს აღემატება, უმეტესად საშემსრულებლო მოღვაწეობას ეწევიან, ამასთან, მუშაობენ რესპუბლიკის სასწავლებლებისა და სკოლების პედაგოგებად.

ჩასაბერი საკრავების კათედრის ხაზით კონსერვატორიის საუკეთესო კურსდამთავრებულებიდან საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიურ ორკესტრში მუშაობენ—მ. ებრაღიძე (ფლეიტა), ტ. ღუგლაძე, ი. ქილარჯიშვილი, შ. ნაპიაშვილი (ჰობოი), დ. ჭიქია, ლ. კალამკაროვი (კლარნეტი), ა. ქავთარაძე, ბ. ლაზარევი, გ. ოგანეშოვი (ფაგოტი), საქართველოს სსრ დამსახურებული არტისტი ლ. ტყაბლაძე, ბ. ბოხუა (ვალტორნა), ლ. შკუროვიჩი, ო. სანოძე (საყვირი). საქართველოს სსრ დამსახურებული არტისტი რ. ალიბეგაშვილი. მ. ქუჩულორია (ტრომბონი) და სხვ. კლარნეტის კლასი (მუსიკა თეორიის განყოფილების პარალელურად) დაამთავრა აგრეთვე ზ. ხუროშვიტი, რომელიც შემდგომ სადირიგორო მოღვაწეობამ გაიტაცა. ამჟამად იგი საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიური ორკესტრის მთავარი დირიჟორია. სადირიგორო მოღვაწეობას ეწევა აგრეთვე რ. ხერცილავა, რომელმაც ვალტორნის კლასი დაამთავრა.

რადიომაუწყებლობისა და ტელევიზიის რესპუბლიკური კომიტეტის სიმფონიურ ორკესტრში წლების მანძილზე მუშაობენ კათედრის აღზრდილები—გ. ღვაბერიძე, გ. კიკაჩიშვილი, ნ. კიკნაძე (ფლეიტა), გ. ახვერდოვი, ა. აკონიკოვი (კლარნეტი), ბ. კრაწაშვილი (საყვირი), ყ. მარგველაშვილი (ტრომბონი), ბ. კემულარია (დასარტყმელი საკრავები); ზ. ფალიაშვილი სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრის ორკესტრში — მ. ხოფერიძე, ერიკაშვილი მ. კახიანი (ფლეიტა), ო. იოზაშვილი, მ. ქარსაულიძე, გ. ბერიძე (ჰობოი), რ. ჭიბლაძე, ვ. ჩინჩალაძე (კლარნეტი), მ. მუჭერია (ვალტორნა). ა. ყიფშიძე, შ. გრძელიშვილი (ტრომბონი), ო. ანასარიძე (დასარტყმელი საკრავები); მუსიკალური კომედიის თეატრის ორკესტრში—გ. ღვაბერიძე, ნ. კიკნაძე (ფლეიტა).

კათედრის აღზრდილთა შორის პედაგოგიურ მუშაობას (თბილისის კონსერვატორიის ჩასაბერი საკრავების კათედრის გარდა) ეწევიან ბ. ბოხუა (ვალტორნის კლასი, ცენტრალური მუსიკალური სკოლის ჩასაბერი საკრავების განყოფილების ხელმძღვანელი), დ. ცინცქილაძე (ჰობოის კლასი ბათუმის მუსიკალურ სასწავლებელში), ე. ახალკაცი (ფაგოტის კლასი სოხუმის მუსიკალურ სასწავლებელში) და მრავალი სხვა.

საქართველოში პროფესიული მუსიკალური განათლების განვითარების პირველივე ნაბიჯებიდან განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა საგუნდო-სადირიჟორობის საქმის სწორ დაყენებას. საქართველოსათვის—ხალხური საგუნდო კულტურის მაღალი დონის მქონე ქვეყნისათვის—ამ გარემოებას უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა.

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის დაარსების დღიდან აქ უკვე იყო საგუნდო-სადირიჟორობის კლასი. თავდაპირველად მას პოლიკარპე ფალიაშვილი ხელმძღვანელობდა. განსაკუთრებით ფართო გასაქანი მიეცა საგუნდო-სადირიჟორო სპეციალობას კონსერვატორიაში მუშაყვების არაუბობის წლებში. ამ დროს ჩამოყალიბდა სპეციალური ჯგუფი საგუნდო საქმის ინსტრუქტორების მოამზადებლად, უპირატესად სათანადო კადრის აღზარდვლად რაიონებში სამუშაოდ. საგუნდო-სადირიჟორო განყოფილება მოსწავლეთა გუნდი, რომელსაც გ. ხახანაშვილი ხელმძღვანელობდა, სისტემატურად აწყობდა საჩვენებელი კონცერტება.

გაერთიანებული მუშაყვის საგუნდო-სადირიჟორო განყოფილების არსებობამ ნიადაგი მოუმზადა საგუნდო-სადირიჟორო კათედრის შექმნას 1935 წელს. ოც წელზე მეტ ხანს ხელმძღვანელობდა ამ კათედრას მოსკოვის კონსერვატორიის აღზრდილი, დოცენტი გ. ხახანაშვილი. მრავალი წლის მანძილზე მუშაობდა აღნიშნულ კათედრაზე ნ. შარაბიძე. 1956 წლიდან დღემდე კათედრას ხელმძღვანელობს პროფესორი ვ. ფალიაშვილი.

თავისი არსებობის მანძილზე კათედრამ მოამზადა რამდენიმე ათეული სპეციალისტი საგუნდო და საოპერო-სიმფონიური დირიჟორობის განხრით. თითქმის ყველა მათგანი მოღვაწეობს სამშემსრულებლო და პედაგოგიურ სარბიელზე საქართველოს სხვადასხვა ქალაქში.

კათედრის აღზრდილებია—ახალგაზრდობის მოსკოვის საერთაშორისო ფესტივალის ლაურეატი, საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე, ზ. ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრის მთავარი დირიჟორი ჯ. კახიძე, სახელმწიფო საგუნდო კაპელის მხატვრული ხელმძღვანელი, საქართველოს სსრ ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე გ. ბაქრაძე, საქართველოს სიმღერისა და ცეკვის სახელმწიფო ანსამბლის მხატვრული ხელმძღვანელი, ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე ა. კვასაძე და სხვა წამყვანი მუშაყვები საგუნდო და საოპერო სიმფონიური დირიჟორობის დარგში.

უკანასკნელ წლებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა საგუნდო-სადირიჟორო

განყოფილებაზე მოსწავლეთა კონტინგენტი. აქ ახლა 80-ზე მეტი სტუდენტი ირიცხება. სტუდენტების მაქსიმალური რაოდენობა საწარმოო პრაქტიკას გავლის მუსიკალურ სკოლებში, თეატრებში, ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლების მუსიკალურ წრეებში, სტუდიებში, ფილარმონიაში; ბევრი მათგანი მუშაობს სხვადასხვა დაწესებულების თვითმომქმედი საგუნდო კოლექტივებში ხელმძღვანელებად და ა. შ. კათედრა სისტემატურად აკონტროლებს მათ მუშაობის გეზსა და ღონეს ღია საანგარიშო კონცერტების მოწყობით. კათედრაზე ინერგება საქართველოს რაიონებში მცხოვრებ სტუდენტთა მიერ სახელმწიფო გამოცდის (სპეციალობა) ჩატარების შემდეგი პრაქტიკა: სტუდენტებს თან ჩამოჰყავთ საგუნდო კოლექტივები, რომელთაც ხელმძღვანელობენ. საქმის ასეთი დაყენება, ძირითად ამოცანასთან ერთად, ერთდროულად ხელს უწყობს თვითმომქმედი თუ პროფესიული საგუნდო დასების მიერ საკმაოდ რთული პროგრამების შესწავლა-ათვისებას.

უკანასკნელი წლების მანძილზე კათედრის მუშაობა შესამჩნევად გაფართოვდა როგორც სწავლების დონის ამაღლებისა და დისციპლინების შექოჩვადომის თვალსაზრისით, ასევე სამეცნიერო-მეთოდური მუშაობის გაძლიერებისა და სტუდენტთა საწარმოო პრაქტიკის მხრივაც.

კათედრის მნიშვნელოვან და სასარგებლო ღონისძიებას წარმოადგენს საგუნდო-სადირიჟორო განყოფილების სტუდენტების გუნდის შექმნა (ხელმძღვანელები ნ. შარაბიძე, მ. ჩიკაშუა, ამეამად დ. კვაჭანტირაძე). მოსწავლეთა მიერ საგუნდო ლიტერატურის პრაქტიკული ათვისება მარტო საკლასო ოთხობით არ იფარგლება. შესრულების მიღწეულმა დონემ შესაძლებელი გახადა გუნდის საჯარო გამოსვლები მრავალფეროვანი პროგრამით (დირიჟორობენ თვითონ სტუდენტები) აკადემიურ კონცერტებზე, საიუბილეო საღამოებზე. სამეცნიერო-საშემსრულებლო სესიებზე, თბილისის, რუსთავისა და რესპუბლიკის სხვა ქალაქების საკონცერტო დარბაზებსა და საწარმოებში.

გუნდის რეპერტუარშია კლასიკური პოლიფონიური მუსიკის ნიმუშები — ლასოს მოტეტი და „ექო“, ბახის ქორალები, ჟოსკენ დე პრეს ნაწარმოებები. სტანენევის კანტატა „იოანე დამასკელი“ და გუნდი „შეხედე, რა ბინდია“, ნ. სულხანიშვილის გუნდი „სამშობლო ხევსურისა“, გუნდისათვის დამუშავებული კომიტასის სიმღერები, ს. ცინცაძის სიმღერები, დ. არაყიშვილია. ვ. კალინიკოვის რომანსები, საგუნდო ფრაგმენტები ლისტის „პრომეთედან“. შ. მშველიძის ოპერიდან „ამბავი ტარიელისა“, საბჭოთა კომპოზიტორების საგუნდო ნაწარმოებები — ა. ხოლმინოვის „სიმღერა ლენინზე“, ვ. მაკაროვის „ვოლგასთან“, ე. შებალინის „ზამთრის გზა“, ა. მაკავარიანის „ტაბაწყურო“. ახალგაზრდა კომპოზიტორთა ნაწარმოებები — ვ. აზარაშვილის „სიმღერა სა-

ქართველოზე“. შ. დავიძის „სიმღერა თბილისზე“, ფ. ალბორვის „ლირიკული სიმღერა“, ი. კეკელიძის „ჩონგური“, „ტაძარი“ და სხვ.

გუნდის ერთ-ერთი პირველი კაპიტალური ნამუშევარია მოცარტის „რეკვიემის“ შესრულება მთლიანად (სოლისტები—ვოკალური ფაქულტეტის სტუდენტები) სტუდენტთა ჯგუფის ლობთარობით. ხანგრძლივი და გულდასმით მუშაობის შედეგად (მუშაობაში ჩაბმულ იქნა დასწრებული, საღამოა და დაუსწრებელი განყოფილებების მოსწავლეებიც) გუნდმა შესძლო მრავალრიცხოვანი აუდიტორიის წინაშე გამოსვლა და ბრწყინვალედ შესრულა ეს შესანიშნავი და რთული ქმნილება.

ამ მოკლე ხნის წინ გუნდის შესრულებით აელერდა ბახის სი-მინორული მესის ფრაგმენტები და დ. შოსტაკოვიჩის „სიმღერა ტყეებზე“. ამჟამად საგუნდო კოლექტივი აშაბდებს ს. ესენინის ხსოვნისადმი მიძღვნილ გ. სვირიდოვის ორატორიას, ნ. სულხანიშვილის ყველა საგუნდო ნაწარმოებს, ზ. ფალიაშვილის საგუნდო კომპოზიციებსა და მის სიკვამლეში შექმნილ მესას ორგანოს თანხლებით.

ძირითადად საგუნდო-სადირიჟორო განყოფილების აღზრდილთა ინიციატივითა და მონაწილეობით შედგა ორიგინალური საგუნდო ჯგუფი „გორდელა“, რომელიც დიდი ენთუზიაზმითა და პროფესიული სიღრმით ახორციელებს ქართული ხალხური სიმღერების საუკეთესო ნიმუშთა და მათი შესრულების სპეციფიკური ხალხური მანერის პროპაგანდას.

1959-60 სასწავლო წლიდან კათედრაზე არსებობს საოპერო-სიმფონიური დირიჟორობის განყოფილება (ხელმძღვანელი სსრ კავშირის სახალხო არტისტი ო. ღიმიტრიადი). მანამდე საოპერო-სიმფონიური დირიჟორობის სწავლება კონსერვატორიაში პერიოდულად ხდებოდა: 20-იან წლებში (კლასის ხელმძღვანელი ი. ფალიაშვილი), 30-იან წლებში (კლასის ხელმძღვანელი ე. მიქელაძე), 40-იან წლებში (ა. გაუკი).

კონსერვატორიის სიმფონიური ორკესტრი, სიმებიანი და ჩასაბერი საკრავების განყოფილებათა სტუდენტების შემადგენლობით (ამჟამად 100 მონაწილე), მუშაობს საგუნდო-სადირიჟორო კათედრის გამგის პროფესორ გ. ფალიაშვილის ხელმძღვანელობით (ადრე ორკესტრის ხელმძღვანელობდნენ პროფ. შ. თაქთაქიშვილი, პ. ბორჩხაძე და დოც. მ. ძიძიშვილი). ორკესტრის მიერ შესრულებულია—ბეთჰოვენის სიმფონიები № 1, 2, 8, შუბერტის „ღაუშთავარებელი სიმფონია“, მოცარტის სიმფონიები სოლ-მინორი და მი-ბემოლ მაჟორი, ბენდელსონის შოტლანდიური სიმფონია, პ. ჩაიკოვსკის სიმფონიები № 1, 5, ვ. კალინიკოვის სიმფონია № 1, გ. კილამის, შ. თაქთაქიშვილის სიუიტები, სხვადასხვა ავტორის ინსტრუმენტული კონცერტები (სოლისტები—კონსერვატო-

მ. ბალანჩიშვიდი
М. Баланчивадзе

რჩის საშემსრულებლო განყოფილებათა სტუდენტები). 1960 წელს ორკესტრი გამოვიდა მცირე, კამერული შემადგენლობით. ძველი დროის ოსტატთა ნაწარმოებების შესრულებით (დირიჟორი მ. ძიძიშვილი). ეს იყო აპ ტიპის პირველი კოლექტივი რესპუბლიკაში. ორკესტრმა წარმატებით შეასრულა ბახის მესამე სიუიტი, ვივალდის კონცერტი ოთხი ვიოლინოსათვის, ჰაიდნის „გამოსათხოვარი სიმფონია“, მოცარტის „ღამის სერენადა“, ი. ტუშკიას „ჩელა“ და სხვა ნაწარმოებები. ორკესტრი გამოდიოდა არა მარტო თბილისში, არამედ ბათუმისა და სოხუმის მსმენელთა წინაშეც.

ვ. ი. ლენინის დაბადების თარიღს მიეძღვნა კათედრის მეტად საინტერესო ღონისძიება—გ. სეირიძის „პათეტიკური ორატორიის“ შესრულება სიმებიანი და ჩასაბერი საკრავების კათედრების პედაგოგთა (ორკესტრი), საოპერო სტუდიისა და ატლენტთა გუნდების ძალებით. აღნიშნული ნაშუშვეარი გატანილი იყო ფართო აუდიტორიაში (გამოსვლა თბილისის საოპერო თეატრის დარბაზში, კიროვის სახელობის ჩარხმშენებელი ქარხნის კლუბში). სოლისტებად გამოვიდნენ ი. შუშანია და თ. გურგენიძე, დირიჟორი ვ. ფალიაშვილი.

კათედრის სამეცნიერო-კვლევითი და სამეცნიერო-მეთოდური მუშაობა ძირითადად მიზნად ისახავს არსებული საგუნდო რეპერტუარის შეესებას (დამუშავებას და ორიგინალურ ნაწარმოებთა შექმნას). ხალხური სიმღერების გუნდისათვის დამუშავებათა ნაწილი ეკუთვნის გ. ხახანაშვილს, ვ. ფალიაშვილს, მ. ჩიკაშელს. ამასთან, წარმოებს გუნდისა ან გუნდისა და ორკესტრისათვის პროფესიონალ-კომპოზიტორთა ნაწარმოებების გადღებაც. მაგალითად გუნდისა და ორკესტრისათვის დამუშავებულია ნ. სულხანიშვილის „ღმერთო, ღმერთო“, შ. მილორავეს საგუნდო სიმღერები, ვ. ცაგარეიშვილის „ვაჰ, სოფელო“ (დამუშავებათა ავტორი ვ. ფალიაშვილი), გუნდისათვის—რაჰიშვილის რომანსები (დამუშავების ავტორი გ. ხახანაშვილი) და სხვ. ნ. შარაპიძისა და ო. გორდელის მიერ დაწერილია რამდენიმე საგუნდო პიესა: „ჩემი ქვეყანა“ (ნ. შარაპიძე), „ზამთარი“, „ძველ კოლხიდაში“, „ზაფხული“ (ო. გორდელი). შექმნილია ოთხნაწილიანი კანტატა „წელიწადის დრონი“ ვაჟთა გუნდისა და მცირე სიმფონიური ორკესტრისათვის (ო. გორდელი).

პარალელურად ხორციელდება ქართველი ავტორების მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტული ნაწარმოებების გადაღება (უმეტესად ფორტეპიანოსათვის): ვ. ფალიაშვილის მიერ გადაღებულია ფორტეპიანოსათვის 4 ხელში შ. მშველიძის სიმფონიური პოემა „ზვიადური“, ს. ცინცაძის სიმფონია—ორი ფორტეპიანოსათვის, ჯ. გოციელმა გადაიღო ფორტეპიანოსათვის 4 ხელში ა. ბალანჩივაძის პირველი სიმფონია, მ. ძიძიშვილმა—ნ. გუდიაშვილის მეორე სიმფონია (ფორტეპიანოსათვის 4 ხელში) და თემა ვარიაციებით (სიმებიანი ორკეს-

ტრისათვის). მ. ყანჩელმა მოამზადა პრაქტიკული დაქმნარე წიგნის ტიპის შრომა „თვითმოქმედი საგუნდო კოლექტივის ორგანიზაცია“, მ. ჩიკაშუამ—„მუშაობა გუნდთან“ (გამოცემულია 1963 წელს).

კათედრა ამზადებს სასწავლებლებისა და კონსერვატორიისათვის საგუნდო ღირიერობის ქრესტომათიას ქართული კომპოზიტორების ნაწარმოებთა მასალაზე, ნარკვევების ციკლს ქართული საგუნდო კულტურის გამოჩენილ მოღვაწეებზე. საგუნდო პარტიტურების კითხვის სახელმძღვანელოს.

კათედრის შემადგენლობა ამჟამად: პროფესორი ვ. ფალიაშვილი (კათედრის გამგე); კათედრის პროფესორი ო. დიმიტრიადი; დოცენტი მ. ჩიკაშუა. კათედრის დოცენტები—ჭ. გოციელი, გ. კოკელაძე, მ. ძიძიშვილი; უფროსი მასწავლებელი დ. კვაჭანტირაძე; მასწავლებლები—გ. ბაქრაძე, მ. თოფურია, გ. მუნჭიშვილი; ასისტენტი თ. სანაია.

პედაგოგიურ მუშაობასთან ერთად კათედრის წევრები უმრავლესობა საშემსრულებლო ან შემოქმედებით მოღვაწეობას ეწევა; ო. დიმიტრიადი სარკავშირის დიდი აკადემიური საოპერო თეატრის ღირიერია, ვ. ფალიაშვილი—თბილისის საოპერო თეატრის ღირიერი, ჭ. გოციელი—რესპუბლიკის სახელმწიფო სიმფონიური ორკესტრის ღირიერი, გ. ბაქრაძე—სახელმწიფო საგუნდო კაპელის მხატვრული ხელმძღვანელი, გ. კოკელაძე—კომპოზიტორი და სხვ.

კომპოზიციის კათედრა

30-იანი წლების დამდეგამდე კომპოზიციის კლასი სამეცნიერო-საკომპოზიტორო ფაკულტეტში შედიოდა. კომპოზიციის კათედრა (ანუ როგორც მას უწოდებდნენ ადრე—სამეცნიერო-საკომპოზიტორო კათედრა) 1932 წელს შეიქმნა. კათედრის პირველი ხელმძღვანელია კომპოზიტორი ი. ტუსკია. კომპოზიციის კათედრის ხაზით იკითხებოდა შემდეგი დისციპლინები: კომპოზიცია, საღირიერო ტექნიკა, ჰარმონია, პოლიფონია, ორკესტრობა, მუსიკალური ფორმა.

20-იან წლებში, ჯერ კიდევ კათედრის ჩამოყალიბებამდე, სამეცნიერო-საკომპოზიტორო ფაკულტეტზე მუშაობდნენ ზ. ფალიაშვილი, დ. არაყიშვილი, ნ. ჩერეპნინი, მ. ბაგრატიონი, მ. იპოლიტოვ-ივანოვი, ს. ბარბულაიანი, ა. ტერგევიანი, პ. რიაზანოვი, ვ. შჩერბაჩოვი, კ. ფოცხვერაშვილი, ნ. ჩიგოგიძე.

პედაგოგთა ამ უფროსი თაობის მიერ აღზრდილი მრავალი გამოჩენილი ქართველი კომპოზიტორი და მუსიკალური მოღვაწე. მაგალითად, მ. იპოლიტოვ-ივანოვთან სწავლობდნენ ა. ბალანჩივაძე, ი. ტუსკია, შ. ალაღიშვილი.

ნ. ჩიგოგიძე; მ. ბაგრინოსკისთან — შ. აზმაიფარაშვილი, შ. მშველიძე; პ. რი-
აზანოვთან — ა. მაჭავარიანი; ს. ბარხუდარიანთან — ა. ანდრიაშვილი, ო. ბარამი-
შვილი, ნ. გუდიაშვილი, ო. და შ. თაქთაქიშვილები, დ. თორაძე, მ. ფარცხალა-
ძე და სხვ. 30-იანი წლების მეორე ნახევარში კათედრის პედაგოგთა რიცხვი
ნიემატენი გ. კილაძე, შ. მშველიძე, ა. ბალანჩივაძე, შეპლგოპ — თ. შავერს-
შვილი.

კათედრამ მოღვაწეობის დასაწყისიდანვე ახალგაზრდა კომპოზიტორების
აღზრდის საქმეს მაღალი მოთხოვნილებანი წაუყენა. მთავარი ამოცანა განი-
საზღვრებოდა არა მარტო სათანადო პროფესიული ცოდნით აღჭურვილი მუ-
სიკოსის, ნაწარმოებთა მომავალი ავტორის აღზრდით, არამედ კომპოზიტორს
უნდა შეეძინა აგრეთვე პედაგოგიური ჩვევებიც მუსიკალურ-თეორიული საგ-
ნების სწავლების ხაზით, მას უნდა შეძლებოდა მასობრივ-კულტურული მუშა-
ობის ორგანიზაცია. მხატვრული თვითმოქმედების წრეების ხელმძღვანელ
თა ინსტრუქტირება, მათი მუშაობის წარმართვა და ა. შ.

უმაღლესი სასწავლებლის კედლებში ახალგაზრდა კომპოზიტორების ვიწ-
რო დასაპეციალების გეზი (სიმფონიური და საოპერო-საბალეტო ჟანრის კომ-
პოზიტორი, დრამატული სპექტაკლების, საკლუბო დადგმების, ესტრადის ან
კინოფილმის მუსიკალური გაფორმების სპეციალისტი და სხვ.), რომელიც 30-
იან წლებში დაინერგა, მომავალში არსებითად იცვლება ცხოვრებისეული და
შემოქმედებითი პრაქტიკის უშუალო მოთხოვნილებათა კარნახით.

აქამად სტუდენტ-კომპოზიტორი პრაქტიკულად ეუფლება ყველა უმნი-
შვნელოვანეს მუსიკალურ ჟანრს, როგორიცაა — რომანსი, სონატა, კონცერტი.
ვარაუდით ფორმა, სიმფონიური პოემა, სიმფონია, ორატორია, მუსიკალურ-
სცენური კომპოზიცია და ა. შ., ხოლო მისი შემოქმედებითი ბუნებისათვის გან-
საკუთრებით მახლობელი ჟანრებია და ფორმების შერჩევა ხდება უფრო გვი-
ან, დამოუკიდებელი მოღვაწეობის დაწყების მომენტიდან.

ახალგაზრდა კომპოზიტორების აღზრდა ემყარება მუსიკალური ფოლკ-
ლორის ფორმებისა და ჟანრების, აგრეთვე მხოლოდ მუსიკალური კლასიკის
დეტალურ შესწავლას და მიმართულია მაღალიდგენი, რეალისტური
მუსიკალური ხელოვნების საუკეთესო ტრადიციებისა და პრინციპების ღრმა
ათვისებისაკენ.

სხვადასხვა დროს კომპოზიციის კათედრას ხელმძღვანელობდნენ ა. ბა-
ლანჩივაძე, ს. ბარხუდარიანი, გ. კილაძე. 1932 წლიდან 1938 წლამდე კათედრას
სათავეში უდგას ი. ტუტუია, იგი ხელმძღვანელობდა მას 1950 წლიდან 1963
წლამდე. 1963 წლიდან დღემდე კათედრას ხელმძღვანელობს ა. ბალანჩი-
ვაძე.

თავისი არსებობის მანძილზე კომპოზიციის კათედრამ მოამზადა მრავალი კვალიფიციური სპეციალისტი, რომლებიც ანმტყიცებენ ქართული საბჭოთა წესიკალური კულტურის საფუძვლებს. კათედრის აღზრდილნი ნაყოფიერ შე-
ნოქმედებით მოღვაწეობას ეწევიან, მუშაობენ რესპუბლიკის მუსიკალურა
ცხოვრების სხვადასხვა უბანზე. მრავალ მათგანს მიენიჭა მაღალი საპატიო წო-
ლებები და პრემიები.

რამდენიმე თაობის კომპოზიტორთა მთელი პლეადა აღზარდეს პროფესო-
რებმა ი. ტუსკიამ და ა. ბალანჩივაძემ, მათ შორის— ვ. აზარაშვილი, ტ. ბაქრა-
ძე, ბ. ბოხუა, ვ. ბეიერი, ო. გორდელი გ. კოკელაძე, ს. ნასიძე, დ. სლიანოვა.
დ. ხახანოვი, ფ. ლლონტი, გ. ყანჩელი, დ. ჩხეიძე, თ. შავერზაშვილი (პროფ.
ი. ტუსკიას კლასი), მ. დავითაშვილი, ნ. ვაწაძე, ო. თევდორაძე, ქ. თუმანიშვი-
ლი, ბ. კვერნაძე, რ. ლალიძე, ნ. მამისაშვილი, შ. მილორაჟა, ა. ჩიშაკაძე, ა. შა-
ვერზაშვილი (პროფ. ა. ბალანჩივაძის კლასი) და მრავალი სხვა.

საკომპოზიტორო განყოფილების სტუდენტები სისტემატურად გამოდიან
საანგარიშო კონცერტებით, მონაწილეობენ საქართველოს საბჭოთა კომპოზი-
ტორთა კავშირის სექციების მუშაობაში და მათ მიერ ორგანიზებულ კონკერ-
სებში.

კათედრის ინიციატივით, კონსერვატორიაში პერიოდულად ტარდება კომ-
კურსები განსხვავებული თემატიკის საუკეთესო ნაწარმოებზე. მაგალითად, დი-
დი სამაჟულო ომის წლებში მოეწყო კონკურსი მცირე ფორმის ნაწარმოებზე
(თავდაცვითი თემატიკა); სხვადასხვა დროს ტარდებოდა კონკურსები ჰუმკინის
ტექსტის მიხედვით რომანსის შექმნაზე, მასობრივ სიმღერაზე ქართული პოე-
ზიის ნიმუშთა მიხედვით და სხვა.

საწარმოო პრაქტიკის ხაზით კომპოზიციის კათედრის სტუდენტები საან-
გარიშო კონცერტებს ატარებენ მუშა ახალგაზრდობისათვის, თბილისის უმაღ-
ლესი სასწავლებლების სტუდენტებისათვის, სამხედრო ნაწილებისათვის, მო-
საწილეობენ კონსერვატორიის სტუდენტების გასვლით კონცერტებში, დახმა-
რებას უწევენ მხატვრული თვითმოქმედების წრეებს, მუსიკალურად აფორმე-
ბენ დრამატულ სპექტაკლებს, მოყვარულთა კინოფილმებს და ა. შ.

კათედრის შემადგენლობას ამჟამად: პროფესორი ა. ბალანჩივაძე (კათედ-
რის გამგე); პროფესორები — რ. გაბიჩვაძე, ა. მაჭავარიანი, შ. მშველიძე;
კათედრის პროფესორები— ო. თაქთაქიშვილი, ა. შავერზაშვილი; დოცენტები—
ნ. გუდიაშვილი, დ. თორაძე, ს. ცინცაძე; კათედრის დოცენტი ო. გორდელი;
მასწავლებლები— ბ. კვერნაძე, ნ. მამისაშვილი, ს. ნასიძე.

კათედრის წევრთა შემოქმედებითი და სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობა
მეტად მრავალფეროვან ხასიათს ატარებს. იგი წარმოდგენილია მრავალგვარი

ო. ბახუტაშვილი-შულგინა
О. Бахуташвили-Шульгина

ე. რიადნოვი
Е. Ряднов

ფორმით. დაწყებული ახალ ნაწარმოებთა შექმნით და დამთავრებული სამეცნიერო შინაარსის მოხსენებებითა და სახელმძღვანელოთი.

კათედრის წევრი-კომპოზიტორები სისტემატურად ქმნიან ნაწარმოებებს. რომელიც გათვალისწინებულია ქართული მუსიკალური ლიტერატურის გარკვეული ნაწილის შევსებისა და პედაგოგიური რეპერტუარის გამდიდრებისათვის (უმეტესად ჩააბერი ინსტრუმენტებისათვის). მათ შორიაა: ბალანჩივაძის საორგანო პრელუდია და ფუგა, თემა და ექვსი ვარიაცია ფაგოტისათვის, პოლიფონური პიესები ფორტეპიანოსათვის, ო. ბარამიშვილია რომანსები, რ. გაბიჩვაძის რომანსები, ვოკალიზი, ხალხური სიმღერების დამუშავებანი და გუნდები, საფორტეპიანო მინიატურები, ნ. გუდიაშვილის სიმფონიური პიესების ციკლი ფორტეპიანოსათვის და საგუნდო ნაწარმოებები, ა. მაჭავარიანის ფრაგმენტები ბალეტ „ოტელოდან“ (დამუშავება ფორტეპიანოსათვის) და საგუნდო სიმღერები, შ. მშველიძის სამი პიესა ოთხი ვალტორნისათვის და საგუნდო ნაწარმოებები, ო. თაქთაქიშვილის კონცერტინო ვიოლინოსა და მცირე

ე. ვრონსკი
E. Вронский

ა. ინაშვილი
A. Пинашвили

ორკესტრისათვის, კონცერტინო საყვირისა და ორკესტრისათვის, ცნცადის ტოკატა ჩელოსათვის, დ. თორაძეა რომანაეზი და სიმღერები, თ. შავერზაშვილის პოლიფონიური ნაწარმოებები, პრელუდიები და მრავალი სხვა. ნაწარმოებებს დართული აქვს პეთოდური წერილები.

კომპოზიციის კათედრის წევრების მიერ სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის გეგმით შესრულებულ მოხსენებათა უმრავლესობა ეთმობა ქართულ აქუსიკის სხვადასხვა საკითხის განხილვას: ნ. ჩიგოგიძის „ზ. ფალიაშვილის შემოქმედების ხალხური საფუძვლები“, „მრავალხმიანობის საკითხი ქართველ კომპოზიტორთა შემოქმედებაში“, „პოლიფონიური ფორმები ქართველ კომპოზიტორთა ნაწარმოებებში“, „აღმოსავლეთ საქართველოს ხალხური სიმღერების პოლიფონიის შესახებ“, „დასავლეთ საქართველოს ხალხური პოლიფონიური სიმღერების რიტმის კანონზომიერებანი“, ი. ტუსკიას „აქცენტუაცია ქართველ კომპოზიტორთა ვოკალურ ნაწარმოებებში“, თ. შავერზაშვილის „ქართული საფორტეპიანო მუსიკა“, „პოლიფონიური პრინციპები ოპერა „აბესალომ და

ეთერში“, რ. გაბიჩვაძის „ქართველ კომპოზიტორთა სარეჟისო და სასიმღერო შემოქმედება“ და სხვა; შრომების ნაწილი ეხება ცალკეულ ნაწარმოებთა მუსიკალურ-ატმოსფერულ თავისებურებათა საკითხებს: ს. ბარხუდარიანის „პარმონიული განვითარების პრინციპები გლინკას მცირე ფორმის ნაწარმოებებში“. „ლიადოვის საბავშვო სიმღერები“, „ჩაიკოვსკის „წელიწადის დრონი“, თ. შაერვაშვილის „თემატურ ნაგებობათა აღნაგობის თავისებურებანი ბახის ფუგებში“, რ. გაბიჩვაძის „სასიმღერო ფორმებისათვის ტექსტის შექმნის საკითხის შესახებ“ და სხვა; ამასთან, ზღვება სხვა ხალხთა სასიმღერო შემოქმედების ნიმუშთა შესწავლაც (ს. ბარხუდარიანის შრომები სომხური სიმღერების პარმონიზმზე, მელიშვატიკაზე და სხვ.); განიხილება ასევე მუსიკალურ ჟანრებთან დაკავშირებული საკითხები — ა. ბალანჩივაძის „მუსიკა ბავშვებისათვის და მუსიკალური აღზრდის საკითხები“, რ. გაბიჩვაძის „საბჭოთა ოპერის შექმნის ზოგიერთი საკითხისათვის“; შექდება მუსიკალური ფორმების განვითარებასა და შემოქმედებით ათვისებასთან დაკავშირებული საკითხებიც — ნ. გუდიაშვილის „ორ- და სამნაწილიანი მარტივი და რთული ფორმები“, ა. ბალანჩივაძის „ვარიაციები და მათი მრავალფეროვნება სონატური ფორმის განვითარებაში“ და სხვ.; იქნება მეთოდური დანიშნულების შრომები, როგორიცაა: შ. მშველიძის „ინსტრუმენტობის სახელმძღვანელო“, რომელშიც რუსული და საზღვარგარეთული მუსიკის მასალებთან ერთად ფართოდ გამოყენებულია ქართული მუსიკის ნიმუშები, ო. ბარამიშვილის „მუსიკალური სქემა და მისი განვითარებაზე მუშაობის ფორმები“ და სხვ. გარდა ამისა, კათედრაზე მომუშავე კომპოზიტორები წერენ განმარტებით წერილებს თავიანთი ნაწარმოებებისათვის, სადაც მოცემულია თხზულების გაშლილი კომენტარი, გახსნილია იდეურ-მხატვრული შთანთქმის არსი, განხილულია ავტორის მიერ გამოყენებულ გამომსახველობის საშუალებათა კომპლექსი და დაყენებულია ნაწარმოების შესრულების საკითხები (განმარტებითი წერილები ა. ბალანჩივაძის სიმფონია № 2-სათვის და მესამე საფორტეპიანო კონცერტისათვის, შ. მშველიძის „ბირმული სურათებისათვის“, ო. თაქთაქიშვილის ვოკალური ციკლისათვის „პოეტების გზა“ და სხვ.).

მეცნიერ-დანიშნულების კათედრა

განსაკუთრებული როლი ხელოვნების მუშაკთა კადრების აღზრდის საქმეში ყოველთვის ენიჭებოდა და ენიჭება საზოგადოებრივ-პოლიტიკური საგნების სწავლებას, რადგან ამ საგნების შესწავლა ახალგაზრდობას უნერგავს მაღალ

იღებურ რწმენას, თავდადებას კომუნიზმის საქმისათვის ბრძოლაში, მზადყოფნას მოახმარონ მთელი ძალები საზოგადოებას, გახდნენ ახალ მატერიალურ და სულიერ ფასეულობათა შემოქმედნი.

საბჭოთა დპეციალისტის ჩამოყალიბება, სტუდენტობის მარქსისტულ-ლენინური აღზრდა უმაღლესი სასწავლებლის ყველა პედაგოგის საქმეა, მაგრამ უპირატესი როლი აქ, ბუნებრივია, ეკუთვნის საზოგადოებრივ მეცნიერებათა დარგის მასწავლებლებს.

მარქსისტულ-ლენინური მეცნიერების დაუფლება როდი ნიშნავს ფილოსოფიის, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიისა და პოლიტეკონომიის დარგში მხოლოდ გარკვეული ცოდნის მიღებას. საზოგადოებრივ მეცნიერებათა პედაგოგების ამოცანაა—გამოუმუშავონ სტუდენტებს მარქსისტულ-ლენინური თეორიის შემოქმედებითი გამოყენების უნარი. ე. სარაჯიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრის საქმიანობა სწორედ ამ მიზნისკენაა მიმართული.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისთანავე კონაერვატორიაში დაიწყო საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ციკლის დისციპლინების შესწავლა. სხვადასხვა წლებში აქ ისწავლებოდა პოლიტკოდნა, საბჭოთა აღმშენებლობა, კლასთა ბრძოლის ისტორია, ფილოსოფიის ისტორია, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ისტორია, პოლიტიკური ეკონომია, სსრ კავშირის ხალხთა ისტორია, სსრ კავშირის კონსტიტუცია, ლენინიზმი, ხელოვნების ისტორია, ხელოვნების სოციოლოგია, ესთეტიკა, სამოქალაქო ისტორია, დიპლეტიკური და იატორიული მატერიალიზმი.

1932 წელს კონსერვატორიაში ჩამოყალიბდა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური დისციპლინების კათედრა, ხოლო 1938 წელს — მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრა.

ზემოთ ჩამოთვლილი საგნების სწავლების სწორად დაყენებას და მათ დაუფლებას სტუდენტების მიერ ხელს უწყობს პედაგოგთა კადრები. სხვადასხვა დროს თბილისის კონსერვატორიაში ასწავლიდნენ: ხელოვნების ისტორიას — აკადემიკოსი შ. ამირანაშვილი, ფილოსოფიას — პროფესორები მ. გოგიბერიძე და კ. კაპანელი, დოცენტები — ხ. ქორიძე, კ. არჩვაძე, გ. ასათიანი, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ისტორიას — პროფესორები ს. ბოკუჩავა და ე. ბურჭულაძე, დოცენტები — ნ. ქადეშვილი, პ. თავხელიძე, პოლიტიკური ეკონომიას — პროფ. დ. ენუქიძე, დოცენტები — ქ. დადიანი, ი. სოლომონია, ვ. გოგუაძე, სამოქალაქო ისტორიას — პროფ. გ. სოსელია, მარქსისტულ-ლენინური ესთეტიკას — პროფესორები ვ. ელსნერი, ი. ურუშაძე, მ. დუდუჩავა და სხვ.

მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრის მუშაობა ძირითადად ოთხი სამართლებით მიმდინარეობს: სასწავლო-მეთოდური, სამეცნიერო-კვლევითი, კათედრის სასწავლო კაბინეტისა და იდეურ-პოლიტიკური მუშაობის ხაზით.

მარქსისტულ-ლენინური თეორიის სწავლების მაღალ იდეურ დონეზე დაყენების მიზნით, კათედრა აწარმოებს პედაგოგთა ურთიერთდასწრებას ლექციებსა და სემინარებზე და შედეგებს იხილავს კათედრის სხდომებზე. სასწავლო წლის განმავლობაში ერთხელ მაინც ხდება ლექციების სტენოგრაფირება და განხილვა კათედრის სხდომაზე. კათედრის სხდომებზე აგრეთვე ირჩევა დაწერილი ლექციები, განიხილება და მტკიცდება სემინართა გეგმები.

მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრა ნაყოფიერ მუშაობას ეწევა სამეცნიერო-კვლევით სფეროში. მარტო 1950 წლიდან უღემდე კათედრის წევრების მიერ გამოქვეყნებულ იქნა და აქყავდა ბეკვეის პროცესშია 30-ზე მეტი სამეცნიერო შრომა. მარქსისტულ-ლენინური ესთეტიკის ხაზით კათედრაზე მომზადდა ი. ურუშაძის შრომები თემაზე — „მხატვრულ-შემოქმედებითი საქმიანობის საბუნებისმეტყველო მეცნიერული საფუძვლების შესახებ“, „მხატვრულ-შემოქმედებითი საქმიანობის ფაქტოლოგიური შინაარსისათვის“, „მხატვრულ-შემოქმედებითი საქმიანობის ძირითადი კანონზომიერებანი“, „მხატვრულ-შემოქმედებითი საქმიანობის თავიანთი პირობების მარქსისტულ-ლენინური გაგებისათვის“.

კათედრას განსაზღვრული აქვს უახლოეს ხანში მოამზადოს სახელმძღვანელო „მარქსისტულ-ლენინური ესთეტიკის საფუძვლები“.

1961 წელს გამოქვეყნდა ს. ბოკუჩავას შრომა „სსრ კავშირის ბრძოლა მშვიდობიანი თანაარსებობისათვის და საერთაშორისო დაძაბულობის შენელებისათვის“. დასაბეჭდად მომზადებულია ამავე ავტორის „სსრ კავშირი და განიარაღების პრობლემა“, ი. ურუშაძის „ეთეტიკური აღზრდა“, „მხატვრული შემოქმედების თავიანთი პირობებისა და კანონების შესახებ“ და სხვ.

კათედრა: აქტიურ როლს ასრულებს სამეცნიერო სესიების მომზადებასა და ჩატარებაში. 1958-59 სასწავლო წელს კათედრამ საკუთარი ძალებით ჩატარა სამეცნიერო სესია ვ. ი. ლენინის შრომის — „მატერიალიზმისა და ემპირიოკრიტიციზმის“ გამოქვეყნებიდან 50 წლისთავთან დაკავშირებით. კათედრას წევრები სისტემატურად მონაწილეობენ კონსერვატორიის პროფესორ-პედაგოგთა საერთო სამეცნიერო სესიებში. მაგალითად, 1959-60 სასწავლო წელს ჩატარებულ სამეცნიერო სესიაზე, რომელიც მიემდგვნა ვ. ი. ლენინის დაბადების 90 წლისთავს, კათედრა წარსდგა სამი მოხსენებით: გ. ასათიანი — „ლენინური ეტაპი მარქსისტული ფილოსოფიის განვითარებაში“, ნ. ცხაკაია —

თულაშვილი
A. Тулашвили

ვირსალაძე
A. Virsaladze

„ვლადიმერ ილიას ძე ლენინის ბრძოლა მშვიდობისათვის“. ურუშაძე „მხატვრული შემაჯავებელი თავისუფლები არაის ლენინური გაგებისათვის“.

მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრა კონსერვატორიის რექტორატთან, პარტ-ორგანიზაციასთან, კომკავშირის კომიტეტთან ერთად დიდ და ყოველდღიურ მუშაობას ეწევა სტუდენტთა და პროფესორ-პედაგოგთა ინტელექტუალური დონის ასამაღლებლად. კათედრის უშუალო დახმარებით კონსერვატორიის ლექტორიუმში სიატემატურად ტარდება ლექციები და მოხსენებები ფილოსოფიის, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ისტორიის, პოლიტიკის, ეკონომიკისა და მარქსისტულ-ლენინური ესთეტიკის საკითხებზე.

მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრის წევრები ხელმძღვანელობას უწევენ პროფესორ-პედაგოგთა სემინარებს, რომელთა მუშაობა ემყარება ჩვენი პარტიის ისტორიული ყრილობების მასალების შესწავლას, მარქსისტულ-ლენინური გემ-ჯივრების საფუძვლიან დაუფლებას. სკკპ XXIII ყრილობის ხელმძღვანელი მითითებების საფუძველზე და დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის

ვ. ვილშაუ
В. Вольшай

კ. მინიარი
К. Минсян

50 წლასთავისათვის ფართო მასშტაბით გაიშალა კათედრის წევრთა სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობა.

მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრასთან არსებობს სასწავლო კაბინეტი, რომელიც უზრუნველყოფილია სათანადო ლიტერატურით (გამგე ვ. ტრაპაიძე). სასწავლო კაბინეტი ღიდ დახმარებას უწევს სტუდენტებსა და პროფესორ-პედაგოგებს ლიტერატურითა და კონსულტაციებით.

კათედრის შემადგენლობა აქვამად: კათედრის პროფესორი ს. ბოკუჩავა (კათედრის გამგე); კათედრის პროფესორი ი. ურუშაძე; დოცენტები—მ. ახო-ბაძე, ი. სოლოზონია, შ. ცაგარეიშვილი; უფროსი მასწავლებლები—გ. ბაქრაძე, ე. ბელქანია, ხ. გერზშევა, გ. რობაქიძე, ე. ფანჯავიძე, ვ. შჩენიოვი; მასწავ-ლებელი ლ. გარიაგინა.

კათედრის წევრების მიერ დაცულია სადისერტაციო შრომები:

ისტორიულ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპო-ვებლად:

ს. ბოკუჩავა—„ლენინისა და სტალინის ბრძოლა რეაქციის პერიოდში ორ ფრონტზე“;

მ. ახობაძე — „გლეხთა გამათავისუფლებელი მოძრაობა საქართველოში XIX საუკუნის პირველ ნახევარში“.

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატის ხარისხის მოსაპოვებლად—ი. ურუშაძე—„სახვითი ხელოვნება ზოგადი სწავლების სისტემაში“.

მუსიკის ისტორიის კათედრა

მუსიკის ისტორიის კათედრა დამოუკიდებელი სახით 1937 წლიდან არსებობს (კათედრის გამგე პროფესორი ვ. ღონაძე).

თავდაპირველად კათედრის ხაზით იკითხებოდა ერთადერთი საგანი—საზღვაოგარეთის მუსიკის ისტორია. 40-იან წლებში კი მას ემატება რუსული მუსიკის კურსი. შემდგომში დისკიპლინები მატულობს — საბჭოთა მუსიკის ისტორია, სსრ კავშირის ხალხთა მუსიკის ისტორია და სხვ.

1947 წლიდან მუსიკისმცოდნეობისა და საშემსრულებლო განყოფილება დაიწყო მუშაობა. გეგმებში შედიხს პროფ. ვ. ღონაძის მიერ დამუშავებული ქართული მუსიკის კურსი. ქართული საბჭოთა მუსიკალური შემოქმედების ინტენსიური განვითარებისა და საგნის დამუშავების თანდათანობითი გაღრმავების შესაბამისად, საგნის მასშტაბი იზრდება და ერთსემესტრიანი კურსიდან სრული ერთწლიანი კურსის მოცულობამდე აღწევს. იწყება საეციალიზაცია აღნიშნული განხრით.

ქართული მუსიკის კურსის რესპუბლიკის სასწავლებლებში შემოღების მიზნით, პროფ. ვ. ღონაძის ხელმძღვანელობით, ჩატარებულ იქნა სემინარი საშუალო მუსიკალური სასწავლებლების პედაგოგებისათვის და დამუშავდა სათანადო პროგრამა.

1949 წლიდან სისტემატურ ხასიათს იღებს ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების კურსის სწავლება. კურსი დამუშავდა პროფესორმა გ. ჩხიკვაძემ (მანამდე ქართული მუსიკალური ფოლკლორის კურსს კითხულობდა პროფ. დ. არაყიშვილი)*. 1949 წლიდან ხდება სტუდენტთა მიღება და დასპეციალება ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების განხრით.

* 1918 წელს. კონსერვატორიის საბჭოს დადგენილებით, სასწავლო გეგმებში შეტანილ იქნა ქართველი სტუდენტებისათვის ქართული ხალხური-საეკლესიო მუსიკის სავალდებულო კურსი, რომლის წასაკითხად მოწვეულ იქნა დ. არაყიშვილი. მუსიკის ისტორიის ამ პერიოდში კითხულობდა ს. ჩემოდანოვი, ხოლო ესთეტიკის კურსს ს. გორაღდეკი.

კათედრის შემადგენლობა ამჟამად: პროფესორი ვ. დონაძე (კათედრის გამგე); პროფესორი გ. ჩხიკვაძე; კათედრის პროფესორები—ე. ძიძაძე, პ. ხუქუა; დოცენტი გ. ორჯონიკიძე; კათედრის დოცენტები—თ. გელაძე, გ. ტორაძე, ო. ჩიჭავაძე, თ. ხუროშვილი; უფროსი მასწავლებლები—თ. კვირიკაძე, მ. ჟორდანიას; მასწავლებლები — ლ. გოგუა, მ. იაშვილი, ა. წულუკიძე; ასპირანტი მ. ხვთიაშვილი.

მუსიკის ისტორიის განყოფილების სტუდენტთა სპეციალიზაცია იწყება მესამე კურსიდან. სპეციალიზაცია წარმოებს საზღვარგარეთულ, რუსულ კლასიკური, საბჭოთა მუსიკისა და სარკვევითი ხალხთა მუსიკის ისტორიის, აგრეთვე ქართული მუსიკისა და ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების განხრით.

კათედრის სტუდენტები სწავლობენ პრაქტიკას გაღიზიანებული და სასწავლებლებში, კულტურის უნივერსიტეტებში და ლექტორიუმებში. შექმნილია სპეციალური ლექტორთა ჯგუფი სტუდენტთა შემადგენლობით, რომელიც მომსახურებას უწევს ქალაქის წარმოება-დაწესებულებებს, ეწყობა გასულით ლექციებიც.

კათედრის მოღვაწეობის მანძილზე გამოშვებულია 100-ზე მეტი სპეციალური—მუსიკისმცოდნე-ისტორიული და მუსიკისმცოდნე-ფოლკლორისტი. მათი უმრავლესობა მუშაობს თბილისსა და საქართველოს სხვადასხვა რაიონში.

კათედრის წევრები მჭიდრო ურთიერთობაში არიან საქართველოს საბჭოთა კომპოზიტორების კავშირთან, რადიომაუწყებლობისა და ტელევიზიის კომიტეტთან, კულტურის უნივერსიტეტებთან, სისტემატურად გამოდიან რესპუბლიკის პერიოდულ პრესაში. კათედრის პედაგოგთა მიერ შესრულებული საუკეთესო შრომები სისტემატურად გაიტანება კონსერვატორიის სამეცნიერო სესიებზე.

კათედრის წევრები მონაწილეობას იღებენ მოსკოვში გამართულ მეთოდურ კონფერენციებში. კათედრაზე ტარდება ახალ სახელმძღვანელოთა განხილვა საზღვარგარეთული და რუსული მუსიკის ისტორიის ხაზით; სათანადო მასალა ეგზავნება განხილული შრომების ავტორებს.

კათედრის წევრები—ვ. დონაძე, პ. ხუქუა, ელ. ძიძაძე, ო. ჩიჭავაძე და სხვ. სისტემატურად ატარებენ ლექციების ციკლს თბილისისა და საქართველოს რაიონების მუსიკალური სკოლებისა და სასწავლებლების პედაგოგებისათვის.

კათედრის სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობა ითვალისწინებს საზღვარგარეთული, რუსული კლასიკური მუსიკის, საბჭოთა მუსიკალური კულტურის

საკითხების დამუშავებას. ცენტრალური ადგილი უჭირავს ქართულ ხალხურ-სა და პროფესიულ მუსიკალურ შემოქმედებასთან დაკავშირებული საკითხების შესწავლას.

კათედრაზე მომზადდა მონოგრაფიები, რომლებშიც გაშუქებულია წარსულისა და თანამედროვეობის გამოჩენილ კომპოზიტორთა ცხოვრება და მოღვაწეობა—ვ. დონაძის „ზ. ფალიაშვილი“ (გამოცემულია), „დ. არაყიშვილი“. „ნ. სულხანიშვილი“, „მ. მშველიძე“ (გამოცემულია), „ა. ბალანჩივაძე“; გ. ორჯონიკიძის „ა. ბალანჩივაძე“ (გამოცემულია); ელ. ძიძაძის „მ. გლინკა“ (გამოცემულია), „ა. ბოროდინი“, „მ. მუსორგსკი“; პ. ზუქუას „იოსებ ჰაიდნი“; თ. გელაძის „პ. ბერლიოზი“, „ა. დვორჟაკი“, „სტ. მინიუშკო“ და სხვ.

კათედრის წევრების შრომათა ნაწილი ეხება სხვადასხვა მუსიკალურ კულტურათა ურთიერთობის საკითხებს: — ელ. ძიძაძის „საქართველო რუს კომპოზიტორ-კლასიკოსთა შემოქმედებაში“, „რუსეთისა და უკრაინის მუსიკალური კულტურის ურთიერთკავშირი“. ლ. პოზნემსკაიას „რუსული მუსიკალური კულტურა და ნ. ლისენკო“, თ. ხუროშვილის „საქართველოსა და სომხეთის მუსიკალური კავშირის შესახებ“, „საქართველოსა და აზერბაიჯანის მუსიკალური ურთიერთობა“ და სხვ.

სხვადასხვა ხალხების მუსიკალური კულტურისა და მისი წარმომადგენლების შემოქმედების შესწავლისადმი მიძღვნილი შრომებიდან აღსანიშნავია: ვ. დონაძის „შუბერტის უკანასკნელი სიმფონიები“, „შუბერტის სიმფონიური შემოქმედება“ (შრომა დაწერილია საზღვარგარეთის მუსიკის ისტორიის სახელმძღვანელო სათვის, რომელსაც გამოსაცემად აშუადებს მოსკოვის კონსერვატორია), გ. ჩხიკვაძის „ჩეხი მუსიკოსი რატილი და ქართული ხალხური სიმღერა“. ელ. ძიძაძის „რუსული პროგრამულ-დრამატული სიმფონიზმის საკითხისათვის“, „რუსული კლასიკური ბალეტის განვითარების საწყისები და ძირითადი ეტაპები“, „ადრინდელი“ ი. სტრავინსკი და მისი „ფასკუნჯი“, გ. ტორაძის „რახმანინოვის მესამე სიმფონია“, თ. გელაძის „ალბან ბერგი და მისი ოპერა „ვოცეკი“, „დებიუსის „პელეასი და მელისანდა“, თ. კვირიკაძის „ბეთჰოვენის სიმებიანი კვარტეტები“, თ. ხუროშვილის „საფორტეპიანო კვინტეტის განვითარება დასავლეთევროპულ მუსიკაში“, გ. ორჯონიკიძის „ა. ხაჩატურიანის სიმფონიური შემოქმედება“, მ. იაშვილის „გ. სვირიდოვის „პათეტიკური ორატორია“, „დ. შოსტაკოვიჩის ვოკალური ციკლი „ებრაული პოეზიიდან“ და სხვ.

შრომები ეხება აგრეთვე ქართული მუსიკის ცალკეულ ჯარებსა და მნიშვნელოვან ქმნილებებს—ვ. დონაძის ნარკვევების ციკლი ქართული საბჭოთა მუსიკის საკითხებზე (ქართული მუსიკა 1921—1932, 1932—41 წლებში, ქარ-

თული ძეგლი 1941—45 წლების სამამულო ომის წლებში, ქართული კავშირულ-ინსტრუმენტული ძეგლი 1945—1952 წლებში), „ქართული სიმფონიური მუსიკა“, „აბესალომ და ეთერი“ როგორც ანტიკური სტილის ტრაგედია. პ. ზუკუას „ა. მაკავარიანის ბალეტი „ოტელო“, გ. ორგონიკიძის ნარკვევები ქართული საბჭოთა ოპერის შესახებ, გ. ტორაძის „ქართული სიმფონიური პოემა“, თ. ხუროშვილის „ქართული საფორტეპიანო კონცერტი“. ლ. გოგუას ცინცადის საკვარტეტო შემოქმედება“ და სხვ.

გ. ჩხიკვაძის, ვ. დონაძისა და ო. ჩიჯავაძის მიერ შედგენილია ქართული მუსიკალური კულტურის ისტორიის დეტალური პროგრამა, რომელიც მოიცავს ფართო პერიოდს — უძველესი დროიდან 1955 წლამდე.

სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტის ინიციატივით, „სსრ კავშირის ხალხთა მუსიკის ისტორიის“ (საბჭოთა პერიოდში) მომზადებასთან დაკავშირებით კათედრა აგროვებს და აზრადებს მასალას ქართული მუსიკალური კულტურის ისტორიისადმი მიძღვნილი ნაკვეთისათვის. აღნიშნული ნაკვეთის პროგრამა-პროსპექტი, რომელიც პროფ. ვ. დონაძის ხელმძღვანელობით დამუშავდა, მოწონებულ იქნა აზიერკავკასიის რესპუბლიკების მუსიკისმცოდნეთა კონფერენციაზე ბაქოში 1960 წელს. „სსრ კავშირის ხალხთა მუსიკის ისტორიაში“ ქვეყნდება პროფ. ვ. დონაძის მასალები ქართული მუსიკის საკითხებზე.

კათედრის უახლოესი ამოცანაა ქართული მუსიკის ვრცელი სახელმძღვანელოს შექმნა. მას წინ უსწრებს კათედრის წევრთა კოლექტიური შრომა „ქართული მუსიკალური კულტურა“, გამოცემული მოსკოვში 1957 წელს. მასში გაშუქებულია ქართული ხალხური და პროფესიული მუსიკალური ხელოვნების განვითარების ყველა საკვანძო საკითხი უძველესი დროიდან დღემდე, ნაჩვენებია ცალკეული მუსიკალური ჟანრების ევოლუციის გზა. აღნიშნულ კრებულში მოთავსებულია მუსიკის ისტორიის კათედრის წევრების შემდეგი სტატიები: გ. ჩხიკვაძის „უძველესი ქართული მუსიკალური კულტურა“, „ხალხური სიმღერა“, ო. ჩიჯავაძის „XIX საუკუნის მუსიკალური კულტურა“, ვ. დონაძის „საქართველოს მუსიკალური მემკვიდრეობა (კლასიკური პერიოდი)“, პ. ზუკუას „საბჭოთა ოპერა და ბალეტი“, ა. წულუკიძის „სიმფონიზმის განვითარების გზები“, „კანტატა და ორატორია“, გ. ტორაძის „სიმფონიური პოემა, სიუიტა, უვერტიურა“, ელ. ძიძაძის „კამერული ინსტრუმენტული მუსიკა“, თ. კვირიკაძის „მასობრივი სიმღერა“, მ. იაშვილის „ინსტრუმენტული კონცერტი“.

შრომთა ნაწილი მიეკუთვნება ქართული მუსიკალური ფოლკლორისტიკის დარგს—გ. ჩხიკვაძის „ქართული ხალხური საგუნდო კულტურა“, „პატ-

ა. გოლდენვეიზერი
А. Гольденвейзер

კ. იგუმნოვი
К. Игумнов

რიოტიზმის თემა ქართულ ხალხურ სიმღერაში. „ქართული ხალხური საკრავები და მათი კლასიფიკაცია“, „რუსთაველი ქართულ ხალხურ სიმღერაში“, „დ. არაყიშვილის შექცეებლობითი და სამეცნიერო მოღვაწეობა“, „ივანე ჯავახიშვილი, როგორც ქართული მუსიკის მკვლევარი“, „1905—1907 წლების რევოლუცია ქართულ სიმღერებში“, მ. ყორღანიას „პენტატონიკის შესახებ ქართულ ხალხურ მუსიკაში“, „ქართული შრომის სიმღერების გენეზისის საკითხისათვის“, „ქართული ხალხური სიმღერის ზმათა სახელები და მრავალხმიანობის საკითხები“, ო. ჩიჭავაძის კახური, ივერული და მეგრული სიმღერების კრებულები, „ქართული მუსიკალური კულტურა რუსთაველის ეპოქაში“, „შრომის „ნადური“ და მისი თანხმლები სიმღერები გურიაში“ (იბეჭდება) და სხვ.

პროფ. გ. ჩხიკვაძის ხელმძღვანელობით მზადდება ქართული მუსიკალური ფოლკლორის სახელმძღვანელო. ცალკეულა მნიშვნელოვანი საკითხები ამ მასალებიდან მოხსენებულია პროფ. გ. ჩხიკვაძის მიერ უნგრეთის ეთნოგრაფიულ

ბ. ნეიპაული
Г Нейпaул

ე. გუზიკოვი
Е. Гузиков

კონგრესზე („წინარეისტორიული ქართული სალამური-ფლეეტა“, 1963 წელი) და მოსკოვში, ანთროპოლოგებისა და ეთნოგრაფების VII საერთაშორისო კონგრესზე („ქართული ხალხური პრაკალხნიანობის ძირითადი ტიპები“, 1964 წელი).

კათედრაზე მუშავდება მუსიკალური ესთეტიკის საკითხებიც (ელ. ძიძაძის „მუსიკის კავშირი ხელოვნების სხვა დარგებთან“ და სხვ.).

კათედრის პედაგოგების მიერ თარგმნილია ქართულ ენაზე დასავლეთ-ევროპისა და რუსული მუსიკის ისტორიის სახელმძღვანელოები, კერძოდ. ვ. ფერმანის „დასავლეთ ევროპის მუსიკის ისტორია“ (გამოცემულია), ი. კელ-ლიშის „რუსული მუსიკის ისტორია“ (გამოცემულია ორ ნაწილად).

მუსიკის ისტორიის კათედრასთან მუშაობს ქართული მუსიკალური ფოლკლორის კაბინეტი, რომელიც დაარსდა 1946 წელს (ხელმძღვანელი გ. ჩხიკვაძე, შემდგომ—ვ. ახოზაძე, ამჟამად—კ. როსებაშვილი).

კაბინეტის მიზანია საქართველოს ყველა რაიონის მუსიკალური შემოქმედე-

ბის ნიმუშთა ჩაწერა-შესწავლა, კრებულების სახით გამოცემა. ქართული ხალხური სიმღერების ჩაწერათა მუშაობის მეთოდის გაცნობა-გამოკვლევა, ხალხურ მუსიკალურ შემოქმედებაზე გამოქვეყნებული შრომებისა და წერილების სისტემატიზაცია, მუშაობა ქართული მუსიკალური ფოლკლორისტიკის იატორიის დასაწერად.

კაბინეტი აწყოებს მრავალ ექსპედიციას, რომლებშიც ჩაბმული არიან პედაგოგები და სტუდენტები. ექსპედიციათა დანიშნულებაა ამა თუ იმ რაიონში მკვიდრთა ყოფიის, წესჩვეულებებისა და მათთან დაკავშირებული სიმღერების აღვილზე გაცნობა. ექსპედიციები შეისწავლიან აგრეთვე ხალხურ მუსიკალურ საკრავებსაც.

1946 წლიდან ჩატარებულია 43 ექსპედიცია საქართველოში 40 რაიონში და 13 მოკლევადიანი მიეღონება 9 რაიონში. მოპოვებული მასალა იშიფრება და შემდეგ, პროფილის შესაბამისად, გამოიყენება კომპოზიტორების, ისტორიკოსების, თეორეტიკოსების, ფოლკლორისტებისა და სხვა სპეციალისტთა მიერ.

ექსპედიციებში, რომლებსაც ხელმძღვანელობდნენ გ. ჩხიკვაძე (13), ო. ჩიკვაძე (14), ვ. აბოშაძე (6), კ. როსტომიშვილი (4), მ. ყორდანი (5), ე. საციტკი (1), მონაწილეობა მიიღო 155 სტუდენტმა. ჩაწერილი სიმღერებისა და ხალხურ საკრავებზე შესრულებული ნიმუშების რაოდენობა უახლოვდება 3000-ს.

გარდა ამისა, თბილისში ჩაწერილია ასირიული, ებრაული, ქურთული, თანამედროვე ქალაქური სიმღერები, გურული საეკლესიო საგალობლები, მ. თარხნიშვილის, ვ. მახარაძის გუნდები, რესპუბლიკურ ოლიმპიადებზე მონაწილე ხეცსურები, ფშავლები, მთიულეები, აგრეთვე სოლისტები—ცნობილი მედოლე ტუზო ჩხირაძე, მომღერალი ჩაჩაურ არაბული და სხვ.

კაბინეტის ფონდში, ჩაწერილი სიმღერების გარდა, თავმოყრილია კომპოზიტორების—ზ. ფალიაშვილის, ა. ყარაშვილის, ნ. სულხანიშვილის, მუსიკალური მოღვაწის დ. კუჭაიძის ხელნაწერები, ქართულ მუსიკალურ კულტურაზე დაწერილი შრომებისა და წერილების ბიბლიოგრაფია, ქართველი კომპოზიტორებისა და მუსიკის მოღვაწეების ფოტოსურათები, სხვადასხვა ტიპის 17 ქართული ხალხური მუსიკალური საკრავი და ექვსი აღმოსავლური მუსიკალური ინსტრუმენტი.

კაბინეტი თავის მუშაობაში ითვალისწინებს სამეცნიერო სესიებისა და ქართული ხალხური მუსიკის კონცერტების მოწყობას. 1958 წელს ჩატარებული სამეცნიერო სესია მიეძღვნა დ. არაყიშვილის გარდაცვალების ხუთი წლისთავს, ხოლო 1960 წლის დეკემბერში ჩატარდა ლ. აღნიაშვილის დაბადებდან 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საღამო-კონცერტი.

ქართული მუსიკალური ფოლკლორის კაბინეტი მჭიდრო კავშირშია საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ეთნოგრაფიისა და ფოლკლორის განყოფილებასთან. ქართული შემოქმედების სახლთან, რადიომაუწყებლობისა და ტელევიზიის კომიტეტთან, საქართველოს საბჭოთა კომპოზიტორების კავშირთან.

კათედრის წევრების მიერ დაცულია დისერტაციები:

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად:

ვ. დონაძე — „ზ. ფალიაშვილი“;

გ. ჩხიკვაძე — „ქართული მუსიკალური კულტურა უძველესი დროიდან X X საუკუნის დამდეგამდე“.

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად:

პ. ხუჭუა — „მ. ბალანჩივაძე“;

ელ. ძიძაძე — „სოციალური ბრძოლისა და პატრიოტიზმის თემა ქართულ საბჭოთა საოპერო დრამატურგიაში“;

ა. ბეგიჯანოვი (ამჟამად მუსიკის თეორიის კათედრის წევრი) — „დ. არაყოშვილი“;

გ. ორჯონიკიძე — „ა. ბალანჩივაძე“;

თ. გელაძე — „ჟორჟ ბიზე და მისი „კარმენი“.

ამჟამად კათედრაზე მზადდება დისერტაციები ქართული მუსიკალური კულტურის ისტორიის საკითხებზე.

მუსიკის თეორიის კათედრა

მუსიკის თეორიის განყოფილება თბილისის კონსერვატორიის დაარსების დროიდან 1936 წლამდე თეორიულ-საკომპოზიტორო ფაკულტეტის შემადგენლობაში შედიოდა (ფაკულტეტის გამგე — კ. მეღვინეთ-უხუცესი, შემდეგ — შ. ასლანიშვილი). ამ პერიოდში მუსიკალურ-თეორიულ დისციპლინებს ხელმძღვანელობდნენ საბჭოთა კავშირის გამოჩენილი პედაგოგები და მუსიკალური მოღვაწეები დ. არაყოშვილი, მ. იპოლიტოვ-ივანოვი, ბ. არაპოვი, ქ. კუშნარიოვი, პ. რიაზანოვი, ს. ბარხუდარიანი, ა. ტერ-გევონდიანი, მ. ბაგრინოვსკი.

1937 წელს მუსიკის თეორიის კათედრა დამოუკიდებელ ერთეულად გაიყო. ამ დროიდან დღემდე კათედრას ხელმძღვანელობს შ. ასლანიშვილი.

მუსიკის თეორიის კათედრის წევრთა უმრავლესობას შეადგენს თბილ-

სის კონსერვატორიის კურსდამთავრებული (მუსიკის თეორიის პროფილით) სპეციალისტები.

კათედრის შემადგენლობა აქეპად: პროფესორი შ. ასლანიშვილი (კათედრის გამგე); კათედრის პროფესორები—ქ. თუმანიშვილი, ლ. ფალიაშვილი; დოცენტები—ვ. ახოზაძე, ა. ბეგიჯანოვი, ნ. გუდიაშვილი, ბ. გულიაშვილი. დ. სლიანოვა, მ. ყანჩელი; უფროსი მასწავლებლები—ქ. არაქელოვი, გ. ბუკაჩი, ბ. გურევიჩი, გ. ლორთქიფანიძე; მასწავლებლები—გ. გვარჯალაძე, ვ. გოგოტიშვილი, ლ. გოგოლაძე, ნ. მაჩიაშვილი, ვ. მალრაძე, ე. მითაიშვილი, ლ. პატარიძე, ე. შოხატი, ნ. შუშანია; ასპირანტი ი. ელენტი.

კათედრის წევრებად სხვადასხვა დროს მუშაობდნენ—ო. ბარამიშვილი, ა. შავერზაშვილი, ე. ფირცხალავა, ა. მშველიძე და ნ. ქონიშვილი.

საყოველთაოდ მიღებული სასწავლო გეგმების შესაბამისად კათედრის წევრების მიერ იკითხება შემდეგი მუსიკალურ-თეორიული დისციპლინები: ჰარმონია (აგრეთვე ქართული ხალხური სიმღერის ჰარმონია), სოლფეჯიო, მუსიკალურ ნაწარმოებთა ანალიზი, მუსიკის ელემენტარული თეორია (მოსამზადებელ და სადამოს ვოკალურ განყოფილებებზე), მუსიკალურ-თეორიული სისტემების ისტორია, მუსიკალური აკუსტიკა; ხელმძღვანელობა ეწევა სტუდენტთა საწარმოო პრაქტიკას; ტარდება მუშაობა მუზეუმებში და კულტურულ-საგანმანათლებლო სფეროში.

მუსიკალურ-თეორიული საგნები იკითხება სპეციალური კურსის მოცულობით თეორიულ-საკომპოზიტორო ფაკულტეტის სტუდენტებისათვის, ზოგადი კურსის სახით—ყველა საშემარულებლო განხრის სტუდენტებისათვის.

1944-45 სასწავლო წლამდე — სხვადასხვა სპეციალობის მიხედვით კათედრების გაყოფის მომენტამდე — მუსიკის თეორიის კათედრის კომპეტენციაში შედიოდა აგრეთვე საკრავთმცოდნეობის, ინსტრუმენტობისა და პოლიფონიის კურსების კითხვა.

კათედრის ხელმძღვანელობით მუსიკალურ-თეორიული საგნები პედაგოგების მიერ იკითხება ამა თუ იმ დისციპლინის მეცნიერულად დამუშავებული თეორიის ფორმით, მჭიდრო ურთიერთობაში მხატვრულ პრაქტიკასთან. ამასთან გათვალისწინებულია, რომ მუსიკალურ-თეორიულ კანონზომიერებათა ისტორიულად განპირობებული და ისტორიულად განვითარებადი სისტემები ასახავს მხატვრული პრაქტიკის მუდმივ წინსვლას საბჭოთა სინამდვილეში. ამ თვალსაზრისით კათედრა ემყარება როგორც საკუთარ, ასევე საბჭოთა კავშირის სხვა კონსერვატორიების გამოცდილებას.

კათედრის სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობა (მაშინ ჩაბმულია ყველა პედა-

გ. კილაძე
Г. Киладзе

ი. გოკიელი
И. Гокхели

გოგი და ასპირანტი) სამი ძირითადი ასპექტით განისაზღვრება: ქართული მუსიკალური კულტურის — ხალხური მუსიკისა და ქართველ კომპოზიტორთა შემოქმედების — გენიერული შესწავლა მუსიკალური თეორიის პრობლემების კუთხით; მეთოდური საკითხების დამუშავება მუსიკალური გენიერების მუსიკალურ-თეორიული დისციპლინების სწავლების ამოცანებთან დაახლოებისა და ცხოვრებით წამოყენებულ ამოცანებთან მუსიკალური აღზრდის მკიდრო ურთიერთობის დამყარების მიზნით; რეალისტური მიმართულების მუსიკის, პირველ რიგში, კლასიკური მემკვიდრეობისა და საბჭოთა კომპოზიტორთა შემოქმედების გამომსახველ საშუალებათა თეორიული შესწავლა.

კათედრის მოღვაწეობა ხასიათდება მზარდი ინტერესით ქართული მუსიკალური კულტურის სხვადასხვა საკითხის შესწავლისადმი და აგრეთვე საბჭოთა კომპოზიტორების შემოქმედების შესწავლის ამოცანებთან დაკავშირებული მუსიკალურ-თეორიული პრობლემების ფართო გაშუქებით პედაგოგიურ პრაქტიკაში.

ა. ხოფერია
А Хоферия

ი. ტუსკია
И Туския

კათედრის სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ერთ-ერთი ასპექტის შედეგად შეიქმნა შ. ასლანიშვილის „ქართლ-კახეთის საგუნდო სიმღერები პარმონია“ (შრომა თარგმნილია ფრანგულ ენაზე მუსიკისპეცოდნის დ. გრიშოს მიერ). მის საფუძველზე თეორიულ-საკომპოზიტორო ფაკულტეტის სასწავლო გეგმაში შეტანილ იქნა სპეციალური დისციპლინა ქართული ხალხური სიმღერის პარმონია. კათედრის წევრთა უფრო გვიან შექმნილი შრომები — შ. ასლანიშვილის „ნარკვევები ქართულ ხალხურ სიმღერაზე“ (ორ ნაწილად). „ქართველ კომპოზიტორთა პარმონიის ხალხური საფუძვლები“, ე. ახოზაძის „სეანური ხალხური სიმღერები“, „ოთხხმიანობა ქართულ ხალხურ ნაღერ სიმღერებში“ (წაკითხული ანთროპოლოგთა და ეთნოგრაფთა VII საერთაშორისო კონგრესზე მოსკოვში, 1964 წელს, სახელწოდებით „ქართული ხალხური შრომის სიმღერები—ნაღერი“), დ. სლიანოვას „ქართული ხალხური ეროვნობის სიმღერები“ და სხვ. ფართოდ გამოიყენება ზემოთ აღნიშნული დისციპლინის უფრო გაღრმავებული სწავლებისათვის.

ქართული მუსიკალური ფოლკლორისტიკის მნიშვნელოვანი შენამცხია ვ. ახოზაძის ქართული ხალხური სიმღერების კრებულები, რომლებშიც მოთავსებულია სვანეთის, აჭარის, აფხაზეთის (თანაავტორი ნ. ქორთუა) ხალხური მუსიკალური კულტურის ნიმუშები და ვრცელი თეორიული სტატიები, ვ. მაღრაძის შრომა მეახეთ-ჯავახეთის ხალხურ სიმღერების შესახებ, ბ. გუ-

ო. თაქთაქიშვილი
О. Тактакишвили

ლიაშვილის გამოკვლევები „ქართული ხალხური სიმღერების რიტმი“, „სუფთა წყობა ქართულ ხალხურ სიმღერაში“.

კათედრის ზოგიერთი წევრი ათავაებს ქართული ხალხური სასიმღერო შემოქმედების თეორიულ შესწავლას შემკრებლობით საქმიანობასთან. ამ საქმის წამომწყებია შ. ასლანიშვილი, რომელმაც მრავალი ათეული სიმღერა ჩაწერა საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში. დიდ მუშაობას ეწევიან ამ მხრივ ვ. ახოზაძე და ვ. მაღრაძე.

შუა აზიის მუსიკალური კულტურის საკითხების შესწავლას მიეძღვნა

3. გულიაშვილის შრომები — „იბნ-სინა და სუფთა წყობის შექმნა“, „იბნ-სინას მუსიკის თეორიის თავისებურებების საკითხისათვის“, „სუფთა წყობა და ხალხური მუსიკალური შემოქმედება“ (ავტორის მიერ იბნ-სინას პრიორიტეტის დადგენამ სუფთა წყობის შექმნის საკითხში გამოხმაურება პოვა რუმინულ ჟურნალში „მუსიკა“. 1963, № 5).

რუსული და ქართული მუსიკალური კულტურის ურთიერთობის საკითხებში აისახა ქ. არაქელოვის შრომებში — „ზ. ფალიაშვილის მუსიკალურ-კრიტიკული მემკვიდრეობიდან“, „გლინკას შემოქმედებაში აღმოსავლური თემების სათავეების შესახებ“, „ს. ტანეევი და ქართული მუსიკალური კულტურა“.

კათედრამ მოამზადა და გამოსცა სახელმძღვანელოები და დამხმარე წიგნები ლ. ფალიაშვილის „მუსიკის ელემენტარული თეორია“, „ჰარმონია“, ო. ბარამიშვილისა და დ. სლიანოვას „სოლფეჯიო“ (ქართულა ხალხური სიმღერებისა და ქართველ კომპოზიტორთა შემოქმედების მააღაზე), შ. ასლანიშვილის „ბახის ორ- და სამხმინანი ინვენციები“, „ბახის „კარგად ტემპერირებული კლავირის“ ფუგების ანალიზი“, მ. ყანჩელის „ციკლი ერთნაწილიანობაში“ და სხვ.

სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ხაზით კათედრა დაკავშირებულია სსრ კავშირისა და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიებთან, ლენინგრადის კონსერვატორიასთან.

კათედრა სისტემატურ მუშაობას ატარებს თბილისისა და რესპუბლიკის სხვა ქალაქების საშუალო მუსიკალურ სასწავლებლებში მუსიკალურ-თეორიული დისციპლინების აწვლელების ღონის ამაღლების მიზნით: ტარდება მოხსენებები და კონსულტაციები, წარმოებს სასწავლებლის პედაგოგების მეცადინეობებზე დასწრება და ამ მეცადინეობათა შემდგომი განხილვა მთელ კოლექტივთან ერთად.

1964 წელს კათედრამ ჩაატარა მეთოდური კონფერენცია რესპუბლიკის ნაწილებით მუსიკალურ-თეორიული დისციპლინების სწავლების საკითხებზე, ხოლო 1967 წელს აქტიური მონაწილეობა მიიღო ზონალურ კონფერენციაში. რომელიც სტუდენტ-ვოკალისტებისათვის სოლფეჯიოს სწავლების საკითხს მიუძღვნა.

მუსიკალურ-თეორიული დისციპლინების მრავალი პედაგოგი, რომლებიც თბილისის კონსერვატორიაში, თბილისისა და საქართველოს სხვა ქალაქების მუსიკალურ სკოლებსა და სასწავლებლებში მოღვაწეობენ. მუსიკის თეორიის კათედრის აღზრდილებია. კათედრის აღზრდილთა ნაწილი პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწევა აგრეთვე მოსკოვში, უკრაინის, აზერბაიჯანის, სომხეთისა და უზბეკეთის ქალაქებში.

კათედრის წევრების მიერ დაცულია დისერტაციები:

ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად:

შ. ასლანიშვილი — „ნარკვევები ქართულ ხალხურ სიმღერაზე“.

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად:

ბ. გულისაშვილი — „მუსიკალურ-თეორიული სისტემების ისტორია“;

ე. ფირცხალავა — „პარმონიული ვარირება“;

ქ. თუმანიშვილი — „ზ. ფალიაშვილის „აბესალომ და ეთერა“ მუსიკალური ენის ზოგიერთი თავისებურებანი“;

დ. სლიანოვა — „ქართული ხალხური ერთხმიანი სიმღერა“;

ა. შავერზაშვილი — „სიმფონიური პოემები—გ. კილაძის „განდგეილი“—შ. მშველიძის „ზვიადური“ და მათი როლი ქართული სიმფონიზმის განვითარებაში“;

ვ. ახობაძე — „ქართული (აჭარული) ხალხური სიმღერები“;

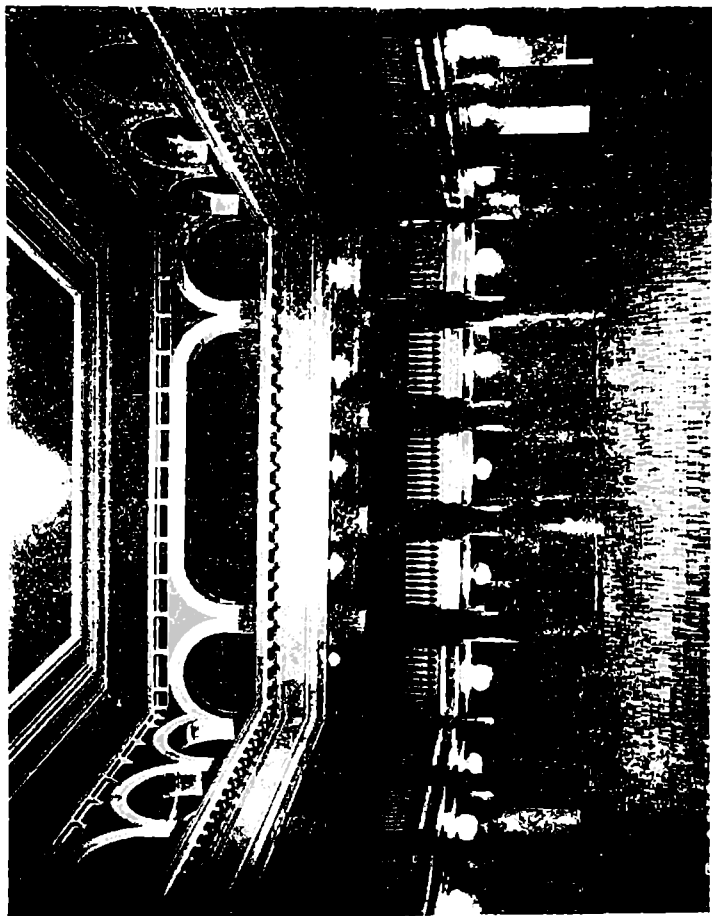
მ. ყანჩელი — „დიდი ერთნაწილიანი ფორმა XIX საუკუნის მუსიკაში“.

ამჟამად კათედრაზე მზადდება დისერტაციები უპირატესად ქართული მუსიკალური კულტურის საკითხებზე.

კამერული ანსამბლის კათედრა

კამერული ანსამბლის კლასი კონსერვატორიის დაარსების დღიდან არსებობდა. წლების მანძილზე მას ხელმძღვანელობდნენ ე. გუზიკოვი, ნ. ჩერეპნინა, ი. ფიშბერგი. ანსამბლს კლასი თანდათანობით ფართოვდება და მოიცავს სხვადასხვა დისციპლინებს, როგორიცაა—კამერული ანსამბლის კლასი (დუეტო, ტრიო). კვარტეტს კლასი, მხატვრული აკომპანემენტი, საკონცერტმაისტერო კლასი. ყველა ამ დისციპლინის დანიშნულებაა — განუვითაროს საფორტეპიანო და საორკესტრო ფაკულტეტების სტუდენტებს ანსამბლში აქტიური მონაწილეობის უნარი. შეაძენინოს ანსამბლური დაკვრის აუცილებელი ჩვენებები.

ახალგაზრდობის კამერული ანსამბლის განხრით აღზრდის საქმეში დიდი წვლილი შეიტანეს ვ. ვილშაუმი, კ. მინარაძე, ა. თელაშვილი, ი. აისბერგმა, მ. იუდინამ, ვ. კუფტინამ, ვ. შჩერბაჩოვმა, მ. ლედნიკმა, ს. ბეზროდნიმ, ა. იოხელეამ, ი. აბაშიძემ და განსაკუთრებით პროფ. ე. გუზიკოვმა, რომელმაც გამოწარმოა საქართველოს სახელმწიფო კვარტეტი და თბილისის კონსერვატორიაში კვარტეტის კლასის საფუძველი განამტკიცა.

კაპერულ ანსამბლში შემაველი დისციპლინები პერიოდულად შედიოდა ზან სპეციალური ფორტეპიანოს. ზან—სიმებიანი საკრავების კათედრაში.

კაპერული ანსამბლის კათედრა 50-იანი წლების დააწყებისში შეიქმნა (ხელმძღვანელი ა. იოხელესი, შემდეგ — გ. თაქთაქიშვილი). მცირე ხნის შემდეგ კათედრა დაიშალა და კვლავ შევიდა სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრაში განყოფილების სახით. 1954 წლიდან კი კაპერული ანსამბლის კათედრა (გამგეპროფეკტორი ბ. ჭიაურელი) სრულიად დამოუკიდებელ პოლექტორებას ეწევა. კაპერული ანსამბლის კათედრის პედაგოგები და სტუდენტები სისტემატურად გამოდიან საანგარიშო კონცერტებით (აკადემიურ და კლასის საღამოებ-

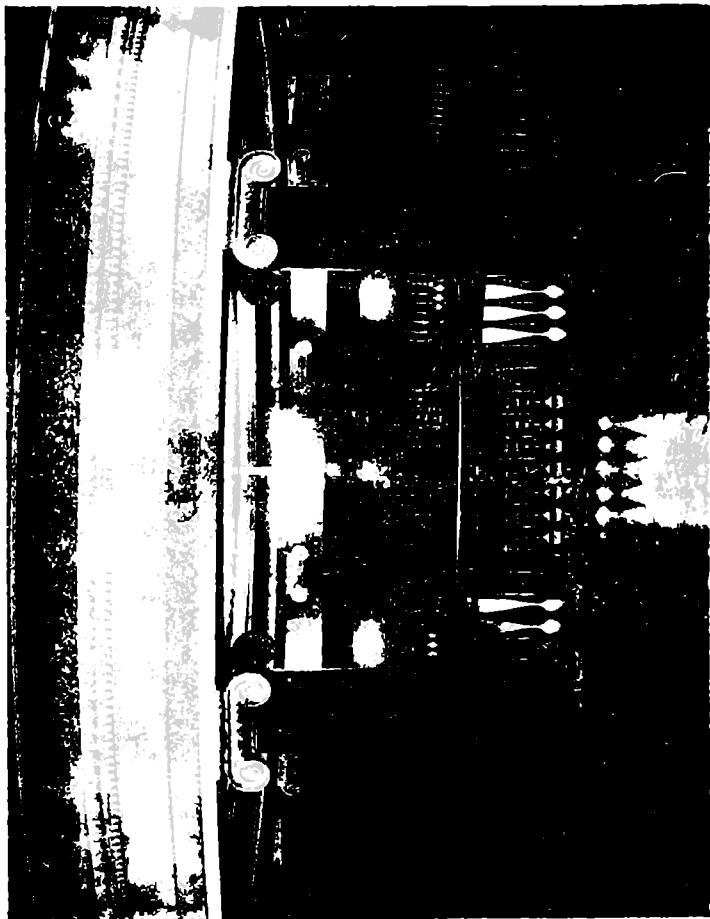

დიდი დ.რ. ზის სენა
Сцена большого зала

ზე) კონსერვატორიაში. ოფიცერთა სახლში, თბილისისა და რუსთავის ქარხნებსა და საწარმოებში. უახლოეს სახში რუსთავეში ჩატარდება კონცერტების მთელი ციკლი კათედრის პედაგოგებისა და სტუდენტების მონაწილეობით მუსიკალური სკოლის მოსწავლეთა და ფართო საზოგადოებრიობათვის.

კათედრა აწვობს სტუდენტების თემატურ საღამო-კონცერტებს. ჩატარებული კონცერტები მიეძღვნა შოკარტის, ბეთოვენის, შუმანის, ბრამსის შემოქმედებას, რუსულ კლასიკურსა და საბჭოთა მუსიკას.

Figure 10. The entrance to the
Museum of the History of the
City of Moscow.

კათედრის შემადგენლობა ამჟამად: პროფესორები—ბ. ჭიაურელი (კათედრის გამგე), გ. თაქთაქიშვილი; კათედრის პროფესორები—გ. ბარნაბიშვილი, თ. დაფქვიაშვილი, ტ. ღუხეხკო, ნ. კოზმინსკაია-ჩიგოვადე, ე. ტერ-შინასოვა, დოცენტები—რ. ლალიძე, ნ. ლაფერაშვილი; კათედრის დოცენტი მ. ხოჯამოვა; უფროსი მასწავლებლები—ე. დვალი, გ. კირილოვი, მ. ნეიმანი, ე. პაპაშვილი, ი. საბაშვილი, ო. საფარიშვილი, ს. სეგალი, გ. ტოროშელიძე; მასწავლებლები — კ. ვარდანიანი, თ. გომელაური, ე. ისაკაძე, ე. სანაძე, ლ. შინჭიაშვილი, ვ. ჩაჩავა, ი. ჩომახიძე.

კათედრის მთელი შემადგენლობა ჩაბმულია საშემსრულებლო საქმიანობაში. პარალელურად იქმნება აპეცნიერო-მეთოდური ხასიათის შრომები, დამუშავებული, წარმოებს ქართული კომპოზიტორების ახალი ნაწარმოებების რედაქტირება. მრავალი ახალი ქართული ნაწარმოების რედაქცია შესასრულა

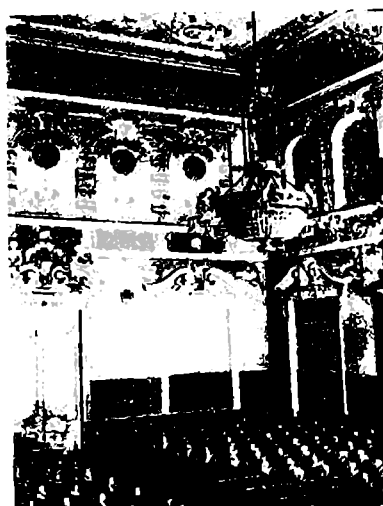
დიდი დარბაზის ფოიეს ერთ-ერთი კუთხე
Угол фойе большого зала

ბ. ჭიაურელმა (უპეტესად ს. ცინცაძის კამერული ინსტრუმენტული ნაწარმოებები); გ. თაქთაქიშვილმა გამოსცა მეთოდური შრომა „პირველდაწყებითი სკოლა ვიოლონჩელისათვის“ (ორ ნაწილად), მასვე ეკუთვნის ნარკვევები „საქართველოში კამერული ანსამბლის განვითარების ისტორიისათვის“; თ. დაფქვიაშვილს გამოქვეყნებული აქვს „მუსიკალური ტერმინების ლექსიკონი“; ი. გოციელს ეკუთვნის ქართული კომპოზიტორების ნაწარმოებთა დამუშავება

მცირე დარბაზი
Малый зал.

ფორტეპიანოსათვის (ო. თაქთაქიშვილის მეორე სიმფონია ფორტეპიანოსათვის ოთხ ხელში. გ. კილაძის სიუიტა და ა. მაჭავარიანის „საზეიმო უვერტიჟა“ ფორტეპიანოსათვის და სხვ.). კათედრის წევრების სხვა შრომები შემსრულებლობის სხვადასხვა საკითხს ეხება, მათ შორის, ნ. ლაფერაშვილის „ჭეშაობა მომღერალთან მუსიკალური სახის გახსნაზე“. „ქართული ხალხური სიმღერები, დამუშავებული საბჭოთა კომპოზიტორების მიერ“, მ. ხოჭამიროვას მიერ საშემსრულებლო თვალსაზრისით შეარულებული გრიგის, ფრანკის, ა. შავერზაშვილის სონატების ანალიზი და სხვ.

მცირე დარბაზის კუთხე

Уголок малого зала

კათედრა ეწევა ქართველი კომპოზიტორების ასალი ნაწარმოებების ფართო პროპაგანდას. საანგარიშო კონცერტებშიც პირველად აქლერდა ქართული კავერული მუსიკის ისეთი მნიშვნელოვანი ნიმუშები, როგორცაა ცინცაძის კვარტეტები, ნ. გულაიშვილის კვინტეტი, ა. შავერზაშვილის კვინტეტი და სხვ.

საოპერო მომზადების კათედრა

საოპერო მომზადების კათედრა ჩამოყალიბდა 1952 წელს კონსერვატორიის საოპერო კლასის ბაზაზე. საოპერო კლასის ხაზით არა მარტო საოპერო ნაწარმოებთა ცალკეული სცენებისა და ფრაგმენტების, არამედ მთელი საოპერო სპექტაკლების მომზადებას პრაქტიკამ შესაძლებელი გახადა დამოუკიდებელი კათედრის შექმნა და სტუდენტების სისტემატური მუშაობის ორგანიზაცია საოპერო სტუდიაში.

საოპერო მომზადების კათედრამ მუშაობა დაიწყო ასეთი შემადგენლობით: პროფესორი გ. კილაძე (კათედრის გამგე); პროფესორები—შ. თაქთაქიშვილი, შ. აღაბაძე; დოცენტები—მ. ბ. ხტაძე, დ. მირცხულავა; მასწავლებელი გ. სულიაშვილი.

სტუდენტების მუშაობა სცენური ხელოვნების დაუფლებისა და საოპერო თეატრის სცენაზე მომავალი მოღვაწეობისათვის მომზადების მიზნით, კომპლექსური აღზრდის პრინციპს ემყარება და ისეთი დისციპლინების შესწავლა-ათვისებას გულისხმობს, როგორიცაა: მსახიობური ოსტატობის საფუძვლები, სცენური მოძრაობის საფუძვლები, გრიმი, მეტყველების კულტურა, რიტმიკა, ექვა, საოპერო კლასი. აღნიშნული საგნების შესწავლის პროცესში ყველა გამომუშავებული ჩვევის სინთეზს წარმოადგენს სტუდენტის მეცადინეობა საოპერო სტუდიაში.

სასწავლო გეგმის თანახმად, სტუდენტები საოპერო სტუდიის ხაზით მუშაობაში ებმებიან სწავლების უკანაყენელ ორ კურსზე. თუმცა კონსერვატორიაში ფართოდაა დანერგილი უმცროსი კურსების ძლიერი სტუდენტების სასტუდო მუშაობაში ადრე ჩაბმის პრაქტიკა. თუ საოპერო კლასში სტუდენტების ამოცანა, ძირითადად, შეაპარულებელ საოპერო ფრაგმენტში გმირის კონკრეტული ემოციური განწყობილების გახანითი იფარგლება, საოპერო სტუდიაში მოსწავლის წინაშე გაცილებით რთული ამოცანა დგას. აქ უკვე საჭიროა მთლიანი მხატვრული სახის შექმნა, მისი ფაქტოლოგიური ევოლუციის თანმიმდევრული განსახიერება. საოპერო პარტიას სტუდენტი ეუფლება კონცერტპარტიტურთან, ღირიყორის სისტემატური მეთვალყურეობითა და ხელმძღვანელობით. საოპერო პარტიის შესწავლის პროცესი მაშინათუღია წმინდა პროფესიულ-ტექნიკური ხასიათის ამოცანებიდან სახის იდეურ-მხატვრული შინაარსის ღრმა და სწორი ამოხსნისაკენ. შემღერებათა გარკვეული რიცხვის შემდეგ, როდესაც სტუდენტი მთლიანად ჩაებმება მუჟიკალურ-სამეზარეულებლო ანსამბლში, იწყება მუშაობა რეჟისორთან. როგორც გამიზნულია სახის მუსიკალური და სცენური გააზრების ორგანული შერწყმისაკენ. თვითეული სცენური როლისთვის რამდენიმე შენსრულებელი მზადდება

Успешная охота
Успешная охота

საოპერო მომზადების კათედრა მჭიდრო კონტაქტშია სოლო სიმღერის კათედრასთან, აგრეთვე სიმეზიანი და ჩასაბერი საკრავების კათედრებთან. კათედრის მუშაობის გეგმა დგება სოლო სიმღერის კათედრასთან შეთანხმებით. სოლო სიმღერის კათედრის პედაგოგები სისტემატურად თვალს ადევნებენ სტუდენტთა შეცადინეობას საოპერო სტუდიაში. სტუდიის ორკესტრი დაკომპლექტებულია კონსერვატორიის სტუდენტებით, გუნდსა და მიმიკურ ანსამბლში მონაწილეობს მოსამზადებელი ვოკალური განყოფილების მრავალი მოსწავლე.

პირველ ხანებში საოპერო სტუდიასთან არსებობდა სოლისტთა ჯგუფი, შემდგარი კონსერვატორიის კურსდამთავრებული ვოკალისტებისაგან. ისინი ასრულებდნენ ამა თუ იმ საოპერო პარტიას იმ შემთხვევაში, როცა სტუდენტებს შორის ხმის ტიპის მიხედვით არ მოიძებნებოდა ამ პარტიის შემსრულებელი.

საოპერო მომზადების კათედრის არსებობისა და მუშაობის მანძილზე კონსერვატორიის საოპერო სტუდიაში დაიდგა შემდეგი ოპერები: ზ. ფალიაშვილის „აბესალომ და ეთერი“, „დაისი“, პ. ჩაიკოვსკის „ევგენი ონეგინი“, ნ. რიმსკი-კორსაკოვის „ვერა შელოვა“, ს. რახმანინოვის „ალეკო“, გლუკის „ორფეოზი და ევრიდიკე“, მოცარტის „ფიგაროს ქორწინება“, ვერდის „ტრავიატა“, როსინის „სევილიელი დალაქი“, დ. არაყიშვილის „თქმულება შოთა რუსთაველზე“, რ. გაბრიჭაძის „ნანა“, ს. გულაკ-არტემოვსკის „ზაპოროჟიელი ღუნაის გაღმა“, საინტერესო სცენური გადაწყვეტა პოვა პ. ჩაიკოვსკის რომეოსა და ჯულიეტას ღუეტმა. ზოგიერთი სპექტაკლი გატანილ იქნა ზ. ფალიაშვილის სახელობის თბილისის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიური თეატრის სცენაზე („ალეკო“, „სევილიელი დალაქი“, „აბესალომ და ეთერი“).

საოპერო სტუდიის კურსგავლილ მომღერალთა პირველმავე გამოშვებებმა მოგვცა ყოველმხრივ მომზადებული საციალისტები, როგორიცაა ზ. ანჯაფარიძე, თ. მუშეთლიანი, მ. ამირანაშვილი, ნ. ტულუში, ო. კუზნეცოვა, ი. შუშანია, ლ. ჭყონია, გ. ტორონჯაძე და სხვა ახალგაზრდა მომღერლები, რომლებიც სწრაფად დაწინაურდნენ საოპერო თეატრში.

საოპერო მომზადების კათედრის უახლოეს გეგმაშია გერშვინის ოპერის „პორგი და ბესის“ მონტაჟი.

კათედრის შემადგენლობა ამჟამად: კათედრის დოცენტი ზ. ხუროძე (კათედრის გამგე); პროფესორი ი. გოციელი; კათედრის პროფესორი დ. მირცხულავა; კათედრის დოცენტი ნ. ჭიაურელი; უფროსი მასწავლებლები—თ. ბაქრაძე, გ. გაჩეჩილაძე, გ. ვასაძე, ნ. იონათამიშვილი, ი. მოტი, მ. სურგუნოვა, ნ. ჭაფარიძე; მასწავლებელი ა. კავსაძე; ლაბორანტი ე. წიკლაური.

კათედრის დაარსებიდან აქ მუშაობდნენ კონცერტმაისტერები—ა. ფავლე-

ს. ცინცაძე
С. Цинцадзе

ნიშვილი, გ. ტიხოვა, ბ. ბასისტი, ლ. სილიკაშვილი, უფრო მოგვიანებით — ე. კისელიოვა.

კათედრის წევრთა სამეცნიერო-კვლევითი და სამეცნიერო-მეთოდური მუშაობა ითვალისწინებს საოპერო ნაწარმოებთა ცალკეული მხატვრული სახეების საშემსრულებლო გააზრების საკითხების დამუშავებას, თვალსაჩინო საოპერო პარტიტურების მუსიკალური და რეჟისორული გადაწყვეტის გაშუქებას, საოპერო სპექტაკლის ცალკეული კომპონენტებისა და მონაწილეების როლის გარკვევას, მუსიკალურ-სცენურ ჟანრთა ისტორიული გზების განხილვას, მსახიობის ოსტატობის, როლის მომზადებისა და მისი მუსიკალურ-სცენური შინაარსის ათვისების საკითხის შესწავლას და ა. შ.

კათედრის წევრთა მიერ შესრულებულ შრომებს შორის აღსანიშნავია— შ. თაქთაქიშვილის „მალხაზის სახე ზ.“ თალიაშვილის ოპერაში „დაისი“, „ღონ-

ხოზეს მუსიკალურ-სცენური სახე „კარმენში“, „გუნდები ზ. ფალიაშვილის ოპერაში „აბესალომ და ეთერი“, „კონცერტმაისტერის მუშაობა ვოკალისტთან საოპერო პარტიაზე“, დ. მირცხულავას „მოკარნახის როლი საოპერო თეატრში“, შ. აღსაბაძის „რიმსკი-კორსაკოვის „მეფის საოლო“—მოქმედ პირთა მხატვრული სახეები“, გ. სულიაშვილის „სტანისლავსკის სისტემის განხორციელება საოპერო თეატრში“, „განცდის საკითხი სტანისლავსკის სისტემაში“, „მსახიობის გარდასახვის პროცესი“, ი. მოტის „სცენური მოძრაობის საფუძვლები“ და სხვ.

ხელოვნებათმცოდნეობის კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად კათედრის წევრმა ნ. ჭიაურელმა დაიცვა დისერტაცია თემაზე „ზ. ფალიაშვილის „აბესალომ და ეთერი“ და მისი სამემსრულებლო ექსპოზიცია“.

საერთო შოგავანიანოს კათედრა

საერთო ფორტეპიანო, როგორც დისციპლინა ნათლად დიფერენცირებული პროფილით, ჩამოყალიბდა 1921 წლიდან. მანამდე საერთო ფორტეპიანოა, ანუ როგორც მას ჩვეულებრივ უწოდებდნენ, „სავალდებულო ფორტეპიანოს“ სწავლება წარმოებდა გარკვეული სისტემისა და პროგრამის გარეშე, ყველაფერი ფაქტიურად დამოკიდებული იყო ცალკეული პედაგოგის პირად თვისებასა და მუყაითობაზე. 1918—1919 სასწავლო წელს კონსერვატორიის ყველა სტუდენტი არც კი იყო ჩაბმული „სავალდებულო ფორტეპიანოს“ სწავლებაში. ამასთან, გარდა პედაგოგებისა, ამ დისციპლინას ასწავლიდა უფროსი კურსის ზოგიერთი სტუდენტიც. საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ კი ამ დისციპლინის სწავლებას სერიოზული ყურადღება მიექცა. გაიზარდა გაკვეთილის ხანგრძლიობა 20 წუთიდან 30 წუთამდე, მიღებულ იქნა ქმედითი ზომები სტუდენტების მიერ გაკვეთილების გაცდენის წინააღმდეგ. სტუდენტის გამოცდაზე დაშვება სპეციალობაში ნებადართული არ იყო, თუ მას დავალიანება ჰქონდა სავალდებულო ფორტეპიანოში. მნიშვნელოვნად იზრდება მოთხოვნილება ამ დისციპლინაში სტუდენტების სპეციალური პროფილის გათვალისწინებით. ყველა სტუდენტის (გარდა სპეციალური ფორტეპიანოს განყოფილებისა) ჩასაბმელად საერთო ფორტეპიანოს დაუფლების მიზნით იწვევენ ახალ პედაგოგებს. განსაკუთრებით გაზრდილ მოთხოვნილებებს უყენებენ თეორიულ-საკომპოზიტორო განყოფილების სტუდენტებს. მათთვის იწვევენ უფრო მაღალი კვალიფიკაციის პედაგოგებს, როგორიცაა ს. პოლტორაკიციაი, მას სცელის ვ. მანდენოვა, ხოლო შემდეგ თეორეტიკოს-პიანისტები დ. სლიანოვა და ო. ბარამიშვილი.

პირველი და მეორე კონსერვატორიის გაერთიანების შემდეგ საერთო

ფორტეპიანოს პედაგოგებად იყვნენ: ა. ჩუბაროვა, ვ. ანისიმოვა, მ. ევთიშვილი, ფირგოფი, თ. კობიაშვილი, ე. სარაჯიშვილი და ტ. ზასლავსკაია.

საერთო ფორტეპიანოს სექცია რეორგანიზებულ იქნა კათედრად 1938/39 სასწავლო წელს. მის შემადგენლობაში შედიოდნენ— ქ. სიმონიშვილი, ბ. ყორღანოვა, ლ. გალიცკაია-თავაძე, ვ. კოლოსოვა, ე. ტერ-დავიდოვა-ახნაზაროვა, ქ. ეპიტაშვილი. კათედრას ამ დროიდან 1966 წლამდე ხელმძღვანელობდა პროფესორი თ. კობიაშვილი. 1938 წლიდან კათედრის სამეცნიერო შრომათა გეგმები მტკიცდება კონსერვატორიის საბჭოს მიერ. მასვე აბარებს კათედრა ანგარიშს ჩატარებული მუშაობის შესახებ.

კათედრის მიერ პედაგოგიურ-სამეცნიერო გეგმის მაღალ დონეზე შესრულებამ 1939 წელს საბჭოს განსაკუთრებული ზოწონება დაიმსახურა. აღსანიშნავია, რომ ამ წელს თბილისის კონსერვატორია გამარჯვებული გამოვიდა ბაქოს კონსერვატორიასთან შეჯიბრში.

1941 წელს, კათედრების გამსწვილებასთან დაკავშირებით, საერთო ფორტეპიანო კვლავ სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრაში შევიდა, ხოლო 1945 წლიდან ხელახლა ჩამოყალიბდა დამოუკიდებელ კათედრად.

კათედრის შემადგენლობა ამჟამად: დოცენტი ლ. თავაძე (კათედრის გამგას დროებით მოვალეობის შემსრულებელი); დოცენტები—ქ. სიმონიშვილი, ბ. ყორღანოვა; კათედრის დოცენტები — ე. ახნაზაროვა, ა. ბადრიძე, ქ. ეპიტაშვილი; უფროსი მასწავლებლები — ა. ფაველინიშვილი, დ. ჩხეიძე, თ. ქუთათელაძე, ც. ხუციშვილი; მასწავლებლები—ე. გაჩეჩილაძე, ნ. გერსამია, თ. კაიშაური, ლ. საყვარელიძე, ლ. ქინქლაძე, ნ. ჩერქეზიშვილი, ი. შტრომბერგი, ი. წვერავა.

მეთოდურ მუშაობაში კათედრა საზავს შემდეგ ამოცანებს: გახადოს საერთო ფორტეპიანო დამხმარე დისციპლინად სტუდენტებისათვის, პეტაღრე ვოკალისტებისათვის, რომ მათ ჰქონდეთ უნარი დაუკრან შესასწავლი ნაწარმოებების ვოკალური პარტია, გაეცნონ მის აკომპანემენტს, საკმარისად დაეუფლონ ინსტრუმენტს; მათი ცოდნა უნდა უახლოვდებოდეს შვიდწლიანი მუსიკალური სკოლის პროგრამას. ბევრად უფრო დიდია მოთხოვნილება თეორიულ-საკომპოზიტორო ფაკულტეტის სტუდენტების მიმართ. აქ უკვე საჭიროა პიანისტური განვითარების დონის მიღწევა დაახლოებით მუსიკალური სასწავლებლების პროგრამის ფარგლებში. მათთან მეცადინეობისას მთავარია ფურცლიდან დაკვრის უნარის განვითარება-გამომუშავება. ამიტომ მნიშვნელოვანი ყურადღება ექცევა კლასიკური და თანამედროვე—საბჭოთა და საზღვარგარეთული—სიმფონიური ლიტერატურის ნიმუშთა დაკვრას ფურცლიდან კლასის პირობებში.

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԿՈՄՍՏԻՄՈՒՆԻՍՏԻԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍԻ ՄԱՍԻՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒՄԸ

კონსერვატორიის ს.ბ.კ.
Совет консерватории

კათედრა მეცნიერულ მუშაობაში წმინდა პრაქტიკულ მიზანს ისახავს; მე-
თოდურ მოხსენებებთან ერთად, როგორცაა — „საერთო ფორტეპიანოს სწა-
ვლების ძირითადი მიზანდასახულობა“, „მუშაობა ტექნიკური ჩვევების გამო-
მუშავებაზე სტუდენტებთან. რომლებიც გადიან საერთო ფორტეპიანოს“ და
სხვ., კათედრის წევრთა მიერ შექმნილია „ეტიუდების კრებული ეოკალისტები-
სათვის“, „სავარჯიშოთა კრებული“, „ქართული ოპერების ნაწყვეტების დამუ-
შავებანი ფორტეპიანოსათვის ორ ხელში“ და სხვ.

საჭირო საინსამბლო ლიტერატურის შესავსებად კათედრამ ერთი და ორი
ფორტეპიანოსათვის გადაიღო ქართული ოპერები და ქართველი კომპოზიტო-
რების სიმფონიური და ინსტრუმენტული მუსიკის ნიმუშები. მაგალითად, 4 ხე-
ლისათვის მთლიანად გადაღებულია ზ. ფალიაშვილის ოპერა „აბესალომ და
ეთერი“, ა. ბალანჩივაძის პირველი სიმფონია და სიმფონიური სურათი „რი-
წის ტბა“, შ. მშველიძის „მინდია“, ს. ცინცაძის მეორე და მეთხუე კვარტეტი,
მისივე მინიატურები ხემიანი საკრავებისათვის, რ. გაბიჩვაძის მეორე სიმფონი-
ანი კვარტეტი და სხვ.

შესამჩნევად გაიზარდა საერთო ფორტეპიანოს განხრით მოსწრების დო-
ნე, რასაც ადასტურებს საერთო-ფორტეპიანოს კათედრის დახურული სადამო-
ების ჩატარების პრაქტიკა. (არა ნაკლებ ექვსისა წელიწადში) და თითქმის ყო-

ველწლიურად (დაწყებული 1943-44 სასწავლო წლიდან) ღია კონცერტების მოწყობა.

საერთო ფორტეპიანოს კათედრის ინიციატივით, აბიტურიენტთა ცოდნის ამაღლების მიზნით, 1957 წელს მოწვეულ იქნა ამ დისციპლინის პედაგოგების რესპუბლიკური კონფერენცია. კონფერენციამ ჯერ მოისმინა მოხსენებები საერთო ფორტეპიანოს სწავლების მეთოდური საფუძვლების შესახებ, ხოლო შემდეგ კათედრის პედაგოგებმა ჩაატარეს ღია გაკვეთილები. დასასრულს შედგა კონცერტი საერთო ფორტეპიანოს კლასის სტუდენტების მონაწილეობით.

კათედრას მუდმივი კავშირი აქვს თბილისის მუსიკალურ სასწავლებლებთან და ცენტრალურ მუსიკალურ სკოლასთან. 1959-60 სასწავლო წლიდან კათედრის პედაგოგების ძალებით იმართება და მომავალშიც ყოველწლიურად გაიმართება კონცერტები რესპუბლიკის საწარმოებსა და ფაბრიკა-ქარხნებში.

სსსრ უნივერსიტეტის კათედრა

უცხო ენების კათედრა წლების მანძილზე ითვლებოდა ხან განყოფილებად, ხან კათედრად. კათედრამ საბოლოო სახე 1962 წელს მიიღო.

კათედრა აწარმოებს რუსული, გერმანული, ფრანგული, ინგლისური და იტალიური ენების სწავლებას.

კათედრის მთელი კოლექტივი სისტემატურ მუშაობას ატარებს მუსიკალური ხელოვნების საკითხებთან დაკავშირებული ტექსტების მოსამზადებლად (სტუდენტებისა და ასპირანტებისათვის); პარალელურად მიმდინარეობს სხვადასხვა ენის გრამატიკის საფუძვლების დამუშავება და მოკლე გრამატიკული ცნობარების შედგენა (ე. თოფურიძე, ე. ნადირაშვილი, ა. ყიფშიძე). პედაგოგ ა. ყიფშიძის მიერ მომზადებულია ინგლისური ენის სახელმძღვანელო უმაღლესი მუსიკალური სასწავლებლებისათვის (იბეჭდება).

კათედრის შემადგენლობა ამჟამად: უფროსი მასწავლებელი ე. თოფურიძე (კათედრის გამგე); დოცენტი გ. ლევიცი; უფროსი მასწავლებლები—ე. ბაქრაძე, ე. ნადირაშვილი, ა. ყიფშიძე; მასწავლებლები—ნ. ბუჩუკური, მ. გოგორიშვილი, ნ. თაბაგარი, ე. ცაგარეიშვილი.

სსსრ უნივერსიტეტის კათედრა

ფიზიკური აღზრდის კათედრა ჩამოყალიბდა შესაბამისი განყოფილებიდან 1965 წელს. კათედრის შემადგენლობა ამჟამად: უფროსი მასწავლებლები — ი. ავალიშვილი (კათედრის გამგე), თ. უბილაძე; მასწავლებლები—ი. გალოგრა, თ. გოჩიაშვილი, ს. გორგასანიძე, მ. ვოლჩენკო, გ. მაჭავარიანი, ე. მჭედლიშვილი, რ. რუხაძე, ს. ქავთარაძე, თ. ჯანდიერი.

სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრის წევრთა ჯგუფი

სხედან პირველ რიგში (მარცხნიდან მარჯვნივ): ე. ექსანიშვილი, თ. ლაფქეიაშვილი, ე. გუ-
რევიჩი, ნ. გაბუნია, თ. ჩხარტიშვილი, გ. ბუგდანოვი, მ. ვეთიშვილი, ნ. მესხი, ე. დვლინიძე;
მეორე რიგში: ე. მაგლობლიშვილი, რ. ხოჯავე, ნ. გაჩეჩილაძე, ნ. ჩიქოვანი, გ. ქუთარაძე,
თ. გოგოლაშვილი, რ. ჩხეიძე, მ. ვახნაძე, თ. ქუთათელაძე, ქ. ჯიჭია, ლ. ფარაღიშვილი; მესამე
რიგში: რ. გორელაშვილი, ნ. მთასწარი, ნ. ყერიშვილი, ლ. მაქარაშვილი, ნ. გოგინაშვილი,
ნ. დიმიტრიადი, ნ. თუმანოვა, ც. კეკელია, ა. ვასაძე; დგანან: თ. კაიშაური, თ. ვახტანგაძე,
ქ. შანშიაშვილი, რ. თავაძე, ა. ნიკარაძე, თ. ამირეჯიბი.

Группа членов кафедры специального фортепиано

Сидят в первом ряду (слева направо): Э. Эксанишвили, Т. Дапквашвили, Э. Гуревич,
Н. Габуния, Т. Чхартишвили, Г. Бугданов, М. Эвтишвили, Нина Месхи, Э. Давлианидзе;
во втором ряду: Э. Маглоблишвили, Р. Ходжава, Н. Гачечиладзе, И. Чиковаши,
Г. Кавтарაძე, Т. Гоголашвили, Р. Чхендзе, М. Вачнаძე, Т. Кутателадзе, К. Джикия,
Л. Пиралишвили; в третьем ряду: Р. Горелашвили, Н. Мясниксв, И. Капришвили,
Л. Мачарашвили, Н. Гогичаишвили, Н. Димитриади, Н. Тумапова, Ц. Кекелия, А. Ва-
сაძე; стоят: О. Каишаური, Р. Вахтангов, Д. Шаншиашвили, Р. Таваძე, А. Нижараძე,
Т. Амирэджიბი.

სოლო სიმღერის კათედრა

სედან (მარცხნიდან მარჯვნივ): ნ. იოკუჩა, მ. კამოევა, დ. შვედოვი, თ. ს. ვინოვა, ვ. ხმაღაძე, ნ. ბუზ-ოღლი, დ. ანდრეუტე, ე. დავიდი, დ. მკედლიძე, ს. კობია, დ. ბღინაძე; დგანან (პირველ რიგში): ს. ბახუტაშვილი, ვ. ბეშტაშვილი, გ. გოგიჩაძე, ნ. ხარაძე, გ. ქართუშვილი, შ. ქუთათელაძე, მ. გაბუნია, მ. ყვარელაშვილი, ლ. გოგლიძე, ე. მერტაძე (მეორე რიგში): ი. ათანელიძე, ს. ბეგიაშვილი, ა. ფირცხალაძე.

Кафедра сольного пения

Сидят (слева направо): Н. Бокучава, М. Камоева, Д. Шведов, Т. Савинова, В. Хмаладзе, Н. Буз-Оглы, Д. Андгуладзе, В. Лавидова, Д. Мchedlishvili, Н. Цомая, Д. Бадридзе; стоят (первый ряд): Н. Бахуташвили, В. Бекшанова, Г. Гогичадзе, Н. Харадзе, Г. Картвелишвили, Ш. Кутагеладзе, М. Габуния, М. Кварелашвили, Л. Гогличидзе, Е. Миротадзе; (второй ряд) И. Атанелов, С. Бегизшвили, А. Пирхалава.

ვილიზოსა და ალტის კათედრა

სხედან (მარცხნიდან მარჯვნივ): ნ. პოდოსოვი, ლ. კეკელია, ა. ბეგალიშვილი, შ. შანიძე, გ. ხატიაშვილი, ს. შანიძე; დგანან: ნ. კინჭურაშვილი, ი. იაშვილი, ლ. შიუკაშვილი, ლ. იაშვილი, მ. იაშვილი, გ. ოქროპირიძე.

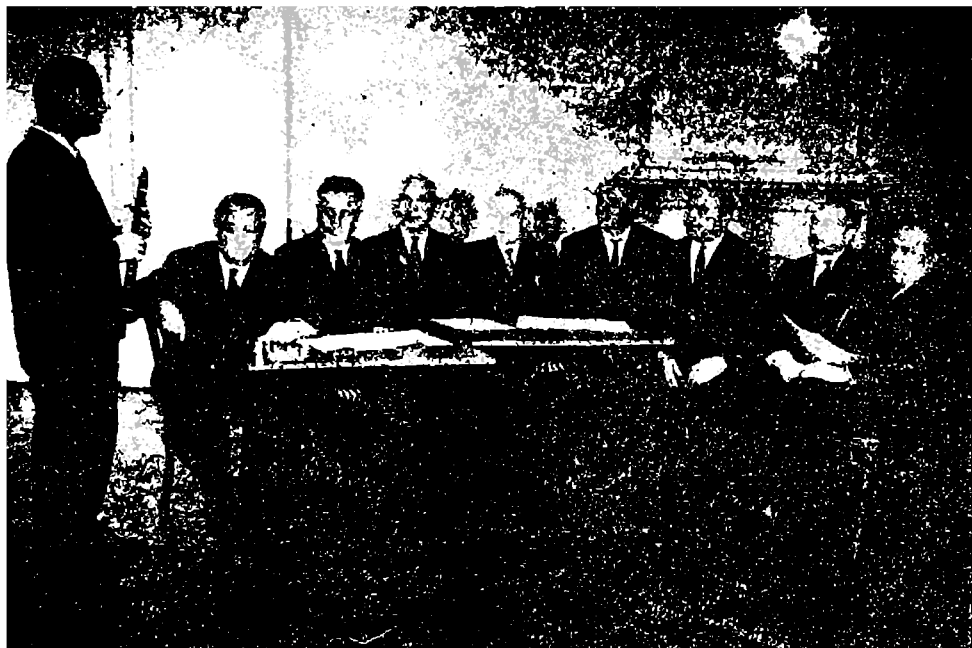
Кафедра скрипки и альты

Сидят (слева направо): Н. Погосов, Л. Кекелия, А. Бегалишвили, Ш. Шанидзе, Г. Хатиашвили, С. Шанидзе; стоят: Н. Кинцурашвили, И. Яшвили, Л. Шнукашвили, Л. Яшвили, М. Яшвили, Г. Окropиpидзе.

ვიოლონელის, კონტრაბასისა და არტის კატედრა
მარცხნიდან მარჯვნივ: ნ. საჩენკო, ნ. აუღიანი, გ. ბარნაბიშვილი, ნ. კობინსკაია-ჩიგოგიძე,
გ. ტორიშელიძე, ი. ჭეიშვილი.

Кафедра виолончели, контрабаса и арфы
Слева направо: Н. Савченко, Н. Авалиани, Г. Барнабшвили, Н. Козминская-Чигогидзе,
Г. Торшелидзе, И. Чейшвили.

ჩასაბერი საკრავების კათედრა
 მარცხნიდან მარჯვნივ: რ. ჯიბლაძე, ვ. მელენტიევი, გ. მენაღარიშვილი, ე. ხოროშეილი, გ. გვენ-
 ცაძე, ლ. შკუროვიჩი, მ. კახიანი, ლ. ტყაბლაძე, გ. მოცაკიანი.

Кафедра духовых инструментов
 Слева направо: Р. Джибладзе, В. Мелентьев, Г. Мзнагарушвили, В. Хорошвили,
 Г. Гвенцадзе, Л. Шкурович, М. Кахнани, Л. Ткабладзе, Г. Моцакли.

საგუნდო-სადირიგორო კათედრა

პარცხიდან მარჯვნივ: ჯ. გოგიელი, პ. თოდუა, გ. მენჭიშვილი, პ. ძიმიშვილი, ვ. ფალიაშვილი, გ. კოკელაძე, ე. შიროტაძე, დ. კვაჭანტირაძე, მ. ჩიკაშუა.

Кафедра хорового дирижирования

слева направо: Д. Гокнели, М. Топурия, Г. Мунджிшвили, М. Дзидзишвили, В. Палиашвили, Г. Кокеладзе, Е. Миротадзе, Д. Квачантирадзе, М. Чикашуа.

კომპოზიციის კათედრის წევრთა ჯგუფი
 პარტახნიდან მარჯვნივ: ო. თაქთაქიშვილი, ო. გორდელი, რ. გაბიჩვაძე, შ. მშველიძე, ა. შავერ-
 ზაშვილი, ა. ბალანჩივაძე, ს. ნასიძე, ნ. მაშისაშვილი, ს. ცინცაძე.

Группа членов кафедры композиции

Слева направо: О. Тактакишвили, О. Гордели, Р. Габичвадзе, Ш. Мшвелидзе,
 А. Шаверзашвили, А. Баланчивадзе, С. Насидзе, Н. Мамнсашвили, С. Цинцадзе

მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრა

სხედან (მარცხნიდან მარჯვნივ): ე. წიგნიოვო, ი. ურუშაძე, ე. ფანკავეძე, ს. ბოლქვაძე, ი. სოლომონია, გ. რობაქიძე; დგანან: ე. ტრამაძე (მარქსიზმ-ლენინიზმის კაბინეტის ვამფი), ე. ბეღკანია, ე. ბაქრაძე, მ. ახოზაძე.

Кафедра марксизма-ленинизма

Сидят (слева направо) В. Щенев, И. Урушадзе, Е. Панджавидзе, С. Бокучава, И. Соломошия, Г. Робакидзе; стоят: В. Трапидзе (зав. кабинетом марксизма-ленинизма), Э. Белканиа, Г. Бакрадзе, М. Ахобадзе.

მუსიკის ისტორიის კათედრა

სხედან (პარსნიდან მარჯვნივ): თ. გელაძე, პ. ხეცუა, ე. ძიბაძე, გ. ჩხიკვაძე, ვ. ღონაძე, ო. ჩიქვაძე, თ. კვირიკაძე; დგანან: მ. ჟორდანიძე, ლ. გოგუა, მ. იაშვილი, თ. ხუროშვილი, გ. ტორაძე.

Кафедра истории музыки

Сидят (слева направо): Т. Геладзе, П. Хучуа, Е. Дзидзадзе, Г. Чхиквадзе, В. Донадзе, О. Чиджавадзе, Т. Квирикадзе; стоят: М. Жордания, Л. Гогуа, М. Яшвили, Т. Хуროшвили, Г. Торадзе.

მუსიკის თეორიის კათედრა

სხედან (მარცხნიდან მარჯვნივ): ე. შოხაძე, ა. ბეგიჯანოვი, ე. ახობაძე, ქ. თუმანიშვილი, შ. ასლანიშვილი, ლ. ფალიშვილი, გ. ზუკაია, ბ. გულისაშვილი, ნ. გუდიაშვილი; დგანან: ჯ. არაქელაძე, გ. გვარჯალაძე, გ. ლორთქიფანიძე, ნ. მუშაია, ე. მღრბაძე, ე. გოგოტიშვილი, ლ. გოგოლაძე, მ. ყანჩაველი, ე. მითაიშვილი, ბ. გურგენიძე, ლ. პატარიძე, ი. ჟღენტაძე.

Кафедра теории музыки

Сидят (слева направо): Э. Шохат, А. Бегиджанов, В. Ахобадзе, К. Туманишвили, Ш. Асланишвили, Л. Палнашвили, Г. Букач, Б. Гулисашвили, Н. Гуднашвили; стоят: Х. Аракелов, Г. Гварджаладзе, Г. Лорткипанидзе, Н. Шушания, В. Маградзе, В. Гоготышвили, Л. Гоголадзе, М. Качели, Э. Митаншвили, Б. Гуревич, Л. Патаридзе, И. Жгенти.

კაბერული ანსამბლის კათედრა

სხედან (პარცხნიდან მარჯვნივ): გ. კირილოვი, ტ. დუენკო, ნ. ლაფერაშვილი, ე. ტერ-მინასო-
ვა, ბ. ჭიაურელი, თ. დაფქვიშვილი, გ. თაქთაქიშვილი ნ. კოზმინსკაია-ჩიგოგიძე, მ. ხოჭ.მი-
როე; დგანან: ს. სეგალი, მ. ნეიშანი, თ. საფარიშვილი, ე. პაპაშვილი, ე. ს. ნ. ავ. ლ. შინკაშ-
ვილი, გ. ტორიშვილი, თ. გომელაური, კ. ვარდანიანი.

Кафедра камерного ансамбля

Сидят (слева направо): Г. Кириллов, Т. Душенко, Н. Лаперашвили, Е. Тер-Минасова,
Б. Чнаурели, Т. Дапквашвили, Г. Такташвили, Н. Козминская-Чигогидзе, М. Хол-
жамирова; стоят: С. Сегаль, М. Нейман, О. Сапарашвили, Э. Папашвили, Э. Санадзе,
Л. Шинджишвили, Г. Торошелидзе, Т. Гомелаури, К. Варданиш.

საოპერო მომზადების კათედრის წევრთა ჯგუფი
მარცხნიდან მარჯვნივ: დ. მირცხულავა, ა. კახსაძე, გ. ტატიშვილი (საოპერო სტუდიის ლირეკ-
ტორი), ე. წიკლაური, ზ. ხუროძე, ნ. ჯაფარიძე, გ. ვასაძე, ი. გოკიელი.

Группа членов кафедры оперной подготовки
Слева направо: Д. Мирихулава, А. Кавсадзе, Г. Татишвили (директор оперной студии),
Э. Циклаური, З. Хуродзе, Н. Джапаридзе, Г. Васадзе, И. Гокнели.

საერთო ფორტეპიანოს კათედრა

სხედან (მარცხნიდან მარჯვნივ): ი. შტრომბერგი, ა. ბადრიძე, ქ. ებიტაშვილი, ლ. თავაძე, თ. კობიაშვილი (კათედრის უხუცესი ხელმძღვანელი), ბ. ყორღანოვა, თ. ქუთათელაძე, ე. ახიზაროვა; დგანან: ნ. გერსამია, ი. წვერავა, ლ. სევაგელაძე, ე. გაჩეჩილაძე, დ. ჩხეიძე, ნ. ქიქელიძე, ზ. ზიშვილი, თ. კაიშაური, ლ. ჭინქლაძე.

Кафедра общего фортепиано

Сидят (слева направо): И. Штромберг, А. Бадридзе, К. Эпиташвили, Л. Тавадзе, Т. Кобиашвили (старейший руководитель кафедры), В. Корганова, Т. Кутателадзе, Е. Ахпазарова; стоят: Н. Герсания, И. Цварава, Л. Сакварелидзе, Е. Гачечиладзе, Д. Чхендзе, Н. Черкезишвили, Т. Каишаури, Л. Кинкладзе.

უცხო ენების კათედრა

მარცხნიდან მარჯვნივ: მ. გოგორიშვილი, ე. ცაგარეიშვილი, ა. კიფშიძე, ე. ტოფურიძე,
გ. ლეიციკი, ნ. თაბაგარი.

Кафедра иностранных языков

Слева направо: М. Гогоришвили, Е. Цагарейшвили, А. Кипшидзе, Е. Топуридзе,
Г. Левницкий, Н. Табагари.

ფაზიკური აღზრდის კათედრის წევრთა ჯგუფი
 სხედან (მარცხნიდან მარჯვნივ): ე. ჰედელიშვილი, ნ. შენგელია, ი. ავალიშვილი, კონკერტმას-
 ტერი ილიკუშოვა; დგანან: ს. გორგასანიძე, ი. გაღოგრე, ი. ჯანდიერი, გ. მაკარიანი.

Члены кафедры физического воспитания

Сидят (слева направо): В. Мчедlishvili, Н. Шенгелия, И. Авалишвили, концертмей-
 стер И. Иликушова; стоят: С. Горгасанидзе, И. Гагогре, Т. Джандиери, Г. Мача-
 вариани.

Последняя треть XIX века — значительный этап в летописи исторической и культурной жизни грузинского народа. Бурный подъем национально-освободительного движения под непосредственным влиянием русской революционно-демократической мысли, рост национального самосознания способствовали расцвету духовной культуры народа, активизируя деятельность творческих сил во всех областях искусства, в частности, музыки. Появление первых хоровых коллективов под руководством Х. Саванели и Л. Агнияшвили, широко пропагандировавших образцы народного песнетворчества Грузии, собиранье и запись музыкального фольклора, издание первых сборников народной грузинской песни, основание музыкального училища, деятельность оперного театра, формирование национальных исполнительских кадров, начало становления грузинской композиторской школы, проложившей широкие дороги для неуклонного подъема национальной профессиональной, музыкальной культуры — таковы достижения в области музыкального искусства последних десятилетий прошедшего столетия.

Интенсивный рост грузинского профессионального музыкального искусства во многом обусловлен тем богатством жанров, форм и выразительных средств, которое заложено в грузинской народной музыкальной культуре. Именно на этой прочной основе и выросло монументальное здание грузинской профессиональной музыки. Грузия — страна развитой народной полифонии (трех- и четырехголосие) и древней хоровой культуры.

Характеризуя черты демократической идеологии, В. И. Ленин указывал на страстную жажду просветительства в среде передовых деятелей второй половины XIX века. Наряду с другими и лучшие представители грузинского общества этого времени И. Чавчавадзе, А. Церетели, Н. Николадзе, Я. Гогобашвили, Г. Церетели и многие другие, с высоким сознанием своего долга перед народом, несли в массу культуру и знание, горячо отстаивали права народа на образование.

Все эти общественно-культурные предпосылки обусловили возник-

новение в Грузии ряда очагов профессионального образования в различных областях науки и искусства, в частности, в области музыки.

Первые страницы истории развития профессионального музыкального образования в Грузии связаны с возникновением в Тифлисе хоро-вых классов в 1873 году. Инициатором этого дела явился Х. Саванели совместно с верными помощниками—большими энтузиастами музыкального просвещения — А. Мизандари и К. Алихановым. Постепенно к хоровым курсам прибавляются классы фортепьяно, скрипки, сольного пения и теоретические дисциплины. Занятия проводились в помещении школ и гимназий. Так возникла первая грузинская музыкальная школа. Уже в октябре 1876 года официально утверждается устав школы, а в 1878 году она получает субсидию в сумме 1.200 рублей от Городского Общественного Управления.

В 1883 году на основании отношения Главной дирекции РМО от 11 февраля, в связи с открытием Тифлисского отделения РМО, музыкальная школа была преобразована в музыкальные классы Тифлисского отделения РМО. Опшнее музыкальное образование в Грузии развивается на более прочной основе. «С этого момента, можно сказать, дело музыкального образования стало на рельсы и медленно, но верно двинулось вперед», — пишет в своей книге «50 лет русской музыки в моих воспоминаниях» известный русский композитор М. Ипполитов-Иванов, возглавивший упомянутые музыкальные классы.

В 1886 году музыкальные классы преобразовались в музыкальное училище Тифлисского отделения РМО (директор М. Ипполитов-Иванов). Первый выпуск училища состоялся в 1888 году. В последующие годы, в связи с увеличением контингента учащихся, масштаб работы училища ширится, пополняются педагогические кадры по различным специальностям. Уже в 1890 году в училище насчитывается 13 классов. Систематический характер приобретают т. н. «музыкальные собрания», ставятся отрывки из опер, организуется хор и симфонический оркестры силами учащихся, струнный квартет педагогов.

Однако нормальному развергиванию деятельности училища значительно препятствуют материальные затруднения, постоянно отмечаемые в ежегодных отчетах дирекции. В значительной степени выправляют положение средства, собираемые по подписке с добровольных пожертвователей.

12 августа 1891 года выдающийся русский пианист, дирижер и композитор А. Рубинштейн устроил концерт с целью передачи поступившей суммы в фонд постройки здания для Тифлисского музыкального училища. На эти средства, а также пожертвования частных лиц, было выстроено здание, в котором ныне помещается Тбилисская государственная консерватория им. В. Сараджишвили. В 1903 году музыкальное училище переходит в новое помещение, а 24 октября 1904 года происходит

торжественное открытие концертного зала, на котором прозвучала кантата, написанная специально к этому дню (на слова Опочинина) директором училища Н. Николаевым, сменившим на этом посту Н. Кленовского. Исполнителями выступили солисты, хор и оркестр—ученики музыкального училища.

В числе ведущих педагогов первого Тифлисского музыкального училища: Х. Саванели (хоровой класс), А. Мизандари, Г. Нейгауз, К. Алиханов, А. Тулашвили, М. Габашвили, Т. Тер-Степанова, И. Айсберг, М. Виноградов, Л. Трусовский, Л. Пышинов, И. Левин, Я. Стаховская, Л. Калашникова, И. Матковский (фортепьяно), В. Зарудная, Э. Броджи, Д. Усатов, Е. Ряднов (пение), В. Вильшау, К. Горский, Ст. Ондрижчек, Е. Колчин (скрипка), И. Сараджишвили, К. Миньяр, А. Поливка (виолончель), М. Шершов (контрабас), Я. Шифер, Г. Вильс, Р. Кавалли, Э. Гиджини (духовые инструменты), М. Ипполитов-Иванов, Н. Кленовский, В. Корганов, Ф. Акименко, Н. Николаев, З. Палиашвили (музыкально-теоретические дисциплины), Е. Гузиков (класс камерного ансамбля) и др.

В 1908 году при Тбилисском филармоническом обществе возникает Второе музыкальное училище, возглавляемое будущим классиком грузинской музыки, инициатором открытия этого училища З. Палиашвили. Здесь в педагогическом составе работали: П. Палиашвили (хоровой класс), А. Карашвили (скрипка), В. Амираджиби (фортепьяно); З. Палиашвили и Г. Натрадзе ведут теоретические курсы.

Значительным очагом музыкального образования являлась в это время также грузинская гимназия, где подвизались З. Палиашвили, А. Карашвили и музыкант-этнограф З. Чхиквадзе.

В деле роста грузинского музыкального искусства, в частности, интенсивного развития и подъема музыкального образования в Грузии, чрезвычайно велика роль непосредственного общения грузинских музыкантов с выдающимися представителями русской музыкальной культуры — М. Балакиревым, Н. Римским-Корсаковым, А. Рубинштейном, П. Чайковским, С. Танеевым, С. Рахманиновым, М. Ипполитовым-Ивановым и многими другими. Общение это отличалось крайне широким и разносторонним характером.

На базе первого музыкального училища 1 мая 1917 года возникает Тифлисская консерватория (директор Н. Николаев). В августе 1918 года руководителем консерватории приглашается Н. Черепнин. К этому времени в консерватории насчитывается 55 студентов. По отдельным специальностям образуются т. н. особые комиссии. Работу консерватории направляет художественный совет в составе 30 ведущих педагогов вуза. В то же время несколько человек представляет в Соединенном Совете дирекции Тифлисского отделения РМО и членов художественного Совета консерватории. Здесь совместно разрабатывается

ряд мероприятий, преимущественно-административно-хозяйственного порядка, утверждаются планы публичных выступлений педагогов и учащихся консерватории и т. п.

В 1919 году состоялся первый выпуск Тифлисской консерватории. Диплом об окончании вуза присудили трем выпускникам.

Но строительство подлинно нового вуза по существу начинается с 1921 года, с момента установления в Грузии Советской власти, когда в жизни грузинского народа наступает эра невиданного подъема и расцвета. Теперь работой консерватории непосредственно руководит МУЗО Наркомпроса Грузинской ССР (председатель — выдающийся грузинский композитор М. Баланчивадзе); консерваторию возглавляет З. Палнашвили.

После установления Советской власти в Грузии резко меняется социальный и национальный состав студентов консерватории. Здесь значительно возрастает число национальных кадров, демократизируется студенческая масса.

Параллельно, в 1921 году, на базе музыкального училища при филармоническом обществе, открывается Вторая консерватория под руководством маститого грузинского композитора Д. Аракишвили. Количество учащихся в обеих консерваториях достигает в это время трех тысяч. В 1922 году, по предложению Наркомпроса, разрабатывается первый устав консерватории.

В 1922 году две существующие консерватории были объединены в одну—Государственную консерваторию. С этого времени основным языком, на котором ведется учебный процесс и канцелярия, становится грузинский.

В этом же году в Тифлис, по просьбе Наркомпроса Грузинской ССР, командировается М. Ипполитов-Иванов с целью реформы учебного плана Грузинской Государственной консерватории в аспекте новых требований. С декабря 1924 года по август 1925 года Ипполитов-Иванов возглавляет консерваторию в качестве заведующего музыкальной частью. Учебной, административной и финансовой частью заведует театральным деятель А. Пагава.

Реорганизация консерватории, осуществляемая при деятельном участии Д. Аракишвили, проходит под знаком пересмотра и укомплектования преподавательского состава и строгой проверки учащихся по их профессиональным данным и академической успеваемости. Наряду с этим осуществляется четкая профилизация специальностей, дифференцируются отдельные отрасли, возникают соответствующие факультеты и кафедры, уточняются учебные планы и программы, учреждается аспирантура. Развертывается и усиливается идейно-воспитательная работа, помогающая разрешать ряд задач первостепенного значения в жизни вуза. Наиболее одаренные молодые специалисты направляются для со-

სტუდენტთა გუნდი
Студентский хор

Городищенский аэродром
в Сухоме (с воздуха)

вершенствования в аспирантуру ведущих консерваторий Советского Союза.

В Тбилисской консерватории в это время четыре основных факультета: фортепьянный, вокальный, оркестровый и теоретический. Они возглавляются заведующими, позже—деканами (некоторое время существовал драматический факультет, позже дополнительно открывается педагогический).

Огромную роль в жизни консерватории сыграла возникшая в этот период партийная организация, которая, с этого времени, постоянно направляет идейно-политическую работу вуза. Вслед за ней возникает комсомольская ячейка.

Большая группа студентов консерватории активно включилась в 20-е годы в деятельность «Общества молодых музыкантов Грузии». Это творческое объединение, созданное молодыми энтузиастами музыкального искусства, сыграло значительную роль в истории музыкальной культуры Грузии. Широко пропагандируя выдающиеся образцы музыкальной классики и фольклора по всей Грузии, члены «Общества» в то же время стимулировали деятельность грузинских композиторов. Именно в тесной связи с пропагандистско-просветительной деятельностью «Общества молодых музыкантов Грузии» начинается развитие грузинской камерной инструментальной и симфонической музыки. По его инициативе были созданы смычковый квартет и симфонический оркестр; в этих исполнительских коллективах преобладали студенты консерватории. Постоянную помощь «Обществу» оказывала дирекция консерватории, предоставлявшая его членам требуемый нотный материал; организовывались совместные концерты, нередко посвящаемые знаменательным юбилейным датам.

Многие студенты консерватории — члены «Общества молодых музыкантов Грузии» в дальнейшем развернули плодотворную деятельность на различных фронтах музыкального искусства. Среди них: Ш. Азмайпарашвили, Д. Андгуладзе, Ш. Асланишвили, П. Бокерия, Г. и Л. Гвелесиани, И. Гокиели, Г. Киладзе, А. Кокочашвили, Е. Микеладзе, Г. и Ш. Тактакишвили, И. Туския, Н. Чигогидзе, Г. Чхиквадзе, Л. Шукашвили и многие другие.

В 1924—25 годах при консерватории учреждаются Первый и Второй рабфаки, возглавляемые Г. Тактакишвили и Л. Паллашвили. Занятия проводятся непосредственно в рабочих районах города (им. 26 Комиссаров, им. Ленина). В педагогическую работу вовлекаются лучшие силы консерватории. Деятельность рабфака была нацелена на широкое привлечение рабоче-крестьянской молодежи, детей рабочих и крестьян к делу музыкального образования, на подготовку их к поступлению в вуз. Курс обучения на рабфаках ограничивался, в основном, четырьмя годами. В дальнейшем два рабфака были слиты в один (1932 год), под ру-

ководством Г. Тактакишвили. Рабфак, выполнивший на протяжении 15 лет большую задачу приобщения рабочей и колхозно-крестьянской массы к основам подлинной культуры и академического искусства, за отсутствием к тому времени соответствующей необходимости — ликвидировали. Ряд бывших рабфаковцев выдвинулся в дальнейшем в число ведущих специалистов: Д. Гамрекели, В. Палишвили, Т. Гоголашвили, Г. Барнабишвили, Г. Ломидзе, братья Шанидзе и многие другие.

С 1924 года значительное внимание уделяется выступлению студентов старших курсов исполнительских отделений вне консерватории — в трудовых школах, на предприятиях, фабриках и заводах. Это мероприятие, с одной стороны, развивало у исполнителей привычку и умение держаться на эстраде, с другой же, способствовало установлению тесного, непосредственного общения молодых музыкантов с широкими слушательскими кругами. В 1928 году возникает т. н. производственно-концертный отдел, ведающий вопросами академической практики и культурно-просветительной работы среди рабочих города и в частях Красной Армии.

С 1929 года на посту директора консерватории Д. Аракшвили сменяет З. Палишвили, а с 1932 года консерваторию возглавляет А. Хоперия.

В 1930 году открывается оперный класс для студентов вокального факультета. Вначале им руководит А. Пагава, в дальнейшем — А. Инашвили и Ш. Тактакишвили. Почти за 40 лет существования оперного класса здесь были поставлены фрагменты из многочисленных опер зарубежных, русских и грузинских композиторов.

Большим стимулом, открывшим новые перспективы в деле подготовки музыкантов различного профиля, явилось постановление ЦК ВКП(б) от 23 апреля 1932 года «О перестройке литературно-художественных организаций». Более четкий и целеустремленный характер приобретает система профессионального воспитания, упрочиваются идейно-эстетические основы обучения молодежи, расширяется учебный репертуар, упорядочиваются все стороны учебного процесса.

В начале 30-х годов на кафедрах начинает широко разворачиваться научно-исследовательская работа, особенно после принятия Советом НК СССР Постановления «Об ученых степенях и званиях».

В 1933—35 годах, когда в учебные планы включаются курсы методики, художественного аккомпанемента, камерного пения, окончательно определяется характер ведения зачетной и экзаменационной сессий и т. п., в связи с необходимостью реализации нововведений создается научно-методическое бюро (методкомиссия) из числа заведующих кафедрами и деканов факультетов.

В 1935—37 годах в самостоятельные единицы оформляются кафед-

ры сольного пения, хорового дирижирования, истории музыки и теории музыки.

В этот период принимается Положение о Тифлисской Государственной консерватории, разработанное на основе Постановления СНК СССР и ЦК ВКП(б) — «О работе высших учебных заведений и о руководстве высшей школой». К этому времени в консерватории имеется три факультета (инструментальный, вокальный, научно-композиторский) и девять кафедр.

Значительное внимание уделяется производственной (педагогической и исполнительской) практике студенчества (руководитель А. Дачельчук). Педагогическая практика студентов осуществляется на основе подготовительной школы при консерватории, исполнительские же выступления планируются как в консерватории, так и в различных учреждениях и предприятиях города.

В 1938 году на базе группы одаренных детей, наиболее перспективных слушателей рабфака и проведенного набора по конкурсу (из школ), при консерватории создается музыкальная школа-десятилетка для одаренных детей, с 1950 года — ЦМШ (Центральная музыкальная школа) им. З. Палиашвили. Вплоть до настоящего времени для консерватории это резерв первостепенного значения. В первую очередь отсюда она пополняется лучшими студенческими кадрами (первый руководитель музыкальной десятилетки — Г. Тактакишвили, в дальнейшем — Г. Сваишдзе, в настоящее время — Г. Хатишвили).

С 1938 года (директор Г. Киладзе) пересматриваются и заново разрабатываются консерваторские учебные планы на основе директивных указаний центра. В этом же году утверждается новый Устав ТГК, разработанный специальной комиссией на базе типового устава, утвержденное Советом ИК СССР от 5 сентября 1938 года.

Значительным фактом в жизни консерватории этого периода является организация кафедры марксизма-ленинизма, развернувшей систематическую идейно-воспитательную работу среди всего коллектива.

К 1940 году несколько меняется характер деятельности педагогов благодаря заострению внимания на новых задачах воспитания молодого поколения, ставящих целью повышение качества подготовки выпускаемых специалистов, а также усилению роли научно-исследовательской работы, в связи с чем специально ставится и проводится в жизнь вопрос о некоторой разгрузке педагогов (особенно ведущих музыкально-теоретические предметы) от педагогических часов, с целью освобождения времени для ведения научной деятельности. На отдельных кафедрах начинается подготовка диссертационных работ. Постоянный характер приобретает отчет кафедр на Совете о тематических планах научных работ, о ходе их выполнения и качестве уже выполненных исследовательских и методических работ.

1941 год значительно изменил весь уже наладившийся стиль и склад работы консерватории. В дни Великой Отечественной войны, когда весь советский народ поднялся на борьбу с немецко-фашистскими оккупантами, педагоги и студенты консерватории активно включились в шефскую работу по художественному обслуживанию воинских частей и госпиталей Закавказского Военного Округа. Около тысячи концертов провела консерватория в эти годы. Многие педагоги и студенты за отличную шефскую деятельность были награждены почетными грамотами, знаками отличия, медалями Советского Союза. Многие педагоги и студенты были мобилизованы в ряды Красной Армии и с оружием в руках защищали честь и свободу любимой Родины.

В дни Великой Отечественной войны в консерватории (директор Н. Гогиели) осуществляется укрупнение кафедр, сливаются смежные кафедры, как например: общего и специального фортепиано, духовых и струнных инструментов, упраздняется кафедра языков, в учебные программы вводятся курсы военного дела (для юношей), старших медсестер (для девушек), сельскохозяйственной подготовки.

Невзирая на переживаемые трудности, содержание и качество деятельности консерватории отнюдь не снижается.

Новый этап — пора неуклонного роста и подъема работы — начинается в жизни консерватории после окончания Великой Отечественной войны 1941—45 гг. С этого времени особенно широко развернулась педагогическая и научно-исследовательская работа всего коллектива. В 1946 году в консерватории под руководством проф. Г. Чхиквадзе создается кабинет грузинского музыкального фольклора (после кратковременной деятельности кабинета грузинской музыки в 1938—39 годах), который по настоящее время ведет интенсивную работу по собиранию, расшифровке, фиксированию и изучению народного песнетворчества различных уголков Грузии. А с 1949 года открывается отделение народного музыкального творчества (при кафедре истории музыки).

В 1948 году в консерватории создается Научное Студенческое Общество (НСО), ставящее целью поднять качество усвоения, расширить и углубить объем пройденного учащейся молодежью материала, развить у студентов навыки научно-исследовательской деятельности. С этого времени самостоятельная академическая работа студентов приобретает систематический характер и четкую направленность. В настоящее время НСО консерватории объединяет 7 кружков, в которые входит около 100 студентов. Работой кружков руководят соответствующие кафедры. НСО систематически отчитывается о планируемой и выполненной работе перед Советом консерватории. На ежегодную итоговую конференцию выносятся работы, лучшие из выполненных в кружках. Целый ряд работ студентов—членов НСО отмечен присуждением почетной грамоты Министерства Высшего Образования СССР. Практикуется проведение кон-

ференций совместно с другими вузами города — Государственным университетом, Театральным институтом, а также со студентами вузов братских республик.

В 1947 году Тбилисской Государственной консерватории присваивается имя выдающегося грузинского певца Вапо Сараджишвили.

В 1952 году (в третий раз после 1924 * и 1936 годов) открывается оперная студия (директор Г. Тагишвили), деятельностью которой руководит и направляет кафедра оперной подготовки. Оперная студия является школой вокально-сценического мастерства для студентов вокального отделения.

С 1952 года (директор И. Туския) уделяется особое внимание масштабу и качеству научно-исследовательской работы профессорско-педагогического состава. Если до этого, в основном, тяжесть ведения научной работы ложилась на кафедры марксизма-ленинизма, истории и теории музыки, теперь, в данную деятельность, сообразно профилю, широко вовлекаются и исполнительские кафедры. В связи с этим систематический характер приобретает проведение научно-исполнительских сессий, на которые выносятся лучшие работы педагогов, выполненные по линии научно-исследовательского плана кафедр.

Тематика научных сессий отличается большим разнообразием вопросов и широким охватом различных областей музыковедения и национальных музыкальных культур. Ознакомление с материалами научно-исследовательских сессий консерватории дает ясное представление о масштабе и целенаправленности работы вуза в целом и отдельных кафедр.

Приводим некоторые данные: на научно-исследовательской сессии, посвященной 300-летию воссоединения Украины с Россией (1954 г.), заслушаны доклады: «300 лет воссоединения Украины с Россией» (Э. Агапюнов), «Взаимосвязь музыкальной культуры России и Украины» (Е. Дзидзадзе), «Русская музыкальная культура и Н. Лысенко» (Л. Подземская), «Вопросы взаимосвязи русского, украинского и грузинского музыкального фольклора» (Ш. Асланишвили). На сессии исполнялись произведения композиторов Косенко, Чишко, Кос-Анатольского, Глинки, Чайковского, Глазунова, Рахманинова, Гедике, Палиашвили, Аракишвили, Мачавариани.

В том же году проводится вторая научно-исследовательская сессия, на которую выносятся доклады: «О марксистско-ленинском понимании истины» (Р. Квишнадзе), «Эстетические взгляды З. Палиашвили» (Х. Аракелов), «Некоторые особенности гармонического языка грузинских советских композиторов» (Ш. Асланишвили), «Вопросы русской

* Значительным событием этого времени явилась постановка опер «Тайный брак» Чимароза, «Анда» Верди и «Паяцы» Леонкавалло на грузинском языке, в интерпретации выдающихся режиссеров К. Марджанишвили и С. Ахметели.

გუნდა კონცერტის დროს

полифонии и русская фортепьянная fuga» (М. Натишвили), «Тема защиты Родины в грузинской народной песне» (Г. Чхиквадзе), «К вопросу о русском программно-драматическом симфонизме» (Ел. Дзидзадзе), «Работа концертмейстера с вокалистом над оперной партией» (Ш. Такакишвили), «Вопросы ударения и интонации в грузинском языке» (Ш. Дзидзигури), «Великий таджикский теоретик музыки Ибн-Сина» (Б. Гулисашвили); на сессии исполнялись произведения Бетховена, Шуберта, Шопена, Равеля, Чайковского, переложения танцев Д. Аракишвили для инструментального трио (автор Г. Такакишвили), исполнители: Э. Гуревич, Ел. Тер-Минасова, Г. Барнабишвили, А. Чиджавадзе. Исполнению предшествовало зачитывание методического письма или записки.

На научно-исполнительскую сессию 1955 года представлены доклады: «Общественно-политические и филологические взгляды С. Додашвили» (Г. Каландаришвили), «Грузинская народная хорошая музыка» (Г. Чхиквадзе), «Ленин и музыка» (Х. Араkelов), «О многоголосии сванских народных песен» (В. Ахобадзе), «Грузинский музыкальный словарь» (О. Чиджавадзе), «К вопросу о физиологических механизмах формирования профессиональных навыков в области художественной деятельности» (И. Урушадзе), «Чистый строй и народная песня» (Б. Гулисашвили), «К вопросу о дыхании в пении» (М. Нозадзе), «Основные методические вопросы обучения игре на скрипке» (Л. Яшвили) с показом студентов: на сессии выступили со своими обработками и транскрипциями Ш. Мшвелидзе, Э. Эксаншвили, Л. Шнукашвили и Гос. квартет Грузии — с исполнением произведений Брамса и С. Цинцадзе.

Доклады научной сессии 1957 года: «В. И. Ленин и диалектические пути познания» (Г. Джигути), «Б. Сметана» (Т. Геладзе), «Опора дыхания и ее значение в пении и звукообразовании» (Г. Гогичадзе), «О темпах оперы З. Палиашвили «Абесалом и Этери» (Л. Палиашвили), «Об исполнении сюиты Прокофьева «Ромео и Джульетта» (Э. Эксаншвили), «Песни цикла Амиранiani» и обряд «Хатарешоба» (О. Чиджавадзе), «О специфической природе и механизмах творческого воображения» (И. Урушадзе), «О либретто оперы З. Палиашвили «Абесалом и Этери» (Н. Чинаурели), «Пушкин и Лермонтов в вокальной лирике грузинских композиторов» (Ел. Дзидзадзе), «Ритм грузинской народной песни» (Б. Гулисашвили), «О научно-методической работе в области вокальной педагогики в Грузии» (Н. Бахуташвили), «Грузинские народные одnogолосные трудовые песни» (Д. Слианова-Мизандари).

Вторая научная сессия этого года посвящена 40-летию Великой Октябрьской социалистической революции; здесь зачитаны следующие темы: «Ленинская теория социалистической революции», (Г. Асатиани), «Октябрьская революция и грузинская народная песня» (Г. Чхиквадзе), «Грузия в творчестве русских композиторов» (Ел. Дзидзадзе), «Народные основы гармонии грузинских композиторов» (Ш. Асланшвили),

«Чистый строй в русской, грузинской и узбекской народной музыке» (Б. Гулиашвили). «Русско-грузинские культурные отношения в первой половине XIX века» (О. Чиджавадзе). «Абхазские народные песни» (В. Ахобадзе).

На первой научно-исследовательской сессии 1959 года зачитаны доклады: «Коммунистическая партия — руководящая и организующая сила советского народа в борьбе за победу коммунизма» (Г. Асатиани), «Н. Чавчавадзе в творчестве грузинских советских композиторов» (Ел. Дзидзадзе), «К вопросу о «Чрели»» (О. Чиджавадзе), «Грузинские народные двухголосные песни» (Д. Слпанова-Мизандари), «Симфонические поэмы Ш. Мшвелидзе» (Г. Торадзе); на сессии исполнялись произведения Шумана, Чайковского, Рахманинова, Танеева, Глиэра, Хренникова, Туския, Мшвелидзе, А. Баланчивадзе, Т. Бакрадзе. Исполнители: Д. Андгуладзе, Г. Барлабидзе, Н. Козмшская-Чигогидзе, Е. Тер-Минасова, Г. Мачутадзе, И. Беридзе, Н. Чикваши, Т. Гоголашвили, Б. Кравейшвили, Н. Аватшани.

Вторая научная сессия этого года посвящена пятой годовщине со дня смерти выдающегося грузинского композитора, общественного деятеля и фольклориста Д. Аракишвили. Сессия организована кабинетом грузинского музыкального фольклора консерватории с участием научных сотрудников и аспирантов АН ГССР. В свою очередь фольклористы консерватории участвовали в научной сессии АН ГССР. Доклады вышеупомянутой сессии (Г. Чхиквадзе, В. Ахобадзе, М. Жордания, К. Росебашвили, Т. Мамаладзе, О. Чиджавадзе) затрагивают вопросы, связанные с грузинским народным песнетворчеством и народным музыкальным инструментарием.

Первая научная сессия 1960 года посвящена 90-летию со дня рождения В. И. Ленина. На сессии зачитаны доклады: «Ленинский этап в развитии марксистской философии» (Г. Асатиани), «Борьба В. И. Ленина за мир» (Н. Цхакая), «К вопросу о ленинском понимании сущности свободы художественного творчества» (И. Урушадзе), «В. И. Ленин и музыкальное искусство» (Ел. Дзидзадзе). На сессии прозвучали любимые произведения вождя и ряд новых произведений советских композиторов.

Вторая и третья научная сессия этого года посвящены 40-летию установления Советской власти в Азербайджане и Армении. В докладах, зачитанных на этих сессиях, освещены вопросы революционной борьбы народов Азербайджана и Армении, огромные достижения народов братских республик за сорок лет полноценного, независимого существования, рассмотрены отдельные этапы развития их профессиональных музыкальных культур, а также исконные культурные, в частности, музыкальные связи азербайджанского и армянского народов с братским грузинским народом (доклады Н. Цхакая, Т. Хуровили, Л. Подземской), исполнен

ფრაგმენტი სოპრო სტუდიის სპექტაკლიდან პ. ჩაიკოვსკის ოპერა „მედიკი“
Фрагмент из спектакля оперной студии „Медик“ П. Чайковского

ряд выдающихся произведений азербайджанских, армянских, грузинских композиторов.

XII Научная сессия посвящена 40-летию установления Советской власти в Грузии и создания Коммунистической партии Грузии. Зачитаны доклады: «40-летие установления Советской власти в Грузии и создания Коммунистической партии Грузии» (И. Соломонян), «Современное грузинское народное песенничество» (Г. Чхиквадзе), «Грузинский программный симфонизм» (Г. Торадзе), «Гармония грузинской народной песни и ее претворение в творчестве грузинских композиторов» (Ш. Асанишвили), «О русско-грузинских музыкальных взаимосвязях» (Ел. Дзидзадзе), «Связь четырех струн чонгури с грузинским народным четырехголосием» (В. Ахобадзе), «Грузинский фортепьянный концерт» (Т. Хуршвили). Вслед за научной сессией проведен цикл концертов педагогов и студентов.

3. პიკოვას
„პიკოვა ღამე“
„Пиковая дама“
П. Чайковского

На научной сессии, посвященной 800-летию со дня рождения Шота Руставели (октябрь 1966 года), заслушаны доклады «Образ Шота Руставели в грузинском искусстве» (проф. В. Беридзе), «Шота Руставели в грузинском музыкальном фольклоре» (проф. Г. Чхиквадзе), «Народные песни Месхетии» (преподаватель В. Маградзе).

С 1954 года в консерватории вводится система проведения конкурса на замещение штатных должностей зав. кафедрами и профессорско-преподавательского состава. Это мероприятие значительно облегчает разре-

ბ. ბიბიჯიკოშვილის „მეფის სიტყვა“
„Царская невеста“ Н. Римского Корсакова

шение такой большой в жизни вуза задачи, какой является обновление и улучшение состава педагогического коллектива, посредством нового набора и пополнения педагогических сил каждые пять лет.

В 1954 году в консерватории создается сектор педагогической практики (руководитель М. Канчели, затем — Т. Кузашова). С этого периода начинается систематическая работа по полноценной реализации учебных планов всех отделений по части педагогической практики студентов. Базой этой практики является контингент учащихся (в настоящее время 80 человек), набираемый в начале каждого учебного года по конкурсу. Самый большой процент обучающихся приходится на фортепианное отделение. На сегодняшний день при консерватории существует музыкальная школа и училище (с отделениями фортепиано, композиции, хорового дирижирования, сольного пения, струнных и духовых инструментов), работа которых осуществляется согласно учебным планам музыкальных школ и училищ системы Министерства культуры СССР.

В 1958 году открывается двухгодичное подготовительное отделение для вокалистов. В сжатые сроки лица с хорошими профессиональными данными проходят курс музыкального училища, приобретая комплекс необходимых знаний и получают возможность поступления в вуз в порядке общего конкурса. Ныне на подготовительном отделении занимается 18 вокалистов.

С 1959 года в консерватории имеются отделения вечернего и заочного обучения. В связи с этим на кафедрах консерватории развернулась большая работа по обеспечению студентов заочного отделения необходимым методическим материалом, контрольными заданиями, расширенными планами-конспектами, с приложением перечня литературы,

ვერდის „ტრავიატა“

„Травиата“ Верди

предназначенной для самостоятельной разработки, по созданию учебников на грузинском языке, а также по переводу апробированных учебников и учебных пособий с русского языка.

На заочном отделении консерватории (все специальности кроме сольного пения и оперно-симфонического дирижирования) обучаются студенты из многочисленных районов и городов республики (Батуми, Сухуми, Боржом, Зугдиди, Кутаиси, Гори, Кобулет, Гурджаани, Зестафони, Махарадзе, Цхакая, Сигнахи, Болниси, Опи, Лагодехи, Душети, Телави и др.). Первый внеочередной выпуск вечернего и заочного отделений состоялся в 1964 году.

В дальнейшем предполагается увеличение и расширение групп стационара, а также организация курсов (один или два года) по повышению квалификации для музыкантов, работающих в районах.

Тбилисская государственная консерватория им. В. Сараджишвили —единственный музыкальный вуз республики*), куда стекается учащаяся молодежь со всех уголков Грузии. В консерватории обучаются музыкальные кадры Абхазской и Аджарской автономных республик.

გლუკის „ორფეოსი და ევრიდიკე“
„Орфей и Эвридика“ — Глюка

Юго-Осетинской автономной области, приезжие из других республик Советского Союза.

По окончании консерватории молодые специалисты решением специальной комиссии направляются на работу преимущественно в различные районы Грузии, а также в другие края нашей страны.

С 1921 года по настоящее время Тбилисскую консерваторию окончил более 1600 человек-композиторов, музыковедов, исполнителей различного профиля. Почти весь педагогический состав консерватории укомплектован ее воспитанниками.

*) В настоящее время в Грузии 103 музыкальные школы и 11 училищ; музыкальные классы открыты при 132 общеобразовательных школах.

გერშვინის „პორგი და ბესი“
„Порги и Бесс“ Гершвина

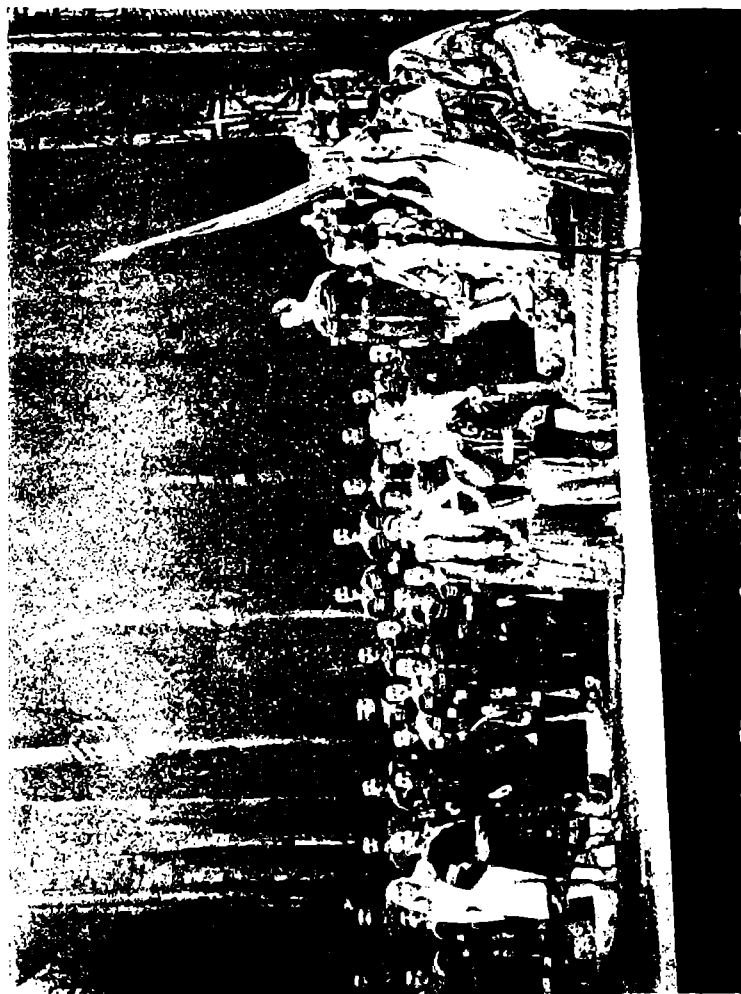
Сегодня в консерватории два факультета (теоретико-композиторский и исполнительский) и 16 кафедр: марксизма-ленинизма, композиции, специального фортепьяно (дневное и вечернее отделение), специального фортепьяно (заочное отделение), сольного пения, скрипки и альты, духовых инструментов, виолончели, контрабаса и арфы, хорового дирижирования, истории музыки, теории музыки, камерного ансамбля, оперной подготовки, общего фортепьяно, иностранных языков и физического воспитания.

Педагогическую и научную деятельность кафедр вуза направляет Совет консерватории в составе 21 члена—ведущих работников вуза. В Совете представлены основные кафедры, партийная, комсомольская и профсоюзная организации.

В настоящее время профессорско - педагогический состав консерватории насчитывает 283 человека. Среди них: 3 доктора искусствоведения, 16 кандидатов

искусствоведения, 10 лауреатов Государственной премии, 4 народных артиста СССР, 13 народных артистов ГССР, 42 заслуженных деятеля искусств и 30 заслуженных артистов ГССР. При различных кафедрах консерватории работает 99 концертмейстеров.

Значительное и положительное явление в работе консерватории последних лет — постоянный приток молодых педагогических сил, обладающих высоким профессиональным потенциалом. Пополнение педаго-

Възстановенъ отъ
Владимиръ и Дмитрій
Ивановичи

гического кадра консерватории идет, с одной стороны, путем привлечения лиц, наиболее ярко проявивших себя на педагогической работе в музыкальных училищах, с другой стороны, на основании приглашения крупных специалистов-исполнителей с большим стажем и опытом.

Профессорско-педагогический состав консерватории постоянно работает над повышением своего идейно-политического уровня, либо участвуя в работе семинарской группы, либо самостоятельно изучая вопросы марксистско-ленинской теории. При партбюро консерватории несколько семинарских групп: по изучению истории Коммунистической партии Советского Союза, по изучению диалектического материализма, основ политической экономии и марксистско-ленинской эстетики. Работа над глубоким освоением основ марксистско-ленинской теории непосредственно увязывается с задачами конкретного порядка, помогая профессорско-педагогическому коллективу в решении вопросов, связанных с их насущной деятельностью, направленной на воспитание всесторонне квалифицированных музыкантов.

В настоящее время количество студентов, обучающихся в консерватории, составляет 1230. Отсюда на стационаре числится 325 человек, на вечернем отделении — 268, на заочном — 637. Большинство студентов обеспечено стипендией по признакам академической успеваемости и материального положения. Наиболее отличившимся студентам присуждаются именные стипендии. Ныне в консерватории имеются стипендии: им. В. И. Ленина, П. Чайковского, З. Палиашвили, Д. Аракишвили, А. Инашвили (в прошлом, в консерватории имелись стипендии им. А. Рубинштейна, К. Алиханова, В. Сараджишвили, А. Спендиаряна, Э. Эпштейна).

В деле подготовки высококвалифицированных кадров музыкантов всех специальностей значительную роль выполняет аспирантура (двух- и трехгодичный курс обучения). С 1959/60 учебного года открыто заочное отделение аспирантуры.

За годы существования в консерватории аспирантуры, ее окончили многие десятки одаренных специалистов; большинство из них ведет плодотворную педагогическую и исполнительскую деятельность в различных музыкальных учреждениях Грузии, а также других республик Советского Союза.

Аспиранты систематически отчитываются перед кафедрой и советом консерватории о проделанной работе в виде открытых концертов (исполнительские отделения) и представления научных трудов (музыкаловедение).

Ежегодно в консерватории проводится приблизительно 10 академических (смешанных) и 20 классных концертов, которые устраиваются в двух—Большом (650 мест) и Малом (250 мест) залах консерватории. В вузе имеется студенческий оркестр (руководитель В. Палиашвили) и

хор (руководитель Д. Квачантирадзе), постоянно выступающие перед широкой аудиторией. Концерты с определенными целевыми программами выносятся на заводы, фабрики, в колхозы республики. В 1967 году созданы ансамбли студентов-альтистов и виолончелистов (руководители Н. Кинцурашвили и И. Чейшвили).

В последние годы, в связи с историческими решениями нашей партии и правительства о приближении школы к жизни, о перестройке методов обучения и подготовки молодых кадров, особое внимание уделяется производственной практике студентов. Производственная практика введена в учебные планы как дисциплина первостепенного значения, включая целый цикл вопросов, непосредственно связанных с той специальностью, которой овладевает студент.

Молодежь консерватории все шире выходит за пределы вуза, неся свое искусство в народ. Эта музыкально-пропагандистская деятельность носит организованный характер: ею бедает сектор производственной практики (руководитель И. Атанелов), планирующий выступления студентов в разных учреждениях и предприятиях. С целью учета выступлений студентов в концертах, проводимых в консерватории и за ее пределами, на каждого учащегося заведена специальная карточка, в которой фиксируется вся работа студента по линии производственной практики.

С учебно-педагогическим процессом и научно-исследовательской работой тесно связана деятельность кабинетов консерватории: кабинета марксизма-ленинизма при кафедре марксизма-ленинизма (руководитель В. Трапанидзе), фонетического кабинета при кафедре сольного пения (руководитель доктор М. Нозадзе), кабинета грузинского музыкального фольклора при кафедре истории музыки (руководитель К. Ро-себашвили).

Плодотворную работу проводит также кабинет звукозаписи (руководитель Т. Эристави), располагающий обширной фонотекой и обслуживающий как занятия по музыкально-теоретическим дисциплинам, так и исполнительские кафедры — посредством записи исполнения студента или аспиранта на пленку с последующей самопроверкой и контролем педагога. Практикуется и запись целых концертов (академические, классные, отчетные аспирантские). Оснащение кабинета новейшей технической аппаратурой сделало возможным одновременное ведение музыкальных передач по четырем программам (в ближайшее время будет вестись передача по восьми каналам, кабинет будет иметь специальную студию для записей и салон для прослушивания), обеспечило индивидуальное прослушивание требуемого музыкального материала студентами и педагогами. Кабинет звукозаписи оказывает большую помощь в технических вопросах фольклорным экспедициям.

Значительный и постоянно комплектуемый фонд книжной и нотной литературы хранится в библиотеке консерватории (заведующая М. Ма-

кашвили). Иные здесь насчитываются 27.450 экземпляров книг, 8.000 журналов и 63.550 экземпляров нот. В библиотеке два отделения: 1) комплектования и обработки и 2) обслуживания (с абонементным, читальным и справочно-библиографическим секторами). Библиотека консерватории находится в постоянном контакте с библиотеками других городов Советского Союза, поддерживает связь со всеми музыкальными учреждениями Тбилиси — филармонией, Комитетом радиовещания и телевидения, школами, училищами, Тбилисским Окружным Домом офицеров и т. п. К каждой юбилейной дате и научной сессии библиотеки подготавливает соответствующую выставку; постоянно ведется демонстрация материалов на стендах кабинета марксизма-ленинизма.

Тбилисская консерватория стремится установить все более тесный контакт с широкими слушательскими массами. Педагоги и студенты систематически участвуют в работе университетской культуры, ведут интенсивную культурно-шефскую работу в частях Советской Армии; на производствах, учреждениях, колхозах республики постоянно проводятся концерты-лекции. Консерватория является шефом колхоза им. Махарадзе, проводит творческие встречи с бригадами коммунистического труда, выносит ряд концертов на фабрики, заводы, различные учреждения и предприятия. Устанавливается связь и со сравнительно отдаленными районами республики (поездка с целевыми концертами-лекциями в село Бобоквати Кобулетского района, Поти, в центр Сванетии — Мestia, Латали и т. д.).

Большим резонансом и вполне заслуженным одобрением широкой общественности отмечено значительное мероприятие — введение новой формы концертной деятельности, ставшее превосходной традицией консерватории. Это — широкое пропагандирование шедевров современной музыкальной культуры в виде концертных циклов с участием педагогов, аспирантов и студентов, систематически проводящихся с 1963 года (ректор О. Тактакишвили). Разнообразие программ, показ незнакомых и малоизвестных произведений, высокая культура исполнения привлекает на эти концерты многочисленную аудиторию.

Откликаясь на большие задачи, поставленные в порядок дня нашей замечательной эпохой строительства коммунизма, Тбилисская консерватория активно участвует в деле эстетического воспитания молодежи. Систематически организуются концерты, доклады для студентов различных вузов, для рабочей молодежи. Периодически функционирует музыкальный лекторий для молодежи. Студенты консерватории работают и по музыкальному воспитанию детей в общеобразовательных школах, руководят самостоятельными кружками, помогая широкой молодежной массе приобщиться к подлинно большому музыкальному искусству.

Тбилисская консерватория находится в тесном профессиональном

общении с музыкальными училищами Тбилиси, Сухуми, Батуми, Телави, Кутанси, Рустави, Потн и других городов, постоянно знакомя их с опытом своей работы и оказывая помощь в вопросах методического порядка.

Воспитанники консерватории — основной музыкальный кадр республики — ведут плодотворную деятельность на различных участках музыкального исполнительства, педагогики, музыкальной критики.

Многие питомцы Тбилисской консерватории вышли на широкую профессиональную дорогу, ярко заявив о себе на Всесоюзных конкурсах пианистов, скрипачей, виолончелистов, певцов, с честью защитив высокое звание советского музыканта на международных конкурсах и фестивалях молодежи.

Звание лауреатов всесоюзных конкурсов музыкантов-исполнителей носят пианисты Ц. Квернадзе, Р. Керер, певцы: М. Амиранашвили, Д. Гамрекели, виолончелисты Г. Цомык, А. Чиджавадзе; звание лауреатов международных конкурсов музыкантов-исполнителей и фестивалей молодежи — пианисты Э. Вирсаладзе, Д. Башкиров, М. Хвития, Е. Леонская, скрипачка М. Яшвили, виолончелистка Т. Габарашвили, певцы: Н. Андгуладзе, З. Анджапаридзе, М. Донадзе, Ш. Кикнадзе, Г. Селезнев, Л. Чкония, руководитель вокального ансамбля «Швидкаца» Д. Кахидзе, Государственный квартет Грузии в составе Б. Чнаурели, Г. Хатнашвили, А. Бегалишвили, Г. Барнабишвили и др.

Многие произведения грузинских композиторов, выпестованных Тбилисской консерваторией, звучат далеко за пределами Грузии.

В своей деятельности Тбилисская консерватория тесно связана с консерваториями Советского Союза, выдающимися музыкантами нашей страны, с рядом зарубежных консерваторий (Пражской, Хачойской, Клужской, Канрской, Брюссельской и др.), и представителями зарубежной музыкальной культуры.

В настоящее время консерваторию возглавляет видный грузинский композитор, народный артист Грузинской ССР С. Ципицадзе.

В одном из отчетов о госэкзаменах в Тбилисской консерватории народный артист СССР А. Б. Гольденвейзер писал: «За ряд лет, в течение которых я наблюдаю работу Тбилисской консерватории, я могу констатировать значительное повышение ее уровня, ... что я рад засвидетельствовать».

В своей книге «Репортаж о СССР» индийский журналист Икбат Сингх справедливо отмечает: «Если вы хотите иметь точное представление о том, как расцветает творческий гений грузинского народа, то обязательно посетите театр, оперу, консерваторию и Академию художеств».

Деятельность Тбилисской консерватории на подъеме. Она встретила 50-летие Великой Октябрьской Социалистической революции с немалыми достижениями.

Вперед больше задач и ясные перспективы. И среди них одна из главнейших — нести свое искусство в широкие массы, приложить все силы к тому, чтобы оно смогло в полной мере стать источником «радости и вдохновения для миллионов людей, выражать их волю, чувства и мысли, служить средством их идейного обогащения и нравственного воспитания» (Программа Коммунистической партии Советского Союза), всемерно способствовать духовному совершенствованию советского человека, уверенной рукой открывающего дверь в прекрасный мир Коммунистического будущего.

КАФЕДРА СПЕЦИАЛЬНОГО ФОРТЕПЬЯНО

(дневное и вечернее отделения)

К моменту возникновения Тбилисской государственной консерватории дело преподавания игры на фортепьяно в Грузии имело солидные традиции. Прочные основы фортепьянной педагогики были заложены выдающимся грузинским пианистом Алопзом Мизандари — одним из пионеров создания первого очага музыкального образования в Грузии, исполнительское мастерство которого высоко оценивалось Ф. Листом и М. Балакиревым. Со дня основания фортепьянных классов в Грузии вплоть до 1912 года Мизандари вел плодотворную деятельность по воспитанию кадров молодых пианистов, в дальнейшем продолживших его традиции (среди них, в первую очередь, следует отметить А. Тулашвили — преподавателя музыкального училища, а затем профессора Тбилисской консерватории, посвятившую педагогической работе свыше полувека). Значительную лепту внесли в эту область также И. Айсберг, К. Алиханов, М. Виноградов, М. Габашвили, Л. Калашникова, И. Матковский, Г. Нейгауз, Л. Пышнов, Я. Стаховская, Т. Тер-Степанова, Л. Трусковский, Э. Эпштейн и другие. Ряд педагогов фортепьянного класса нередко выступали в камерных концертах с сольными номерами и в ансамбле.

Большое значение для поднятия уровня фортепьянного исполнительства и педагогической работы в Грузии имели выступления таких выдающихся мастеров, как А. Есипова, В. Сафонов, А. Зилоти, А. Рубинштейн, С. Рахманинов. Знакомясь с замечательными достижениями русской пианистической школы, педагоги и ученики музыкального училища лучше и отчетливее осознавали свои цели и задачи, стремясь к высотам большого искусства.

В дореволюционное время дело подготовки национальных пианистических кадров шло крайне медленно. Многие одаренные музыканты,

ввиду затруднительного материального положения, не имели возможности получения образования.

Зато в 1921 году двери Тбилисской консерватории широко распахнулись перед талантливой молодежью.

Учебные планы и программы существенно пересматриваются, изменяются, расширяются и дополняются. Значительно увеличиваются требования, предъявляемые поступающим и обучающимся на фортепианном отделении. Большое внимание уделяется обогащению педагогического репертуара произведениями советских композиторов. Работа фортепианного отделения направлена на поиски новых путей в области исполнительской техники и художественного воплощения исполняемого произведения на основе отказа от догматических приемов. Основная задача состоит в отборе и закреплении наиболее жизнеспособных, действенных средств воспитания молодого поколения, сложившихся в прошлом, с трезвым учетом новых требований. Главное в педагогическом процессе — ясное осознание учеником идейно-художественного замысла произведения и максимальное приближение к его исполнительской реализации на основе применения конкретных технических, пианистических приемов.

С первых же дней после установления Советской власти в Грузии ведущее место в деятельности фортепианного отделения Тбилисской консерватории заняли А. Тулашвили и А. Вирсаладзе — первые грузинские исполнительницы — пианистки и педагоги. А. Тулашвили развивает в своей педагогической работе принципы А. Мизандари, А. Вирсаладзе кладет в основу педагогической деятельности традиции замечательной русской пианистки А. Есиповой. Эти два выдающихся грузинских педагога воспитали целую плеяду пианистов. Их воспитанниками укомплектована основная часть педагогических коллективов фортепианных отделений Тбилисской консерватории, училищ и школ республики.

Многие годы вели плодотворную работу на фортепианном отделении Тбилисской консерватории профессор и педагоги: И. Айсберг, В. Куфтина, И. Трусковский, М. Габашвили и др. Л. Кутателадзе, преподававшая на фортепианном факультете, являясь параллельно проректором консерватории (с 1925 года), организовала систематическое приглашение видных пианистов и педагогов из Москвы и Ленинграда. По ее инициативе в Тбилиси приезжают М. Юдина, Г. Эдельман и др., посылаются для дальнейшего профессионального совершенствования в Ленинград наиболее отличившиеся за время учебы пианисты.

В 1921—22 годах, по инициативе Д. Аракишвили и И. Абашидзе, были организованы воскресные курсы для рабочих. К преподаванию фортепиано сюда привлекаются А. Тулашвили, М. Габашвили, Т. Чхартшвили и другие педагоги-пианисты.

Деятельность кафедры специального фортепиано (кафедра слож-

лась в 1932 году, первый руководитель проф. А. Тулашвили) тесно связана с работой по подготовке молодых пианистических кадров в музыкальной школе-десятилетке. Здесь, параллельно с консерваторией велет деятельность основное ядро кафедры специального фортепьяно: А. Вирсаладзе, А. Тулашвили, И. Айсберг, В. Шнукашвили, Т. Чарекишвили, А. Сванидзе, Т. Чхартишвили, Т. Дапквашвили, Г. Бугданов и др. До того с группой одаренных детей работали: А. Тулашвили, А. Вирсаладзе, Т. Чарекишвили (руководитель группы И. Айсберг) и др. Начиная с 1938 г. наблюдается постоянный приток одаренной молодежи из школы-десятилетки в консерваторию. Среди них многие вышли на широкую профессиональную дорогу: лауреаты международных конкурсов Д. Башкиров, Л. Власенко, М. Чхендзе, М. Гоглидзе-Мдивани, Э. Вирсаладзе, лауреат Всесоюзного конкурса Ц. Квернадзе, лауреаты конкурса музыкантов-исполнителей республик Закавказья: А. Нижарадзе, П. Димитриади, Д. Баланчивадзе, пианисты Т. Амirezджиби, Н. Габуния и др.

С точки зрения освоения студентами теоретических основ и путей развития пианистического искусства, а также овладения навыками преподавания, значительную роль сыграло введение в 1940 году в учебные программы фортепьянного факультета истории и теории пианизма и методики преподавания фортепьянной игры.

В подготовке исполнительских и педагогических кадров пианистов, наряду с ассистентурой, большую роль сыграло учреждение в 1932 году при кафедре аспирантуры, работу которой возглавила известная советская пианистка — педагог М. Юдина. Среди первых аспирантов-пианистов: В. Шнукашвили, Т. Чарекишвили, М. Бахтадзе, Л. Мазмансва, Е. Манденова, В. Мاستицкая и др.

За годы существования аспирантуры через нее прошло более 40 одаренных пианистов. В то же время ряд пианистов, воспитанников Тбилисской консерватории, прошли курс аспирантуры при консерваториях Москвы и Ленинграда.

Кафедра специального фортепьяно поддерживает творческую связь с крупнейшими представителями советской пианистической школы. Многочисленные выступления, лекции, консультации и методические указания К. Игумнова, А. Гольденвейзера, Г. Нейгауза, С. Савшинского, С. Фейнберга, А. Алексеева и других видных музыкантов значительно способствовали верному решению кафедрой ряда сложных вопросов педагогической практики, постоянно возникающих в процессе работы с учеником.

Наиболее наглядной формой отчета о ходе педагогической работы кафедры специального фортепьяно является выступление студентов в публичных концертах. На кафедре практикуется проведение концертов различного типа. Студенты-пианисты участвуют в академических (смешанных) концертах, концертах класса того или иного педагога, устраи-

ваются и специально факультетские концерты. Кроме того концерты бывают целевые, тематические; отдельные концерты посвящаются творчеству какого-либо композитора (Бетховен, Шуман, Лист, Шопен, Рахманинов, Барток и т. д.), либо определенному музыкальному жанру (вечера полифонической музыки, концерты: полифоническая музыка от мастеров добаховского периода до Танеева; сонаты Бетховена, вечер русской фортепианной сонаты, фортепианный концерт зарубежных композиторов и т. п.). Студенты фортепианного факультета принимают участие и в научно-исполнительских сессиях вуза. Часто проводятся концерты студентов на радио и по телевидению.

Значительно возросший за годы деятельности кафедры уровень работы сделал возможным проведение клавирабендов наиболее одаренных студентов фортепианного отделения. Только за последние два года было проведено около двадцати таких самостоятельных сольных вечеров-концертов.

С целью стимулирования творческого роста студентов, поднятия их профессиональной инициативы, кафедра специального фортепиано постоянно организует внутривузовские конкурсы студентов-пианистов. Значительную массу учащейся молодежи привлекали конкурсы на лучшее исполнение фортепианного концерта русского композитора, сонат Бетховена, произведения вариационной формы. В связи с 40-летием со дня установления Советской власти в Грузии проведен конкурс на лучшее исполнение произведений грузинских композиторов. По условиям конкурса обязательным было исполнение «Баллады» А. Баланчивадзе, кроме того участник конкурса должен был исполнить одно полифоническое произведение и одно еще не исполнявшееся сочинение грузинского автора. В 1965—66 годах практика проведения подобных конкурсов приобрела особенно широкий размах. Приводим программы нескольких таких конкурсов: конкурс на лучшее исполнение классического и современного произведения полифонической формы — прелюдия и fuga Баха си-мажор (из второго тома «Хорошо темперированного клавира»), еще одна прелюдия и fuga Баха (по выбору) и одна из прелюдий и fug Шостаковича; конкурс на лучшее исполнение фортепианных концертов — концерт № 2 Шопена, концерт № 3 Бартока и концерт Моцарта (по выбору участника конкурса); конкурс на лучшее исполнение произведения виртуозного плана — «Свадьба Фигаро» и «Дон-Жуан» Моцарта — Листа, «Месфисто-вальс» и «Испанская рапсодия» Листа; конкурс на лучшее исполнение этюдов Листа, Шопена и русского композитора (по одному произведению на выбор участника конкурса). В ближайшее время будет проведен конкурс на лучшее исполнение прелюдий Шопена (№№ 1—12).

За последние годы в программах отчетных концертов студентов фортепианного отделения все большее место занимают произведения со-

етских композиторов—Д. Шостаковича, С. Прокофьева, Д. Кабалевского, А. Хачатуряна, А. Баланчивадзе, О. Тақтакишвили, А. Квернадзе, Р. Лагидзе и др., композиторов демократических стран — Сметаны, Дворжака, Энеску, Бартока.

Ныне на кафедре постепенно внедряется практика взаимопосещения занятий педагогами, а также проведение открытых уроков отдельными педагогами (со студентами класса другого педагога), с последующим общим обсуждением, что способствует обмену методическим опытом, а также целенаправленности и общности педагогических установок кафедры. По решению кафедры, отныне каждому студенту предоставлено право свободного посещения занятий класса любого педагога.

Если раньше классные концерты устраивались лишь только в связи с личным желанием того или иного педагога, ныне кафедра обязала всех педагогов проводить, как правило, не менее одного или двух подобных концертов на протяжении учебного года.

Кафедра специального фортепьяно систематически поддерживает связь со средними музыкальными учебными заведениями. С этой целью организуются и проводятся доклады по вопросам, связанным с различными областями исполнительского искусства, исполнительской трактовки отдельных произведений и т. п., практические занятия, открытые уроки. Педагоги кафедры активно участвуют в семинарах, проводимых по инициативе Министерства культуры Грузинской ССР для педагогов районов республики. В то же время кафедра специального фортепьяно направляет педагогов с целью оказания методической помощи в различные города республики— Кутанси, Телави, Сухуми, Батуми и др.

Искреннюю благодарность и теплый отзыв колхозников заслужила, наряду с другими, группа педагогов фортепьянной кафедры, участвовавшая в поездке в село Бобоквати Кобулетского района и проведшая здесь беседы о достижениях грузинской музыкальной культуры и о формах пропаганды музыкального искусства на селе. Правление колхоза и колхозники села Бобоквати в своем отзыве, направленном в адрес ректората консерватории, отмечают «необходимость и актуальность подобных мероприятий», «плоды большой, затратливой педагогической работы профессоров и лекторов консерватории» и, в свою очередь, дают слово в предельно краткий срок достойно выполнить свои обязательства перед Родиной: «Мы не останемся в долгу перед Вами,— пишут колхозники,— и если в дальнейшем вы еще раз придете в нашу деревню, мы встретим Вас еще более высокими показателями».

Студенты фортепьянного отделения проходят производственную практику, работая в музыкальных школах и училищах, концертмейстерами консерватории, в культпросветительном училище, хореографической студии, а также систематически выступая в университетах культуры, на фабриках, заводах и в колхозах республики.

კონსერვატორიის აღზრდილები—მუსიკოსები—შემსრულებელთა საკავშირო და
საერთაშორისო კონკურსებისა და ახალგაზრდობის საერთაშორისო ფესტივალების
ლაურეატები

Воспитанники консерватории—лауреаты всесоюзных и международных конкурсов
музыкантов-исполнителей и международных фестивалей молодежи

ყონსერვტორიის პედაგოგები სსრ კავშირის სახალხო არტისტები პ. ამირანაშვილი,
 დ. ანდლუაძე, ა. მაკეაშვილი, ო. დიმიტრიადი
 Педагоги консерватории — народные артисты СССР — П. Амيرانашвили,
 Д. Андлуадзе, А. Мачавариани, Д. Димитриадис.

С 1921 года по настоящее время кафедра специального фортепьяно подготовила и выпустила более семисот пианистов. Большинство из них ведет плодотворную исполнительскую и педагогическую работу. Основная часть выпускников фортепьянного отделения развернула свою деятельность в Тбилиси, а также различных районных центрах Грузии, автономных республик и областей: Кутаиси, Хашури, Батуми, Сухуми, Цхинвали и др. Кроме того ряд питомцев кафедры работают в Москве, Ленинграде, Новосибирске, Ростове, Фрунзе, Ташкенте, Ереване, Ленинабаде.

На Всесоюзном конкурсе пианистов 1961 года одержали крупную победу бывшие и настоящие питомцы кафедры: Р. Керер, Э. Вирсаладзе, Ц. Квернадзе удостоились звания лауреатов, а А. Нижарадзе и П. Димитриадзе — похвального отзыва жюри конкурса. Звание лауреатов международных конкурсов дважды завоевали Э. Вирсаладзе и Е. Леонская.

В различные время кафедру возглавляли профессора: А. Тулашвили, А. Вирсаладзе, В. Куфтия, Н. Айсберг, Т. Чхартиншвили, В. Шнукашвили, Т. Чарекшвили. В настоящее время кафедрой руководит Н. Габуния.

Деятель кафедр специального фортепьяно различного поколения в большинстве исполнители, часто выступавшие и выступающие на концертной эстраде — А. Мизандари, А. Тулашвили, А. Вирсаладзе, В. Куфтия, А. Сванидзе, М. Эвтишвили, В. Шнукашвили, Т. Чарекшвили, Т. Гольцфарб, Г. Мачутадзе, Н. Гачечиладзе, Э. Эксанишвили, Н. Чиковани, Т. Гоголашвили, Л. Микаберидзе, Г. Кавтарадзе, Т. Амiredжиби, М. Натишвили, Н. Габуния, А. Нижарадзе, А. Васадзе, Р. Ходжава, Р. Астахишвили, Р. Горелашвили, Д. Шанишашвили и др. Неустанным пропагандистами новинок грузинского советского музыкального творчества выступают Г. Кавтарадзе, Т. Гоголашвили, Г. Мачутадзе, Т. Амiredжиби, А. Нижарадзе и др.

Научно-методическая работа членов кафедры охватывает обширный круг вопросов и задач. Ряд работ посвящен рассмотрению педагогических установок видных пианистов прошлого — «А. Мизандари» (А. Тулашвили), «А. Есипова», «Некоторые примеры Есиповской редакции произведений Шопена» (А. Вирсаладзе); многие труды посвящены отдельным вопросам и сторонам воспитания молодого поколения — «О музыкальном воспитании начинающего пианиста» (А. Вирсаладзе), «Пособие для начинающих педагогов музыкальных школ и училищ» (Т. Чарекшвили), «Музыкальные способности и пути их исследования», «Некоторые вопросы выработки самостоятельности музыкального мышления» (В. Шнукашвили), «Упражнения, как необходимый фактор развития и совершенствования» (А. Сванидзе), создаются также сборники методического характера, таковы: «Сборник этюдов на материале произ-

ведений грузинских композиторов» (А. Вирсаладзе и Т. Чхартишвили), подготовленный совместно с педагогом: кафедры общего фортепьяно Т. Кобиашвили, «Методический сборник фортепьянных транскрипций грузинских народных песен для начинающих пианистов» (Т. Чарекишвили). Ряд работ посвящается разбору исполнительского плана отдельных произведений—«Образно-исполнительский анализ «Картинок с выставки» Мусоргского» (Т. Чарекишвили), «Соната Брамса фа-минор» (В. Шнукашвили), «Третий концерт С. Прокофьева» (Э. Гуревич), «Карнавал» Шумана», «Особенности фортепьянного стиля Скрябина среднего черпала на основе анализа первых четырех сонат» (М. Натишвили), «Некоторые особенности интерпретации фортепьянных произведений С. Прокофьева» (Н. Чиковани), «Об исполнении сюиты «Ромео и Джульетта» Прокофьева» (Э. Эксанишвили), «Технические приемы в сонатах Бетховена и их смысловое значение», «Фортепьянный концерт А. Мачавариани», «Грузинская фортепьянная миниатюра» (Т. Чхартишвили), «Грузинская фортепьянная музыка (малые формы)» (Н. Гачечиладзе), «Песни без слов» Мендельсона» (Г. Бугданов)—для студентов заочного отделения; параллельно ведется работа по редакции новых произведений грузинских композиторов (Т. Чарекишвили, В. Шнукашвили, Т. Чхартишвили, А. Сванидзе, Н. Гачечиладзе, Э. Эксанишвили, Г. Мачугадзе и др.). Подготавливаются «Очерки из истории фортепьянного искусства» (М. Вачнадзе).

За последние годы кафедра неуклонно пополняется новыми силами; организация заочного и вечернего отделений сделала возможным привлечение к работе на кафедре специального фортепьяно молодежи, хорошо зарекомендовавшей себя на исполнительском и педагогическом поприще, в основном, воспитанной этой же кафедрой.

Пыле кафедра специального фортепьяно (стационар и заочное отделение) самая крупная в Тбилисской консерватории как по объему контингента учащихся, так и по количеству педагогических единиц.

В 1963 году на кафедре открылся класс органа (преподаватель Э. Мгалоблишвили).

Состав кафедры в настоящее время: доцент кафедры Н. Габуния (заведующий кафедрой), профессора: А. Вирсаладзе, Т. Чарекишвили, профессора кафедры: Г. Бугданов, Э. Гуревич, Т. Дапквашвили, Г. Мачугадзе, Т. Чхартишвили, В. Шнукашвили, М. Эйтишвили, доценты: М. Вачнадзе, Н. Гачечиладзе, М. Натишвили, Н. Чиковани, Э. Эксанишвили, доценты кафедры: Т. Амирэджиби, Т. Гоголашвили, Р. Чхендзе, старшие преподаватели: А. Васадзе, Р. Вахтангов, Э. Давланидзе, К. Джикия, Г. Кавтарадзе, О. Каншаури, А. Кежерадзе, Т. Кутателадзе, Нестан Месхи, Нина Месхи, Л. Микаберидзе, Н. Мясников, М. Пендзе, А. Нижа-

368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

задзе, Э. Папашвили, Л. Пиралишвили, Л. Ракишвили, М. Физицкая, Р. Ходжава, Ц. Хуцишвили, преподаватели: Р. Астахишвили, Л. Гогадзе, Н. Гогичайшвили, Р. Горелашвили, В. Дарчия, Н. Димитриадзе, Т. Зауташвили, Н. Кавришвили, В. Кахидзе, Ц. Кекелня, И. Кенчиашвили, К. Куртидзе, Л. Мачарашвили, Э. Мгалоблишвили, Л. Мзарсулова, Л. Миндели, Н. Николайшвили, Э. Русишвили, Р. Тавадзе, И. Туманова, А. Уридия, Д. Шаншиашвили, Л. Шинджиашвили, М. Чавчавадзе, К. Чухрукидзе, К. Чхиквишвили, ассистенты: С. Корсакия, А. Меладзе, Н. Тавхелидзе, И. Тевзадзе, Н. Цмакурдзе, руководители дипломных рефератов по заочному отделению: М. Авазашвили, М. Церетели.

Членами кафедры защищены диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения:

М. Натишвили—«Фортепьянная fuga в творчестве русских композиторов-классиков»;

Э. Эквташвили—«Фортепьянные транскрипции М. Балакирева».

КАФЕДРА СПЕЦИАЛЬНОГО ФОРТЕПЬЯНО

(заочное отделение)

Эта кафедра, имеющая общий педагогический состав с кафедрой специального фортепьяно дневного и вечернего обучения,^{*} отделилась от нее в результате быстрого и неуклонного роста контингента учащихся (заведующий кафедрой доцент М. Натишвили). Если в 1959/60 учебном году количество студентов-пианистов заочного отделения составляло 25 человек, в настоящее время отделение представлено 360 студентами (что, естественно, повлекло за собой значительное увеличение коллектива пианистов-педагогов). Большинство из них—педагоги средних музыкальных школ Тбилиси и других районов Грузии, повышающие свою квалификацию.

Первый выпуск фортепьянного отделения заочного обучения состоялся в 1965 году (24 выпускника), в 1966 году количество выпускников увеличилось вдвое (52); в 1967 году вышеупомянутое отделение закончило 125 специалистов.

Кафедра систематически проводит закрытые и периодически—открытые концерты студентов; практикуется неоднократное прослушивание дипломантов на последнем году обучения с целью их консультиро-

* С 1967/68 учебного года педагогический состав кафедры с ответственным образом разделен.

пания. Педагоги кафедры систематически проводят концерты, открытые уроки, семинары в Тбилиси и районах Грузии, оказывая методическую помощь студентам непосредственно на месте их работы.

КАФЕДРА СОЛЬНОГО ПЕНИЯ

После установления Советской власти в Грузии, когда деятельность Тбилисской консерватории была направлена по четкому и верному пути, большее внимание было обращено на вопрос подготовки кадров вокалистов. В консерваторию привлекаются лучшие представители старшего поколения педагогов — вокалистов, уже завоевавших признание своей плодотворной работой в Тбилисском музыкальном училище: Е. Ряднов, Ф. Поляев, А. Джакели, В. Зеленый, Б. Корсов, Э. Броджи, затем О. Бахуташвили-Шульгина, Е. Вронский, Л. Михальская, А. Зеленая, А. Решимова, Г. Кириллова. Позднее в педагогический состав вокального факультета консерватории вливаются: А. Инашвили, В. Камакашвили, Н. Бахуташвили-Веселоворова, В. Хмаладзе, Н. Райский, Т. Чичинадзе и другие квалифицированные специалисты, воспитавшие несколько поколений превосходных исполнителей.

Большинство певцов из числа первых же выпускников Тбилисской консерватории были зачислены солистами в оперные театры и заняли видное место. Среди них: Н. Кумсашвили, В. Мравали, Г. Венадзе, О. Нишуа-Цагурия, О. Гильберт, С. Габашидзе, Е. Ольховский и др.

Педагоги консерватории по сольному пению в середине 20-х годов включились в работу по разработке методических вопросов, что в значительной степени было стимулировано проведением в 1925 году в Москве Всесоюзной вокальной конференции.

В это время, по инициативе О. Бахуташвили-Шульгиной и Е. Вронского, в консерватории возникает первый вокально-научный кружок (ВНК), установивший контакт с государственным институтом музыкальных наук (ГИМН), а позже — с автономной секцией голоса «Ленинградского общества воспитания и оздоровления голоса и речи». Появляются первые научно-исследовательские работы: «Певческое дыхание» проф. Е. Вронского, «Три этапа голосообразования» проф. О. Бахуташвили-Шульгиной, «О резонаторах» А. Зеленой и др.

Работая над рядом насущных вопросов, связанных с певческим процессом (дыхание певца, положение горла при пении, атака звука, примарный тон, резонаторы, регистры), и общими задачами воспитания молодых вокалистов, педагоги консерватории обращаются к помощи ученых-физиологов, невропатологов, ларингологов.

Наряду с этим педагоги и аспиранты консерватории принимают ак-

тивное участие в деятельности секции голоса ТОВОГР (Тбилисское общество воспитания и оздоровления голоса и речи), организованной в 1933 году.

В 1935 году в консерватории создается кафедра сольного пения (первым руководителем кафедры явился проф. Вронский, в дальнейшем кафедрой руководят профессора: А. Ипашвили и В. Хмаладзе, возглавляющий работу кафедры сольного пения в течение большого периода ее существования; деканом долгие годы работала проф. О. Бахуташвили-Шульгина), централизовавшая деятельность отдельных кружков и ТОВОГР. Работа кафедры с самого же начала была направлена на обмен опытом членов кафедры, проведение соответствующих докладов с показательными уроками.

С 1936 года вводится класс камерного пения (руководитель проф. Шведов, ассистенты—М. Камоева, Н. Лаперашвили), функционирует оперный класс и оперная студия. Воспитание студента-певца приобретает все более широкий, комплексный характер.

В 1937 году члены кафедры сольного пения приняли участие во Всесоюзной конференции по вопросам вокального образования. Профессором О. Бахуташвили-Шульгиной был зачитан доклад: «О наиболее важных моментах в вокально—художественном воспитании молодых певцов». Профессор Е. Вронский ознакомил участников конференции со своими методами преподавания. Оба доклада сопровождались показом студентов.

Поднятый на данной конференции вопрос о предохранении от порчи детских голосов вызвал живой отклик среди членов кафедры сольного пения. По инициативе кафедры в музыкальной школе-десятилетке при консерватории открывается отделение «охраны детского голоса», возглавляемое О. Бахуташвили-Шульгиной. Здесь под руководством педагогов занимаются дети в возрасте от 13 до 16 лет. Данное мероприятие сыграло немаловажную роль в подготовке певческих кадров для консерватории.

В 1939 году, по инициативе педагогов кафедры, состоялась Всегрузинская вокальная конференция. В этом же году на общегородском (Тбилиси) собрании педагогов-вокалистов по основным вопросам вокальной подготовки принимаются 43 тезиса, выработанные группой ведущих педагогов кафедры сольного пения.

В 1940 году О. Бахуташвили-Шульгина и Е. Вронский снова выступают с докладами и показом студентов на очередной Всесоюзной конференции по вопросам вокального воспитания. О. Бахуташвили-Шульгина посвящает свое выступление вопросу работы над колоратурным сопрано (область, в которой она добилась выдающихся педагогических успехов), Е. Вронский зачитал доклад: «О недочетах в голосе певца и их исправление».

Усиленная работа членов кафедры по теоретической разработке методических вопросов способствует повышению общего уровня педагогической работы, улучшению качества подготовки выпускаемых специалистов.

В 40-х годах кафедра значительно пополняет учебные планы за счет более широкого прилечения произведений советских композиторов. Увеличивается масштаб научно-исследовательской работы.

В 1954 году кафедра выступает на Всесоюзной вокальной конференции с коллективным докладом. Этот доклад явился обобщением педагогического опыта всего состава кафедры. В нем затронуты как вопросы непосредственно связанные с техникой пения, так и вопросы художественно-эстетического воспитания певца. Подготовка данного доклада — важная веха в жизни кафедры в смысле направления педагогической деятельности по линии тесного контакта и координации принципов и средств воспитания молодых вокалистов членами кафедры. Основываясь на классических традициях вокального искусства, кафедра в то же время широко опирается на принципы народного грузинского исполнительства (особенно традиции одноголосной грузинской песни) с учетом особенностей грузинской речи.

В 1960 году кафедра сольного пения в лице профессора Д. Андгуладзе, доцентов Г. Гогичадзе и Г. Маргиева приняла участие в работе Всесоюзного семинара — соззачания педагогов сольного пения высших учебных заведений Советского Союза. Прослушав цикл лекций по педагогике, методике преподавания пения, акустике и фонетике, направленная в Москву группа педагогов провела открытые уроки со студентами. Методические установки кафедры заслужили одобрение видных специалистов вокальной педагогики.

Успешные выступления воспитанников кафедры сольного пения за рубежом привлекают внимание певцов и педагогов. Так, например, солист Остравского Государственного театра и профессор Остравской государственной консерватории Ченек Млачек обратился в ректорат Тбилисской консерватории с просьбой содействовать ему в приезде в Тбилиси «с целью приобрести опыт в певческой педагогике» в консерватории.

В 1963 году кафедра представила на Всесоюзный семинар по вопросам вокальной педагогики следующие доклады: «Резонаторы голосового аппарата. Опора певческого голоса» (с показом студентов класса Д. Андгуладзе), «Значение индивидуально-психологических различий в вокальной педагогике» (Н. Бахуташвили) и «Дыхание в пении» (М. Ногадзе) (этот вопрос был вынесен и на всесоюзную вокальную конференцию 1966 года). На вокальной конференции 1966 года в Москве кафедра представила группу студентов.

Кафедра сольного пения ежегодно проводит ряд классных концертов-отчетов по камерному пению, тематические концерты. Студенты во-

გაბრიელ ბესიკაშვილი ფოტოგრაფის კამერით მარცხნიდან პირველი; დ. ჯ. ხინჭუაშვილი, გ. წიგნაძე, პროფ. ავტოლო
 კლიმენტი გრუზინსკი, ფიზიკოსი სენა ნაიპაია, ე. ი. მოსტოვოვი, გ. ჩხიკავაძე, კ. როსტომიშვილი

кального отделения участвуют в академических концертах, а также в научно-исполнительских сессиях вуза.

Свыше 200 певцов подготовила за время своей деятельности кафедра сольного пения. Большинство из них с успехом выступает на оперных сценах и концертных эстрадах нашей страны. Свыше 30 человек ведут педагогическую деятельность в вузах Тбилиси, Москвы, Ленинграда, Харькова, Еревана, около 50 человек занимается воспитанием молодых кадров в училищах.

Среди воспитанников кафедры сольного пения: народные артисты СССР: Д. Андгуладзе, П. Амиранашвили, З. Анджапаридзе, Н. Ованесян, народные артисты ГССР: Н. Кумсиашвили, Е. Сохадзе, Д. Гамрекли, Д. Бадридзе, Н. Цомая, Н. Харадзе, М. Пакашидзе, Л. Гоциридзе, М. Амиранашвили, Б. Кравейшвили, Д. Мчедлидзе, Г. Григорашвили, заслуженные артисты РСФСР: В. Канделаки, Ю. Прейс, В. Овчаренко, Б. Коринтели, заслуженные артисты ГССР: Ю. Палиашвили, Н. Микеладзе, Т. Бахтадзе, Т. Лапишвили, Т. Тактакишвили, О. Кузнецова, Н. Тугуши, А. Микаберидзе, Г. Гогичадзе, М. Кварелашвили, В. Хомашуридзе, Л. Аракелов, Т. Заалишвили, И. Шушания, Т. Мушкудпани, Ш. Кикиадзе, Ш. Табукашвили, артисты: Л. Чкония, Т. Гургенидзе, Ц. Татишвили, З. Соткилава, А. Гагуа, Н. Каджая и многие другие ведущие певцы советской оперной сцены и исполнители камерного плана.

Ряд питомцев кафедры сольного пения успешно выступил на все-союзных и международных конкурсах: Г. Селезнев и Л. Чкония—лауреаты международных конкурсов вокалистов, Д. Гамрекли, М. Амиранашвили—лауреаты Всесоюзных конкурсов вокалистов, З. Анджапаридзе, Н. Андгуладзе, Ш. Кикиадзе, М. Донадзе—лауреаты всемирных фестивалей молодежи. М. Касрашвили, З. Соткилава, Э. Узуния—лауреаты конкурсов музыкантов-исполнителей республик Закавказья.

Воспитанники кафедры—основной резерв Тбилисского оперного театра. Последнее пополнение театра—молодые певцы: Т. Гургенидзе, Ц. Татишвили, Л. Гведашвили, З. Соткилава, Т. Лаперашвили, Р. Гориндзе и др.

Последнее время кафедра уделяет особое внимание расширению производственной практики студентов. Учащиеся вокального факультета систематически участвуют в иллюстрационной части занятий университетов культуры, выступают на предприятиях, заводах, в колхозах республики.

Состав кафедры в настоящее время: профессор В. Хмаладзе (заведующий кафедрой), профессора: Д. Андгуладзе, В. Давыдова, Д. Шведов, профессора кафедры: Н. Бокучава, Н. Буз-Оглы, М. Камоева, Т. Саввинова, доценты: Д. Бадридзе, Г. Гогичадзе, Д. Мчедлидзе, доценты кафедры: Н. Бахуташвили, Г. Картвелишвили, Ш. Кутателадзе, Н. Харадзе, Н. Церцвадзе, Н. Цомая, старшие преподаватели: М. Габуния, Л.

Гогличидзе, Б. Кравейшвили, Е. Миротадзе, Ю. Палнашвили, преподаватели: П. Амиранашвили, С. Бегашвили, В. Бекшанова, М. Нозадзе, М. Кварелашвили, ассистенты: И. Атанелов, А. Пирцхалава.

С работой кафедры тесно связана деятельность ларингологического кабинета, впервые организованного в 1934 г. Основная задача кабинета (руководитель доктор Г. Гейне) состояла в изучении голосового аппарата студента, ведении в контакте с педагогом по специальности постоянного наблюдения за его состоянием. В 1941 году кабинет был закрыт и возобновил свою деятельность в 1947 году, на новой, более широкой основе в виде фониатрической лаборатории (руководитель М. Нозадзе). Работа лаборатории осуществляется по трем направлениям: лечебно-профилактическому, учебно-педагогическому и научно-исследовательскому.

За 20 лет лаборатория разработала ряд мероприятий, способствующих не только восстановлению физического состояния голосового аппарата, но и восстановлению функциональных особенностей качества развиваемого голоса. Одновременно изучаются и выявляются закономерности, возникающие в педагогическом процессе между приобретаемыми профессиональными навыками и элементами творческого развития певческой функции в целом.

Профессиональный отбор при поступлении студента, дальнейшее систематическое фониатрическо-диспансерное наблюдение, специально разработанная система учета дает возможность фиксировать движение и развитие голоса в сочетании с художественным развитием учащегося певца.

Деятельность фониатрической лаборатории выходит за пределы консерватории, ее помощью и консультациями пользуются многие музыкальные учебные заведения, народные хоры и театры республики.

Среди многочисленных научно-методических работ членов кафедры сольного пения ряд трудов посвящен систематизации учебно-педагогического репертуара для студентов; в этом направлении на протяжении ряда лет ведут работу В. Хмаладзе, Д. Андгуладзе, Н. Бокучава, Т. Савинова, Н. Бахуташвили, Н. Буз-Оглы, А. Чиджавадзе и др.; другие работы освещают значительные вопросы постановки голоса и воспитания певца—«Практические основы школы пения» (Е. Ряднов), «Три этапа голосообразования» (О. Бахуташвили-Шульгина), «Певческое дыхание» (Е. Вронский), «Воздушное давление в певческом процессе» (Т. Чичинадзе), «Учебное пособие по постановке голоса для музыкальных училищ» (В. Хмаладзе), «Основные принципы преподавания пения», «К вопросу о постановке голоса» (издано), «Певец и некоторые качества певческого голоса» (Н. Бокучава), «Путь певца» (Д. Мchedлидзе) (издано), «Певческое дыхание и некоторые советы по постановке голоса» (В. Давыдова и Д. Мchedлидзе), «Некоторые вопросы вокальной речи»

и исполнительстве» (Н. Бахуташвили) «Некоторые элементы воспитания голоса» (Н. Буз-Оглы), «О некоторых вокально-методических принципах в связи с фонетическими особенностями грузинского языка», «Опора дыхания и ее значение в пении и звукообразовании» (Г. Гогичадзе), «Работа с певцом» (Д. Шведов), «К вопросу о дыхании в речи и пении» (М. Нозадзе), составляются, с соответствующими методическими комментариями, сборники песен народов СССР и стран народной демократии (Т. Саввинова, М. Камоева, Н. Бахуташвили), произведений грузинских советских композиторов (Н. Буз-Оглы и Н. Лаперашвили), упражнения и вокализы, «Сборник повседневных упражнений для установки звука», «Каденции и мелизмы», «23 вокализа на грузинские народные темы для высокого голоса» О. Бахуташвили-Шульгиной (издано), «Упражнения для постановки голоса в сопровождении фортепьяно» (Г. Кириллова), «Технические упражнения для студентов III — IV курсов» (Н. Церцвадзе), «Вокализы для разных голосов в сопровождении фортепьяно» (Д. Шведов); рассматриваются вопросы вокального исполнительства в связи с конкретным музыкальным материалом, либо с задачами сцены — «Использование грузинского романса и художественной песни как педагогического репертуара для воспитания национальных певческих кадров» (Н. Буз-Оглы) (издано), «Истоки русской вокальной школы и ее особенности» (Т. Саввинова), «Камерное вокальное творчество Балакирева и Бородина», «Роль и задачи концертмейстера в работе с камерным певцом» (М. Камоева), «О некоторых чертах исполнения романсов Глинки», «Проблема исполнительства (Д. Шведов), «Работа актера над собой и над ролью по системе Станиславского» (Д. Андгуладзе). Отдельные работы посвящены истории вокального образования и развития научно-методической мысли в Грузии — «Развитие музыкального образования в Грузии» (О. Бахуташвили-Шульгина), «Очерки по истории вокального образования в Грузии» — Ряднов, Бахуташвили-Шульгина, Вронский» (Н. Бахуташвили) (издано) и т. д.

Ряд членов кафедры систематически выступает с отчетными концертами: Д. Андгуладзе, В. Давыдова, Д. Мchedlishvili, Н. Харадзе, Н. Цомая, Д. Бадридзе, Г. Картвелишвили, Д. Шведов, М. Камоева и др.

Членами кафедры защищены диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения:

Н. Бахуташвили — «Очерки по истории вокального образования в Грузии».

КАФЕДРА СТРУННЫХ ИНСТРУМЕНТОВ

(скрипки и альты)

Уже в 1921 году оркестровый факультет консерватории, в частности, отделение струнных инструментов был обеспечен сильным профессорско-педагогическим составом. Многие из этих преподавателей работали в

Грузии еще до основания консерватории по линии музыкального училища.

Ко дню установления Советской власти в Грузии на отделении струнных инструментов консерватории преподавали: профессора В. Вильшау, М. Ледник (класс скрипки), К. Миньяр (класс виолончели), Д. Гроссман (класс альты), Е. Гузиков (класс квартета), преподаватели Марусалов и Мелихов (класс контрабаса). Этими педагогами воспитаны многочисленные национальные кадры музыкантов-струнников. Достаточно указать на тот факт, что значительная часть нынешнего состава кафедры струнных инструментов—воспитанники перечисленных музыкантов.

Особенно плодотворной оказалась педагогическая деятельность К. Миньяра, проработавшего в Грузии с 1912 по 1944 год. В течение ряда лет он возглавлял оркестровый факультет и кафедру струнных инструментов. Почетную лепту внесли в дело воспитания грузинской молодежи и В. Вильшау (годы работы в Грузии — 1917—1937), М. Ледник (годы работы в Грузии—1917—1948).

Многие скрипачи и виолончелисты, подготовленные В. Вильшау, К. Миньяром, М. Ледником, прославились своим исполнительским искусством в Советском Союзе и за его пределами. Наша музыкальная общественность хорошо знает имена Г. Цомыка, А. Чиджавадзе, А. Феркельмана, Г. Барнабшвили, Л. Шнукашвили и др.

Широкую известность приобрели за рубежом Р. Гарбузова (ученица К. Миньяра), Меренблум (ученик В. Вильшау), И. Бродский, И. Мирманова (ученики М. Ледника).

Ряд лет вели педагогическую деятельность в Тбилисской консерватории С. Безродный, Г. Цомык, М. Затуловский. Особенно следует отметить работу доцента С. Безродного, подготовившего за годы деятельности в Грузии немало хороших специалистов и широко внедрившего практику квартетного исполнительства.

Кафедра струнных инструментов несколько раз выделялась в самостоятельную единицу, затем вновь сливалась с кафедрой духовых инструментов и входила в состав оркестрового факультета.

С 1947 года кафедра ведет самостоятельную работу, полностью индивидуализировав профиль своей деятельности. Кафедрой выпущено около двухсот специалистов.

В настоящее время от кафедры струнных инструментов отделилось несколько специальностей (классы виолончели, контрабаса и арфы), и она представлена классами скрипки и альты. Кафедра работает в следующем составе: профессор Л. Шнукашвили (заведующий кафедрой).

ԵՆ-Լ ԽԱՐՈՐԻՆ ԿԱՅԻՆՆԵՐ: Մ. ՓՈՒԼՍԵՐ (ՉԵԼ) ԵՎ Մ. ԼԵՐԵՆԵՆԿՆԵՐ ՅԵՄԵՐԱՅԵՆ ԶԵՐ
 ԻՆ ԿԱՅԻՆԵՐԵ ԶՆՅՈՒՄԻՆԵՐ: Ի. ՅՐԻՍԿԱՅԵՆ (ԵՆԻՄ) ԵՎ Ի. ՇԱՐՄԻՆԵՐԵՆԵՐ ԿԱՅԻՆԻՄ

профессора: И. Беридзе, Л. Яшвили, доцент Ш. Шанидзе, доценты кафедры: Н. Погосов, Г. Хатнашвили, М. Яшвили, старшие преподаватели: А. Бегалишвили, Г. Окропиридзе, И. Политковский, преподаватели: Л. Кекелня, Н. Кинцурашвили, А. Лория, С. Шанидзе, ассистент И. Яшвили.

Все члены кафедры ведут исполнительскую деятельность, выступая в сольных и симфонических концертах, ансамблях, работая в Государственном симфоническом оркестре, оркестре Тбилисского оперного театра, в Государственном квартете Грузии. Многие члены кафедры выступают не только в пределах Грузии, но и в различных городах Советского Союза и за рубежом.

Члены кафедры струнных инструментов находятся в тесном творческом контакте с грузинскими композиторами. Почти все значительные произведения грузинских авторов для струнных инструментов и ансамблей редактируются и исполняются педагогами кафедры (Л. Шнукашвили, Л. Яшвили, Г. Барнабишвили, А. Чиджавадзе, Н. Козминская-Чигогидзе, И. Беридзе, Н. Погосов, Г. Хатнашвили, Н. Авалиани, Г. Окропиридзе и др.).

Помимо перечисленных выше специалистов, кафедрой струнных инструментов воспитаны трижды лауреат международных конкурсов М. Яшвили, лауреат международного конкурса смычковых квартетов в Праге—Государственный квартет Грузии в составе заслуженного деятеля искусств Б. Чнаурели, заслуженных артистов республики Г. Хатнашвили, А. Бегалишвили, Г. Барнабишвили, члены прославленных исполнительских коллективов СССР—член квартета им. Бородина Я. Александров, член квартета им. Комитаса Р. Давидян и др. Воспитанниками кафедры, в основном, укомплектованы все инструментально-симфонические коллективы, музыкальные школы и училища республики.

Студенты отделения струнных инструментов заняты по линии производственной практики в оркестре оперной студии консерватории, участвуют в концертах—лекциях, организуемых в районах республики, работают в различных музыкальных учреждениях.

Педагоги кафедры систематически посещают музыкальные школы и училища, консультируют педагогов, приглашают их в консерваторию для ознакомления с ходом педагогической работы. Ряд членов кафедры часто проводит методические консультации в Сухуми, Батуми, Кутаиси, Рустави.

Многие педагоги кафедры параллельно с консерваторией ведут педагогическую работу в ЦМШ, которая постоянно дает консерватории способные кадры музыкантов. Ученики ЦМШ—воспитанники профессоров Л. Шнукашвили, Л. Яшвили, доцента Ш. Шанидзе—завоевали почетные премии на конкурсах. Юные скрипачи носят звание лауреатов Международного и Всесоюзного конкурсов (Л. Исакадзе и Н. Яшвили) и

конкурсов музыкантов-исполнителей республик Закавказья (И. Яшвили, Р. Джандиери, Т. Батишвили).

Члены кафедры струнных инструментов ведут работу по созданию обработок произведений различных авторов для скрипки, альты, контрабаса, арфы (Ш. Шанидзе, Л. Яшвили, Н. Савченко, Н. Авалиани), методических пособий, как например: «Методика преподавания на скрипке» Л. Яшвили и Г. Ониашвили, «Основы работы над художественным произведением (принципы, методы)», «Постановка и развитие правой руки в процессе формирования скрипача» Л. Шнукашвили, «Гаммы и арпеджио» (новая система и аппликация)» Ш. Шанидзе, изданные работы: «Школа скрипки» Г. Ониашвили, «Школа контрабаса» Н. Савченко, «Что нужно знать в процессе начального обучения на скрипке» Н. Робиташвили, произведения для педагогического репертуара—«Пьесы малой формы для скрипки»—для школ, автор Ш. Шанидзе (издано); по линии редакции новых произведений (Л. Шнукашвили, Г. Барнабишвили, А. Чиджавадзе и др.); по изучению истории исполнительского искусства на струнных инструментах в Грузии («Развитие виолончелизма в Грузии» Н. Козминской-Чигогидзе) и т. п.

Членами кафедры защищены диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения:

И. Беридзе— «Скрипичное творчество А. Глазунова».

КАФЕДРА ВИОЛОНЧЕЛИ, КОНТРАБАСА И АРФЫ

Кафедра отделилась от кафедры струнных инструментов в 1965 году.

Кроме общих задач, непосредственно объединяющих деятельность вышеупомянутых кафедр, перед кафедрой виолончели, контрабаса и арфы стоит ряд конкретных задач, находящихся в непосредственной связи со спецификой представленных здесь специальностей. Именно в этом направлении и разворачивается в настоящее время работа кафедры.

Состав кафедры: профессор кафедры Г. Барнабишвили (заведующий кафедрой), профессор кафедры Н. Козминская-Чигогидзе, доценты: Н. Савченко, А. Чиджавадзе, доценты кафедры Н. Авалиани, И. Ченшвили, старший преподаватель Г. Торошелидзе, преподаватель Э. Исакадзе.

КАФЕДРА ДУХОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ

Кафедра духовых инструментов ведет историю самостоятельного существования с 1947 года. До того она входила в состав объединенной кафедры струнных инструментов. К моменту выделения кафедры духовых инструментов в самостоятельную единицу имелись уже все классы: флей-

ты, гобоя, кларнета, фагота, валторны, трубы, тромбона и ударных инструментов. Со дня основания кафедрой руководит доцент Г. Менагаришвили. К работе на кафедре духовых инструментов постоянно привлекались и привлекаются специалисты с большим стажем и опытом исполнительской работы, преимущественно в Государственном симфоническом оркестре и оркестре Тбилисского театра оперы и балета им. З. Палиашвили.

Кафедра ведет планомерную подготовку исполнителей-духовников. Если в 1921 году имели место факты роспуска преподавателей по некоторым духовым и ударным инструментам ввиду отсутствия соответствующего контингента учащихся, то сейчас набор учащихся проводится в условиях конкурса, на основе отбора наиболее одаренной и перспективной молодежи.

В настоящее время в составе кафедры основное ядро составляют педагоги, работающие со дня ее основания: доцент Г. Менагаришвили (зав. кафедрой, ведет класс фагота), доценты: Г. Гвенцадзе (класс тромбона), Г. Моцакян (класс гобоя), В. Мелентьев (класс кларнета), В. Хорошвили (класс трубы). Сравнительно недавно в состав кафедры вошли ее воспитанники—доцент кафедры М. Кахнани (класс флейты) и старший преподаватель О. Инасаридзе (класс ударных инструментов), сменившие С. Панкисова и А. Эришвили. Недавно к педагогической работе по кафедре духовых инструментов в консерватории привлечены молодые специалисты—воспитанники данной кафедры, прошедшие курс аспирантуры: Р. Алибегашвили (класс тромбона), Л. Шкурович (класс трубы), Л. Ткабладзе (класс валторны), Р. Джибладзе (класс кларнета) и И. Киларджишвили (класс гобоя).

Кроме того, в разное время членами кафедры являлись: В. Засодимский, Г. Мадатов (класс флейты), М. Грошев, Н. Доценко, А. Насидзе (класс гобоя), С. Фэйнер, В. Брегадзе (класс кларнета), М. Нейман, Г. Гамбарян (класс фагота), Н. Шаес и М. Корсун (класс валторны), В. Гарбузов (класс трубы), А. Ильин, В. Шух (класс ударных инструментов). Во время раннего кратковременного существования кафедры ее возглавлял доцент В. Хорошвили.

Наряду с педагогической и исполнительской деятельностью (участие в квартете, нонете, сольные выступления), педагоги кафедры духовых инструментов ведут и научную работу. В основном, она направлена на создание подсобной научно-методической литературы. С этой целью постоянно делаются переложения выдающихся произведений или отдельных фрагментов из крупных сочинений зарубежных и советских авторов для различных духовых и ударных (например, ксилофона) инструментов, а также создаются этюды и упражнения различной степени трудности. Ряд выполненных работ опубликован; среди них: «Сборник упражнений для трубы» В. Хорошвили, «Испанская серенада» Глазунова, «Чела»

И: Туския, «Сисатура» Г. Кокеладзе и др., переложенные Г. Менагаршвили для фагота в сопровождении фортепьяно и др.

Воспитанники кафедры, число которых превышает 100, преимущественно занимаются исполнительской деятельностью, а также ведут педагогическую работу в училищах и школах республики.

Среди лучших выпускников консерватории по линии кафедры духовых инструментов в Государственном симфоническом оркестре Грузии работают: М. Эбралдидзе (флейта), Т. Дугладзе, И. Киларджиншвили, Ш. Насибашвили (гобой), Д. Джикия, Л. Каламкаров (кларнет), А. Кавтарадзе, Б. Лазарев, Г. Оганезов (фагот), заслуженный артист СССР Л. Ткабладзе, Б. Бохуа (валторна), Л. Шкурювич, О. Санодзе (труба), заслуженный артист СССР Алибегашвили, М. Кучулория (тромбон) и др. Класс кларнета (параллельно с отделением теории музыки) окончил также заслуженный деятель искусств СССР З. Хуродзе, переключившийся в дальнейшем на дирижерскую деятельность и являющийся ныне главным дирижером Государственного симфонического оркестра Грузии. Дирижерскую деятельность ведет также Р. Хурцилава, окончивший класс валторны.

В симфоническом оркестре Республиканского комитета по делам радиовещания и телевизии ряд лет работают воспитанники кафедры: Г. Гваберидзе, Г. Кикачейшвили, Н. Кикнадзе (флейта), Г. Ахвердов, А.

Иконников (кларнет), Г. Крацашвили (труба), Н. Маргвелашвили (тромбон), Г. Кемулария (ударные инструменты), в оркестре Государственного театра оперы и балета им. З. Палиашвили— М. Хоперия, Д. Эрикашвили, М. Кахиани (флейта), Г. Беридзе, О. Иобашвили, М. Карсаулидзе (гобой), Р. Джибладзе, Г. Чинчаладзе (кларнет), Б. Мукерия (валторна), А. Кипшидзе, Ш. Грдзелишвили (тромбон), О. Инасаридзе (ударные инструменты), в оркестре театра музыкальной комедии—Г. Гваберидзе, И. Кикнадзе (флейта) и др.

В числе воспитанников кафедры, ведущих педагогическую работу (помимо кафедры духовых инструментов Тбилисской консерватории): Б. Бохуа (класс валторны и руководство отделением духовых инструментов в ЦМШ), Д. Цинцкиладзе (класс гобы в Батумском музыкальном училище), Э. Ахалкаци (класс фагота в Сухумском музыкальном училище) и многие другие.

КАФЕДРА ХОРОВОГО ДИРИЖИРОВАНИЯ

С первых же шагов становления профессионального музыкального образования в Грузии особое внимание уделяется правильной постановке хоро-дирижерского дела. Для Грузии—страны высокоразвитой народной хоровой культуры—это имело огромное значение.

Со дня основания Тбилисской Государственной консерватории здесь

велся класс хорового дирижирования. Вначале его возглавлял Поллиаки Палиашвили. Особенно широкий размах приобретает преподавание хоровой дирижерской специальности в годы деятельности при консерватории рабфаков. Здесь организуется специальная группа по воспитанию инструкторов хорового дела, преимущественно с целью подготовки соответствующих кадров для районов. Хор учащихся отделения хорового дирижирования, руководимый Г. Хаханашвили, систематически устраивал показательные концерты.

Деятельность хорово-дирижерского отделения объединенного рабфака непосредственно подготовила почву для возникновения в 1935 году кафедры хорового дирижирования. Свыше двадцати лет со дня основания кафедры ею руководил воспитанник Московской консерватории доцент Г. Хаханашвили. Долгие годы проработал на кафедре и Н. Шарабидзе. С 1956 года по настоящее время кафедрой заведует профессор Б. Палиашвили.

За годы деятельности кафедра по линии хорового и оперно-симфонического дирижирования подготовила несколько десятков специалистов. Почти все они ведут исполнительскую и педагогическую работу в различных городах Грузии.

Среди воспитанников кафедры: лауреат международного фестиваля молодежи в Москве, заслуженный деятель искусств Груз. ССР, главный дирижер Тбилисского государственного театра оперы и балета им. З. Палиашвили Д. Кахидзе, художественный руководитель Государственной хоровой капеллы республики, заслуженный деятель искусств Грузинской ССР Г. Бакрадзе, художественный руководитель ансамбля песни и танца Грузии, заслуженный деятель искусств А. Кавсадзе и другие ведущие работники в области хорового и оперно-симфонического дирижирования.

За последние годы значительно увеличивается контингент учащихся на отделении хорового дирижирования. Сейчас здесь числится свыше 80 студентов. Максимальное количество студентов охвачено производственной практикой; они работают в музыкальных школах, театрах, музыкальных кружках общеобразовательных школ, филармониях, многие являются руководителями самостоятельных хоровых коллективов различных учреждений и т. п. Кафедра систематически контролирует направленность и уровень их работы посредством проведения открытых отчетных концертов. На кафедре внедряется такая практика проведения государственных экзаменов по специальности для студентов-заочников, проживающих в районах Грузии: они привозят с собой на экзамен тот хоровой коллектив, которым руководят по месту работы. Такая постановка дела заслуживает всестороннего внимания; наряду с основной задачей, она одновременно способствует делу изучения и освоения самостоятельными и профессиональными коллективами сложных программ.

Фонетический кабинет.

Фонетический кабинет.

Кабинет М. Поляка

Кабинет М. Поляка и С. Бетина.

Студенческий кабинет

Кабинет М. Поляка

Кабинет

За последние годы приметно расширился масштаб работы кафедры как в смысле подъема уровня преподавания и охвата дисциплин, так и в отношении ведения научно-методической работы, а также постановки производственной практики студентов.

Значительным и полезным мероприятием кафедры за последние годы явилось создание хора студентов отделения хорового дирижирования (руководители И. Шарабидзе, М. Чикашуа, в настоящее время—Д. Квацангирадзе). Практическое освоение хоровой литературы учащимися непосредственно через исполнительский процесс отнюдь не ограничивается лишь классной работой. Достигнутый уровень исполнения сделал возможным публичные выступления хора (дирижируют сами же студенты) в академических концертах, на юбилейных вечерах, научно-исполнительских сессиях, в концертных залах и на предприятиях Тбилиси, Рустави и других городов республики с разнообразной программой.

В репертуаре хора—образцы классической полифонической музыки—Мотет и «Эхо» Лассо, Хоралы Баха, произведения Жоскена де Пре, кантата «Иоанн Дамаскин», «Посмотри, какая мгла» С. Танеева, хоровая пьеса Н. Сулханишвили «Родина Хевсура», хоровые обработки песни Комитаса, С. Цинцадзе, романсов Д. Аракишвили, В. Калинкина, хоровые фрагменты из «Прометея» Листа, оперы Ш. Мшвелидзе «Сказание о Тариэле», хоровые произведения советских композиторов—«Песня о Ленине» А. Холминова, «Как у Волги» В. Макарова, «Зимняя дорога» В. Шебалина, «Табаккур» А. Мачавариани, произведения молодых композиторов—«Песня о Грузии» В. Азарашвили, «Песня о Тбилиси» Ш. Давидова, «Лирическая песня» Ф. Алборова, «Чонгур» и «Храм» И. Кечакмадзе и др.

Одна из первых капитальных работ хора—полностью исполненный «Реквием» Моцарта (солисты-студенты вокального факультета) под управлением группы студентов. В результате длительной и кропотливой работы, в которую были включены студенты очного, заочного и вечернего отделения, хор смог выступить перед многочисленной аудиторией, вполне справившись с большой задачей исполнения столь выдающегося и сложного произведения, каким является бессмертный «Реквием» Моцарта. Недавно в исполнении хора прозвучали фрагменты из симфонической Мессы Баха и «Песня о лесах» Д. Шостаковича. В настоящее время хоровой коллектив готовит к исполнению ораторию Г. Свиридова «Памяти Есенина», все хоровые произведения Н. Сулханишвили, хоровые композиции и юношескую мессу З. Палиашвили в сопровождении органа.

В основном, по инициативе и с участием воспитанников отделения хорового дирижирования создана оригинальная хоровая группа «Гордела», с большим энтузиазмом и профессиональным умением пропагандирую-

щая лучшие образцы грузинского народного песенного творчества и специфическую манеру их исполнения.

С 1959/60 учебного года при кафедре существует отделение оперно-симфонического дирижирования (руководитель народный артист СССР О. Димитриади).

До этого в консерватории периодически велось преподавание оперно-симфонического дирижирования: в 20-х годах (руководитель класса И. Палиашвили), в 30-х годах (руководитель класса Е. Микеладзе), в 40-х годах (руководитель класса А. Гаук).

Симфонический оркестр консерватории, укомплектованный студентами отделений струнных и духовых инструментов консерватории (100 исполнителей) работает под руководством заведующего кафедрой хорового дирижирования профессора В. Палиашвили (ранее оркестром руководили профессор Ш. Тактакишвили, М. Борчадзе и доцент М. Дзидзишвили). В списке исполненных оркестром произведений — симфонии Бетховена № 1, 2, 8, «Неоконченная симфония» Шуберта, симфония Моцарта соль-минор и ми-бимоль мажор, Шотландская симфония Мендельсона, симфонии Чайковского № 5, симфония Калинникова № 1, сюиты Г. Кипладзе, Ш. Тактакишвили, инструментальные концерты различных авторов (солисты-студенты исполнительских отделений консерватории). В 1960 году оркестр выступил в малом камерном составе с исполнением произведений старинных мастеров (дирижер М. Дзидзишвили). Это был первый коллектив такого типа в республике. Оркестр успешно исполнил Третью сюиту Баха, концерт Вивальди для четырех скрипок, «Прощальную симфонию» Гайдна, «Ночную серенаду» Моцарта, «Челу» И. Туския и другие произведения не только в Тбилиси, но и перед слушателями Батуми и Сухуми.

94-ой годовщине со дня рождения В. И. Ленина посвятила кафедра интересное мероприятие — исполнение «Патетической оратории» Г. Свиридова совместно с педагогами кафедр струнных и духовых инструментов (оркестр), хором оперной студии и студентов консерватории. Эта работа была вынесена в широкую аудиторию (исполнение в Тбилиском оперном театре, в клубе станкостроительного завода им. Кирова). Солистами выступили И. Шушания и Т. Гургендзе, дирижер — В. Палиашвили.

Научно-исследовательская и научно-методическая работа кафедры, в основном, нацелена на пополнение имеющегося хорового репертуара (обработка и создание оригинальных произведений). Ряд обработок народных песен для хора выполнен Г. Хаханашвили, В. Палиашвили, М. Чикашуа. Перекладываются для хора или хора с оркестром и произведения композиторов-профессионалов; так, например, для хора с оркестром обработана хоровая пьеса Н. Сулханишвили «Боже, боже», хоровые песни Ш. Милорава. «О, мир» В. Цагарейшвили (автор обработок В. Па-

Палнашвили), для хора—романсы Д. Аракишвили (автор обработок Г. Хаханашвили) и др. Н. Шарабидзе и О. Гордели написан ряд хоровых пьес: «Моя страна» (Н. Шарабидзе), «Зима», «В старой Колхиде», «Лето» (О. Гордели), четырехчастная кантата «Времена года» для хора мальчиков и малого симфонического оркестра (О. Гордели).

Параллельно осуществляется переложение для фортепьяно значительных инструментальных произведений грузинских авторов: В. Палнашвили переложены для фортепьяно симфоническая поэма Ш. Мшвेलадзе «Звнадаური» (в 4 руки), симфония С. Цинцадзе (для двух фортепьяно), Д. Гокцели — Первая симфония А. Баланчивадзе (в 4 руки), М. Дзидзишвили—Вторая симфония (для фортепьяно в 4 руки) и тема с вариациями Н. Гудиашвили (для струнного оркестра). М. Канчели подготовлена работа типа практического руководства «Организация самодеятельного хорового коллектива», М. Чикашуа—«Работа с хором» (издано).

Кафедра подготавливает хрестоматию по хоровому дирижированию для училищ и консерватории на материале произведений грузинских композиторов, цикл очерков о выдающихся деятелях грузинской хоровой культуры, учебник чтения хоровых партитур.

Состав кафедры в настоящее время: профессор В. Палнашвили (заведующий кафедрой), профессор кафедры О. Димитриади, доцент М. Чикашуа, доценты кафедры: Д. Гокцели, М. Дзидзишвили, Г. Кекеладзе, старший преподаватель Д. Квачантирадзе, преподаватели: Г. Бакрадзе, Г. Мунджишвили, М. Топурия, ассистент Т. Саная.

Наряду с педагогической работой большинство членов кафедры ведет исполнительскую либо творческую деятельность: О. Димитриади — дирижер Большого Академического театра СССР, Д. Гокиели—дирижер Государственного симфонического оркестра Грузии, Г. Бакрадзе—художественный руководитель государственной хоровой капеллы, Г. Кекеладзе —композитор и т. д.

КАФЕДРА КОМПОЗИЦИИ

Класс композиции вплоть до начала 30-х годов входил в научно-композиторский факультет. Кафедра композиции (или как она называлась ранее, научно-композиторская кафедра) сложилась в 1932 году. Первый ее руководитель—композитор И. Туския.

В это время по линии данной кафедры велись следующие дисциплины: композиция, дирижерская техника, гармония, полифония, оркестровка, музыкальная форма.

В 20-е годы, еще до возникновения кафедры, на научно-композиторском факультете работали: З. Палнашвили, Д. Аракишвили, Н. Черепнин, М. Багриновский, М. Ипполитов-Иванов, С. Бархударян, А. Тер-Гевондян, П. Рязанов, В. Щербачев, К. Поцхверашвили, Н. Чигогидзе.

Этим старшим поколением педагогов воспитаны многие видные грузинские композиторы и музыкальные деятели. Так, например, у М. Ипполитова-Иванова воспитывались А. Баланчивадзе, И. Туския, Ш. Асланишвили, Н. Чигогидзе, у М. Багриновского — Ш. Азмайпарашвили, Ш. Мшвелидзе, у П. Рязанова—А. Мачавариани, у С. Бархударяна—А. Андриашвили, О. Барамцшвили, Н. Гудиашвили, М. Парцхаладзе, О. и Ш. Тактакишвили, Д. Торадзе и т. д.

Во второй половине 30-х годов в число преподавателей кафедры вливаются Г. Киладзе, Ш. Мшвелидзе, А. Баланчивадзе, позже — Т. Шаверзашвили.

С самого же начала деятельности кафедра предъявляет широкие требования делу воспитания молодых композиторов. Основная задача определяется не только воспитанием оснащенного должными профессиональными знаниями музыканта—будущего автора ряда произведений; композитор должен приобрести и педагогические навыки в ведении музыкально-теоретических дисциплин, умение организовывать массово-культурную работу, инструктировать и направлять деятельность руководителей кружков художественной самодеятельности и т. п.

Намеченная в 30-х годах линия узкой специализации молодых композиторов уже в стенах вуза (композитор по симфоническому и оперно-балетному жанру, композитор—специалист по музыкальному оформлению драматических спектаклей, клубных постановок или же эстрады, кино) в дальнейшем существенно изменяется, исходя из непосредственных требований жизненной и творческой практики.

В настоящее время студент-композитор практически осваивает все наиболее значительные музыкальные жанры, как например, романс, соната, концерт, вариационная форма, симфоническая поэма и симфония, оратория, музыкально-сценическая композиция и т. д. Выбор же наиболее близких его творческой природе жанров и форм осуществляется позже, с момента начала самостоятельной деятельности.

Воспитание молодых композиторов основывается на детальном изучении форм и жанров музыкального фольклора, а также мировой музыкальной классики, и направлено на глубокое освоение лучших традиций и принципов высокохудожественного, реалистического музыкального искусства.

В разное время кафедрой композиции руководили А. Баланчивадзе, С. Бархударян, Г. Киладзе. С 1932 года по 1938 год кафедру возглавлял И. Туския, он же руководил ею с 1950 года по 1963 год. С 1963 года по настоящее время кафедру возглавляет А. Баланчивадзе.

За годы деятельности кафедра композиции подготовила многих квалифицированных специалистов, упрочивших основы грузинской советской музыкальной культуры; воспитанники кафедры ведут плодотворную творческую деятельность, а также работают на различных участках му-

зыкальной жизни республики. Многие из них носят почетные звания и удостоены премий.

Целую плеяду композиторов нескольких поколений воспитали профессор И. Туския и А. Баланчивадзе. Среди них: В. Азарашвили, Т. Баградзе, Б. Бохуа, В. Бейер, Ф. Глонти, О. Гордели, Г. Канчели, Г. Кокладзе, С. Насидзе, Д. Сланиова, Д. Хаханов, Д. Чхендзе, Т. Шаверзашвили (класс профессора И. Туския), Н. Вацадзе, М. Давиташвили, Б. Квернадзе, Р. Лагидзе, Н. Мамисашвили, Ш. Милорава, О. Тевдорадзе, К. Гуманшвили, А. Чмакадзе, А. Шаверзашвили (класс проф. А. Баланчивадзе) и многие другие.

Студенты композиторского отделения систематически выступают с отчетными концертами, участвуют в работе секций Союза Советских композиторов Грузии, а также в конкурсах, проводимых ССК Грузии.

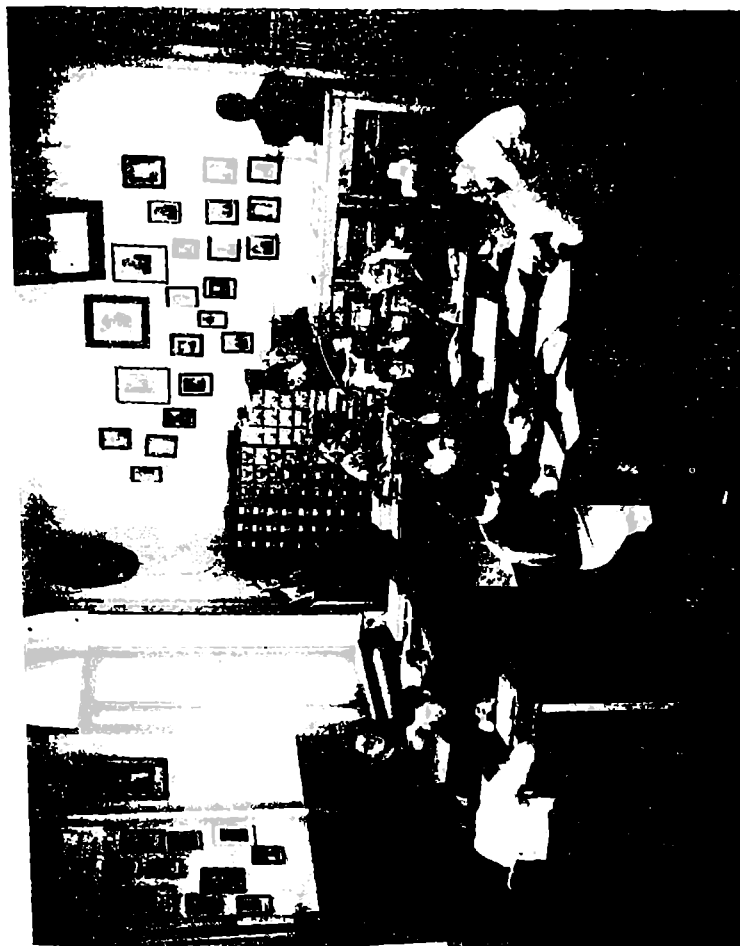
По инициативе кафедры периодически проводятся внутривузовские конкурсы на лучшие произведения с определенной темой. Так например, в годы Великой Отечественной войны был организован конкурс на создание произведения малой формы на оборонную тематику, в разное время проводились конкурсы на создание романа на текст А. Пушкина, массовые песни на слова грузинского поэта и т. п.

По линии производственной практики студенты кафедры композиции выступают с отчетными концертами перед рабочей молодежью, студентами вузов Тбилиси, воинскими частями, участвуют в выездных концертах студентов консерватории, оказывают помощь кружкам художественной самодеятельности, оформляют драматические спектакли, любительские кинокартины и т. д.

Состав кафедры в настоящее время: профессор А. Баланчивадзе (заведующий кафедрой), профессора: Р. Габичвадзе, А. Мачавариани, Ш. Мшвелидзе, профессора кафедры: О. Тактакишвили, А. Шаверзашвили, доценты: Н. Гуднашвили, Д. Торадзе, С. Цинцадзе, доцент кафедры О. Гордели, преподаватели: А. Квернадзе, Н. Мамисашвили, С. Насидзе.

Композиторская и научно-исследовательская работа членов кафедры носит чрезвычайно разнообразный характер, охватывая самые различные формы—от создания новых сочинений до научного доклада и учебника.

Ряд композиторов—членов кафедры систематически сочиняет произведения, рассчитанные на пополнение определенных разделов грузинской музыкальной литературы и обогащение педагогического репертуара (преимущественно для духовных инструментов). Среди них: органная прелюдия и fuga, тема и шесть вариаций для фагота, полифонические пьесы для фортепьяно А. Баланчивадзе, романсы О. Барамисшвили, романсы, вокализ, обработки народных песен и хоры, фортепьянные миниатюры Р. Габичвадзе, цикл полифонических пьес для фортепьяно и хоры произведения Н. Гуднашвили, фрагменты из балета «Отелло» (пере-

ბიბლიოთეკის საკითხავო დარბაზი; ბიბლიოთეკის ვაზგა ბ. ბაეშვილი ეხმარება სტუდენტს სკანირებაში
Читальный зал библиотеки; зав. библиотекой М. Макашвили помогает студентке в подборе нужного материала

ложенные для фортепьяно) и хоровые песни А. Мачавариани, три пьесы для четырех валторн и хоровые произведения Ш. Мшвелидзе, концертно для скрипки и малого оркестра, концертно для трубы с оркестром О. Тактакишвили, романсы и песни Д. Торадзе, токката для виолончели С. Цинцадзе, прелюдии, полифонические пьесы Т. Шаверзашвили и многие другие. Произведениям предпосылаются методические записки.

Ряд докладов, выполненных членами кафедры композиции по плану научно-исследовательской работы, посвящен рассмотрению вопросов грузинской музыки: «Народные основы творчества З. Палиашвили», «Вопросы многоголосия в творчестве грузинских композиторов», «О полифонии народных песен Восточной Грузии», «Закономерности ритма в народных полифонических песнях Западной Грузии» (Н. Чигогидзе), «Акцентуация в вокальных произведениях грузинских композиторов» (И. Туския), «Грузинская фортепьянная музыка», «Полифонические принципы в опере «Абесалом и Этери» (Т. Шаверзашвили), «Романсовое и песенное творчество грузинских композиторов» (Р. Габичвадзе) и др. Ряд работ затрагивает вопросы музыкально-стилистических особенностей отдельных произведений: «Принципы гармонического развития в произведениях малой формы Глинки», «Детские песни Лядова», «Времена года «Чайковского» (С. Бархударян), «Особенности построения тематических образований в фугах Баха» (Т. Шаверзашвили), «К вопросу о создании текста для песенных форм» (Р. Габичвадзе) и др., наряду с этим изучаются образцы песнетворчества других народов (работы С. Бархударяна о гармонии, мелизматике армянских песен и др.), рассматриваются вопросы, связанные с различными музыкальными жанрами:— «Музыка для детей и вопросы музыкального воспитания» (А. Баланчивадзе), «К некоторым вопросам создания советской оперы» (Р. Габичвадзе), ставятся вопросы, связанные с развитием и творческой трактовкой музыкальных форм — «Двух- и трехчастные простые и сложные формы» (Н. Гуднашвили), «Вариации и их значение в развитии сонатной формы» (А. Баланчивадзе) и др.; создаются работы методического назначения, как, например, «Учебник по инструментовке» Ш. Мшвелидзе, в котором наряду с привлечением материала из русской и зарубежной музыки широко использованы образцы из грузинских произведений, труд О. Барамидзе «Музыкальный слух и формы работы для его развития» и т. д. Помимо того композиторами—членами кафедры создаются пояснительные записки к своим произведениям, в которых дается развернутый комментарий сочинения, излагаются основы идейно-художественного замысла, рассматриваются привлеченный автором комплекс выразительных средств и вопросы исполнения произведения (пояснительные записки к симфонии № 2 и третьему фортепьянному концерту А. Баланчивадзе, «Бирманским картинам» Ш. Мшвелидзе, вокальному циклу О. Тактакишвили «Путь поэтов» и др.).

Особая роль в деле воспитания кадров работников искусств принадлежала и принадлежит преподаванию общественно-политических дисциплин, так как их изучение внедряет в сознание молодежи высокие идейные убеждения, самоотверженность в борьбе за дело коммунизма, готовность отдать все силы обществу, помогает ей стать творцом новых материальных и духовных ценностей.

Формирование советского специалиста, марксистско-ленинское воспитание студента—задача всех педагогов вуза, но ведущая роль в этом вопросе, естественно, принадлежит преподавателям цикла общественных дисциплин.

Освоение марксистско-ленинского учения отнюдь не означает лишь получение определенной суммы знаний в области философии, истории Коммунистической партии Советского Союза и политэкономии. Задача преподавателей общественных дисциплин состоит в том, чтобы выработать у студентов способность и умение действенного и творческого применения основ марксистско-ленинской теории. Именно к достижению этой цели была направлена и ныне осуществляется деятельность кафедры марксизма-ленинизма Тбилисской государственной консерватории им. В. Сараджишвили.

Преподавание дисциплин общественно-политического цикла началось в консерватории сразу же после установления Советской власти в Грузии. В разное время велось преподавание следующих предметов: политграмота, советское строительство, история борьбы классов, история философии, история Коммунистической партии Советского Союза, политическая экономия, история народов СССР, Конституция СССР, ленинизм, история искусств, социология искусства, гражданская история, диалектический и исторический материализм.

В 1932 году сложилась кафедра общественно-политических дисциплин, с 1938 года существует кафедра марксизма-ленинизма.

Правильной постановке преподавания вышеперечисленных предметов и их усвоению студентами способствовали кадры преподавателей. В разные годы в Тбилисской консерватории преподавали: историю искусств—академик Ш. Амираншвили, философию—профессора М. Гогинберидзе, К. Капанели, доценты: Х. Коридзе, К. Арчвадзе, Г. Асатнани, историю Коммунистической партии Советского Союза — профессора Е. Бурчуладзе, С. Бокучава, доценты: Н. Кадейшвили, П. Тавхелидзе, политическую экономию—профессор Д. Енукидзе, доценты: К. Даднани, И. Соломония, В. Гогуадзе, гражданскую историю—профессор Г. Соселия, марксистско-ленинскую эстетику — профессора В. Эльспер, И. Урушадзе, М. Дудучава и др.

Деятельность кафедры марксизма-ленинизма осуществляется, в ос-

повном, в четырех направлениях: по линии учебно-методической, научно-исследовательской работы, по линии учебного кабинета кафедры и идейно-политической работы.

С целью ведения преподавания марксистско-ленинской теории на высоком идейном уровне кафедра практикует взаимопосещение педагогами лекций и семинаров с последующим обсуждением на заседаниях кафедры. В течение учебного года не менее одного раза производится стенографирование лекций и их обсуждение на заседаниях кафедры. На них также рассматриваются лекции, представленные в письменном виде. Обсуждаются и утверждаются планы семинаров.

Кафедра марксизма-ленинизма ведет плодотворную работу по научно-исследовательской линии. Только начиная с 1950 года до сегодняшнего дня, членами кафедры напечатано и печатается свыше 20 научных трудов. По линии марксистско-ленинской эстетики на кафедре подготовлены работы И. Урушадзе «О естественно-научной основе художественно-творческой деятельности», «К вопросу о психологическом содержании художественно-творческой деятельности», «Основные закономерности художественно-творческой деятельности». «К вопросу о марксистско-ленинском понимании свободы художественно-творческой деятельности». В ближайших планах кафедры—создание учебника «Основы марксистско-ленинской эстетики». В 1961 году опубликован труд С. Бокучава «Борьба СССР за мирное сосуществование и за ослабление международной напряженности», переданы в печать «СССР и проблема разоружения» того же автора, «Эстетическое воспитание», «О свободе и законах художественного творчества» И. Урушадзе и др.

Кафедра проводит большую работу по подготовке и проведению научных сессий. В 1958/59 учебном году кафедра провела самостоятельную научную сессию, посвященную 50-ой годовщине со дня выхода в свет труда В. И. Ленина «Материализм и эмпириокритицизм». Члены кафедры систематически участвуют в общеузовских научных сессиях. Так, например, на сессию, проведенную в 1959-60 учебном году, посвященную 90-летию со дня рождения В. И. Ленина, кафедра представила три доклада: «Ленинский этап в развитии марксистской философии» Г. Асатiani, «Борьба Владимира Ильича Ленина за мир» Н. Цхакая, «К вопросу о ленинском понимании сущности свободы художественного творчества» И. Урушадзе. Кафедра марксизма-ленинизма—обязательный участник всех научных сессий вуза.

Кафедра марксизма-ленинизма совместно с ректоратом, парторганизацией и комитетом ЛКСМ консерватории ведет большую повседневную работу среди студентов и профессорско-педагогического коллектива по повышению идейно-политического уровня. При непосредственной помощи кафедры в лектории консерватории систематически проводятся лекции и доклады по вопросам философии, истории Коммунистической партии Со-

ветского Союза, политэкономии и марксистско-ленинской эстетики.

Члены кафедры марксизма-ленинизма руководят семинарскими группами профессорско-преподавательского состава, работа которых посвящается изучению материалов исторических съездов нашей партии, капитальному освоению марксистско-ленинского наследия. К 50-летию Великой Октябрьской социалистической революции в свете руководящих указаний XXIII съезда КПСС развернулась в настоящее время научно-исследовательская работа членов кафедры.

При кафедре работает учебный кабинет марксизма-ленинизма (заведующий В. Трапандзе), обеспеченный соответствующей литературой. Учебный кабинет оказывает систематическую помощь студентам и профессорско-преподавательскому составу в подборе требуемой литературы и консультациями.

Состав кафедры в настоящее время: профессор кафедры С. Бокучава (заведующий кафедрой), профессор кафедры И. Урушадзе, доценты: М. Ахобадзе, И. Соломония, Ш. Цагарейшвили, старшие преподаватели: Г. Бакрадзе, Э. Белканья, Х. Герзмава, Е. Панджавндзе, Г. Робакндзе, В. Щенев, преподаватель Л. Гарягина.

Членами кафедры защищены диссертации—
на соискание ученой степени кандидата исторических наук:

С. Бокучава—«Борьба В. И. Ленина и И. В. Сталина на двух фронтах в период реакции»;

М. Ахобадзе—«Крестьянское освободительное движение в Грузии в первой половине XIX века»;

на соискание ученой степени кандидата искусствоведения: И. Урушадзе—«Изобразительное искусство в системе общего образования».

КАФЕДРА ИСТОРИИ МУЗЫКИ

Кафедра истории музыки существует как самостоятельная единица с 1937 года (зав. кафедрой В. Донадзе)

Вначале на кафедре читалась единственная дисциплина—история зарубежной музыки. В дальнейшем, уже в 40-х годах, вводится курс русской музыки, затем перечень преподаваемых дисциплин пополняется историей советской музыки, историей музыки народов СССР.

С 1947 года в учебные планы музыковедческого и исполнительских отделений включается курс грузинской музыки, разработанный проф. В. Донадзе. Постепенно, в связи с интенсивным развитием грузинского советского музыкального творчества, а также с постепенным углублением разработки предмета, объем дисциплины возрастает—от одного семестра до полного годичного курса. Начинается специализация по данному профилю. С целью постановки курса грузинской музыки в училищах респуб-

лики под руководством В. Донадзе был проведен семинар для педагогов средних музыкальных учебных заведений, и разработана соответствующая программа.

С 1949 года систематический характер приобретает чтение курса грузинского народного музыкального творчества. Курс поставлен и разработан проф. Г. Чхиквадзе (до того курс музыкального фольклора вел проф. Д. Аракишвили)*.

С 1949 года осуществляется прием и специализация студентов по линии грузинского народного музыкального творчества.

Состав кафедры в настоящее время: профессор В. Донадзе (заведующий кафедрой), профессор Г. Чхиквадзе, профессора кафедры: Е. Дзидзадзе, П. Хучча, доцент Г. Орджоникидзе, доценты кафедры: Т. Геладзе, Г. Торадзе, Т. Хуровили, О. Чиджавадзе, старшие преподаватели: М. Жордания, Т. Квирикадзе, преподаватели: Л. Гогуа, А. Цвлукидзе, М. Ушвили, аспирант М. Хвтишашвили.

Специализация студентов отделения истории музыки начинается с курса, с момента прикрепления к педагогу по избранной специальности. Специализация производится по разделам истории зарубежной, русской классической и советской музыки, истории музыки народов СССР, а также по грузинской музыке и народному грузинскому музыкальному творчеству.

Студенты кафедры проходят производственную практику в школах и училищах, в университетах культуры и лекториях. Создана специальная лекторская группа из числа студентов, которая обслуживает производства, предприятия, учреждения города, организуются и выездные лекции.

За годы деятельности кафедра выпустила более ста специалистов музыковедов-историков и музыковедов-фольклористов. Большинство из них работает в Тбилиси и многочисленных районах Грузии.

Члены кафедры тесно связаны с деятельностью Союза Советских композиторов Грузии, комитета по радиовещанию и телевидению, университетов культуры, систематически выступают на страницах периодической печати республики. Лучшие работы, выполненные педагогами кафедры, постоянно выносятся на научные сессии вуза.

Члены кафедры участвуют в методических конференциях, проводимых в Москве. На кафедре практикуется обсуждение новых учебников

*) В 1916 году, по постановлению Совета консерватории, в учебный план был введен курс грузинской народно-церковной музыки, обязательный для студентов-грузин. Для чтения этой дисциплины был приглашен Д. Аракишвили. Курс истории музыки в этот период вел С. Чемоданов, эстетики — С. Городецкий.

по истории зарубежной, русской музыки, соответствующий материал пересылается авторам рассмотренных трудов.

Члены кафедры: В. Донадзе, П. Хучуа, Ел. Дзидзадзе, О. Чиджавадзе и др. систематически проводят циклы лекций для педагогов музыкальных школ и училищ Тбилиси и районов Грузии.

Научно-исследовательская работа кафедры направлена на разработку вопросов зарубежной, русской классической музыки, советской музыкальной культуры. Центральное место занимает изучение вопросов, связанных с грузинским народным и профессиональным музыкальным творчеством.

На кафедре подготовлен ряд монографий, посвященных жизни и деятельности выдающихся композиторов прошлого и современной эпохи: «З. Палиашвили» (издано), «Д. Аракишвили», «Н. Сулханишвили», «Ш. Мшвельдзе» (издано), «А. Баланчивадзе» В. Донадзе, «А. Баланчивадзе» Г. Орджоникидзе (издано), «М. Глинка» (издано), «А. Бородин», «М. Мусоргский» Ел. Дзидзадзе, «Иосиф Гайдн» П. Хучуа, «Г. Берлиоз», «А. Дворжак», «Ст. Монюшко» Т. Геладзе и др.

Ряд работ членов кафедры посвящен рассмотрению взаимосвязи различных музыкальных культур: «Грузия в творчестве русских композиторов-классиков», «Взаимосвязь музыкальной культуры России и Украины» Ел. Дзидзадзе, «Русская музыкальная культура и Н. Лысенко» Л. Подземской, «К вопросу о грузинско-армянских музыкальных связях», «Грузинско-Азербайджанские музыкальные связи» Т. Хуровили и др.

Среди работ, посвященных изучению музыкальных культур различных народов и их представителей: «Последние симфонии Шуберта», «Симфоническое творчество Шуберта» В. Донадзе (работа выполнена для учебника зарубежной музыки, подготовляемого к изданию Московской консерваторией), «Чешский музыкант Ратиль и грузинская народная песня» (Г. Чхиквадзе), «К вопросу о русском программно-драматическом симфонизме», «Истоки и основные этапы развития русского классического балета», «Ранний» И. Стравинский и его «Жар-птица» (Ел. Дзидзадзе), «Третья симфония С. Рахманинова» (Г. Торадзе), «Альбан Берг и его опера «Воцек», «Пеллеас и Мелисанда» Дебюсси» (Т. Геладзе), «Струнные квартеты Бетховена» (Г. Квирикадзе), «Развитие фортепианного квинтета в западноевропейской музыке» (Т. Хуровили), «Симфоническое творчество А. Хачатуряна» (Г. Орджоникидзе), «Патетическая оратория» Г. Свиридова», «Вокальный цикл «Из еврейской поэзии» (М. Яшвили) и другие.

Ряд работ посвящен отдельным жанрам и значительным произведениям грузинской музыки: цикл очерков по вопросам грузинской советской музыкальной культуры (грузинская музыка в 1921-1932, 1932-1941 годы, грузинская музыка в годы Отечественной войны 1941—1945 гг., грузинская камерная инструментальная музыка в 1945-1952 гг.), «Гру-

зинская симфоническая музыка». «Абесалом и Этери» как трагедия античного стиля» (В. Донадзе), «Балет А. Мачавариани «Отелло» (П. Хучуа), Очерки о грузинской советской опере Г. Орджоникидзе, «Грузинская симфоническая поэма» Г. Торадзе, «Грузинский фортепьянный концерт» Т. Хуровили, «Квартеты С. Цинцадзе» Л. Гогуа и др.

Г. Чхиквадзе, В. Донадзе и О. Чиджавадзе составили детальную программу истории грузинской музыкальной культуры, охватывающую обширный период — от древности до 1955 года.

В связи с подготовкой по инициативе Института истории искусств АН СССР «Истории музыки народов СССР» (советский период) кафедра подготавливает материал по разделу истории грузинской музыкальной культуры. Программа—проспект указанного раздела, подготовленный под руководством проф. В. Донадзе, одобрен на конференции музыковедов республик Закавказья в Баку в 1960 году. В «истории музыки народов СССР» публикуются материалы В. Донадзе по разделу грузинской музыкальной культуры.

Ближайшая задача кафедры—создание капитального учебника грузинской музыки. Ее осуществлению предшествует коллективный труд членов кафедры «Грузинская музыкальная культура», изданный Музгизом (1957 г.). В нем затронуты все основные вопросы развития народного и профессионального музыкального искусства Грузии от древнейшего периода до настоящего времени, освещен путь эволюции отдельных музыкальных жанров.

Данный сборник включает следующие статьи членов кафедры истории музыки: «Древнегрузинская музыкальная культура», «Народная песня» Г. Чхиквадзе, «Музыкальная культура XIX века» О. Чиджавадзе, «Музыкальное наследие Грузии» (классический период) В. Донадзе, «Советская опера и балет» П. Хучуа, «Пути развития симфонизма», «Кантата и оратория» А. Цулукидзе, «Симфоническая поэма, сюита, увертюра» Г. Торадзе, «Камерная инструментальная музыка» Ел. Дзидзадзе, «Массовая песня» Т. Квирикадзе, «Инструментальный концерт» М. Яшвили.

На кафедре выполнен ряд работ в области грузинской музыкальной фольклористики: «Грузинская народная хоровая культура», «Тема патриотизма в грузинской народной песне», «Грузинские народные музыкальные инструменты и их классификация», «Руставели в грузинской народной песне», «Д. Аракишвили—собирателъ грузинского музыкального фольклора и ученый», «Ив. Джабахишвили как исследователь грузинской музыки», «Революция 1905-1907 годов в грузинских песнях» Г. Чхиквадзе, «О пентатонике в грузинской народной музыке», «К вопросу о генезисе грузинских трудовых песен», «Наименования голосов грузинской народной песни и вопросы многоголосия» М. Жордания, сборники кахетинских, имеретинских и мегрельских песен, «Грузинская музыкальная

ბიბლიოთეკის წიგნსაცეში
В книгохранилище библиотеки

культура в эпоху Руставели», «Трудовая «Надурн» и сопровождающие ее песни в Гурии» (печатаются) О. Чиджавадзе и др.

Под руководством проф. Чхиквадзе подготавливается учебник грузинского музыкального фольклора. Отдельные значительные материалы из этого труда были вынесены проф. Чхиквадзе на этнографический конгресс в Венгрии («Предисторическая грузинская саламури-флейта», 1963 год) и на VII международный конгресс антропологов и этнографов в Москве («Основные типы грузинского народного многоголосия», 1964 год)

На кафедре разрабатываются и вопросы музыкальной эстетики («Связь музыки с другими видами искусства» Ел. Дзидзадзе и др.)

Педагогами кафедры переведены на грузинский язык учебники по истории западноевропейской и русской музыкальной культуры, в частности, «История западноевропейской музыки» В. Фермана (издано), «История русской музыки» Ю. Келдыша (издано в двух частях).

При кафедре истории музыки работает кабинет грузинского музыкального фольклора, основанный в 1946 году (руководитель проф. Г. Чхиквадзе, затем доц. В. Ахобадзе, в настоящее время—К. Росебашвили). Цель работы кабинета изучение и запись образцов музыкального фольклора всех уголков Грузии, издание их в виде сборников, ознакомление и изучение методов работы собирателей грузинской народной песни, собирание и систематизация опубликованных трудов и статей, посвященных народному музыкальному творчеству, проведение работы для создания истории грузинской музыкальной фольклористики.

Кабинетом проводится множество экспедиций, в которых участвуют педагоги и студенты. Цель экспедиций—ознакомление на месте с бытом, обычаями жителей того или иного района и связанными с укладом их жизни песнями. Экспедиции изучают и народные музыкальные инструменты.

С 1946 года организовано и проведено 43 экспедиции в 40 районах Грузии и 13 краткосрочных командировок в 9 районов. Полученный материал расшифровывается и затем, соответственно профилю, используется композиторами, историками, теоретиками, фольклористами и др. специалистами.

В экспедициях, руководимых Г. Чхиквадзе (13), О. Чиджавадзе (14), В. Ахобадзе (6), М. Жордания (5), К. Росебашвили (4), Э. Савицким (1), приняло участие 155 студентов. Количество записанных песен и инструментальных наигрышей приближается к 3.000 экземпляров.

Кроме того в Тбилиси записаны ассирийские, еврейские, курдские, современные городские песни, гурийские церковные песнопения, хоры М. Тархншвили, В. Махарадзе, хевсуры, пшавы, горцы—участники республиканских олимпиад, а также известный исполнитель на «доли» Тухо Чхирадзе и певец-солист Чачаур Арабули.

В фонде кабинета, помимо записанных песен, хранятся рукописи

композиторов—З. Палиашвили, А. Карашвили, Н. Сулханишвили, музыкального деятеля Д. Кучаидзе; здесь имеется и библиография трудов и статей по вопросам грузинской музыкальной культуры, а также фотопортреты грузинских композиторов и музыкальных деятелей, 17 грузинских народных инструментов, а также шесть восточных музыкальных инструментов разного типа.

Работа кабинета включает проведение научных сессий и концертов грузинской народной музыки. В 1958 году была проведена научная сессия, посвященная пятой годовщине со дня смерти Д. Аракишвили, в декабре 1960 года был организован вечер—концерт в ознаменование 100-летия со дня рождения Л. Агашвили.

Кабинет грузинского музыкального фольклора тесно связан в своей работе с отделениями этнографии и фольклора АН СССР, с Домом грузинского народного творчества, с комитетом по радиовещанию и телевидению, с союзом советских композиторов Грузии.

Членами кафедры защищены диссертации—

на соискание ученой степени доктора искусствоведения:

В. Донадзе—«З. Палиашвили»;

З. Чхиквадзе—«Грузинская музыкальная культура от древнейшего времени до начала XX века»;

На соискание ученой степени кандидата искусствоведения:

П. Хучуа—«М. Баланчивадзе»;

Ел. Дзидзадзе—«Тема социальной борьбы и патриотизма в грузинской советской оперной драматургии»;

А. Бегиджанов (ныне член кафедры теории музыки)—«Д. Аракишвили»;

Г. Орджоникидзе—«А. Баланчивадзе»;

Т. Геладзе—«Жорж Бизе и его «Кармен»

В настоящее время на кафедре готовится ряд диссертаций по вопросам истории грузинской музыкальной культуры.

КАФЕДРА ТЕОРИИ МУЗЫКИ

Отделение теории музыки со дня основания Тбилисской консерватории до 1936 года входило в теоретико-композиторский факультет (зав. факультетом К. Мегвинет-Ухуцеси, позднее—Ш. Асланишвили). За этот период в различное время музыкально-теоретические дисциплины преподавали видные педагоги и музыкальные деятели Советского Союза: Д. Аракишвили, М. Ипполитов-Иванов, Б. Арапов, Х. Кушнарев, П. Рязанов, С. Бархударян, А. Тер-Гевондян, М. Багриновский.

В 1937 году кафедра теории музыки выделилась в самостоятельную

единицу. С этого времени кафедрой бессменно руководит Ш. Асланишвили.

Членами кафедры теории музыки являются преимущественно специалисты, окончившие Тбилисскую консерваторию по профилю теории музыки.

Состав кафедры в настоящее время: профессор Ш. Асланишвили (заведующий кафедрой), профессора кафедры: Л. Палиашвили, К. Туманишвили, доценты: В. Ахобадзе, А. Бегиджанов, Н. Гудиашвили, Б. Гулишашвили, М. Канчели, Д. Слианова, старшие преподаватели: Х. Аракелов, Г. Букач, В. Гуревич, Г. Лорткипанидзе, преподаватели: Г. Гварджаладзе, В. Гогтишвили, Л. Гоголадзе, В. Маградзе, Н. Мамисашвили, Э. Митаншвили, Л. Патаридзе, Э. Шохат, Н. Шушания; аспирант И. Жгенти.

Кроме того членами кафедры в разное время были О. Барамидзе, А. Шаверзашвили, Е. Ирихалава, А. Мшвелидзе, Н. Чонишвили.

Согласно общепринятым учебным планам, членами кафедры ведутся следующие музыкально-теоретические дисциплины: гармония (а также гармония грузинской народной песни), сольфеджио, анализ музыкальных произведений, теория музыки (для подготовительного и вечернего вокального отделений), история музыкально-теоретических систем. Кроме того, ведется музыкальная акустика и руководство по педагогической практике, работа в музеях и по культурно-просветительной линии.

Все музыкально-теоретические дисциплины ведутся как в разрезе специального курса—для студентов теоретико-композиторского факультета, так и в общем объеме—для студентов всех исполнительских специальностей.

До 1944/45 года, т. е. до разукрупнения кафедр по различным специальностям, в компетенцию кафедры теории музыки входило также ведение инструментоведения, инструментовки и полифонии.

При систематическом руководстве кафедры в целом музыкально-теоретические предметы преподаются педагогами в форме научно-разработанной теории того или иного предмета, в связи с живой художественной практикой. Вместе с тем учитывается, что эти исторически обусловленные и исторически развивающиеся системы музыкально-теоретических закономерностей отражают постоянный рост художественной практики в советской действительности. В этом отношении кафедра опирается как на свой опыт, так и на опыт других консерваторий Советского Союза.

В направленности научно-исследовательской работы кафедры, в которой принимают участие все педагоги и аспиранты, намечаются три основных аспекта:

научное освоение грузинской музыкальной культуры—народной музыки и творчества грузинских композиторов—в свете проблем музыкальной

теории; разработка методических вопросов с целью приближения музыкальной науки к задачам преподавания музыкально-теоретических дисциплин и установления теснейшей связи с задачами музыкального воспитания, выдвигаемыми жизнью; теоретическое изучение средств выразительности в музыке реалистического направления и, в первую очередь, классического наследия и творчества советских композиторов.

В деятельности кафедры отмечается постоянное повышение интереса к изучению различных вопросов грузинской музыкальной культуры, широкое освещение в педагогической практике музыкально-теоретических проблем, связанных с задачами изучения творчества советских композиторов.

Результатом одного из указанных выше аспектов научно-исследовательской работы кафедры является создание труда «Гармония хоровых песен Картлино-Кахетии» Ш. Асланишвили (работа переведена на французский язык музыковедом Д. Гримо.). На его основе в учебный план теоретико-композиторского факультета введена специальная дисциплина—гармония грузинской народной песни. Созданные позже работы членов кафедры—«Очерки о грузинской народной песне» (в двух частях), «Народные основы гармонии грузинских композиторов» того же автора, «Сванские народные песни», «Четырехголосие в грузинских народных песнях «Надури» В. Ахобадзе (работа зачитана на VII международном конгрессе антропологов и этнографов в Москве, в 1964 году под заглавием «Грузинские народные трудовые песни «Надури»), «Одноголосная грузинская народная песня» Д. Слияновой и др. широко используются для более углубленного преподавания указанной дисциплины.

Значительным вкладом в грузинскую музыкальную фольклористику являются сборники грузинских народных песен, подготовленные В. Ахобадзе, включающие образцы народной музыкальной культуры Сванетии, Абхазии, Абхазии (совместно с Н. Кортуа) и развернутые теоретические статьи, работа В. Маградзе о народных песнях Месхетин-Джавахетии, записанных им в этом районе, исследования Б. Гулисашвили «Ритм в грузинской народной песне», «Чистый строй в грузинской народной песне».

Ряд членов кафедры сочетает теоретическое изучение грузинского народного песнетворчества с собирательской деятельностью. Значителем этого дела является Ш. Асланишвили, записавший многие десятки песен в различных уголках Грузии, большую работу проводит в этом направлении В. Ахобадзе, а также В. Маградзе.

Изучению вопросов музыкальной культуры Средней Азии посвящены работы Б. Гулисашвили «Ибн-Сина и создание чистого строя», «К вопросу о своеобразии теории музыки Ибн-Сина», «Чистый строй и народное музыкальное творчество» (факт установления автором приорите-

та Иби-Сина в создании чистого строя нашел отклик в румынском журнале «Музыка», 1963, № 5).

Связи русской и грузинской музыкальной культур находят отражение в работах Х. Аракслова: «Из музыкально-критического наследия З. Палиашвили», «К вопросу об истоках восточных тем в творчестве М. И. Глинка» «С. И. Таневс и грузинская музыкальная культура».

На кафедре подготовлены и изданы учебники и учебные пособия: «Элементарная теория музыки», «Гармония» Л. Палиашвили, «Сольфеджио» О. Брамушвили и Д. Сланишвили (на материале грузинских народных песен и творчества грузинских композиторов), «Двух- и трехголосные инвенции Баха», «Анализ фуг «Хорошо темперированный клавир» Баха» Ш. Асланишвили, «Цикл в одночастности» М. Канчели и др.

Учебники, исследования и пособия, изданные и хранящиеся в рукописном виде в библиотеке консерватории, используются в педагогической практике консерватории, музыкальных школ и училищ.

В своей научно-исследовательской деятельности кафедра поддерживает связь с АН СССР и АН Груз. ССР, с Ленинградской консерваторией.

Кафедра ведет систематическую работу с целью повышения уровня преподавания музыкально-теоретических дисциплин в средних музыкальных учебных заведениях Тбилиси и других городов республики: проводятся доклады и консультации, посещаются занятия педагогов училищ, обсуждаемые затем со всем коллективом, создаются работы в помощь педагогам («Двух- и трехголосные инвенции Баха» Ш. Асланишвили — пособие для педагогов-пианистов и др.). В 1964 году кафедра провела методическую конференцию в республиканском масштабе по вопросу преподавания музыкально-теоретических дисциплин, а в 1967 году приняла активное участие в зональной конференции по вопросам преподавания сольфеджио для студентов вокального отделения.

подавляющее большинство педагогов по музыкально-теоретическим дисциплинам в Тбилисской консерватории, музыкальных школах и училищах Тбилиси и других городов Грузии — воспитанники кафедры теории музыки. Ряд питомцев кафедры ведет также педагогическую деятельность в Москве, различных городах Украины, Азербайджана, Армении, Узбекистана.

Членами кафедры защищены диссертации на соискание ученой степени доктора искусствоведения:

Ш. Асланишвили — «Очерки о грузинской народной песне»;
ученой степени кандидата искусствоведения:

Б. Гулисашвили — «История музыкально-теоретических систем»;

Е. Пирцхалава — «Гармоническое варьирование»;

К. Туманишвили — «Некоторые особенности музыкального языка оперы З. Палиашвили «Абесалом и Этери»;

Д. Слпанова—«Одноголосная грузинская народная песня»;

А. Шаверзашвили—«Симфонические поэмы «Гандегнили» Киладзе, и «Звиадаури» Мшвелидзе и их роль в развитии грузинского симфонизма»;

В. Ахобадзе—«Грузинские (аджарские) народные песни»;

М. Канчели—«Крупная одночастная форма в музыке XIX столетия».

В настоящее время на кафедре подготавливается ряд диссертационных работ, преимущественно по вопросам грузинской музыкальной культуры.

КАФЕДРА КАМЕРНОГО АНСАМБЛЯ

Класс камерного ансамбля велся в консерватории с самого же ее основания. В течение ряда лет этим классом в консерватории руководили Е. Гузиков, Н. Черепини, Я. Фишберг.

В дальнейшем класс ансамбля расширяется, включая ряд различных дисциплин, как класс камерного ансамбля (дуэт, трио), квартетный класс, художественный аккомпанемент, концертмейстерский класс, развивающий у студентов фортепианного и оркестрового факультета умение активно участвовать в ансамбле, приобрести необходимые навыки ансамблевой игры.

В дело воспитания молодежи по линии камерного ансамбля внесли большую лепту: В. Вильшау, К. Миньяр, А. Тулашвили, И. Айсберг, М. Юдина, В. Куфтина, В. Щербачев, М. Ледник, С. Безродный, А. Иохелес, И. Абашидзе и, особенно, профессор Е. Гузиков, выпестовавший Государственный квартет Грузии и упрочивший основы преподавания квартетного класса в Тбилисской консерватории.

Цикл дисциплин по камерному ансамблю периодически входил то в кафедру специального фортепиано, то в кафедру струнных инструментов.

В начале 50-х годов возникла кафедра камерного ансамбля (руководитель А. Иохелес, затем —Г. Тактакишвили). Присуществовав недолго, кафедра была расформирована и волиась в кафедру специального фортепиано снова в виде небольшого отделения.

С 1954 года кафедра камерного ансамбля (заведующий профессор Б. Чинаурели) ведет систематическую самостоятельную деятельность.

Педагоги и студенты кафедры камерного ансамбля систематически выступают с отчетными концертами (в академических и классных вечерах) в консерватории, на производстве, в Доме офицеров, на заводах и предприятиях Тбилиси Рустави. В ближайшее время будет проведен целый цикл концертов в Рустави силами педагогов кафедры и студен-

тов — для учащихся музыкальной школы и широкой общественности города металлургов.

Кафедра организует тематические вечера-концерты студентов. Ряд концертов был посвящен творчеству Моцарта, Бетховена, Шумана, Брамса, русской классической и советской музыке.

Состав кафедры в настоящее время: профессор Б. Чиаурели (заведующий кафедрой), профессор Г. Тактакишвили, профессора кафедры: Г. Барнабишвили, Т. Дапквашвили, Т. Дуненко, Н. Козминская-Чигогидзе, Е. Тер-Минасова, доценты: Р. Лагидзе, Н. Лаперашвили, доцент кафедры М. Ходжамирова, старшие преподаватели: Е. Двали, Г. Кириллов, М. Нейман, Э. Папашвили, И. Сабашвили, О. Сапаршвили. С. Сегаль, Г. Торшелидзе, преподаватели: К. Варданиян, Т. Гомелаури, Э. Исакадзе, Э. Санадзе, В. Чачава, Ия Чомахидзе, Л. Шинджиашвили.

Кафедра в полном составе ведет постоянную исполнительскую работу. Параллельно создаются научно-методические работы, переложения, редактируются новые произведения грузинских композиторов.

Целый ряд редакций новых грузинских сочинений проделан Б. Чиаурели (преимущественно камерные инструментальные произведения С. Цинцадзе); Г. Тактакишвили принадлежит методическое пособие «Первоначальная школа для виолончели» в двух частях (издано), «Очерки к истории развития в Грузии камерного ансамбля»; Т. Дапквашвили опубликован «Словарь музыкальных терминов», И. Гокиели сделан ряд переложений произведений грузинских композиторов (вторая симфония О. Тактакишвили для фортепьяно в 4 руки, сюита Г. Киладзе и «Праздничная увертюра» А. Мачавариани для фортепьяно и др.). Другие работы членов кафедры посвящены различным вопросам исполнительства; среди них: «Работа с певцом над раскрытием музыкального образа», «Народные песни Грузии в обработке советских композиторов» Н. Лаперашвили, исполнительский анализ сонат Грига, Франка, А. Шаверзашвили-М. Ходжамировой и др.

Кафедра широко пропагандирует новые произведения грузинских композиторов. Именно здесь впервые прозвучали в отчетных концертах такие значительные образцы грузинской камерной музыки, как квартеты С. Цинцадзе, квинтет Н. Гудиашвили, квинтет А. Шаверзашвили и т. п.

КАФЕДРА ОПЕРНОЙ ПОДГОТОВКИ

Кафедра оперной подготовки возникла в 1952 году на базе оперного класса консерватории. Практика подготовки не только сцен и отрывков из оперных произведений, но и целых оперных спектаклей по линии оперного класса сделала возможным организацию самостоятельной кафедры и систематической работы студентов в оперной студии.

Кафедра оперной подготовки начала свою деятельность в следующем составе: проф. Г. Киладзе (зав. кафедрой), профессора Ш. Тактакишвили, Ш. Агсабадзе, доценты: М. Бахтадзе, Д. Мирцхулава, преподаватель Г. Сулнашвили.

Работа студентов-вокалистов по освоению сценического искусства, подготовка их к дальнейшей деятельности на сцене оперного театра основана на принципе комплексного воспитания и включает прохождение таких дисциплин, как грим, культура речи, ритмика, танец, основы сценического движения, основы актерского мастерства, оперный класс. Синтезом всех навыков, приобретенных в процессе изучения данных предметов, являются занятия студентов в оперной студии.

Работа оперной студии, согласно учебному плану, намечена на двух последних курсах, но в консерватории широко практикуется вовлечение в студийную работу наиболее успевающих студентов младших курсов.

Если в оперном классе задача студента, в основном, ограничивается раскрытием конкретного эмоционального настроения героя в исполняемом оперном фрагменте, то в оперной студии цель значительно сложнее, благодаря необходимости создания целостного художественного образа, последовательного воплощения его психологической эволюции. Прохождение оперной партии студентом осуществляется с концертмейстером под систематическим наблюдением и руководством дирижера. Процесс изучения партии направлен на постоянный переход от задач чисто профессионально-технического порядка, к глубокому и верному прочтению идейно-художественного содержания образа. После ряда спевов, когда студент полностью включается в музыкально-исполнительский ансамбль, начинается работа с режиссером, направленная на органическое сочетание музыкальной и сценической трактовки образа.

На одну сценическую роль подготавливается по несколько исполнителей.

Кафедра оперной подготовки работает в тесном контакте с кафедрой сольного пения, а также с кафедрами струнных и духовых инструментов. Планы работы кафедры разрабатываются совместно с кафедрой сольного пения, педагоги которой постоянно наблюдают за занятиями студентов в оперной студии. Оркестр оперной студии укомплектован студентами консерватории, в хоре и мимическом ансамбле участвуют многие слушатели подготовительного вокального отделения.

Вначале при оперной студии имелась группа солистов из числа окончивших консерваторию вокалистов, которые привлекались к работе в случае отсутствия среди студентов исполнителя той или иной партии (по типу голоса).

За годы деятельности кафедры оперной подготовки в оперной студии консерватории осуществлены постановки опер: «Абесалом и Этери» и

ბობოქის მწეობი ვ. პოკლძე
Настрощик фортепиано В. Поклена

«Данси» З. Палиашвили, «Евгений Онегин» П. Чайковского, «Вера Шелого» Н. Римского-Корсакова, «Алеко» С. Рахманинова, «Орфей и Эвридика» Глюка, «Свадьба Фигаро» Моцарта, «Травиата» Верди, «Севильский цирюльник» Россини, «Сказание о Шота Руставели» Д. Аракишвили, «Нана» Р. Габичвадзе, «Запорожец за Дунаем» С. Гулак-Артемовского. Интересное сценическое воплощение нашел в оперной студии дуэт «Ромео и Джульетта» П. Чайковского. Ряд спектаклей был вынесен на сцену Тбилисского театра оперы и балета им. З. Палиашвили («Алеко», «Севильский цирюльник», «Абесалом и Этери»).

Первые же выпуски певцов, прошедших через оперную студию, дали таких во всех отношениях подготовленных специалистов, как З. Анджпаридзе, Т. Мушкуджани, М. Амирашвили, Н. Тугуши, О. Кузнецова, Ш. Шушания, Л. Чкония, Г. Торонджадзе и многих других молодых певцов, быстро выдвинувшихся по работе в оперном театре.

В ближайших планах кафедры оперной подготовки—постановка оперы Гершвина «Порги и Бесс» (монтаж).

Состав кафедры в настоящее время: доцент кафедры З. Хуродзе (заведующий кафедрой), профессор И. Гокиели, профессор кафедры Д. Мирцхулава, доцент кафедры Н. Чнаурели, старшие преподаватели: Т.

Бакрадзе, Г. Васадзе, Г. Гаче-чиладзе, Н. Джапаридзе, Н. Ионатамшвили, И. Мотт, М. Сургунова, преподаватель А. Кавсадзе, лаборантка Э. Циклаური.

Со дня основания на кафедре работали концертмейстеры: А. Павленишвили, Г. Тихова, Б. Басист, Л. Силикашвили, позднее начала работу концертмейстер Е. Киселева.

Научно-исследовательская и научно-методическая работа членов кафедры направлена на разработку вопросов исполнительской трактовки отдельных художественных образов в оперных произведениях, музыкального и режиссерского раскрытия выдающихся оперных партитур, освещение роли отдельных компонентов и участников оперного спектакля, рассмотрение исторических путей различных музыкально-сценических жанров, вопросов актерского мастерства, процесса подготовки и освоения музыкально-сценического содержания роли и т. д.

Среди выполненных членами кафедры работ: «Образ Малхаза в опере З. Палиашвили «Даиси», «Музыкально-сценический образ Дон-Хозе в «Кармен», «Хоры в опере З. Палиашвили «Абесалом и Этери», «Работа концертмейстера с вокалистом над оперной партией» (Ш. Такакишвили), «Роль суфлера в оперном театре» (Д. Мирцхулава), «Царская невеста» Римского-Корсакова; образы действующих лиц» (Ш. Агса-

ბმობ სპეციალთა ამფუტბი ს. ჩიკხაროვი
Настя сгшнк смычковых инструментов
С. Чикхаров

бадзе), «Претворение системы Станиславского в оперном театре», «Вопрос переживания в системе Станиславского», «Процесс перевоплощения актера» (Г. Сулиашвили), «Основы сценического движения» (И. Мотт)', «Исполнительская экспозиция оперы З. Палиашвили «Абесалом и Этери» (Н. Чнаурели) и др.

Членами кафедры защищены диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения:

Н. Чнаурели—«Опера З. Палиашвили «Абесалом и Этери» и ее исполнительская экспозиция».

КАФЕДРА ОБЩЕГО ФОРТЕПЬЯНО

Общее фортепьяно как дисциплина, получившая определенную структуру с ясно выраженным дифференцированным профилем, сложилась только после установления Советской власти в Грузии. До этого времени преподавание общего, или как называли этот предмет ранее «обязательного» фортепьяно, велось без определенной системы, без программы, все фактически зависело от личности и старания педагогов. В 1918-19 годах даже не все студенты консерватории были охвачены преподаванием «обязательного» фортепьяно. Вместе с тем, наряду с педагогами, его преподавание поручалось некоторым студентам старших курсов. Только после установления Советской власти в Грузии на преподавание этой дисциплины обращается серьезное внимание: удлиняется урок от 20 до 30 минут, принимаются действенные меры против пропусков занятий студентами, которые не допускаются к экзаменам по специальности, если за ними числится задолженность по обязательному фортепьяно, значительно повышаются требования по этой дисциплине с учетом специального профиля студентов. Приглашаются новые педагоги с целью охвата преподаванием всех студентов (кроме фортепьянного отделения) консерватории. Особенно повышаются требования для студентов теоретико-композиторского отделения. Для них приглашаются такие квалифицированные педагоги, как С. Полторацкая, которую сменяют Е. Мандснова, затем пианисты-теоретики Д. Слианова и О. Барамидшвили.

После объединения I и II консерватории педагогами общего фортепьяно были: А. Чубарова, В. Анисимова, М. Эвтишвили, Фиргоф, Т. Кобиашвили, Е. Сараджишвили и Т. Заславская.

Секция общего фортепьяно реорганизована в кафедру в 1938/39 учебном году. Состав ее был следующий: К. Симонидшвили, В. Корганова, Л. Галицкая-Тавадзе, В. Колосова, Е. Тер-Давыдова-Ахназарова, К. Эпнташвили. С этого времени до 1966 года кафедру возглавляет проф. Т. Кобиашвили. С 1938 года планы научной работы кафедры утверждаются Советом консерватории, перед которым она и отчитывалась в проведенной работе. В 1939 году за проведенную работу, за четкое выпол-

нение плана педагогической и научной работы, кафедра получила одобрение Совета, а заведующая кафедрой была награждена премией в размере 1600 рублей, установленной дирекцией консерватории за лучшую научную работу кафедр (в этот год Тбилисская консерватория соревновалась с Бакинской и вышла победительницей в этом соревновании). В 1941 году, в связи с укрупнением кафедр, общее фортепьяно вновь вливается в кафедру специального фортепьяно, а с 1946 года становится самостоятельной кафедрой.

Состав кафедры в настоящее время: доцент Л. Тавадзе (временно исп. обязанности зав. кафедрой), доценты: В. Корганова, К. Симонишвили, доценты кафедр: Е. Ахназарова, А. Бадридзе, К. Эпиташвили, старшие преподаватели: Т. Кутателадзе, А. Павленишвили, Ц. Хуцишвили, Д. Чхендзе, преподаватели: Е. Гачечиладзе, Н. Герсамия, Т. Каишаури, Л. Кипкладзе, Л. Сакварелидзе, Н. Церава, Н. Черкезишвили, И. Штромберг.

В своей методической работе кафедра преследует чисто практическую цель: сделать общее фортепьяно подсобной дисциплиной для студентов, особенно для вокалистов, чтобы они могли проиграть вокальную партию изучаемых произведений и просмотреть аккомпанемент к ним, что требует в достаточной степени владения инструментом. Объем необходимых знаний приближается к программе семилетки музыкальной школы. Намного выше требования к студентам теоретико-композиторского факультета, здесь требуется уровень пианистического развития приблизительно в объеме музыкальных училищ. Главное в занятиях с ними — развитие умения бегло читать с листа, поэтому значительное внимание уделяется проигрыванию в классах с листа симфонической литературы — классической и современной (советской и зарубежной).

Научная работа кафедры преследует чисто практические цели: наряду с методическими докладами, как например, «Основные установки преподавания общего фортепьяно», «Работа над развитием технических навыков у студентов, проходящих общее фортепьяно» и др., кафедрой создаются учебные пособия, как например: «Сборник этюдов для вокалистов на материале вокальных аккомпанементов», «Сборник упражнений», переложения в две руки для фортепьяно отрывков из грузинских опер и т. п.

В виду недостатка требуемой ансамблевой литературы кафедра делает переложения для одного и двух фортепьяно грузинских опер, а также симфонической и инструментальной музыки грузинских авторов. Так, переложены для фортепьяно в 4 руки вся опера Палиашвили «Абесалом и Этери», Первая симфония и симфоническая картина «Озеро Рица» А. Балакишадзе, «Миндия» Ш. Мшвелидзе, Квартеты № 2 и № 4 С. Цицладзе, его же миниатюры для смычковых инструментов, второй струнный квартет Р. Габичвадзе и др.

Уровень успеваемости по общему фортепьяно намного повысился, о чем свидетельствует практика проведения закрытых вечеров кафедры общего фортепьяно (не менее 5-6 в год) и почти что ежегодного открытого концерта (начиная с 1943/44 учебного года).

С целью поднятия уровня знаний абитуриентов по общему фортепьяно, по инициативе этой кафедры в 1957 году была проведена конференция педагогов данного профиля в республиканском масштабе. Здесь сначала зачитывались доклады о методических установках преподавания общего фортепьяно, затем педагоги кафедры давали открытые уроки, в заключение проведен концерт силами студентов этого класса.

В настоящее время кафедра общего фортепьяно через педагогов поддерживает связь с музыкальными училищами Тбилиси, а также с Центральной музыкальной школой. С 1959/60 учебного года кафедра дает и будет давать ежегодные концерты силами педагогов на заводах и фабриках республики.

КАФЕДРА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Кафедра иностранных языков в течении ряда лет попеременно считалась то кафедрой, то отделением. В нынешнем своем составе она была учреждена в 1962 году.

По линии кафедры ведется преподавание русского, немецкого, французского, английского и итальянского языков.

Весь коллектив проводит систематическую работу по подготовке текстов, связанных с вопросами музыкальной культуры (для студентов и аспирантов); параллельно ведется разработка основ грамматики преподаваемых языков и составление кратких грамматических справочников (Е. Топуридзе, Е. Надирашвили, А. Кипшидзе). Педагогом кафедры А. Кипшидзе подготовлен учебник английского языка для музыкальных вузов (печатается).

Состав кафедры в настоящее время: старший преподаватель Е. Топуридзе (заведующий кафедрой), доцент Г. Левицкий, старшие преподаватели: Е. Бакрадзе, А. Кипшидзе, Е. Надирашвили; преподаватели: Н. Бучукури, М. Гогоришвили, Н. Табагари, Е. Цагарейшвили.

КАФЕДРА ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ

Кафедра физического воспитания создана на базе соответствующего отделения в 1965 году. Она работает в следующем составе: старший преподаватель И. Авалишвили (заведующий кафедрой), старший преподаватель Ф. Убилава, преподаватели: М. Волченко, И. Галогре, С. Горгасанидзе, О. Гочнашвили, Т. Джандиери, С. Кавтарадзе, Г. Мачавариани, В. Мchedlishvili, Р. Рухадзе.

* * *

The history of Georgian professional music education began in the last third of the 19-th century — an important period in the history and cultural life of the Georgian people. Stormy enthusiasm of national liberation movement under the influence of Russian revolutionary democratic ideas, growth of national selfconsciousness favoured the development of the flourishing people's spiritual wealth, in making more active creative power in all branches of art, particularly, in music. This fact is testified by the appearance of the first choir collectives under the leadership of H. Savaneli and I. Agnia-shvili, who widely propagandized the patterns of Georgian songs, collections and writings of musical folklore, editions of the first Georgian folk songs, intensive activity of opera theatre, training of national cadres of performers and at last — the foundation of Georgian composers school which paved the way to steady rise of national professional musical culture.

Characterizing the features of democratic ideology, V. I. Lenin pointed at the craving for enlightenment amongst the progressive social leaders of the second half of the 19-th century. The best representatives of the Georgian society of that time, such as: I. Chavchavadze, A. Tsereteli, N. Nikoladze, I. Gogebashvili, G. Tsereteli, side by side with many others, have brought culture and knowledge to the masses, asserted peoples right to education with high sense of duty to their people. All these social and cultural promises stipulated the rise of professional education in different branches of science and art, particularly in music.

Extremely great was the role of direct contact of Georgian musicians with outstanding representatives of Russian musical culture: M. Balakirev, N. Rimsky-Korsakov, A. Rubinshtein, P. Chaikovski, S. Taneev, S. Rakhmaninov, M. Ippolitov-Ivanov and many others in the development of Georgian musical art and rise of musical education in Georgia.

This contact had an extremely wide and manysided character.

The first musical college was founded in Tiflis in 1886 (on the basis of musical classes headed by M. Ippolitov-Ivanov). Among its teachers there were: H. Savaneli, A. Mizandari, I. Aisberg, M. Vinogradov, I. Truskovski,

L. Pishnov, L. Levin, S. Stakhovskaia (piano), V. Zarudnaia, E. Brodji, D. Usatov, E. Riadnov (vocal), V. Vilshau (violin), I. Sarajishvili, K. Miniar, A. Polivka (cello), M. Ippolitov-Ivanov, N. Klenovski, V. Korganov, F. Akimenko, N. Nikolaev, Z. Paliashvili (theory of music), E. Guzikov (chamber ensemble) and others.

On the 1-st of May, 1917 this college was transformed into the Tiflis Conservatory (director N. Nikolaev).

The first graduation of the Conservatory took place in 1919. The certificates of graduation were given to three students.

However, it was only after establishment of the Soviet Power in Georgia (1921) that the Conservatory really began to flourish.

Since that time the era of unexampled rise and genuine prosperity has begun.

The second conservatory was formed in 1921 on the basis of a music college. The number of students in both conservatories reached 3000.

In 1924 these conservatories were joined into one State Conservatory. Just at that time precise types of specialties were realized, separate branches were differentiated, faculties and departments came into being, the curriculum and programs were defined more exactly, research studentship was established. Ideological and educational work grew apace and helped to solve a number of problems of paramount importance in the life of school of higher education. The most gifted young specialists were sent for perfection to research studentship in the leading conservatories of the Soviet Union.

The Party organization, which was established just at that time, played a great role in the life of the conservatory, it directed political and ideological work. The establishment of Komsomol organization followed. The resolution of the Central Committee of the Communist Party in April 23, 1932 «About reorientation of literary-artistic organizations», served as great stimulation for the problem of training qualified musicians of different types. More clear and purposeful character gains the system of professional education, it improves ideological and aesthetic basis of young specialists training, enlarges educational repertoire, puts in good order all sides of educational process.

In 1924—25 the first and the second Worker's High School was attached to the conservatory. The studies were held in the worker's regions of the

town. The best specialists of the conservatory took part in pedagogical activity.

Nearly 15 years of fruitful activity of Worker's High School had the aim to involve young workers and peasants into musical education.

In 1938 a ten year music school was founded on the basis of groups for highly-gifted children, more perspective listeners of Workers, High School were admitted there by the competitive examination. The school was attached to the conservatory and in 1950 it got the name of Z. Paliashvili. During all these years it has giving many talented students to the State Conservatory.

The 1941 considerably changed the whole style and constitution of the work at the conservatory.

In the days of the Great Patriotic War when the Soviet People rose against German-fascist invaders, teachers and students took an active part in the patronage work of artistic serving the military units, mobilization points and hospitals of Transcaucasian Military District. About 1000 concerts were given by the conservatory at that time. Many teachers and students were rewarded for their excellent patronage activity. A number of teachers and students enlisted in the army to defend honour and freedom of their beloved motherland.

A new period of steady growth and rise of work began in the conservatory life after the Great Patriotic War was over (1941—45). Particularly, at that time the pedagogical and scientific-research activity of the whole teaching staff was appreciably widened. In 1948 «Student's Scientific Society» (attached to the conservatory) was founded.

Since the early fifties sessions have taken systematical character, the themes have been marked by variety of questions in different spheres of musicology and national music culture. A number of text-books and training appliances were written by the teachers — mainly in Georgian.

The State V. Sarajishvili's Conservatory is the only high music school in our republic*, to which the students from all corners of Georgia come.

*) Now Georgia has 103 music schools and 11 colleges; music classes are opened at 132 secondary schools.

Music cadres of Abkhazian and Adjarian Autonomous Republics, South-Ossetian Autonomous district and comers from other republics of the Soviet Union receive their training at our conservatory.

From 1921 up to now 1600 composers, musicologists, performers of different branches of art graduated from the conservatory. Almost the whole pedagogical staff consists now of its former students.

The conservatory trains highly qualified musicians in all branches of musical art. Its 16 departments include: composition, special piano (day and evening sections), special piano (tuition by correspondence), solo singing, violin and alto, wood-wind instruments, cello, contrabass and harp, choir conducting, Marxism-Leninism, history of Music, theory of music, chamber ensemble, opera training, general piano, foreign languages and physical culture.

Pedagogical and scientific activity of these departments is headed by the Council of the conservatory professorial staff (21 members). The Party organization, Komsomol organization and trade union organization are represented in the council.

At present the conservatory staff numbers 283 members. Among them: 3 — doctors of art criticism, 16 — candidats of art criticism, 10 — state-prize laureates, 4 — People's Artists of the USSR, 13 — People's Artists of the Georgian SSR.

There are 99 accompanists at different departments of the conservatory. 1230 students are trained at the day, evening, preparatory (vocal) groups and study at the courses by correspondence. Most of them have scholarship according to their marks. Outstanding students get special — higher scholarship after: V. I. Lenin, P. Chaikovsky, Z. Paliashvili, D. Arakishvili, A. Inashvili.

Educational-pedagogical process and research work are connected with the activity of conservatory studies: Marxism-Leninism, at the chair of Marxism-Leninism, phonetic study at the chair of solo singing, Georgian Musical folklore at the chair of the history of music and sound-recording study.

The teachers and students systematically appear at the stage, take active part in the work of universities of culture, conduct intensive cultural patronage work in military units of the Soviet Army, at the factories, establishments, collective farms of the republic and they often give concert-lectures.

Responding to great problems proposed by our remarkable era of building-up the communism, the Tbilisi Conservatory takes active part in the aesthetic education of our youth. The concerts, reports for students of different schools of higher education and for young workers are systematically organized.

The music lecturing bureau is periodically in function for our youth.

The students of the conservatory give musical education to the children of secondary schools, conduct amateur circles and give the masses of young people access to genuine great musical art.

The state conservatory is in close contact with musical colleges of the republic, with their experience in work and helps them in the problems of teaching. The conservatory students, as basic musical cadres of the republic, fruitfully work in different fields of musical art.

Many pupils of the state conservatory showed themselves as brilliant performers in the All-Union competitions of pianists, violinists, cellists, singers. They were the pride of our conservatory at the International competitions and Youth Festivals.

In the competitions of performers the names of All-Union laureats bear the pianists: Ts. Kvernadze, R. Kerer; singers: M. Amiranashvili, D. Gamreli, L. Chkonia; cellist—A. Chijavadze; laureat of International competitions of musicians-performers and Festivals of Youth — pianists: E. Virsaladze, E. Leonskaia, violinist — M. Iashvili, cellist — T. Gabarashvili, singers: N. Andguladze, Z. Andjaparidze, M. Donadze, M. Kiknadze, G. Seleznev, the leader of vocal ensemble «Shvidkatsa» J. Kakhidze, the State Georgia Quartet — B. Chiaureli, G. Khatiashvili, A. Begalishvili, G. Barnabishvili and others.

Many works by Georgian composers, brought up by the State Conservatory are performed far from Georgia. Our conservatory is in close contact with the Soviet and foreign conservatories, with outstanding musicians of our country and with representatives of foreign music culture.

At different times the Conservatory was headed by the outstanding specialists of music: Z. Paliashvili, D. Arakishvili, I. Gokieli, G. Kiladze, O. Taktakishvili, I. Tuskia, N. Cherepnin and others. To-day the rector of the conservatory is a famous Georgian composer, People's Artist of the Georgian SSR — S. Tsintsadze.

The Tbilisi conservatory meets the 50-th anniversary of the Great October Socialist Revolution with indubitable achievements. We have great problems, clear perspectives and one of our principal task is that of making all the achievements of musical culture available to the masses, making every effort to point them at the source of «joy and inspiration for millions of people, expressions of their will, emotions and ideas, serve as a means of their ideological enrichment and moral education» (Program of Communist Party of the Soviet Union). In every possible way that will promote spiritual perfection of the Soviet man who discovers the beautiful world, the world of Future Communism.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრა (დღისა და საღამოს განყოფილებები)	33
სპეციალური ფორტეპიანოს კათედრა (დაუსწრებელი განყოფილება)	42
სოლო სიმღერის კათედრა	42
სიმებიანი საკრავების (ვიოლინოსა და ალტის) კათედრა	50
ვიოლონჩელის, კონტრაბასისა და არფის კათედრა	55
ჩასაბერი საკრავების კათედრა	55
საგუნდო-სადირიქორო კათედრა	60
კომპოზიციის კათედრა	63
მარქსიზმ-ლენინიზმის კათედრა	70
მუსიკის ისტორიის კათედრა	75
მუსიკის თეორიის კათედრა	82
კამერული ანსამბლის კათედრა	88
საოპერო მომზადების კათედრა	95
საერთო ფორტეპიანოს კათედრა	99
უცხო ენების კათედრა	103
ფიზიკური აღზრდის კათედრა	103

СОДЕРЖАНИЕ

Кафедра специального фортепьяно (дневное и вечернее отделения)	145
Кафедра специального фортепьяно (заочное отделение)	159
Кафедра сольного пения	160
Кафедра струнных инструментов (скрипки и альты)	166
Кафедра виолончели, контрабаса и арфы	170
Кафедра духовых инструментов	170
Кафедра хорового дирижирования	172
Кафедра композиции	177
Кафедра марксизма-ленинизма	182
Кафедра истории музыки	184
Кафедра теории музыки	190
Кафедра камерного ансамбля	194
Кафедра оперной подготовки	195
Кафедра общего фортепьяно	199
Кафедра иностранных языков	201
Кафедра физического воспитания	201

რედაქტორი სულხან ცინცაძე

გამომცემლობის რედაქტორები ნ. ბეჭაური, ვ. შებლაძე

მხატვარი დ. დუნდუა

მხატვრული რედაქტორი რ. მახარაძე

ტექნიკური რ. მელაძე

კორექტორები ც. ნიკურაძე, თ. მებრეველი

გამომშვები გ. ბენიძე

გადაეცა წარმოებას 10/XI-67 წ.

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 4/X-68 წ.

ქალაქის ზომა 70×90¹/₁₆.

პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 15.2.

სააღრ.-საგამომც. თაბახი 13.

უე 01776. ტირაჟი 3 000. შეეც. № 1830

ფ ა ს ი 1 მან.

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“

თბილისი, მარჯანიშვილის 5

საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიის სტამბა,

თბილისი, 60, კუტუზოვის ქ., 15

Типография Академии наук Грузинской ССР,

Тбилиси, 60, ул. Кутузова, 15